****

Sant Naam Devachi Abhang Gatha

(Marathi)

****

संत नामदेवांची अभंगगाथा, विषयानुक्रमणिका

॥ श्रीहरिः ॥

संपादकीय

'राही रखुमाई कुरवंड्या करिती। जीवे ओवाळिती नामयासी॥' संत नामदेवांचे हे भाग्य संत निवृत्तिनाथांनी भरल्या मनाने शब्दबद्ध केले आहे. असे हे संत नामदेव श्री क्षेत्र पंढरीत शके ११९२ मध्ये कार्तिक शुद्ध एकादशीस सूर्योदयाला गोणाईचे उदरी जन्माला आले. **'प्रसवली माता मज मळमूत्री। तेव्हां जिव्हेवरी लिहिले देवे नामदेव।'** जन्मताच ते **'विठ्ठल विठ्ठल विठ्ठल'** म्हणाले.

नामदेवांचे ज्ञात पूर्वज यदुशेट शिंपी रिळे, ता. शिराळा, जि. सांगली, (महाराष्ट्र) येथे राहात. यदुशेटीनंतर हरिशेट, गोपाळशेट, गोविंदशेट, नरहरिशेट व दामाशेट या पिढ्या झाल्या. रिळे येथून मध्यंतरी नरसी येथे त्यांचे स्थलांतर झाले. त्यामुळे त्यांचे आडनाव रेळेकर झाले. सर्व पूर्वज विठ्ठलभक्त होते व नेमाने आषाढी कार्तिकीस पंढरीत येत. नरसीहून दामाशेटी पुत्र प्राप्तीसाठी पंढरीत आले आणि **'गोणाईने नवस केला। देवा पुत्र देई मला।'** तोच हा पुत्र नामदेव. **'नामदेव ऐसें नाम त्वां (देवांनी) ठेविले.'** त्यांना **'छंद विठूचा लागला'** गोणाईने म्हणावे, **'काय पोरा लागली चट। धरी देउळाची वाट॥ हाती वीणा मुखी हरी। गाय राउळा भीतरी॥ नामा म्हणे माळ (देवांनी) घातली स्वहस्ते'** नामदेव वारकरी झाले.

नामदेवकुळाचा शिवणे, टिपणे करावे, तयार कपडे बाजारहाटासी जावे, असा पूर्वापार धंदा होता. दामाशेटी तोच धंदा करत होते. ते देवाला नित्य नैवेद्य अर्पण करत व मगच बाजाराला जात. एकदा पत्नी गोणाईला म्हणाले, **'आम्ही हाटा जाऊ। लवकरी न येऊं। नैवेद्य पाठऊं। नाम्या हातीं॥'** माता गोणाईने नामदेवांचे हाती नैवेद्य दिला व देवाला अर्पण करण्यास सांगितले. नामदेवांनी मोठ्या आनंदात नैवेद्य नेला. देवापुढे ठेवला. **'केशवा माधवा गोविंदा गोपाळा। जेवी तूं कृपाळा पांडुरंगा॥'** ही हात जोडून आर्त प्रार्थना केली. देव भक्ताच्या निर्धाराचा कस पाहातो. देवाने खूप विलंब लावला. नामदेव व्याकूळ झाले. प्राणार्पणास सिद्ध झाले.

देव प्रगट झाले व त्यांनी नैवेद्य ग्रहण केला. **'ऐसी ग्लानी करितां विठ्ठल पावला। नैवेद्य जेविला नामयाचा।'** कृतयुगातील प्रह्लादभक्तीचेच दर्शन कलियुगात नामदेवांनी जगाला घडवले. दामाशेटींनीही दुसऱ्या दिवशी हे प्रत्यक्ष अनुभवले. त्यांना धन्य धन्य वाटले.

नामदेव देवळात जात होते. पायरीवर एक मुलगी आक्रंदत होती. वारीचे दिवस होते. नामदेवांनी कळवळ्याने तिला घरी आणले. तिने आपले नाव जनी, वडिलांचे दमा, आईचे करुंड, गांव गंगाखेड असे सांगितले. हे दांपत्य शूद्र, पण पंढरीला नित्य येई. जनीला विठ्ठलाचे वेडच लागले. ती गावी परतली नाही. नामदेव परिवाराची झाली. त्यांची दासी म्हणे व तसे जगाला सांगे. तिच्या भक्तीसाठी देवही वेडे झाले. तिच्या संगे दळू, कांडू लागले. तिला न्हाऊ घालू लागले. तिला शेणी वेचण्यातही साहाय्य केले. एकदा देव दळण कांडण्यास रात्री आले. वेळ झाला म्हणून घाईने परतले. पदक, माळा तिथेच राहिल्या. जनाईवर चोरीचा आळ आला. सुळी देण्याची शिक्षा झाली. तिथे नेले. या अन्यायाने जनाई पेटून उठल्या. 'देवा, जिवंत आहात का ?' म्हणाल्या. तत्क्षणी सुळाचे पाणी झाले. जनाईंचा उदंड जयजयकार झाला. 'नामदेव जनाबाई भजन' रूढ झाले.

नामदेव चंद्रभागेत स्नानाला व भक्त पुंडलिक-दर्शनार्थ जात. वाल्मीकींनी शतकोटी रामायण रचल्याचा संवाद त्यांच्या कानी आला. त्याचक्षणी देवाच्या शतकोटी अभंगांचा त्यांनी निश्चय केला. 'त्वरा केली प्रति केशिराजे' आणि अपार अभंग प्रगट झाले.

नामदेवांचे लडिवाळ प्रेम, अमृतमधुर अभंग, टाळ, वीणा, मृदंग असा कीर्तनाचा फड उभा झाला. जनसागर लोटला. राऊळ अपुरे झाले. वाळवंटात **पुंडलिकापासी नामा उभा कीर्तनासी।** अठरा पगड जाती भक्तिरसात न्हाल्या. **निवृत्ति ज्ञानदेव सोपान। अपार वैष्णव ते जाण। हरि कीर्तनाची दाटी। तेथे चोखा घाली मिठी॥** चोखा, बंका परिवार, नरहरी, जगमित्र नागा, आसंद सुदामा, विसोबा, सावतोबा, गोरोबा, साऱ्यांची **'एकच टाळी झाली चंद्रभागे वाळवंटी'**

ज्ञानदेवांचा अभंग झाला आणि **अभंग बोलता रंग कीर्तनीं भरला।** **प्रेमाचेनि छंदें** विठ्ठल नाचूं लागला. **नाचू कीर्तनाचे रंगी। ज्ञानदीप लाऊ जगी।।** चे दर्शन झाले. नामदेव टाळी वाजवा म्हणाले. गोरोबांचे नेत्री अश्रू दाटले. त्यांनी आपले थोटे हात वर केले. चमत्कार झाला. '**गोरा थोटे वरती करी। हस्त फुटले वरच्यावरी।।**' त्यांचे दिवंगत मूल रांगत आले. '**कीर्तनी गोरियाप्रती कर आले। मूलही देखिले कीर्तनात।।**' गोरोबांना भडभडून आले. म्हणाले, '**जीवे ओवाळावे नामयासी। जणू नामदेवाच्या कीर्तनी। ध्वजा आल्या स्वर्गाहुनी।**' '**वाळवंटी चंद्रभागेच्या काठी झेंडा रोविला।**' '**ऐसा कीर्तनमहिमा सर्वांमाजी वरिष्ठ। जड मूढ भाविका सोपी केली पायवाट।।**'

नामदेव पार वेडे झाले. दामाजींना व गोणाईंना वाटले, पोर हातचे गेले. लग्नाची बेडी घातली. गोविंदशेट सदावर्तेंची कन्या राजाई नामदेवांची पत्नी झाली. पण नामदेवांचे 'येरे माझ्या मागल्या'च कायम. गोणाई त्यांना कळवळून म्हणाली, '**कापड घेऊनी जाई बाजारासी। गोणाई नाम्यासी शिकवीते।।**' तुझे लग्न झाले. '**कुटुंब चालवणे तुज**' नामदेव पेचात पडले. 'बरं' म्हणाले, गाठोडे घेऊन बाजाराला गेले. '**अन्न उदक सोडीले। ध्यान देवाचे लागले**' मग धंद्याची शुद्ध कुठली ? अंधार पडला भानावर आले. जवळच गणोबा (गणेशमूर्ती) होते. त्यांच्या हवाली गाठोडे केले. तुम्हीच घ्या म्हणाले. शेजारच्या धोंडोबाला (दगडाला) म्हणाले, 'तूं याला जामीन बरं का ?' आणि थेट देवापुढे ठाकले. '**केशवासी नामा सांगतसे भावे। व्यवसाय स्वभावे केला तैसा।**' देव हसले. नामदेव घरी आले. राजाई आनंदली. सारा माल खपला. दामाशेटी आले. त्यांनीही विचारले. नामदेव म्हणाले, गणोबांना कापड विकले, आठवड्याची बोली आहे. धोंडोबा जामीन आहे. त्यांनी कपाळाला हात लावला. '**उदीम सारा बुडविला। गमाविले भांडवल।**' 'उधारी आण' म्हणून लकडा लावला. नामदेव गेले, पण गणोबा, धोंडोबा दोन्ही दगडच. नामदेव म्हणाले, 'धोंडोबा, तुम्ही जामीन आहात. चला.' ढकलत ढकलत घरी आणले. कुलूप लावले. देवळात गेले. देवाला आपला प्रताप सांगितला. घरी

आले. राजाईने दामाशेटींना सांगितलेच होते. ते कडाडले, **'नाम्या, काय केले। धोंड्या कशाला कोंडिले।।'** डोके फोडून काय होणार ? धोंडा बाहेर ढकलला. अचाट धक्का बसला. धोंडा निखळ सोन्याचा होता. गरीबाचे घरी खूट झाले, तरी गावांत कूट होते. बातमी फुटली. धोंड्याचा मालक तावातावात आला. मालाचे पैसे दिले. अन् धोंडा घेऊन गेला. देव नामदेवाचा पाठिराखा आहे. डंका झाला.

नामदेवांचे मेहुणे आले. आणखी एक चमत्कार झाला. तिथी दशमी होती. **नामा म्हणे कांते दशमी एक भुक्ति। भोजन निश्चिती करुं नये।।** उद्या एकादशी. परवा द्वादशीला पारण्याचे भोजन. राजाईचा जळफळाट झाला. आताही देव धावले. वाणी झाले. वराईची गोणी आणली. लागेल तेवढे वेचा म्हणाले, पण नामदेवांना रुचले नाही. त्यांनी ब्रह्मवृंदांना साऱ्या मोहरा दान केल्या. राजाईने आग पाखडली. परिसा भागवंतांच्या मंडळींची व तिची चंद्रभागेतीरी भेट झाली. काकुळतीने त्यांचा परीस आणला. लोखंडाचे सोने केले. घरी थाट झाला. नामदेवांनी आग्रहाने परीस घेतला आणि बिनदिक्कत चंद्रभागेत भिरकावला. परिसा भागवत भडकले. नामदेव म्हणाले, 'चला देतो.' चंद्रभागेत आले. ओंजळभर वाळू घेतली. हताश परिसा भागवतांनी हिय्या करून खड्याला लोखंडी किल्ली लावली. सोने झाले. प्रत्येक खडा पारखला. थक्क झाले. आरती गायिली, **'प्रत्यक्ष प्रचीत हे वाळवंट परीस केले.'** राजाईला उपरती झाली. म्हणाल्या, **'आता हे संसारीं मीच धन्य जगी। जे तुम्हां अर्धांगी विनटले'** सारी पंढरी दुमदुमली. नकळत नामदेवांना अभिमान झाला. ते पुण्यक्षेत्र आळंदीत आले. ज्ञानदेवादिकांचे भेटीस गेले. सर्वांनी नामदेवांचे दर्शन घेतले. नामदेवांनी प्रतिदर्शन घेतले नाही. माउलींनी हे हेरले. त्यांचा अभिमान जावा म्हणून योजना केली. पण नामदेव दुखवले. ते पंढरीत देवापुढे उभे ठाकले. देवांनी समजावले. औंढ्या नागनाथ येथील विसोबा खेचरांना गुरू करण्यास सांगितले. विसोबांनी अंतर्ज्ञानाने ते जाणले. नामदेव आले. तर **'खेचरे केली माव। पिंडीवरी ठेविला पाव'** नामदेव भांबावले, पाय काढा म्हणाले. विसोबा म्हणाले, **'जेथे नाही देव तेथे ठेवी पाव'** नामदेवांनी जिथे जिथे त्यांचे पाय ठेवले, तिथे तिथे

पिंड प्रगटली. त्यांचा अहंकार गळाला. ते विसोबांना शरण गेले. विसोबा त्यांचे गुरू झाले. नामदेव पंढरीत परतले. **'नामदेवा भेटी ज्ञानदेव आले। लोटांगण घातले नामदेवे।'** असा नामदेवात पालट झाला. ज्ञानदेव-नामदेव मिलन झाले. देवाच्या अनुज्ञेने तीर्थयात्रेला गेले. मार्गात दोघांचा अपार सुखसंवाद झाला. नामवेद जन्मला. माउली म्हणाले, **'तो हा राजमार्ग सर्वांहुनी चांग। सदा संत संग वाचे नाम॥'** **'रामकृष्णहरी। देहु आळंदी पंढरी। गाथा भागवत ज्ञानेश्वरी। बाळक्रीडा तीर्थावळी॥'** संतपंचसूत्री झाली. ज्ञानदेव म्हणे, **'तूं भक्त शिरोमणी'** **'नामा म्हणे माझा ज्ञानराज प्राण'** असे एक हृदय झाले आणि पंढरीत परतले.

देवांनी उभयतांना गहिवरून आलिंगन दिले. देवांनी पुढाकार घेतला. तीर्थयात्रेचे ब्रह्मवृंदांना प्रथम मावंदे घातले. नंतर अठरा पगड जातीच्या संत मांदियाळीला, नामदेव परिवारासह मावंदे घातले. **'आनंदें कवळ देती एका मुखीं एक'** असा अभेद पंक्तिसोहळा झाला. ब्रह्मवृंदांनी नामदेवांच्या मस्तकी मंत्राक्षता टाकल्या.

वाळवंटात कीर्तनसोहळ्याला महापूर लोटला. **'संत भार पंढरीत, कीर्तनाचा गजर होत। तेथे असे देव उभा'** भक्तांचे डोळे तृप्त झाले. नामदेवांनी **'आम्हां सांपडले वर्म। करूं भागवतधर्म।'** अशी हाक दिली. ती महाराष्ट्राच्या कानाकोपऱ्यात, दऱ्याखोऱ्यांत पोचली. गावोगावी भजन - कीर्तनाचे थवे लोटले. रामजन्म, हनुमान जन्म, नृसिंह जन्म, कृष्ण जन्माचे सप्ताह ठाकले. संस्कृती दृढमूल झाली. शिवरात्रीला शिवरात्र कथा व हर हर महादेव गजर झाला. शिवविष्णू द्वैताचे, द्वेषाचे मूळ नष्ट झाले. औंढ्या नागनाथ येथे महाशिवरात्रीला नामदेवांनी कीर्तन मांडले. साक्षात शंभू महादेव गाभारा फिरवून **'फिरविले देऊळ जगामाजी ख्याति'** सामोरे झाले. शिव-विष्णु ऐक्याचा ध्वज उभारला. पंढरी सांस्कृतिक, आध्यात्मिक राजधानी झाली. काकडा भजनाने प्रारंभ होई आणि गोपाळ काल्याने वारीची व सप्ताहाची सांगता होई. **'कालया कौशल्य नामदेव जाणे'** निवृत्तिनाथांनी गौरव केला.

एका कार्तिकी एकादशीला **'ज्ञानदेव म्हणे विठ्ठलासी। समाधान तूंचि होसी। परी समाधि हे तुजपाशी। घेईन देवा॥'** **'शांति क्षमा दया ऋद्धि। हे ही**

पाहतां मज उपाधी। तुझिया नामाची समाधी। कृपानिधि मज द्यावी। बाबा बाळछंदो॥' सारे सारे व्याकूळ झाले. अश्रुगंगेचे पाट वाहिले. शके १२१८ च्या कार्तिक वद्यात श्री क्षेत्र आळंदीत नामदेव, त्यांची मुले, संत मांदियाळीचा पूर लोटला. मुंगीलाही मार्ग नव्हता. साऱ्यासाऱ्यांना संत नामदेवांनी आदी ते समाधीपर्यंतचा अभंगबद्ध जीवनपट कथन केला. त्यांनी व देवांनी आळंदीचे श्रेष्ठत्व प्रतिपादिले. देवांनी ज्ञानदेवांचा अपार महिमा गायिला. अष्टमीपासून उत्सव मांडला. त्रयोदशीची सकाळ उजाडली. नामदेव पुत्र नारा, विठा, महादा, गोंदा यांनी समाधि परिसर सुशोभित केला. **'देव, निवृत्ति यांनी धरिले दोन्ही कर। जातो ज्ञानेश्वर बैसावया॥ जावोनी ज्ञानेश्वर बैसले आसनांवरी। पुढे ज्ञानेश्वरी ठेवियली॥ तीन वेळा देवा जोडिले करकमळ। झाकियेले डोळे ज्ञानदेवें॥'** साधकांचा मायबाप समाधिस्थ झाला. 'माउली, माउली, माउली ज्ञानोब्रा माउली' हलकल्लोळ झाला. नामदेवांनी ज्ञानदेवांची 'इंद्रायणीचे तटी' आरती केली.

देववचनानुसार श्री क्षेत्र सासवड येथे मार्गशीर्ष वद्य १३ ला संत सोपानदेव संत मांदियाळीच्या साक्षीने समाधिस्थ झाले. संत चांगदेव श्री क्षेत्र पुणतांबे जि. जळगांव येथे माघ वद्य १३ ला समाधिस्थ झाले. शके १२१९ वैशाख वद्य दशमीला संत मुक्ताई मुक्ताईनगर जि. जळगांव येथे गुप्त झाल्या. ज्येष्ठ वद्य १२ शके १२१९ ला संत निवृत्तिनाथ श्रीक्षेत्र त्र्यंबकेश्वर, जि. नाशिक येथे समाधिस्थ झाले. नामदेवांच्या मुलांनी सर्व समाधिस्थानी अपार सेवा केली. हे सर्व समाधिसोहळे नामदेवांनी अपार श्रद्धेने शब्दबद्ध केले. ही सर्व क्षेत्रे अजरामर पुण्यभूमी झाली.

शके १२०७ मध्ये माघ व ३ ला संत नरहरी महाद्वारात गुप्त झाले. संत जगमित्र नागा श्रीक्षेत्र परळी जि. बीड येथे कार्तिक शुद्ध ११ ला समाधिस्थ झाले. आषाढ वद्य १४ ला संत सावता माळी श्री क्षेत्र अरण जि. सोलापूर येथे समाधिस्थ झाले. संत गोरोबा श्री क्षेत्र तेर जि. उस्मानाबाद येथे चैत्र वद्य १३ ला समाधिस्थ झाले. या सर्व सख्यांच्या वियोगाने नामदेव विकळ व एकाकी झाले. त्यांनी दक्षिण भारत यात्रा केली. पण उत्तर भारत त्यांच्या ध्यानी, मनी, स्वप्नी बसला होता. राजस्थानात

बिकानेरजवळ कोलादजीला देवाने त्यांच्या हाकेला साद दिली आणि निर्जळ कूप (विहीर) पाण्याने तुडुंब भरला. भोपाळला कमलाकर व सुमती ब्राह्मण दांपत्याच्या घरी संत मांदियाळी आली. सुमतीने मुलगा पद्माकर याला स्वयंपाकासाठी गोवऱ्या आणण्यास सांगितले. दुर्दैवाने तिथे पद्माकर सर्पदंशाने मृत झाला. भाविक दांपत्याने मनावर दगड ठेवला. संतांची पंगत वाढली. पण नामदेवांना अशुभ जाणवले. त्यांनी नामाचा टाहो फोडला. पद्माकर जिवंत झाले, आदी घटना सतत आठवत होत्या. उत्तर भारतीयांच्या मनामनांत नामदेव ठसले, बसले होते. ते सारे जणू त्यांना खुणावत होते.

उत्तर भारतात भट्टीवालचा जाल्लो उर्फ जाल्हन, मथुरेचे विष्णु स्वामी, घुमानचे फिरणा शहीद व बहोरदास, तारागांवचे केशो-कलंदर, धारीवालचे लध्धाखत्री, हरिद्वाराचे त्रिलोचन अशी निष्ठावंत भक्त मांदियाळी नामदेवाभोवती गोळा झाली. नामदेव त्यांच्या त्यांच्या बोलीभाषेत समरस झाले. त्या भाषेत अभंगरचना केली. विषय मांडले. या सर्व शिष्यांनी नामदेवपीठे स्थापली. त्यांच्या कार्याचा ठसा व वसा उचलला. ही गेली सातशे वर्षे अखंड कार्यरत आहेत. आम जनतेने नामदेवांना डोक्यावर घेतले.

नामदेवांचा हा प्रभाव दिल्लीचा सुलतान महंमद तुघलक याला इस्लामला घातक वाटला. त्याने नामदेवांना पकडून आणले. त्यांना 'तू मुसलमान हो' म्हणून जबरदस्ती केली. नामदेव म्हणाले, माझा प्रभू समर्थ आहे. **'जे जे घडेल ते ते घडो। देह राहो अथवा पडो।। देह जावो हेचि घडी। पाय हरीचे न सोडी।।'** सुलतान चिडला. नामदेवांनी त्याला सलामसुद्धा केला नव्हता. तो भडकला. नामदेवांना चिरडण्यासाठी त्यांच्या अंगावर हत्ती सोडला. पण चमत्कार झाला. हत्तीने नामदेवांनाच सलाम केला. सुलतान इरेला पेटला. त्याने दरबारात गाय आणली व मारली. 'ती जिवंत कर, नाहीतर तुझे मुंडके उडवतो' म्हणाला. नामदेवांनी नामाचा टाहो फोडला. अजब घडले. गाय जिवंत झाली. तिला वासरू पिऊं लागले. नामदेवांनी दुधाने कटोरा भरला. सुलतानापुढे धरला. सुलतान वरमला. त्याने नामदेवांना सोडले. भर

दरबारातील या घटनेने नामदेवांची दिगंत कीर्ती झाली.

गुरु ग्रंथसाहेबमध्ये नामदेवांची ६१ पदे आहेत. त्यात 'सुल्तान पुछूँ बै नामा' यात ही कथा सविस्तर आहे. महिकावतीच्या बखरीतही हा चमत्कार नोंद आहे. उत्तरेतील सर्व संतांनीही हा चमत्कार नोंदला आहे. उत्तरेत सर्वत्र शेकडो नामदेव मंदिरे आहेत. पंजाब, मध्यप्रदेशात नामदेव जयंतीची सुट्टी आहे. सर्वत्र संत नामदेव कथा व गौरव गायिला जातो. घुमान जि. गुरुदासपूर (पंजाब) येथे नामदेवांचे दीर्घकाळ वास्तव्य होते. तेथे नामदेव दरबार, नामदेव चरणकमल व नामदेव तपियाना अशी प्रचंड मंदिरे आहेत. घुमानमध्ये नामदेवजयंतीदिनी कित्येक लाखांची यात्रा भरते. घुमानचे पीठ बहोरदासांचे घराणे चालवते. संत नामदेवांमुळे उत्तरेत भारतीय संस्कृतीचे फार मोठे रक्षण झाले, हे इतिहासमान्य आहे.

नामदेव महाराष्ट्रात येत-जात. त्यांचे पट्टशिष्य संत चोखोबांनी वैशाख वद्य पंचमीला गुरुवारी मंगळवेढा येथे गावकुसाचे बांधकाम करताना देह ठेवला. त्यांच्या अस्थी 'विठ्ठल विठ्ठल' म्हणतात, ही देवांनी खूण सांगितली. त्या नामदेवांनी संकलित केल्या. पीतांबरात घेतल्या. **'देवाचे अंचळी उठिला गजर। चोखा माझा जीव चोखा माझा भाव। कुळदेव धर्म चोखा माझा।।'** असे देवांनी धन्योद्गार काढले. नामदेवांनी नामाच्या गजरात त्यांना महाद्वारात समाधी दिली. सातशे वर्षापूर्वीच्या नामदेवांच्या या कार्याला आजही जोड नाही, तोड नाही. गुरूने शिष्याची बांधलेली समाधी हे दर्शनही दुर्लभ आहे.

नामदेव पुन्हा पंजाबात गेले. काही वर्षे राहिले. उत्तरेतील शिष्यांचे जीवनात व अन्यत्र त्यांच्या अपार कृपेचे दर्शन आजही वास्तवात आहे. जनमसाखी व जीवन झलकियाँ या हिंदी चरित्रात त्या ग्रथित आहेत. नामदेवात आणि देवात भेद नाही. 'नामे नारायण नहीं भेद' हा नारा उत्तर भारतात अखंड दुमदुमत आहे.

नामदेवांना पंढरीची ओढ लागली. पण उत्तरेतील सख्यांना व भक्तांना दुखवणे त्यांच्या जिवावर आले. कुणाच्या ध्यानी, मनी न येता माघ शुद्ध द्वितीयेला त्यांनी पंजाब सोडले. त्या भूमीला अखेरचा साष्टांग दंडवत घातला व निरोप घेतला. माघ

शुद्ध २ लाही तिथे प्रचंड उत्सव होतो. नामदेव पंढरीत आले. कार्तिक शुद्ध एकादशीला त्यांना ज्ञानदेवांनी देवाला केलेली समाधीची विनवणी आठविली. आपणही तोच धडा गिरवण्याचा त्यांनी निश्चय केला. शके १२७२ च्या आषाढी एकादशीचा दिवस होता. नामदेवांनी देवाला आपणांस समाधी देण्याची आर्त प्रार्थना केली. '**आषाढ शुद्ध एकादशी। नामा विनवी विठ्ठलासी। आज्ञा द्यावी वो मजसी। समाधी विश्रांतिलागी॥**' भर वारीत सर्वांना चटका लावणारा प्रसंग नको म्हणून '**देव म्हणे नाम्या राहे पक्षभरी। पुरतील अंतरी कोड तुझे ॥**' नामदेवांनी ते मान्य केले. '**महाद्वारी सुख असे या सुखाचे। लागती संतांचे चरणरज**' व '**नामा म्हणे आम्ही पायरीचे चिरे**' असे आपले समाधिस्थान सांगितले. वारीत ही वार्ता कानोपकानी झाली. ज्ञानदेवांची वद्य १३ ची तिथीच देवांनी नामदेवांसाठी धरली. जनाईसह सर्व नामदेव परिवारानेही समाधीत सहभागी होण्याचा निश्चय केला. देवाला नकार देणे अशक्यच होते. मोठी सून लाडाई प्रसूतीसाठी माहेरी होती. (तिचा मुलगा मुकुंद याचाच आज वंश आहे.) वैष्णव पताकांचे भार घेऊन नामाच्या जयघोषात पंढरीत येत होते. नामदेवांनी सख्या-सोबत्यांना वस्तुपाठ दिलेचे कथन केले. साऱ्या हरिदासांना व हरिभक्तीला देवाकडे आकल्प आयुष्याचा उदंड आशीर्वाद मागितला. राही, रखुमाई, सत्यभामा आदींनी नामदेवांना कडकडून आलिंगन दिले. देवांनी तर नामदेवांना आपल्या पोटाशी धरून प्रेमाश्रूंचा अभिषेक घातला. नामदेव भिजून चिंब झाले. त्यांना धन्य धन्य वाटले. देवाने त्या १४ जणांचे परिवारास नामाच्या प्रचंड जयघोषात महाद्वारी समाधी दिली. त्यावेळी नामदेव जनाबाई, नामदेव जनाबाई हा महान गजर दुमदुमत होता. शेवटी संत परिसा भागवतांनी आरती ओवाळली.

अशा संत शिरोमणी नामदेवांच्या अभंगगाथेची मांडणी संत परंपरेची धारणा प्रमाण मानून केली आहे. जन्म नोंदीतील 'शतकोटी अभंग करील प्रतिज्ञा' व आरतीतील 'शतकोटी अभंग रचले' ही वचने उपलब्ध गाथा अत्यल्प अभंग असल्याचे सूचित करतात. दुबार अभंग वगळले आहेत. सुसंगत विषयासाठी थोडे

अभंग दुबार घातले आहेत. वाचकांनी व भक्तमंडळींनी हे ध्यानी घ्यावे ही नम्र विनंती. गाथेत जे उत्कट व भव्य दर्शन आहे, ते संत नामदेवांचे आहे. जे अप्रस्तुत व उणीवेचे आहे, ते आमचे आहे. गाथा मांडणीत '**नाचूं कीर्तनाचे रंगी। ज्ञानदीप लावूं जगी।।**' '**आम्हां सापडले वर्म। करूं भागवत धर्म।।**' व '**आम्हां कीर्तन कुळवाडी । आणिक नाहीं उदीम जोडी।।**' ही संत नामदेवधारणाच आम्ही हृदयात बाळगली आहे. संत नामदेव हे देवाचे प्रेम-भांडारी आहेत. '**सिंधूहूनी सखोल। सुरस तुझे बोल।**' असा माउलींचा निर्देश आहे. स्वाभाविकच त्या प्रेम-भांडारात नामप्रेम, देवप्रेम, भक्तप्रेम, देवचरित्रप्रेम, संतप्रेम, संतांचे देवप्रेम, देवांचे संतप्रेम व नामदेवप्रेम आहे, ते न्याहाळावे अनुभवावे व त्या प्रेमरसात न्हाऊन निघावे, ही सर्वांच्या चरणी विनम्र प्रार्थना.

गीता प्रेस, गोरखपुरने श्री. भिकाजी सदाशिव गणबावले, सरवडे यांच्या सांगण्यावरून ही गाथा प्रकाशित करण्याचे ठरवले. त्यामुळे या आवृत्तीची संपादन सेवा माझ्या पदरी पडली. मी धन्य झालो. मी गीताप्रेसचा ऋणी आहे.

संपादक,

ह.भ.प. धों. ए. तथा दादा गोंदकर

॥ श्री रुक्मिणी पांडुरंग प्रसन्न॥

॥ श्री संत नामदेवाय नमः॥

संत नामदेवांची अभंगगाथा

मंगलाचरण

१. प्रथम नमन करूं गणनाथा। उमाशंकराचिया सुता ।
चरणावरी ठेवूनि माथा। साष्टांगीं आतां दंडवत । १ ।
दुसरी वंदूं सारजा। जे चतुराननाची आत्मजा।
वाक्सिद्धि पाविजे सहजा। तिच्या चरणवोजा दंडवत । २ ।
आतां वंदूं देव ब्राह्मण। ज्यांचेनि पुण्यपावन ।
प्रसन्न होऊनी श्रोतेजन । त्यां माझें नमन दंडवत । ३ ।
आतां वंदूं साधु सज्जन। रात्रंदिवस हरीचें ध्यान ।
विठ्ठल नाम उच्चारिती जन । त्यां माझें नमन दंडवत । ४ ।
आतां नमूं रंगभूमिका। कीर्तनीं उभे होती लोकां।
टाळ मृदंग श्रोते देखा । त्यां माझें दंडवत । ५ ।
ऐसें नमन करोनि सकळां। हरीकथा बोले बोबड्या बोला ।
अज्ञान म्हणोनि आपल्या बाळा । चालवी सकळां नामा म्हणे। ६ ।

२. प्रथम नमूं गजवदनु। गौरीहराचा नंदनु ।
सकळ सुरवरांचा वंदनु। मूषकवाहनू नमियेला । १ ।
त्रिपुरावधीं गणाधिपति। हरें पूजिला भावें भक्ती ।
एके बाणें त्रिपुर पाडिला क्षितीं । तै पशुपति संतोषला । २ ।
इंद्रादिकीं अष्टलोकपाळीं । लंबोदरू पूजिला कनककमळीं ।
त्यासी प्रसन्न झाला तयेवेळीं । ह्मणवूनी सकळीं पूजियेला । ३ ।
सटवें रात्रीं मदनु शंभरें नेला । प्रद्युम्न समुद्रामाजी टाकिला ।
तैं कृष्णें विघ्नहरु पूजिला । प्रद्युम्न आला रतीसहित। ४ ।
पुजिला साही चक्रवर्ती । त्यांचिया पुरती आर्ती ।
युधिष्ठिरें पूजिला चतुर्थी। राज्य प्राप्ति झाली तया । ५ ।

ह्मणवूनि सुरवरीं केली पूजा। त्रिभुवनीं आणिक नाहीं दुजा।
विष्णुदास नामा म्हणे स्वामी माझा। भावें भजा एकदंता। ६ ।

३. गणेश नमूं तरी तुमचा नाचणा। म्हणोनि नारायणा नमन माझें। १ ।
सारजा नमूं तरी तुमची गायणी। म्हणोनि चक्रपाणि नमन माझें। २ ।
इंद्र नमूं तरी तुमचिया भुजा। म्हणोनि गरुडध्वजा नमन माझें। ३ ।
ब्रह्मा नमूं तरी तुमचिये कुसी। म्हणोनि हृषिकेशी नमन माझें। ४ ।
शंकर नमूं तरी तुमची विभूती। म्हणोनि कमळापति नमन माझें। ५ ।
वेद नमूं तरी तुझाचि स्थापिता। म्हणोनि लक्ष्मीकांता नमन माझें। ६ ।
गंगा नमूं तरी तुमच्या अंगुष्ठीं। म्हणोनि जगजेठी नमन माझें। ७ ।
लक्ष्मी नमूं तरी तुमच्या पायांतळी। म्हणोनि वनमाळी नमन माझें। ८ ।
ऐसें नमन माझें सकळिकां देवां। नामा म्हणे केशवा नमन माझें। ९ ।

४. गाण जरी म्हणों तरी गणेश सारजा। आणीक नाहीं दुजा तया वांचूनी। १ ।
नाचणू म्हणों तरी तांडववनीं महेश्वरू। तो एक नृत्यकारु करूं जाणे। २ ।
बोलका म्हणों तरी बोलके वेद चारी। त्याने काय उरी जें मी बोलों। ३ ।
जाणु म्हणों तरी अठराही जाणें। त्यापें काय उणें जें मी जाणों। ४ ।
कळावंत म्हणों तरी चंद्र सूर्य दोन्ही। बारा सोळा गगनीं दावितातीं। ५ ।
नामा म्हणे सर्व अवघे वंचले। केशवें आपुलें म्हणावें मातें। ६ ।

५. देवा आदिदेवा सर्वत्रांच्या जीवा। ऐकें वासुदेवा दयानिधी। १ ।
ब्रह्मा आणि इंद्रा वंद्य सदाशीवा। ऐकें वासुदेवा दीनबंधु। २ ।
चौदा लोकपाळ करिती तुझी सेवा। ऐकें वासुदेवा कृपासिंधु। ३ ।
योगियांचे ध्यानीं नातुडसी देवा। ऐकें वासुदेवा जगद्गुरु। ४ ।
निर्गुण निर्विकार नाहीं तुज माया। ऐकें कृष्णराया कानडिया। ५ ।
करुणेचा पर्जन्य शिंपी मज तोया। ऐकें कृष्णराया गोजरीया। ६ ।
नामा म्हणे जरी दाविशील पाया। तरी वदावया स्फूर्ति चाले। ७ ।

चरणवंदन

६. दीनाची माऊली। आजि म्यां देखियेली। १ ।
कटी ठेउनियां कर। उभी राहे विटेवर। २ ।
मुगुट रत्नांचा साजिरा। वरी मोतियांचा तुरा । ३ ।
रुप लावण्य गोजिरें। हृदयी पदक साजिरें। ४ ।
कासे पिवळा पीतांबर। चरणी ब्रिदाचा तोडर। ५ ।
भक्ता कृपेची साउली। नामा वंदी पायधुळी। ६ ।

७. विटेवरी समचरण सुंदर। बाळ सुकुमार यशोदेचें। १ ।
वाळें वांकी गर्जे तोडर चरणी । नाद झणझणी वाजताती। २ ।
कांसे कसियेला पीत पीतांबर । लोपे दिनकर तेणें प्रभा। ३ ।
नामा म्हणे नाही तुझ्या रूपा पार। तेथें मी किंकर काय वानूं। ४ ।

८. समचरणी उभा कैवल्याचा गाभा। देत असे शोभा पीतांबर। १ ।
चरणीचा तोडर गर्जे दैत्यावरी । मोरपीसा शिरी खोविली असे। २ ।
कंठी कौस्तुभमाळ कुंडले शोभती । मावळलीही ती रविशशी। ३ ।
कस्तुरीचा टीळा व्यंकटी भृकटी। कंदर्पाच्या कोटी न तुळसी । ४ ।
नामा म्हणे याच्या प्रकाशाच्या तेजे। उरले नाही दूजे कोण ठाई। ५ ।

९. श्रीमुख साजिरें कुंडलें गोमटीं। तेथें माझी दृष्टी बैसलीसे। १ ।
कटावरी कर समचरण साजिरे। देखावया झुरे माझें मन। २ ।
माहेरीची आस दसरा दिवाळी। बाहे ठेवी निढळी वाट पाहे। ३ ।
बंदिजन नामा उभा महाद्वारीं। कीर्ति चराचरीं वर्णितसे। ४ ।

१०. सुखाचें हें सुख श्रीहरि मुख। पाहतांही भूक ताहान गेली । १ ।
भेटली भेटली विठाई माउली। वासना निवाली जिवांतील । २ ।
चंद्रासी चकोर मेघासी मयूर। वाटे तैसा भर आनंदाचा । ३ ।
नामा म्हणे पाप आणि ताप दुःख। गेलें झालें सुख बोलवेना। ४ ।

११. आवडे जें जीवा तें पंढरिये उभें। पुंडलिकें लोभें राहविलें। १।
जोडुनि पाऊलें ठेवियलीं विटे। करद्वय गोमटें कटावरी। २।
कान मुख डोळे न म्हणती पुरे। सेवितां न पुरे धणी मना। ३।
गोड लागे पोट न भरे न धाय। भुकेलीच राहे भूक सदा। ४।
नामा म्हणे संतसंगती विश्वास। घेऊं अनुभवास फार फार। ५।

१२. कस्तुरीचा टिळा रेखिला कपाळी। तेणें ते शोभली मूर्ति बरी। १।
बरवा बरवा विठ्ठल गे बाई। वर्णावया साही शिणताती। २।
श्रीवत्सलांछन वैजंयती गळां। नेसला पाटोळा तेज:पुंज। ३।
पाउलें समान विटेवरी नीट। नामा म्हणे भेट घ्यावी त्याची। ४।

१३. ब्रह्म अविनाश आनंदघन। याहुनि चरण गोड तुझे। १।
ते जीवें न सोडीं अगा पंढरीनाथा। जाणसीं तत्वतां हृदय माझें। २।
परात्पर वस्तु जे कां अपरंपार। तियेचा साक्षात्कार पाय तुझे। ३।
सच्चिदानंदघन जेथें हरपलें मन। त्याहुनि चरण गोड तुझे। ४।
नामा म्हणे तुझीं पाउलें सुकुमार। तें माझें माहेर विटेवरी। ५।

१४. झणी दृष्टी लागे तुझ्या सगुणपणा। जेणें माझ्या मना बोध केला। १।
अनंता जन्मींचे विसरलों दु:ख। पाहतां तुझे मुख पांडुरंगा। २।
योगियांच्या ध्यानी ध्यातां नातुडसी। तो तूं आह्मांपाशीं मागें पुढें। ३।
नामा म्हणें जीवें करीन निंबलोण। विटेसहित चरण वोंवाळीन। ४।

१५. आनंद अद्वय नित्य निरामय। जे का निज ध्येय योगियांचे। १।
ते समचरण साजिरे ठेवुनि विटेवरी। उभे भीमा तीरी पंढरीये। २।
जे पुराणांसी वाड श्रुती नेणती पार। ते झाले साकार पुंडलिका। ३।
नामा म्हणे ज्याचे सनकादिकां ध्यान। ते माझे कुळदैवत पंढरीराव। ४।

१६. जे ज्ञानियांचे ज्ञेय ध्यानियांचे ध्येय। पुंडलिकांचे प्रिय सुख वस्तु। १ ।
ते हे समचरण उभें विटेवरी। पहा भीमातीरीं विठ्ठल रूप। २ ।
जें तपस्वियांचे तप जें जपकांचे जाप्य। योगियांचे गौप्य परम धाम। ३ ।
जें तेजकांचें तेज जें गुरु मंत्राचे गुज। जें पूजकांचे पूज्य कुळदैवत। ४ ।
जें जीवनातें जीवविते पावकातें निववीतें। जें भक्तांचे उगवितें मायाजाळ। ५ ।
नामा म्हणे तें सुखचि आयतें। जोडलें पुंडलिकातें भाग्य योगें। ६ ।

श्री विठ्ठलदर्शन

१७. निर्गुणींचे वैभव आलें भक्तिमिषें। तें हें विठ्ठलवेषें ठसावलें। १ ।
बरविया बरवें पाहता नित्य नवें। हृदयी ध्यातां निवे त्रिविधताप। २ ।
चोविसांवेगळे सहस्रां आगळे। निर्गुणा निराळें शुद्धबुद्ध। ३ ।
वेदां मौन पडे श्रुतींसी कानडे। वर्णितां कुवाडें पुराणांसी। ४ ।
भावाचें आळुके भुललें भक्तिसुखें। दिधले पुंडलीकें सांधूनियां। ५ ।
नामा म्हणे आम्हां अनाथा लागुनी। निडारले नयनी वाट पाहें। ६ ।

१८. ज्ञान सत्य मुक्त शुद्ध बुद्ध युक्त। कारण रहित निरंजन। १ ।
तें आम्ही देखिलें चर्मचक्षु दृष्टीं। उभा वाळवंटी पंढरीये। २ ।
वेदां अगोचर तयां सहस्रमुखा। तें झालें पुंडलिका लोभापर। ३ ।
परतल्या श्रुती म्हणती नेती नेती। आम्हां गातां गीतीं सापडलें। ४ ।
स्वरुपाचा निर्धार बोलती पुराणें। शिणली दरुशनें वेवादतीं। ५ ।
नामा म्हणे यांसी भावची कारण। पावावया चरण केशवाचे। ६ ।

१९. विटेवरी उभा दीनांचा कैवारी। भेटाया उभारी दोन्ही बाह्या। १ ।
गुण दोष त्यांचे न पाहेचि डोळां। भेटे वेळोवेळां केशिराज। २ ।
ऐसा दयावंत घेत समाचार। लहान आणि थोर सांभाळितो। ३ ।
सर्वांलागीं देतो समान दरुशन। उभा तो आपण सम पायी। ४ ।
नामा म्हणे तया भक्तांची आवडी। भेटावया कडाडी उभाची असे। ५ ।

२०. योगीयांचे ब्रह्म शून्य व्योमाकार। आमुचें साकार विटेवरी। १ ।
दाटुगे नागर कटी ठेऊनि कर। सर्वस्वे उदार भक्तालागी। २ ।
ज्ञानिया सिद्धांती लक्षापरी नये। आमुची वाट पाहे अनाथाची। ३ ।
पुंडलिका भावा वोळले वोरसें। नेणों काय कैसें प्रेम त्याचे। ४ ।
जाप्यकाचें जाप्य नाम मंत्रमय। आमुचें भक्तिप्रिय संसारीका। ५ ।
नामा म्हणे जीवें करीन ओंवाळणी। झणी चक्रपाणि दिठावसी। ६ ।

२१. माझा भाव तुझे चरणी। तुझें रुप माझे मनीं। १ ।
सांपडलों एकमेका। जन्मोजन्मी नोहे सुटिका। २ ।
त्वां मज केलें रे विदेही। म्यां तुज धरिले हृदयी। ३ ।
त्वां तोडिली माझी माया। मी जडलो तुझ्या पाया। ४ ।
नामा म्हणे गा सुजाणा। सांग ठकिलें कोणेकोणा। ५ ।

२२. जीव विठ्ठल शिव विठ्ठल। आत्मा विठ्ठल अखंडीत। १ ।
जनक विठ्ठल जननी विठ्ठल। सोयरा विठ्ठल सांगाती। २ ।
अहिक्य विठ्ठल परत्र विठ्ठल। निरंतर विठ्ठल तारिता। ३ ।
नाम विठ्ठल रुप विठ्ठल। पतित पावन विठ्ठल विठ्ठल नामा। ४ ।

२३. विठ्ठल आवडी प्रेमभावो। विठ्ठल नामाचा रे टाहो।
तुटला हा संदेहो। भवमूळव्याधीचा । १ ।
म्हणा नरहरि उच्चार। कृष्ण हरि श्रीधर।
हेंचि नाम आम्हां सार। संसार तरावया। २ ।
एकतत्त्व त्रिभुवनीं। हेंचि आम्हा हरिपर्वणी।
जें गाइजे पुराणीं। वेदशास्त्रांसहित । ३ ।
नेघों नामाविण कांहीं। विठ्ठल कृष्ण लवलाही।
नामा म्हणे तरलों पाहीं। विठ्ठल विठ्ठल म्हणताचि। ४ ।

२४. विसांवा विठ्ठल सुखाची साउली। प्रेमपान्हा घालीं भक्तांवरी। १ ।
दाखवी चरण दाखवीं चरण। दाखवीं चरण नारायणा। २ ।
विठ्ठल आचार विठ्ठल विचार। दावीं निरंतर पाय आतां। ३ ।
नामा म्हणे नित्य बुडालों संसारीं। धांवोनियां धरीं हातीं मज। ४ ।

२५. तीर्थ विठ्ठल क्षेत्र विठ्ठल। देव विठ्ठल देवपूजा विठ्ठल। १ ।
माता विठ्ठल पिता विठ्ठल। बंधु विठ्ठल गोत्र विठ्ठल। २ ।
गुरु विठ्ठल गुरुदेवता विठ्ठल। निधान विठ्ठल निरंतर विठ्ठल। ३ ।
नामा म्हणे मज विठ्ठल सापडला। म्हणोनि कळिकाळां पाड नाहीं। ४ ।

२६. जय विठ्ठल श्री विठ्ठल। जय जय विठ्ठल विठ्ठल। १ ।
परब्रह्म विठ्ठल मूर्ति विठ्ठल। निरंजन विठ्ठल विठ्ठल विठ्ठल। २ ।
जोचि नाम तोचि देवो। ऐसें म्हणों तरी नाहीं संदेहो। ३ ।
म्हणे विष्णुदास नामा। तो नेईल परमधामा। ४ ।

❀ भूपाळी व काकड आरतीचे अभंग ❀

२७. उठाउठा प्रभात जाहली। चिंता श्रीविठ्ठल माऊली।
दीन जनांची साउली। येई धाउनि स्मरतांचि। १ ।
पंढरपुरीं जे भिमातटीं। सुंदर मनोहर गोमटी।
दोन्ही कर ठेवोनियां कटी। भेटीसाठीं तिष्ठतसे। २ ।
किरीट कुंडले मंडित। श्रीमुख अति सुंदर शोभत।
गळां वैजयंती डुलत। हार मिरवत तुळसीचा। ३ ।
सुरेख मूर्ति सगुण सांवळी। कंठी कौस्तुभ एकावळी।
केशर उटी परिमळ आगळी। बुका भाळीं विलसतसे। ४ ।
पीत पीतांबर कसला कटी। अक्षयी वीट चरण तळवटी।
सकळ सौंदर्य सुखाची पेटी। हृदय संपुष्टी आठवा तें। ५ ।

अति प्रिय आवडे तुळसी बुका। तैसीच प्रीति करी भोळ्या भाविका।
नामा पदपंकज पादुका। शिरी मस्तकीं वंदितसे। ६।

२८. उठा जागे व्हारे आतां। स्मरण करा पंढरिनाथा।
भावें चरणीं ठेवा माथा। चुकवा व्यथा जन्माच्या। १।
धन दारा पुत्रजन। बंधु सोयरे पिशुन।
सर्व मिथ्या हे जाणून। शरण रिघा देवासी। २।
मायाविघ्नें भ्रमलां खरे। म्हणतां मी माझेनि घरें।
हें तों संपत्तीचें वारें। साचोकारें जाईल। ३।
आयुष्य जात आहे पहा। काळ जपतसे महा।
स्वहिताचा घोर वहा। ध्यानी रहा श्रीहरीच्या। ४।
संत चरणी भाव धरा। क्षणक्षणा नाम स्मरा।
मुक्ति सायोज्यता वरा। हेंचि करा बापांनों। ५।
विष्णुदास विनवी नामा। भुलूं नका भवकामा।
धरा अंतरी निज प्रेमा। न चुका नेमा हरिभक्ति। ६।

२९. उठा उठा साधुसंत। साधा आपुलें हित।
गेला गेला हा नरदेह। मग कैंचा भगवंत। धु।
उठोनिया वेगेशीं। चला जाऊं राउळाशी।
जळती पातकाच्या राशी। काकड आरती देखिलिया। १।
उठोनियां पहाटे। विठ्ठल पहा उभा विटे।
चरण तयाचे गोमटे। अमृत दृष्टि अवलोका। २।
जागें करा रुक्मिणीवरा। देव आहे निदसुरा।
वेगें निंबलोण करा। दृष्ट होईल तयासी। ३।
पुढें वाजंत्रे वाजती। ढोल दमामे गर्जती।
होते काकड आरती। पांडुरंगरायाची। ४।

सिंहनाद शंख भेरी। गजर होतो महाद्वारी।
केशवराज विटेवरी। नामा चरण वंदितो। ५।

३०. उठा अरुणोदय प्रकाश जाहला। घंटा गजर गर्जिन्नला।
हरि चौघडा सुरू झाला। काकड आरती समयाचा। १।
महाद्वारी वैष्णव जन। पुजा सामुग्री घेऊन।
आले द्या तयासी दर्शन। बंदीजन गर्जती। २।
सभामंडपी कीर्तन घोष। मृदंग टाळ विणे सुरस।
आनंदे गाती हरीचे दास। परम उल्हास करुनियां। ३।
चंद्रभागे वाळवंटी। प्रात:स्नानाची जन दाटी।
आतां येतील आपुले भेटी। उठा उठा गोविंदा। ४।
ऐसें विनवी रुक्मिणी। जागृत जाहाले चक्रपाणि।
नामा बद्धांजुळी जोडुनी। चरणीं माथा ठेवितसे। ५।

३१. पिंगळा बोले महाद्वारीं। निशा सरली दिशा चारी।
उठा उठा हो श्रीहरी। उदयो प्रकाशला दिनकरी। १॥
देवा शकून ऐकावा। ध्रु०।
संत साधु अपरिमित। अवघा भरियेला थाट।
टाळ वीणे वाद्य वाजत। आवडी मंजुळ स्वरें गात। २।
नादें अंबर दणाणलें। तेहतीस कोटी देव मिळाले।
आवडी पहावया आले। स्वर्गसुखातें विसरले। ३।
आई रखुमाई माते। उठवा उठवा श्रीरंगातें।
नारद तुंबर गायनाते। कर जोडुनि हनुमंत। ४।
उठिला सांवळा वनमाळी। आनंदली भक्तमंडळी।
जयजयकारें पिटिली टाळी। विठ्ठल नामें दिधली आरोळी। ५।
पिंगळा आनंदला मनीं। तेज न माये गगनीं।
हर्षें घातली लोळणी। शिंपी नामा तुझे चरणीं। ६।

३२. उठा पांडुरंगा प्रभातसमयो पातला। वैष्णवांचा मेळा गरुड पारी दाटला। १ ।
वाळवंटापासुनि महाद्वारापर्यंत। सुरवरांची दाटी उभे जोडुनि हात। २ ।
शुकसनकादिक नारद तुंबर भक्तांच्या कोटी। कवाडा आडुनि पाहाताती जगजेठी। ३ ।
सुरवरांची विमानें गगनी दाटली सकळ। रखुमाबाई माते वेगी उठवा घननीळ। ४ ।
रंभादिक नाचती उभ्या जोडुनि हात। त्रिशूळ डमरु घेउनि आला गिरिजेचा कांत। ५ ।
पंचप्राण आरत्या घेऊनियां देवस्त्रिया येती। भावे ओंवाळिती राही रखुमाईचा पती। ६ ।
अनंत अवतार घेसी भक्तांकारणे। कनवाळु कृपाळु दीनालागी उद्धरणें। ७ ।
चौयुगांचा भक्त नामा उभा कीर्तनी। पाठमागें डोळे लावुनि उभी ते जनी। ८ ।

३३. उठा पांडुरंगा आतां दर्शन द्या सकळां। झाला अरुणोदय सरली निद्रेची वेळा। १ ।
संत साधु मुनि अवघे झालेती गोळा। सोडा शेजेसुख आतां पाहूं द्या मुखकमळा। २ ।
रंगमंडपी महाद्वारी झालीसें दाटी। मन उतावेळ रुप पहावया दृष्टी। ३ ।
राही रखुमाबाई तुम्हां येऊं द्या दया। शेजें हालउनी जागें करा देवराया। ४ ।
गरुड हनुमंत उभे पहाती वाट। स्वर्गीचे सुरवर घेऊनी आले बोभाट। ५ ।
झालें मुक्तद्वार लाभ झाला रोकडा। विष्णुदास नामा उभा घेऊनि काकडा। ६ ।

३४. अवताराची राशी तो हा उभा विटेवरी। शंख चक्रगदापद्मसहित हरी। १ ।
देखिला देखिला देवाआदिदेव बरवा। समाधान जीवा पाहतां वाटे ग माये। २ ।
सगुण चतुर्भुज रूपडें तेज पुंजाळती। वंदुनि चरणरज नामा विनवीतसे पुढती। ३ ।

या अभंगानंतर आरती म्हणावी.

३५. लाजलें गे माय आतां कवणा ओंवाळु। जिकडे पाहे तिकडे चतुर्भुज गोपाळु। १ ।
ओवाळू मी गेंले माय गेले द्वारके। जिकडे पाहे तिकडे चतुर्भुज सारिखे। २ ।
ओवाळू मी गेले माय सखिया माझारी। जिकडे पाहे तिकडे चतुर्भुज नरनारी। ३ ।
ओवाळूं मी गेले माय सारंगधरा। जिकडे पाहे तिकडे चतुर्भुज परिवारा। ४ ।
श्रीवत्सलांच्छन आता हीच ओळखण। विष्णुदास नामा येणे दावियेली खूण। ५ ।

आरतीनंतर वासुदेव व गौळण म्हणावी.

वासुदेव

३६. बाबा अहंकार निशी घनदाट। गुरु वचनी फुटली पहाट।
माता भक्ति भेटली बरवंट। तिनें मार्ग दाविला चोखट गा। १ ।
नरहरि रामा गोविंदा वासुदेवा। धृ०।
एक बोल सुस्पष्ट बोलावा। वाचे हरि हरि म्हणावा।
संत समागमु धरावा। तेणें ब्रह्मानंद होय आघवा गा। २ ।
आला सीतळ शांतीचा वारा। तेणें सुख झाले शरीरा।
फिटला पातकाचा थारा। कळीकाळासी धाक दरारा गा। ३ ।
अनुहात वाजती टाळ। अनुक्षीर गीत रसाळ।
अनुभव तन्मय सकळ। नामा म्हणे केशव कृपाळु गा। ४ ।

गौळण

३७. परब्रह्म निष्काम तो हा गौळियां घरी। वाक्या वाळे अंदु कृष्ण नवनीत चोरी। १ ।
म्हणती गौळणी हरीचीं पाउलें धरा। रांगत रांगत येतो हरी हा राजमंदिरा। २ ।
लपत छपत येतो हरी हा राजभुवनी। नंदासी ठाकूनी आपण बैसे सिंहासनी। ३ ।
सांपडला देव्हारी यासी बांधा दाव्यांनी। शंख चक्र गदा पद्म शारंगपाणी। ४ ।
बहुतां कष्टें बहुता पुण्यें जोडलें देवा। अनंत पवाडे तुमचे न कळती मावा। ५ ।
नामा म्हणे दातारा तुम्ही अहोजी केशवा। जन्मोजन्मी द्यावी तुमची चरणसेवा। ६ ।

'निवृत्ती ज्ञानदेव सोपान मुक्ताई एकनाथ नामदेव तुकाराम' हे भजन म्हणावे.

३८. संतभार पंढरींत। कीर्तनाचा गजर होत। १ ।
तेथे असे देव उभा। जैशी समचरणांची शोभा। २ ।
रंग भरे कीर्तनांत। प्रेमें हरिदास नाचत। ३ ।
सखा विरळा ज्ञानेश्वर। नामयाचा जो जिव्हार। ४ ।
ऐशा संतां शरण जावें। जनी म्हणे त्याला ध्यावें। ५ ।

हा अभंग म्हणून जय विठ्ठल जय जय विठ्ठल भजन म्हणावे.

हरिपाठाचे अभंग

३९. नामाचा महिमा कोण करी सीमा । जपा श्रीरामा एक्याभावें। १ ।
न लगती स्तोत्रे नाना मंत्र तंत्रे । वर्णिजे वक्त्रें श्रीरामनाम । ध्रु०।
अनंत पुण्यरासी घडे ज्या प्राण्यासी । तरीच मुखासी नाम येत। ३ ।
नामा म्हणे राम हा जप परम। तो देह उत्तम मृत्युलोकी। ४ ।

४०. जन्माचें कारण रामनाम पाठें। जाईजें वैकुंठें एक हेळां । १ ।
रामनामा ऐसां जिव्हे उमटे ठसा । तो उद्धरेल अपैसा इहलोकीं। २ ।
दो अक्षरीं राम हा जप परम। नलगे तुज नेम नाना पंथ । ३ ।
नामा म्हणे पवित्र श्रीरामाचें चरित्र । उद्धरसि गोत्र पूर्वजेंसी। ४ ।

४१. विषयांचें कोड कां करिसी गोड। होईल तुज जोड इंद्रियबाधा । १ ।
सर्व हें लटिके जाणुनि तूं निकें । रामेंविण एके न सुटिजे। २ ।
मायाजाळमोहो इंद्रियांचा रोहो। परि न धरिसी भावो भजनपंथे। ३ ।
नामा म्हणे देवा करी तूं लवलाहो। मयूराचा टाहो घन गर्जे। ४ ।

४२. कांसवीचे दृष्टी जै होईजे भेटी। तै अमृताची वृष्टि घडे त्यासी। १ ।
तैसें हें भजन श्रीरामाचे ध्यान । वाचे नारायण अमृतमय। २ ।
धन्य त्याचे कुळ सदां पै सुफळ। दिननिशी फळ रामनाम । ३ ।
नामा म्हणे चोखट भक्त तो उत्तम। वाचेसी सुगम रामनाम। ४ ।

४३. सदा फळ सुफळ वाचेसी गोपाळ। वंदि कळिकाळ शास्त्र सांगे। १ ।
ब्रह्मांडनायक ऐंसे जें कवतुक । तेचि नाम एक श्रीकृष्ण ऐसें। २ ।
आदी अंत पाहतां नाही पै सर्वथा। परिपूर्ण सरीता अमृताची। ३ ।
नामा म्हणे अनंत कां करीसी संकेत। उद्धरिले पतीत युगायुगीं। ४ ।

हरीपाठाचे प्रत्येक अभंगानंतर 'न लगती स्तोत्रे नाना मंत्र तंत्रे । वर्णिजे वक्त्रे श्रीरामनाम' हे धृपद म्हणावे.

४४. गोविंद गोपाळ वाचेसी निखळ। तो उद्धरे तात्काळ कलीमाजी। १ ।
नारायण नारायण हेंचि पारायण। उद्धरले जन इहलोकी । २ ।
तुटती यातना कर्माच्या भावना। जड जीव उद्धरणा नाम स्मरा। ३ ।
नामा म्हणे राम हा जप परम। न लगती नेम नानाकोटी। ४ ।

४५. तीर्थ तपरासी जप हृषीकेशी। नाम अहर्निशी रामराम। १ ।
तीर्थांचे पै तीर्थ नाम हें समर्थ। होईल कृतार्थ रामनामें। २ ।
साधेल साधन तुटेल बंधन। वाचे जनार्दन सुफळ सदा । ३ ।
नामा म्हणे हरी उच्चार तूं करीं। उद्धरसी निर्धारी इहलोकी। ४ ।

४६. पाहता ये परिपाठी आणीक नाहीं सृष्टी । नामेविण दृष्टी न दिसे माझे। १ ।
नामचि समर्थ नामचि मथीत। शंकरासी हेत रामनामी। २ ।
पुरती सर्व काम वाचे रामनाम। न लगती ते नेम कर्मजाळ। ३ ।
नामा म्हणे उच्चार न करी तूं विचार। तुटेल येरझार नाना योनी। ४ ।

४७. तपांचे पै तप राम हें अमुप। करी कां रे जप रामनामी। १ ।
रामकृष्ण म्हणे वाचे नारायण। तुटेल बंधन यमपाश। २ ।
साधेल साधन होती कोटी यज्ञ। नाम जनार्दन जप करी। ३ ।
नामा म्हणे जिव्हे नाम स्मरण करी। म्हणे नरहरी एक भावें। ४ ।

४८. हाचि नेम सारी साधेल तो हरी। नाम हे मुरारी अच्युताचें। १ ।
गोविंद हरे गोविंद हरे। यादव मुरारे रामनाम। २ ।
न लगती कथा नाना विकलता। राघवाचे स्मरतां नाम वाचे । ३ ।
नामा म्हणे राम आम्हा हाचि नेम। नित्य तो सप्रेम जप आम्हां। ४ ।

४९. करूं हें कीर्तन राम नारायण। जनीं जनार्दन हेंचि देखें। १ ।
जगाचा जनक रामकृष्ण एक। न करितां अविवेक स्मरे राम। २ ।
तुटेल भवजाळ कां करिसी पाल्हाळ। सर्व मायाजाळ इंद्रिय बाधा। ३ ।
नामा म्हणे गोविंद स्मरे तूं सावध। नव्हे तुज बाध नानाविघ्नें। ४ ।

५०. मायेंचे भूचर रज तम सात्विक। रामनाम एक सोडवणों। १ ।
राम हेंचि स्नान राम हेंचि ध्यान। नामें घडे यज्ञ कोटी देखा । २ ।
न लगती साधन नाना मंत्र विवेक। रामनामीं मुख रंगी कां रे। ३ ।
नामा म्हणे श्रीराम हेंचि वचन आम्हां । नित्य ते पौर्णिमा सोळा कळी। ४ ।

५१. माझें मी करिता गेले हे दिवस। न धरीच विश्वास रामनामीं। १ ।
अंती तुज उद्धरती रामकृष्ण हरी। राम पंचाक्षरी मंत्रसार। २ ।
कां करशील सांठा प्रपंच विस्तार। न तुटे येरझार नामेंविण। ३ ।
नामा म्हणे कैंसे रामनामीं पिसें। तो उद्धरेल अपैसे इहलोकी। ४ ।

५२. नको नको माया सांडी लवलाह्या। पुढील उपाया झोंबें कां रें। १ ।
रामनाम म्हणे तुटेल बंधन। भवबंध मोचन एकानामें। २ ।
स्मरतां पतीत उद्धरले यथार्थ। नाम हाचि स्वार्थ तया झाला । ३ ।
नामा म्हणे हा जप करी तूं अमूप। नामें चुकली खेप इये जनीं। ४ ।

५३. स्मरण करितां रामनाम ध्वनी। ऐकतांची कर्णी पळती यम । १ ।
ऐसें पाठ करी रामकृष्ण हरी। होतील कामारी रिद्धीसिद्धी। २ ।
साध्य तोंचि साधी न करी उपाधि। जन्मांतरींच्या व्याधि हरती नामें। ३ ।
नामा म्हणे सर्व राम हाचि भाव। नाही आणिक देव रामेंविण। ४ ।

५४. रामकृष्ण माळ घाली कां अढळ। तुटेल भवजाळ मायामोह। १ ।
होशील तूं साधु न पवसी बाध। पूर्ण ब्रह्मानंद पावेल तुज । २ ।
जपतां रामनाम पुरती सर्व काम। आदि अंती नेम साधेल तुज। ३ ।
नामा म्हणे कृतार्थ पूर्ण मनोरथ। न लगती ते अर्थ माया फासें। ४ ।

५५. शरीर संपत्ती मायेचे टवाळ। वायांची पाल्हाळ मिरवितोसी। १ ।
नाम हेंचि तारी विठ्ठल निर्धारी। म्हणे हरी हरी एकी हेळा । २ ।
स्मरतां गोपाळनाम वंदील काळयम। न लगती नेम मंत्रबाधा। ३ ।
नामा म्हणे सार मंत्र तो उत्तम । राम हेंचि नाम स्मरें कां रे । ४ ।

५६. भवाब्धि तारण रामकृष्ण नांव। रोहिणीची माव सकळ दिसे। १।
नाम हेंचि थोर नाम हेंचि थोर। वैकुंठी बिढार रामनामें। २।
राम हे निशाणी जपताची अढळ। वैकुंठ तत्काळ तया जीवा। ३।
नामा म्हणे वैकुंठ नामेंचि जोडेल। अंती तुज पावेल नाम एक। ४।

५७. जळाचा जळबिंदु जळींच तो विरे। तैसें हें विघरे पांचां ठायी। १।
जीवशीव हे उच्चार नाम हें मधुर। जिव्हेसी उच्चार रामनाम। २।
रामनाम तारक शिव षडाक्षरी। तैसी वाचा करी अरे मूढा। ३।
नामा म्हणे ध्यान शिवाचें उत्तम। मंत्र हा परम रामनाम। ४।

५८. करितां हरिकथा नाम सुखरासी। उद्धार जीवाशी एका नामें। १।
तें हें रामनाम जप तूं सप्रेम। जप हा सुगम सुफळ सदा। २।
नामेंचि तरले नामेंचि तरले। नाम म्हणतां गेले वैकुंठासी। ३।
नामा म्हणे एक नामेंसी विनटे। ते वैकुंठीचे पेठे पावले देखा। ४।

५९. नामावाचूनि काहीं दुजें येथें नाहीं। वेगी लवलाही राम जपा। १।
गोविंद गोपाळ वाचेसी रसाळ। पावसी केवळ निजपद। २।
ध्रुव प्रल्हाद बळी अंबऋषि प्रबुद्ध। नामेंचि विद्रद पावले देखा। ३।
नामा म्हणे राम वाचे जया नाम। संसाराचे श्रम हरे नामें। ४।

६०. म्हणतां वाचे नाम वंदी तया यम। काळादिकासम वंदी तया। १।
ऐसें नाम श्रेष्ठ सकळांसी वरिष्ठ। उच्चारितां नीट वैकुंठ गाजे। २।
तो हा नाममहिमा वाखाणीत ब्रह्मा। न कळे तया उपमा आदिअंती। ३।
नामा म्हणे पाठें नामाचेनि वाटे। तरी प्रत्यक्ष प्रगटे विठ्ठल हरी। ४।

६१. कृष्णनाम श्रेष्ठ गाताती देवऋषि। नाम अहर्निशी गोपाळाचे। १।
हरि हरि हरि तूंचि बा श्रीहरी। वसे चराचरी जनार्दन। २।
आदि ब्रह्म हरी आळवी त्रिपुरारि। उमेप्रती करी उपदेश। ३।
नामा म्हणे पूर्ण हा जप उत्तमोत्तम। शंकरासी नेम दिनदिशीं। ४।

६२. कां करितोसी शीण वाचे नारायण। जपतां समाधान होईल तुज। १।
राम कृष्ण हरी गोविंद गोविंद। वाचेसी हा छंद नामपाठ। २।
वंदितील यम कळिकाळ सर्वदा। न पवसी आपदा असतां देही। ३।
नामा म्हणे वोळगे सीण झाला सांगे। प्रपंच वाउगे टाकीं परते। ४।

६३. नामाचेनि पाठें जातील वैकुंठे। तो पुंडलिक पेठे प्रगट असे। १।
विठ्ठल विठ्ठल मंत्र सांगतसे शास्त्र। आणिक नाहीं शस्त्र नामेंविण। २।
पुराण व्युप्तत्ति न लगती त्या श्रुती। हरीनाम पंथी मुनि गेले। ३।
नामा म्हणे हरी नामेंचि उद्धरी। जन्माची येरझारी हरे नामें। ४।

६४. सर्वांभूती भज नमन करी संता। नित्य त्या अच्युता स्मरण करी। १।
ऐसें भजनी विनट सांपडेल वाट। रामकृष्ण नीट वैकुंठींची। २।
न लगती साधने वायांचि बंधनें। एका नामें होणे चतुर्भुज। ३।
नामा म्हणे थोर नामेंचि सधर। वैकुंठी बिढार तया भक्तां। ४।

६५. तूं तंव नेणता परी हरि जाणता। आहे तों समता सर्वांभूतीं। १।
सर्व ब्रह्म हरी येकचि निर्धारी। होसील झडकरी ब्रह्म तूंचि। २।
अच्युत माधव अमृताच्या पाठें। लागतांची वाटे वंदी यम। ३।
नामा म्हणे होसील जिवलग विष्णूचा। दास त्या हरीचा आवडता। ४।

६६. कां करिसी सोस मायेचाअसोस। नव्हे तुज सौरस नामेंविण। १।
नामचि हा मंत्र नामचि हो तंत्र। नामेंविण पवित्र न होसी देखा। २।
तिही लोकी पाहता नामेंविण सर्वथा। अच्युत म्हणता पुण्य कोटी। ३।
नामा म्हणे ब्रह्म आदिअंती नेम। तें विटेवरी सम उभें असे। ४।

६७. पवित्र परिकर नाम हा उच्चार। उद्धरण साचार जगा यया। १।
गोविंद केशव उच्चार श्रीराम। न लगती नेम अमूप जप। २।
तें हें विठ्ठलरूप पिकलें पंढरी। नाम चराचरी विठ्ठल ऐंसे। ३।
नामा म्हणे विठ्ठल सर्वांत सखोल। उच्चारितां मोल नलगे तुज। ४।

६८. पोसिशी शरीर इंद्रियांचा बांधा। सेखी ते आपदा करील तुज। १ ।
नव्हे तुझे हित विषय पोषिता। हरी हरी म्हणता उद्धरसी। २ ।
वायांच पाल्हाळ चरित्र सांगसी। परी राम हें न म्हणसी अरे मूढा। ३ ।
नामा म्हणे हेंचि पंढरीये निधान। उच्चारितां जन तरले ऐसे। ४ ।

६९. विषय खटपट आचार सांगसी। विठ्ठली न भजसी अरे मूढा। १ ।
पूर्णब्रह्म हरी विठ्ठल श्रीहरी। अंती हा निर्धारी तारील सत्य। २ ।
न लगे सायास करणे उपवास। रामाचा विश्वास ऐसा धरी। ३ ।
नामा म्हणे प्रेम धरी तू सप्रेम। विठ्ठल हाचि नेम दिननिशीं। ४ ।

७०. नव्हे तुज हित विषय पोशितां। हरी हरी म्हणता तरशील। १ ।
माधव श्रीहरी कृष्ण नरहरी। वेगीं हा उच्चारी लवलाही। २ ।
घडतील यज्ञ पापें होतील भग्न। प्रपंच सर्वज्ञ होईल ब्रह्म। ३ ।
नामा म्हणे हरिकथा हरी भवव्यथा। उद्धरसी सर्वथा भाक माझी। ४ ।

७१. उपदेश सुगम ऐके रे तूं एक। नाम हे सम्यक विठोबाचे। १ ।
जनीं जनार्दन भावचि संपन्न। विठ्ठल उद्धरण कली माजी। २ ।
साधेल निधान पुरेल मनोरथ। नामेचि कृतार्थ होती जन। ३ ।
नामा म्हणे नाम घेई तूं झडकरी। पावसी निर्धारी वैकुंठपद। ४ ।

७२. सर्वांगे साजिरीं आहेति इंद्रिये। तंव सावध तूं होय हरिकथे। १ ।
कीर्तनी नर्तन वाचे जनार्दन। न पवसी पतन येरझारी। २ ।
पूर्ण मनोरथ घडती एका नामें। दाटेल सप्रेमे जीवन हेतूं। ३ ।
नामा म्हणे विलास न करी तूं आणिक। सर्वी सर्व एक नाम असे। ४ ।

७३. सोपा हा सुगम उपावो परीस। धरी तूं विश्वास नाम महिमा। १ ।
नाम हेचि गंगा नाम हेचि भीमा। अंतरी श्रीरामा जपिजेसु। २ ।
अमृत सुरस राम नाम एक। वाचेचें वाचक मन करीं। ३ ।
नामा म्हणे सुरस एक राम रस। ध्यायीं केशवास दिननिशीं। ४ ।

७४. म्हणतां नाम वाचें वैकुंठ जवळीं। नित्य वनमाळी भक्ता संगे। १ ।
होईल साधन विठ्ठली परिपूर्ण। निवती नयन मूर्ति पाहता। २ ।
शंखचक्रांकित आयुधें शोभती। भाग्योदयीं येती भावशीळा। ३ ।
नामा म्हणें तें रूप पंढरीये आहे। न सोडी तूं सोये केशवाची। ४ ।

७५. रुपाचें रूपस नाम हृषीकेश। पंढरी निवास जप करी। १ ।
विठ्ठल श्रीहरी मुकुंद मुरारी। नामेचि बोहरी प्रपंच्याची। २ ।
विठ्ठलाचें नाम हेंचि जीवन हेत। नाम हें अमृत केशवाचे। ३ ।
नामा म्हणे देव अमृताचा साठा। मुखामाजी पैठा होत नामें। ४ ।

७६. सार हें पै नाम विठोबाचे आहे। दिननिशीं सोये मना लावी। १ ।
गुंफिजेल मन जोडिती पाऊलें। तुटे ते घातले मायाजाळ। २ ।
नामचि कारण जप पैं सुफळ। उद्धार निर्मळ सकळ जीवा। ३ ।
नामा म्हणे तो हा विठ्ठल पंढरी। नाम चराचरीं अमृतमय। ४ ।

७७. विठ्ठल नामीं आळस न करी गव्हारा। वायाविण येरझारा शिणतोसी। १ ।
हरि उच्चारण करी हा विचार। नाम हें साचार उद्धरण। २ ।
मी म्हणता अहंता वाढे हे सर्वथा। हरि भजन पंथा नाही मार्ग। ३ ।
मायाजाळ विषय तोडी तोडी सांठा। विठ्ठल नाम पाठा वोळगे जना। ४ ।
सर्वहि लटिके मायाजाळ फिके। रामेवीण एके नाही दुजे। ५ ।
नामा म्हणे उपदेश भजे केशवास। वैकुंठ निवास वोळे तुज। ६ ।

७८. हरिनाम पाठ हाचि भावो। हरि हरि हाचि देवो।
हरिविण न फिटे संदेहो। सर्व जीवांचा जाण पां। १ ।
हरि सत्य ज्या देहीं। तोचि तरला येथ पाही।
हरिविण भवडोहीं। तरण कैसें घडेल। २ ।
रामकृष्ण वासुदेवा। हाचि सर्व जीवांचा विसावा।
ऐसा पुकारुनिया धांवा। विठ्ठल नाम उच्चारी। ३ ।

नामा जपें हृदयीं सदां। रामकृष्ण हाचि धंदा।
हरिनाम परमानंदा। हाचि जप जपतसें। ४ ।

नामदेव जनाबाई नामदेव जनाबाई हे भजन करावे.

हरीपाठ अभंग समाप्त.

संध्येतील चोवीस नामांनी भगवंतांची केलेली आळवणी संत नामदेवांना संध्या ज्ञात होती.

७९. येईं गे केशवे मज तुझी सवे। तुजविण नुगवे दिनु माये। १ ।
तूं माय जननी कांसवी कौसल्या। दिन बहुसाळ मज पावें। २ ।
न मागें केवळ विषयांचे टवाळ। तूं माझी कृपाळ विठ्ठलमाय। ३ ।
वोळली गगनी केशव कामधेनु। लवतां लोचन स्फुरे बाह्या। ४ ।
वाजवील वाद्य गोपाळांची मांदी। आल्हाद गोविंदी नित्य माझा। ५ ।
नामा म्हणे केशव येई कामधेनु। तेणें माझी तनु तृप्त सदा। ६ ।

८०. येईं गे नारायणी अमृत संजीवनी। चिंतिता निर्वाणीं पावें वेगीं। १ ।
तूं माझें जीवन नाम नारायण। नित्य अनुष्ठान तुझ्या नामें। २ ।
बाह्य अभ्यंतरी तूचि सर्वांठायी। तुजविण सृष्टी शून्य दिसे। ३ ।
चाल लवलाह्या कृपाळू तूं माये। मज हें न साहे मोह जंजाळ। ४ ।
तुटेल बिरडें सुटतील गांठी। जंव तूं जगजेठी येशील माये। ५ ।
नामा म्हणे धन्य तुझें नाम साचें। उच्चारितां वाचे निवती अंगे। ६ ।

८१. येईं गे माधवे पार्जी प्रेमपान्हा। विषयाचा आंदणा नको करूं। १ ।
धांव तूं मधूकरे माधवे उदारे। येईं तूं सोइरे जननिये। २ ।
कष्टलो मी भारी शीण दूर करी। येईं तू झडकरी माधवे वो। ३ ।
अनंत वो नामें पुराणे पढती। पावसी आकांती विठ्ठले वो। ४ ।
नामा म्हणे लाहो करावा माधवे। माझेनि वो जीवें लाहे चाड। ५ ।

८२. येईं तूं गोविंदे नामामृत धारी। नित्य हें उच्चारी गोविंदाते। १ ।
गोविंद गोविंद नित्य हाचि छंद। पावें तूं हृद्रद आदिरूपें। २ ।
गोविंद हो ध्याने निवती अष्टांगे। गोविंदे गे वेगें वेष धरूं। ३ ।
गोविंद गोपाळ मुकुंद केसरी। येई तूं लवकरी सांवळिये। ४ ।
गोविंद हें नाम जनी वनी दिसे। प्रत्यक्ष तें ठसे पंढरीसी। ५ ।
वेणूनादी काला गोविंदे पै केला। धावतचि आला पेंद्यापाशी। ६ ।
ती हीच वो माय उभी बाळमूर्ती। नाम जे जपती पांडुरंग। ७ ।
नामा म्हणे पांग गोविंद हा दवडी। वेगें लवडसवडी करीं माये। ८ ।

८३. येई तूं विष्णू हरि पावे लवकरी। ब्रीद चराचरी सांगे मुनी। १ ।
वैकुंठवासिनी कृष्णविष्णुदेव। नामातें गौरव आम्हालागीं। २ ।
धन्य हाचि दिनु विष्णुमाय पावे। गगनी उगवे सूर्य जैसा। ३ ।
आदि ब्रह्मा हरि विष्णुकृष्णगंगा। भागिरथी पैं गा पदी पावे। ४ ।
गया तें प्रयाग काशी तें सर्वांग। विश्वेश्वर लिंग चराचर। ५ ।
विष्णुगंगाधर विष्णुनाम पाठ। उच्चारितां वाट वैकुंठीची। ६ ।
नामा म्हणे विष्णु भागिरथीमाजी। पंढरीये माझी विठ्ठलमाय। ७ ।

८४. येईं तूं मधुकरे मदनसुंदरे। मज गे न धरे प्रेम पोटी। १ ।
तूं माझी जननी मधुसूदन गाय। कामधेनु होय कांसवीची। २ ।
आनंद निजधने जुनाट मधुसूदने। शुकस्तनपान पाजी पान्हा। ३ ।
केशव कांसवी पद रामगाय। आत्माराम होय निःसंदेह। ४ ।
विठ्ठलमुकुंदे स्वरूपे गोमटी। आकांतली सृष्टी मधुसुदनें। ५ ।
शंखचक्रांकित आयुधें मंडीत। मुकुट शोभत तुझा शिरीं। ६ ।
भक्तवरदायनी मधुसूदनगंगा। व्हावे तू वो वेगा कामधेनु। ७ ।
नामा म्हणे माये मधुसुदन गाय। ते संजीवनी होय आम्हांलागीं। ८ ।

८५. येईं वो त्रिविक्रमे पूर्ण पान्हा देईं। कामधेनु होईं विठ्ठलराजे। १ ।
त्रिविक्रमे धरे येई तूं सांवळे। मुकुंद गोपाळे केशवे वेगी। २ ।
तू माझे निजधन त्रिविक्रमधरे । गंगानाममात्रें भंगी पाप । ३ ।
त्रिपदागायत्री त्रिविक्रममुखें । जनाची वो दुःखे हरती नामें। ४ ।
त्रिजया त्रिफणी भागीरथी वेणी । प्रयाग वो धुनी पाप जाळी। ५ ।
त्रिस्थळी त्रिमाये त्रिविक्रम होय। विश्वेश्वर दोहे तारक ब्रह्म। ६ ।
काशी कांची माये अयोध्या द्वारका । मथुरा अवंतिका तूंचि माये। ७ ।
नामा म्हणे माझी त्रिविक्रम गाय। भक्तिसी पान्हाये पंढरपुरीं। ८ ।

८६. येईं वो वामने खुजीयखुजटे । पंढरीचे पेठे उभी राहें। १ ।
येईं वो डोळसे सांवळे तेजसे। वामने बहु वसे ब्रह्मचारी। २ ।
अनंत विद्रदे अनंत अपार। कैवल्य वोसरे पदकमळे। ३ ।
तुझे नाम धन्य वामन साजिरें । रुप हें गोजिरें बळीच्या द्वारी । ४ ।
तुझ्या चरणी तीर्थे उद्धरती सर्व। येईं तू सत्वर वामनाई । ५ ।
नामा म्हणे पावे वामन ब्रह्मांडे। स्वरूप वितंडे ब्रह्मचारें। ६ ।

८७. येईं वो श्रीधरे सर्व रूपसारे। कैवल्य उत्तरे अभिनव। १ ।
श्रीधर श्रीरंगे नाम पांडुरंगे। प्रगट वो सांगे पूर्णधन। २ ।
श्रीकरे श्रीधरे शोभा ते साचारे। चक्रांकित करे शंख तुझा। ३ ।
सुंदर श्यामळ नाम हे अढळ। मुखी हो वेल्हाळ हस्त तुझे। ४ ।
प्रकाशे हा पूर्ण श्रीधरे पैं जाण। सांगितली खूण खेचराने। ५ ।
नामा म्हणे माता श्रीधर उच्चारू। तरेन साचारू तिन्ही लोकीं। ६ ।

८८. येईं हृषिकेशी दिव्यरूप दिसे। मन हें उल्हासे भेटीलागी। १ ।
हृषिकेशी नामें तरले संभ्रमे। नित्य रामनामें भवसिंधू। २ ।
आराधने धन ऋषीसी संपूर्ण। नाम कोटी यज्ञ झालें तया। ३ ।
पावन हृषिकेशी हेंचि ध्यान मन। नाम सनातन हृषिकेशी। ४ ।

विश्वा करी कळा विश्वजन लीळा । त्राहे वेळोवेळां हृषीकेशी । ५ ।
नामा म्हणे माय येई हृषिकेश । झालों कासावीस तुजवीण। ६ ।

८९. येईं वो पद्मनाभे पंकजलोचने। विश्व पूर्णघने देखे तुज । १ ।
त्राहें पद्मनाभा वाचा सिद्ध पावे। मज हें नुगवे मायाजाळ। २ ।
पद्मांकित रेखा पद्म हें सुरेख । पावे वो निमिष्य एकमाये । ३ ।
विचरे हे पृथ्वी नाम पद्मनाभ। स्वयंभावो बिंब विठ्ठलेसी । ४ ।
रिकामी मी नसें दिननिशी निमिष्य। पद्मनाभ साक्ष हृदयी भोगी । ५ ।
नामा म्हणे पद्मनाभ हें हो नाम। जपतुसे प्रेम देईं मज। ६ ।

९०. येई वो दामोदरे पवित्र हे करे। मना हो नावरे प्रेमलोट। १ ।
पाहें कृपादृष्टी साहे जगजेठी। पूर्ण पान्हा घोटी ऐसें करी। २ ।
दामोदरे नाम मदन परिकरे। हाचि वो विचार मनें केला। ३ ।
येईं तूं निर्धारें पावें तूं झडकरी। येईं वो लवकरी दामोदरे। ४ ।
दामोदर माता पाहे वो समता। पावे वो निवांता पावे वेगीं। ५ ।
नामा म्हणे लोटूं प्रेमामृत निवटूं। नामेंचि वैकुंठे दामोदरे। ६ ।

९१. येईं तूं कृपाळे संकर्षण माते। पवित्र पूर्णभरिते गुणनिधि। १ ।
त्राहेत्राहे वेगी पावे वो झडकरी। ब्रीद चराचरीं वर्णिताती। २ ।
संकर्षण गंगा सर्वांगी तूं असे। जनी वनी दिसें रूप तुझे। ३ ।
निर्धारु सांगतां न माये वो घेता। संकर्षण माता पाव वेगी। ४ ।
विष्णुसंकर्षण नाम हें गहन। पतितपावन चरणरजें। ५ ।
नामा म्हणे माय संकर्षण गाय। हरिदासा पान्हावे पंढरीसी। ६ ।

९२. येईं तूं शारंगे वासुदेवे त्वरें। वासुदेवे सारे गोपाळे वो। १ ।
त्राहे वासुदेवा पावें झडकरी। त्वरें वेगू करी आर्त भेटी। २ ।
वासुदेवनामें साधन सुगम। योगिया विश्राम स्थान झालें। ३ ।
द्वादश अक्षर जपिन्नला ध्रुरु। तयासी साचारू अढळपद। ४ ।

बळी भीष्मदेवी वासुदेवी भाव। रोहिणीची माव ऐसे झालें। ५ ।
नामा म्हणे भक्त वासुदेवीं रत। सायुज्य पावे तो एक्यानामें। ६ ।

९३. येईं तूं प्रद्युम्ने ध्यान तूं धरणे। माझिये कल्पने निर्धारुसा। १ ।
त्राहे झडकरी पावे वो लवकरी। प्रद्युम्ने फुत्कारी वेळोवेळां। २ ।
सांवळे सुंदरे वेणु वाहे करे। ध्यान हें सुंदर यमुनातटी। ३ ।
प्रवाह प्रद्युम्ने नामघोष दाट। जिंकिले जुनाट पापराशी। ४ ।
नामा म्हणे नाम धन्य हें प्रद्युम्न। होईल संपन्न नाम घेतां। ५ ।

९४. येईं वो अनिरूद्धे सांवळे प्रबुद्धे। विराटे गोविंदे पाव वेगीं। १ ।
त्राहे माउलीये मना तुझी सोय। चुकती अपाय नाम घेता। २ ।
अनिरुद्ध पाठे जाईन वैकुंठे। पुंडलीक पेठे उभा असे। ३ ।
कटावरी कर सांवळी सुंदर। मनाचा विचार इच्या चरणी। ४ ।
अनिरुद्धसार अनु नाही आधार। सर्वही विचार अनिरुद्धे। ५ ।
नामा म्हणे येईं अनिरुद्धे माये। आणिक उपाय न लगे मज। ६ ।

९५. येईं तूं पुरुषोत्तमे संजीवनी रामे। योगिया विश्रामे पुरुषश्रेष्ठा। १ ।
त्राहे मनोधर्म नाम पुरुषोत्तम। साधन आगम ऐसी माये। २ ।
येईं वो सांभाळी लवलाहे मने। जुनाट हो जुने पुरुषोत्तमें। ३ ।
तुझे नाम धन्य पुरुष हें सौजन्य। द्वैत हें अभिन्न अद्वैत हें। ४ ।
एकाक्षरी नाम पुरुष शुचिसम। नाम आत्माराम पुरुषोत्तम। ५ ।
नामा म्हणे पावें पुरुषोत्तम माते। सर्वत्र अद्वैत एकरुप। ६ ।

९६. येईं वो अधोक्षजे वैकुंठ विराजे। नाम गे सहजे अमृतरासी। १ ।
अधोक्षज नामें घालीन गोंधळ। रिता एक पळ जाऊं नेदी। २ ।
अधर हे रंगी अधोर्ध्व सेवीन। सर्वत्र पाहीन अधोक्षज। ३ ।
अरिष्ट हें निरसी माये अधोक्षजे। ऐसी या पाविजे संकटी त्वां। ४ ।
अरि हे मर्दन अधोक्षज जाणें। स्वीकारावे पूर्ण प्रगटतां। ५ ।
नामा म्हणे धांवे अधोक्षज पावे। दिशाद्रुम भावें तुज मग। ६ ।

९७. येईं वो केसरी नरसिंह उच्चारी। पवित्र साचारी तिही लोकी। १ ।
नरसिंह वामन प्रल्हाद रक्षण। आमुचें तें धन नाम तुझें। २ ।
शंखचक्र करी पावे वो लवकरी। येईं तूं केसरी लवलाहे। ३ ।
नरसिंह हें नाम नरसिंह हें प्रेम। उत्तमोत्तम तिन्ही लोकीं। ४ ।
त्रिपुररक्षक दानवमर्दन। विकटवदन पंचाक्षरी। ५ ।
नामा म्हणे हरि नाम नरकेसरी। नरसिंह उच्चारी तरती जीव। ६ ।

९८. येईं वो अच्युते नामामृत रसे। सुंदर डोळसे जान्हवीये। १ ।
अमृताची खोटी अच्युतनाम पेठी। पावे वो जगजेठी अच्युतसार। २ ।
अच्युत अच्युत नामें हेंचि सत्य। हें पियूष त्वरित उच्चारितां। ३ ।
वैकुंठीची मूर्ति अच्युतनाम पाठे। प्रत्यक्ष वो भेटे विटेवरी। ४ ।
पुंडलीक दृष्टी नयनाची भेटी। निवारितां दृष्टी न्याहाळितां। ५ ।
नामा म्हणे अच्युत नाम हेंचि आम्हा। दिननिशी राम जपतसें। ६ ।

९९. येईं जनार्दने जनवनसंपन्ने। माझे वो चिद्घने पांडुरंगे। १ ।
त्राहे जनार्दने पूर्णानंदघने। येई वो संपन्ने विश्वंभरे। २ ।
नाम हें दुर्लभ जनकजननी। राम जनार्दनी विनटली। ३ ।
सांवळी डोळस रवि एकासनी। तेज प्रकाशनी हिरियाची। ४ ।
जननी ते जननी निकट ते जीवनी। जग प्रगटिणी हरीयाची। ५ ।
नामा म्हणे जन नाम जनार्दन। सनकादिक जाण सेवितातो। ६ ।

१००. येईं तूं उपेंद्रे विठ्ठल महिंद्रे। देवामाजी भद्रे सिंहासनी। १ ।
त्राहे वो जननी शिणलों गे माये। तुजविण आहे कवण मज। २ ।
तूं माझे कारुण्य प्रत्यक्ष सौजन्य। विचारतां प्रवीण प्रबुद्ध हो। ३ ।
पावे वो तूं वेगी उपेंद्रे गे माते। पुंडलिक सांगाते पंढरीसी। ४ ।
दीपकु लाविला दिन उगवला। दीपकें फळला पांडुरंग। ५ ।
नामा म्हणे नाम उपेंद्र ऐसे शम। पावेन विश्राम नाम घेंता। ६ ।

१०१. येईं तूं हरीरूपे विठ्ठल स्वरूपे। कळिकाळ कांपे नाम घेतां। १ ।
नामें हरिहरि त्राहे वो झडकरी। शिणलों मी भारी जननीये। २ ।
हरिनामधन सर्व जनार्दन। हरी हें आठवण जिव्हेसदा। ३ ।
हरीहरी म्हणतां हरीरुप संता। नाम हें अनंताक्षर विलसे। ४ ।
येईं तूं हरी गंगे सांवळे सुरंगे। हरीहरी संगे रतलोंसे। ५ ।
नामा म्हणे हरी पांडुरंग माझा। चरण हो भोजा राज्य धरू। ६ ।

१०२. येईं वो तूं कृष्णे हरी माझिये तृष्णे। दिननिशी प्रष्णे वाट पाहें। १ ।
त्राहे कृष्णगंगे सांवळे सारंगे। नामस्मरण वेगें पुरे आम्हा। २ ।
रामकृष्ण टाहो नामें लवलाहो। फिटला संदेहो संसाराचा। ३ ।
उद्धव अक्रूर यादव सादर। कृष्णाते अपार तयालागी। ४ ।
अर्जुन द्रौपदी स्मरण गोविंदीं। पावावे निजपदी नामा म्हणे। ५ ।

संध्येतील नामावली समाप्त.

संध्येतील संकलीत नामावली

१०३. केशव कैवल्य कृपाळ। नारायणे उद्धरिला अजामेळ।
माधव मनीं धरा निश्चळ। गोविंद गोपाळ गोकुळीचा। १ ।
विष्णु विश्वाचा जिव्हाळा। मधुसूदन माउली सकळां।
त्रिविक्रमें रक्षिले गोकुळा। वामनें पाताळा बळी नेला। २ ।
श्रीधरें धरा धरिली पृष्ठी। हृषिकेश उभा भीवरेतटी।
पद्मनाभ पुंडलिकासाठी। दामोदरें गोष्टी पांडवांशी। ३ ।
संकर्षणे अर्जुनासी संवाद केला। वासुदेवें अवचितां वाळी वधिला।
प्रद्युम्न समुद्रावरी कोपला। अनिरूद्धे छेदिला सहस्रबाहो। ४ ।
पुरुषोत्तमे केला पुरुषार्थ। अधोक्षजें हिरण्यकश्यपा मारिली लाथ।
नरहरी प्रल्हादा रक्षित। स्मरावा अच्युत स्वामी माझा। ५ ।
जनार्दने रावणादि वधिले। उपेंद्रे अहिल्येसी उद्धरिले।
हरिहरि म्हणतां दोष जळाले। कृष्णे तारिले गणिकेसी। ६ ।

या चोवीस नामांचे करिता स्मरण। जन्ममरणांचे होय दहन।
विष्णुदास नामा करी चिंतन। चरण ध्यान मज देईं। ७ ।

१०४. केशव नारायण हा जप आमुचा। सर्व हा मंत्राचा आत्माराम। १ ।
माधव गोविंद सर्वशास्त्रीं आहे। उभारूनियां बाहे वेदुसांगे। २ ।
नामाचेनि पाठें तरूं हा भवसागरू। आणिक विचारू नेणों आम्ही। ३ ।
विष्णु मधुसूदन हें दैवत आमुचें। नित्य पैं नामाचें सार आम्हां। ४ ।
त्रिविक्रम वामन सर्व ब्रह्मांड नायकु। हाचि जप सम्यकु आम्हा घटीं। ५ ।
श्रीधर हृषिकेश मंत्रराज जपा। पावाल स्वरूपा विष्णुचिया। ६ ।
पद्मनाभ दामोदर हा नामाचा विस्तार। करितां विचार तरले जीव। ७ ।
संकर्षण वासुदेव पंढरीचा राणा। सांगितल्या खुणा खेचरराये। ८ ।
प्रद्युम्न अनिरूद्ध दैवत कुळींचें। पुंडलीक तयाचें तप सार। ९ ।
पुरूषोत्तम अधोक्षज वैकुंठ निर्मळ। जपतां सकळ पापें जाती। १०।
नरसिंह अच्युत नामाचें कवच। जपतां होय वेच संसारासी। ११।
जनार्दन उपेन्द्र नाम हें अमृत। शंकर निवांत जपें सदा। १२।
हरी कृष्ण विष्णु सर्व घटीं नांदे। तोचि पैं आल्हादे उच्चारिजेसु। १३।
ऐसा नाम महिमा उपदेशु गोमटा। नामेंचि वैकुंठा भक्त गेले। १४।
नामा म्हणे ते मूर्ति पंढरीये गोमटी। नामें उठाउठी भेटी देती। १५।

संध्येतील संकलीत नामावली समाप्त

संत नामदेवांची आर्त आळवणी

१०५. येई हो विठ्ठले भक्तजनवत्सले। करुणा कल्लोळे पांडुरंगे। १ ।
सजलजलदघन पीतांबर परिधान। येईं उद्धरणे केशिराजे। २ ।
नामा म्हणे तूं विश्वाची जननी। क्षिराब्धि निवासनी जगदंबे। ३ ।

१०६. येईं गे विठ्ठले अनाथाचे। माझे कुळदैवते पंढरीचे। १ ।
पंचही प्राणांचा उजळोनि दीप। सुंदर श्रीमुख ओंवाळीन। २ ।

मनाचा प्रसाद तुजलागीं केला। रंगभोग आपुला घेऊनि राहे। ३ ।
आनंदाचा भोग घालीन आसनीं। वैकुंठवासिनी तुझ्या नांवें। ४ ।
आपुलें म्हणवावें सनाथ करावें। भावें संचरावें हृदयघटीं। ५ ।
नामा म्हणे माझे पुरवीं मनोरथ। देईं सदोदित प्रेमकळा। ६ ।

१०७. येईं वो कृपावंते अनाथांचे नाथे। निवारीं भवव्यथे पांडुरंगे। १ ।
मी बाळक भुकाळु तूं माउली कृपाळू। करीं माझा सांभाळु पांडुरंगे। २ ।
तूं माझें पैं माहेर नित्य आठवे अंतर। सखा विटेवर पांडुरंगा। ३ ।
मी देह तूं चैतन्य मी क्षुधार्थि तूं अन्न। तृषार्थी तूं जीवन पांडुरंगा। ४ ।
मी चकोर तूं चंद्र मी सरिता तूं सागर। मी याचक तूं दातार पांडुरंगा। ५ ।
मी धनलोभी शुभ तूं पूर्ण कनककुंभ। मी मगर तूं अंभ पांडुरंगा। ६ ।
मी चातक तूं मेघ मी प्रवृत्ति तूं बोध। मी शुष्कनदी तूं ओघ पांडुरंगा। ७ ।
मी दोषी तूं तारक मी भृत्य तूं नायक। मी प्रजा तूं पाळक पांडुरंगा। ८ ।
मी पाडस तूं कुरंगिणी मी अंडज तूं पक्षिणी। मी अपत्य तूं जननी पांडुरंगा। ९ ।
मी भक्ति तूं निजसोय मी ध्यान तूं ध्येय। मी आडळ तूं साह्य पांडुरंगा। १०।
ऐसी जे जे माझी विनंती ते तुजचि लक्ष्मीपती। नित्य सुखी सांगाती पांडुरंगा। ११।
शीघ्र येईं वो श्रीरंगे भक्त मानस रंगे। प्रेमपान्हा देगे नामदेवा। १२।

१०८. येईं बा विठ्ठले मजलागीं झडकरी। बुडतों भवसागरीं काढीं मज। १ ।
आकांता अवसरीं स्मरलासे गजेंद्रें। दीनानाथ ब्रिदें साच केलीं। २ ।
द्रौपदी संकटीं स्मरलीसे वनवासीं। धांवोनि आलीसि लवडसवडी। ३ ।
प्रल्हादें तुजलागीं स्मरिलें निर्वाणीं। संकटापासोनि राखियेलें। ४ ।
नामा म्हणे थोर पीडिलों गर्भवासें। अखंड पाहतुसें वाट तुझी। ५ ।

१०९. येईंवो विठ्ठले माझे माऊली ये। निढळावरी कर ठेऊनि वाट पाहे। धृ०।
येतिया पुसे जातिया धाडी निरोप। पंढरपुरी आहे आमुचा मायबाप। १ ।
पितांबराची कांस शेला गगनी झळकला। गरूडावरी बैसोनि आमुचा कैवारी आला। २ ।
विठोबाचे राज्य आम्हां नित्य दिवाळी। विष्णुदास नामा जीवे भावे ओवाळी। ३ ।

संत नामदेवांची पूर्वपीठीका

११०. यदूशेटी शिंपी वैराग्याचा मेरू । विठूचा डिंगरू नरसी गावी । १ ।
पंढरीची वारी नित्य नेम करी । त्याचा पुत्र हरी विठ्ठलभक्त । २ ।
हरीशेटीचा तो गोपाळ एकला । देवाचा भुकेला निशीदिनी । ३ ।
गोविंद राघव त्याचे दोन्ही सुत । पंढरीशी नेत गुढी आवडी । ४ ।
सदभावे वंदावे पद गोविंदाचे । हरिनाम वाचे त्याचे गोड । ५ ।
जिवाजी धाकुला नरहरी थोरू । सुकृत सागरू पोटी आला । ६ ।
नरहरीचा तो पुत्र दामुशेटी । प्रेमभक्ती मोठी भाग्यवंत । ७ ।
मस्तकी तयाची घ्यावी पायधुळी । प्रेमाचा कवळू त्याचे चित्त । ८ ।
आउबाई आली दामुशेटी पोटी । भक्तीभावे मिठी घालू तिला । ९ ।
बहू दिन झाले पोटी नाही पुत्र । चिंता दिनरात्र उभयाशी । १० ।
नवसिले देव सांडिली नरसी । आला पंढरीशी दामुशेटी । ११ ।
वंध्यत्व पातले पुत्राविण देवा । वैकुंठीच्या राऊळा हासो आले । १२ ।
आज्ञापिले देवे जावे तुवा उद्धवा । व्हावे नामदेव गोणाई पोटी । १३ ।
जनीचा आनंद ओसंडे बाहेर । भक्तीचे माहेर आला नामा । १४ ।

संत नामदेवांचे आत्मचरित्र (महाराष्ट्रातील)

१११. कल्याणींचा शिंपी हरिभक्त गोमा । त्यांची कांता उमा नरहरि भजनीं । १ ।
सरिता सुकृताची त्या पोटीं उत्पन्न । झाली संबोधन गोणाबाई । २ ।
गोणाई दामासेठी झालें पाणिग्रहण । संसारीं असोन नरसी गांवीं । ३ ।
गोत्र संज्ञा ऐका पूर्वजांची सहज । गाधिज भारद्वाज दोनी कुळें । ४ ।
आऊबाई कन्या झाली गोणाईसी । पुढें देवा नवसी पुत्रासाठीं । ५ ।
नामा म्हणे होतें विठोबाचे मनीं । तेंचि नित्य जननी नवस करी । ६ ।

११२. गोणाईने नवस केला। देवा पुत्र देईं मला। १ ।
ऐसा पुत्र देंई भक्त । ज्याला आवडे पंढरीनाथ। २ ।
शुद्ध देखोनियां भाव। पोटा आले नामदेव। ३ ।
दामाशेटी हरुषला । दासी जनीनें ओवाळिला। ४ ।

११३. लोलो लागला अंबेचा। विठाबाई आनंदीचा। १ ।
आदि ठाणें पंढरपूर । नांदे कान्हाई सुंदर। २ ।
गोणाईनें नवस केला। देवा पुत्र देंई मला। ३ ।
शुद्ध देखोनियां भाव। पोटा आले नामदेव। ४ ।
दामाशेटी हरुषला । दासी जनीस आनंद झाला। ५ ।

११४. नामदेव पुत्र झाला। विठो बारशासी आला। १ ।
आंगडें टोपडें पेहरण। शेला मुंडासा घेऊन। २ ।
माझ्या जीवीच्या जीवना। नाम ठेवी नारायणा। ३ ।
जनी म्हणे पांडुरंगा। नांव काय ठेवूं सांगा। ४ ।

११५. माझें जन्मपत्र बाबाजी ब्राह्मणें । लिहिलें त्याची खूण सारू ऐका। १ ।
अधिक ब्याण्णव गणित अकराशतें । उगवतां आदित्य रोहिणीसीं। २ ।
शुक्ल एकादशी कार्तिकी रविवार । प्रमोद संवत्सर शालिवाहन शके। ३ ।
प्रसवली माता मज मळमूत्रीं । तेव्हां जिव्हेवरी लिहीलें देवें। ४ ।
शत कोटी अभंग करील प्रतिज्ञा । नाम मंत्र खुणा वाचुनी पाहे। ५ ।
ऐंशीं वर्षे आयुष्य पत्रिका प्रमाण। नामसंकीर्तने नामया वृद्धि। ६ ।

११६. शिंपियाचे कुळीं जन्म माझा झाला। परि हेतु गुंतला सदाशिवीं। १ ।
रात्रिमाजि शिवीं दिवसामाजि शिवीं । आराणुक जीवीं नाहीं माझ्या। २ ।
सुई आणि सातुळी कात्री गज दोरा । मांडिला पसारा सदाशिवीं। ३ ।
नामा म्हणे शिवीं विठोबाची अंगीं । त्याचेनि मी जगीं धन्य झालो। ४ ।

११७. नामा शिंपे नामा शिंपे। रोप लाविलें केशव बापें। १ ।
एक उगवली आरडी दरडी। एक वाळुनि झाली कोरडी। २ ।
एक पुण्य फळासि आली। एक कळींच निर्फळ झाली। ३ ।
नामा उगवला केशव द्वारीं। न माये आंत बाहेरी। ४ ।

११८. परिसासीं लोह लागती ते कनकचि होती। तया मागील ते गति बोलों नये। १ ।
आड ओहोळ वाहती ते गंगेसि मिळती। तया मागिल ते गति बोलों नये। २ ।
काक विष्ठा करिती तेथें पिंपळ होती। तया मागिल ते गति बोलों नये। ३ ।
परद्वारीं होती पतिसरसे होय सती। तया मागिल ते गति बोलों नये। ४ ।
नामा मध्यम जाति परिस प्रेमळ भक्ति। तया मागिल ते गति बोलों नये। ५ ।

११९. लोखंडाचा विळा परिसासी लागला। मागिलिया मोला मागूं नये। १ ।
दासी होती परि रायासी रतली। मागिल ते बोली बोलों नये। २ ।
वेश्या होती तेचि पतिव्रता झाली। मागील ते बोली बोलों नये। ३ ।
विष्णुदास नामा विठ्ठलीं रंगला। तो शिंपी वहिला म्हणों नये। ४ ।

१२०. कुश्चळ भूमीवरी उगवली तुळसी। अपवित्र तियेसी म्हणों नये। १ ।
काकविष्ठेमाजि जन्मे तो पिंपळ। तया अमंगळ म्हणों नये। २ ।
दासीचिया पुत्रा राज्यपद आलें। उपमा मागील देऊं नये। ३ ।
नामा म्हणे तैसा जातीचा मी शिंपी। उपमा जातीची देऊं नये। ४ ।

१२१. नैवेद्येचा नेम असे दामाजीसी। नित्य विठ्ठलासी न्यावे बोणें। १ ।
बोणें दाखवावे मग अन्न घ्यावे। ऐसा तो सद्भाव त्याचे मनीं। २ ।
ऐसें करितां दिन कांही क्रमिले। दामाजी चालिले ग्रामांतरा। ३ ।
दामाशेटी काय म्हणे गोणाईसी। नित्य विठोबासी न्यावे बोणें। ४ ।
गोणाई बोलिली सांगा नामदेवा। करील तो सेवा विठ्ठलाची। ५ ।
दामाजीनें पुत्र बोलाविला नामा। करीं मेघ:श्यामा सेवा नित्य। ६ ।

संत नामदेवाचा जन्म पुण्यक्षेत्र पंढरीत झाला.

नित्यानित्य न्यावे विठोबासी बोणें । मग अन्न घेणें आज्ञा केली। ७ ।
अवश्य म्हणोनि लागला चरणासी । धरिलें पोटासी नामदेवा । ८ ।
नामदेवा हाती समर्पिले बोणें। गेला तो तेथुनी गोंदा म्हणे । ९ ।

१२२. नामदेवा कैसा हा रे नफा केला । नैवेद्य तो नेला विठ्ठलासी। १ ।
नैवेद्य नेऊनि ठेवियेला पुढें। प्रेमे बोले गोड नामदेव। २ ।
नामदेव म्हणे जेवावें विठ्ठला। माथा ठेवियेला चरणांवरी । ३ ।
नामदेव माथा ठेवी चरणांवरी । न जेवीच परी पांडुरंग। ४ ।
न जेवी म्हणोनी नामा शोक करी । मुख पाहे हरि प्रीति करोनी। ५ ।
प्रेमें नामा काय म्हणे विठ्ठलासी। कां रे न जेविसी मायबापा । ६ ।
माझे पितयाचे हातें तू जेविसी । मज दुजें पाहसी पांडुरंगा। ७ ।
घरासी मी आतां बोणें नेऊं काई। मारील गोणाई मज आतां । ८ ।
काय करूं आतां देवा हो श्रीहरी। नामा विनंति करी गोंदा म्हणे। ९ ।

१२३. विनवितो देवा बहुत प्रकारीं। जेवावें श्रीहरी मायबापा। १ ।
दोनी कर जोडोनि घाली लोटांगण । द्यावे जीवदान देवराया। २ ।
अझुनी नये तुज बा करूणा। काय नारायणा करूं आतां। ३ ।
मारील गोणाई घेईल माझा जीव। काय तरी कींव नये माझी। ४ ।
काय करूं आतां विठ्ठल रूक्माई । मारील गोणाई मजलागीं। ५ ।
नये तुज कांहीं कींव माझी पाहीं। वाहीन आतां पायीं शिरकमळ। ६ ।
वाहीन शिरकमळ म्हणे नामदेव। धरिला सद्भाव ऐसा मनीं। ७ ।
देह त्याग त्यांने मांडिला शरिरी। फांसा करूनि दोरी लावियेली। ८ ।
गळां घालूनि फांस बांधिला काष्ठासी। त्यागितां प्राणासी धरिलें देवें। ९ ।
उठविला नामा पांडुरंगें करीं। आलिंगी श्रीहरी गोंदा म्हणे। १०।

नैवेद्य अर्पण करताना तसेच भोजनापूर्वी पुढील अभंग हात जोडून म्हणावा.

१२४. केशवा माधवा गोविंदा गोपाळा । जेवीं तूं कृपाळा पांडुरंगा । १ ।
अच्युता वामना दशरथनंदना । जेवीं तूं बा कृष्णा पांडुरंगा । २ ।
कृष्णा विष्णु हरी मधुसूदन मुरारी । जेवीं तूं नरहरी पांडुरंगा । ३ ।
ऐसी ग्लानि करितां विठ्ठल पावला । नैवेद्य जेविला नामयाचा । ४ ।

१२५. जेऊनियां हातीं देवें दिधली वाटी । आला उठाउठी नामा घरा । १ ।
गोणाई म्हणे रे ऐकें नामदेवा । नैवेद्य आणावा माझे हातीं । २ ।
तेव्हां नामदेवें हातीं दिधली वाटी । पाहूं गेली दृष्टीं रिकामी ते । ३ ।
काय तुज घरीं उणें होतें अन्न । नैवेद्य आपण तेथें खावा । ४ ।
ते दोघे बोलतां दामाशेटी आला । पुसे त्या दोघांला काय गुह्य । ५ ।
देखियेलें नाहीं नाहीं ऐकियेलें । ऐसें सांगीतलें नामदेवें । ६ ।
दामाशेटी म्हणे आतां असों द्यावें । सकाळीं पहावें प्रचित हें । ७ ।

१२६. आम्ही हांटा जाऊं लवकरी येऊं । नैवेद्य पाठवूं नाम्याहातीं । १ ।
दुसऱ्या दिवशीं नैवेद्य धाडिला । दामाशेटी गेला त्याच्या मागें । २ ।
जाऊनियां नामा उभा राहे सन्मुख । म्हणे विठोबास जेवीं बापा । ३ ।
देव म्हणे नाम्या बसावें द्वारात । लवकरी जेवितों पाहें आतां । ४ ।
जेऊनियां देवें हातीं दिधली वाटी । तेव्हां दामशेटी काय बोले । ५ ।
बारावर्षे तुज उपवासी मारिलें । आजि जेवविलें नामदेवें । ६ ।
देव म्हणे आतां ऐका दामशेटी । हे तों गुह्य गोष्टी बोलूं नका । ७ ।
आम्ही न बोलतां आम्ही न सांगतां । कळे अवचिता आपणासी । ८ ।
करसी चोरी तूं गुप्त गोकुळांत । पृथ्वींत मात कोणीं नेली । ९ ।
गोकुळींच्या गोष्टी येथें बोलूं नये । मौन पंढरीये धरिलें आहे । १० ।
मौन धरियेलें सांगसी आम्हांसी । तरी कां जेवशी पांडुरंगा । ११ ।
काय तुझें घर पडियेलें ओस । चोरख्यासंगें कैसा जेवलासी । १२ ।

चोखियाचें अन्न मिष्टान्न भोजन। मिळायाकारण तेथें नाहीं। १३।
राम अवतारीं वान्नरगणें। लंकेसी झोंबणें सीतेसाठीं। १४।
पाला खाऊनियां वाहिले पर्वत। बांधियेला सेतु सिंधुवरी। १५।
कृष्ण अवतारीं गोपाळ साचार। वळूं गायी फार देवा सवें। १६।
यमुनेचे तीरीं खेळूं चेंडुफळी। आपण दिधली नाहीं डायी। १७।
पसरितों पदर धरितों हनुवटी। अन्याय हा पोटीं घालीं नाम्या। १८।
तेव्हां दामशेटी धरूनी हातासी। म्हणे नामयासी चाल घरा। १९।
धन्य माझें भाग्य धन्य माझा वंश। परब्रह्म वेष प्रगटलें। २०।
बौद्ध अवतारीं आम्ही झालों संत। वर्णावया मात नामा म्हणे। २१।

१२७. केशवाचें प्रेम नामयाचि जाणे। नामया हृदयीं असणें केशवातें। १।
नामा तो केशव केशव तो नामा। अभिन्नत्व आम्हां केशवासी। २।
नामा म्हणे केशवा दुजेपणा नाही। परि प्रेम तुझ्या ठायीं ठेवियेले। ३।

१२८. आम्हां कीर्तन कुळवाडी। आणिक नाहीं उदीम जोडी। १।
वाचा पिकली पिकली। हरिनामाची वरो झाली। २।
एकादशीचे दिवशीं। झाल्या कैवल्याच्या राशी। ३।
संत म्हणती नामा आला। हरि नामाचा सुकाळ झाला। ४।

संत नामदेवांचा कवित्वाविषयी निश्चय

१२९. चंद्रभागे तीरीं आयकिली गोष्टी। वाल्मिकें शतकोटी ग्रंथ केला। १।
माझिया चित्तासी फार झाले क्लेश। व्यर्थ म्यां आयुष्य गमाविलें। २।
जाऊनि राऊळा विठोसी विनवीलें। वाल्मिकानें केलें रामायण। ३।
असेन मी खरा तुझा भक्त देवा। सिद्धीस हा न्यावा पण माझा। ४।
शतकोटी तुझे करीन अभंग। म्हणे पांडुरंग ऐक नामया। ५।
तयेवेळीं होती आयुष्याची वृद्धि। आतांची अवधि थोडी असे। ६।
नामा म्हणे जरी न होतां संपूर्ण। जिव्हा उतरीन तुज पुढें। ७।

१३०. निश्चय पाहूनि उपजली दया। स्वामी देवराया पांडुरंगा। १ ।
सारजेसी सांगे भीमातीरीं हरि। बैस जिव्हेवरी नामयाच्या। २ ।
लाडिकें लडिवाळ नामा माझें तान्हें । तयाला मजवीण कोण आहे। ३ ।
मजवरी त्याचें फार असे ऋण। होईन उत्तीर्ण एवढ्यानें। ४ ।
नामा म्हणे हातीं बांधोनियां वह्या । बैसे लिहावया पांडुरंग। ५ ।

१३१. गरूडपाराजवळी नामदेव आला । सन्मुख देखिला पांडुरंग । १ ।
मेघ:शाममूर्ती डोळस सांवळी । तें ध्यान हृदयकमळीं धरोनि ठेला। २ ।
धन्य नामदेव भक्तशिरोमणी । ज्याचा चक्रपाणि वेळाइतु। ३ ।
पूर्ण सहज स्थितीसुखाचा झालासे अनुभव। सकळ देहभाव पारुषले । ४ ।
मन पांगुळलें स्वरूपीं गुंतलें। बोलणें खुंटलें प्रीतिमौन। ५ ।
सबाह्य अभ्यंतरीं स्वरूप कोंदलें । द्वैत निरसलें दृश्याकारें। ६ ।
निजरूप निर्धारितां नयन सोज्वळ झाले। रोमांच दाटले खरबरीत। ७ ।
अनंदघन वोळलासे अंबरीं । वर्षाव सहस्रधारीं होतो तेथें। ८ ।
तें क्षीर सेवितां झालें समाधान। चुकलें जन्ममरण कल्पकोटी। ९ ।
सहज सुखें निवाला भवदु:ख विसरला । विसावा भेटला पांडुरंग।१०।
नामा म्हणे दृष्टी लागेल पा झणीं । धन्य पुंडलीकाचेनि जोडलें सुख।११।

१३२. हातीं विणा मुखी हरी। गायें राउळाभितरीं। १ ।
अन्न उदक सोडिलें। ध्यान देवाचें लागलें। २ ।
स्त्री पुत्र बाप माय । यांचा आठव न होय। ३ ।
देहभाव हारपला। छंद हरीचा लागला। ४ ।
नामा म्हणे हेंचि देईं । तुझे पाय माझे डोयी। ५ ।

१३३. टाळ दिंडी हातीं उभा महाद्वारीं। नामा कीर्तन करीं पंढरीये। १ ।
आवडीचेनि सुखें वोसंडतु प्रेमें। गातों मनोधर्में हरिचे गुण। २ ।
सांडोनि अभिमान नाचें धरोनि कान। अंतरीं तें ध्यान विठोबाचें। ३ ।

श्रीहरिची उत्तम जन्मकर्मनामें। घेतलीं त्या प्रेमें सुखरूपें। ४ ।
संताची विश्रांति ज्ञानियांचें गुज । जें कां मुक्तिबीज मोक्षदानी । ५ ।
कृष्णा विष्णु हरी मुकुंदा मुरारी। अच्युता नरहरी नारायणा। ६ ।
गोवर्धनधर गोपीमनोहर। भक्तकरुणाकर पांडुरंगा। ७ ।
सकळ मंगळनिधी पातकभंजना। हरीजगज्जीवना परमानंदा। ८ ।
तूंचि एक सकळ आदिमध्यअंतीं। नित्य सुखसंपत्ति सज्जनांची। ९ ।
तूंचि माझा श्रोता तूंचि माझा वक्ता। तूंचि घेता देता प्रेमसुख। १०।
नामदेव ऐसे नाम त्वा ठेविले। येणे अनुभविले प्रेमसुख। ११।
विष्णुदास नामा विनवी पुरुषोत्तमा। सोडवीं भवश्रमा पासूनियां। १२।

१३४. तुझे नित्य सुख घ्यावें येणें मनें। असावें संधानें चरणाचेनि। १ ।
वासने विरहित होऊनि एकवट। असावें निकट संतसंगें। २ ।
ऐशी मज कृपा करीं गा विठ्ठला। म्हणविसी आपुला दास जरी। ३ ।
श्रवणीं तुझे नाम ऐकावें आवडी। चित्तें देऊनि बुडी प्रेमडोहीं। ४ ।
नयनीं तुझें रूप देखावें सर्वत्र। व्हावे भूतमात्र सखे माझे। ५ ।
वदनीं तुझें नाम गावें निर्विकल्प। धरोनि तुझें रूप हृदयकमळीं। ६ ।
काया संतचरणी जावी लोटांगणीं। तें भाग्य अनुदिनीं देई बापा। ७ ।
हेंचि माझें व्रत हेंचि तपतीर्थ। करावें दास्यत्व संतांचें हें। ८ ।
अनुदिनीं व्हावा संतांचा हा संग। असावा अनुराग कीर्तनाचा। ९ ।
मानाचा मज ओस अपमानीं उल्हास। देईं तुझा ध्यास सर्वकाळ। १०।
नामा म्हणे विठोबा तरीच शरणागत। नाहीं तरी पतित म्हणती मज। ११।

१३५. माझे मनीं ऐसें होतसे गा देवा। देह समर्पावा तुझे पायीं। १ ।
तंव या मायामोहें मजसी केला हेवा। लोटियेलें देवा भवजळामाजी। २ ।
आशा नदी पुरीं वाहविलें दूरीं। काढीं मज हरी कृपाळुवा। ३ ।
सरिता माजी धरिलों मदन मगरीं। पुढारीं माघारीं होऊं नेदी। ४ ।

न निर्घे न निर्घे न निर्घे आणिका पोहणारें। सहित पीतांबरें घालीं उडी। ५ ।
थडीये उभया धांवगा श्रीहरी। हानि झाली थोरी सर्व गेले। ६ ।
भक्ती नवरत्नाची बुडाली वाखोरी। काढीं वेगीं हरी कृपाळुवा। ७ ।
धीर आणि विचार ह्या दोन्ही सांगडीं। श्रद्धा पुढें दोरी तुटोनी गेली। ८ ।
भावबळें सांपडलों दाटलों उभडी। वेगी घालीं उडी कृपाळुवा। ९ ।
नामा म्हणे भजनेंविण कोरडा गळा। नेतो रसातळा क्रोध मीन। १०।

१३६. दृष्टि उघडुनि नामा भोंवती जंव पाहे। तंव पुढें माय देखियली। १ ।
म्हणे मजशीं नाम्या वैर का साधिलें। बहुत दुःख झालें कोणा सांगों। २ ।
भक्तजनवत्सला परियेसी केशवा। भेटसी केधवां पूर्वस्थिती। ३ ।
भोजना बैसले जेविं क्षुधाक्रांत। ते कोणाशीं मात न बोलें कांहीं। ४ ।
तें बळें उठविलें नव्हतां पैं तृप्ति। तैसी दुःखप्राप्ति झाली मज। ५ ।
पूर्ण पान्हा धेनु घातला वोरसें। वत्स थोर हर्षें पान करी। ६ ।
तें धनियें देखोनि बळें आसुंडलें। तळमळित ठेलें थोर आशा। ७ ।
कृपणें संपत्ति जोडिली सायासें। तळमळीतें कैसें नेलियातें। ८ ।
तैसी परी मज जाहली गा देवा। परियेसीं केशवा मायबापा। ९ ।
दुःखाचे सागरीं पडिलों गा श्रीहरी। सुखरूप मुरारी निववी मातें। १०।
नामा म्हणे विठो कृपेचा सागरू। करावा अंगिकारू अनाथाचा। ११।

१३७. माता वाट पाहे नामा अझुनि कां नये। देखोन विठ्ठल काय भुलला तेथें। १ ।
ऐसें मज पाहतां हेंचि घडे साचें। विठ्ठलीं मन त्याचें गुंतलें असे। २ ।
काय सांगों माय जातो देवळासीं। जपतो अहर्निशीं विठ्ठल नाम। ३ ।
तहान भूक कांहीं आथीच ना मनीं। विठ्ठल विठ्ठल म्हणोनि हाचि छंद। ४ ।
नेणो कवण्या गुणें भुलविलें यातें। विंदान आमुतें न कळे कांहीं। ५ ।
दिशा अवलोकितां प्राण नव्हे निश्चित। बहुत चिंताक्रांत झाली असे। ६ ।
तेथुन लवलाहें धांवत निघाली। महाद्वारा आली पहावया। ७ ।

तो तव पांडुरंगा सन्मुख देखिला। चित्रींचा लिहिला पुतळा जैसा। ८ ।
नाहीं चळणवळण तटस्थ नयन। केलें निंबलोण योगिजनीं। ९ ।
तें देखोनि मातेसी थोर द्वेष आला। क्रोधें आसुडिला करीं धरूनी। १०।
तंव प्रेताचियेपरी पडिला भूमीवरी। देखोनि सुंदरी रूदना करी। ११।
मग उचलोनि ओसंगा धरिला पोटासीं। म्हणे कारे रुसलासी सांग नाम्या। १२।
निढळासि निढळ मिळवुनि ते रडे। माझिये कान्हाडे काय झालें। १३।
दृष्टि उघडूनि नामा भोंवतें जंव पाहे। तंव सन्मुख माय देखियेली। १४।
येरी उचलूनि दिधलें आलिंगन। झालें समाधान तयेवेळीं। १५।
सुहृदें सोयरीं सकळिकें मिळोनिं। करिती झाडणी नानापरी। १६।
माउली नव्हेसि तूं वैरिणी जाण। माझ्या केशवाची खूण अंतरली। १७।
शस्त्रेंविण वध केला अवचिता। जीव तळमळतां जाऊं पाहे। १८।
आतां परतोनि माझी वाट पाहसी। साच रिपु होसी तरी जाण। १९।
नामा म्हणे माते जाईं हो येथूनि। मज जाईं निरवूनि विठोबासी। २०।

१३८. नवमास वरी म्यां वाहिलासि उदरीं। आस केली थोरी होसी म्हणोनी। १ ।
शेखीं त्वां रे नाम्या ऐसें काय केलें। वनीं मोकलीलें निरंजनीं। २ ।
कां रे नामदेवा झालासी निष्ठुर। न बोलसी उत्तर मजसिं कांहीं। ३ ।
सज्जन सोयरीं सांडियली लाज। झालासि निर्लज्ज एकसरा। ४ ।
प्रेम पिसें तुज लाविलें विठ्ठलें। रूप दावूनि केलें तद्रूप तुज। ५ ।
यासिं सेविलीया कैची बाप माय। सर्व हाचि होय सर्वां ठायीं। ६ ।
ऐसियाचा संग धरियला तुवा। परिणामीं अनुभवा जाणशील। ७ ।
संत सनकादिकां लावियेलें वेधीं। तिंही संसार उपाधि सांडियेली। ८ ।
विठ्ठल विठ्ठल हेंचि पैं चिंतन। विटेसहित चरण धरियेले। ९ ।
ऐसें शिकवितां नामयाचें न मोहरे चित्त। पाहतसे तटस्थ तन्मय दृष्टीं। १०।
नामा म्हणे माते वांयां कां कष्टसी। विठोबा जीवेंसि जडला जाण। ११।

१३९. माता म्हणे नामा राउळाशीं खेळतां । तुज कोण्या दैवता ओढियलें । १ ।
लाजिरवाणें नाम्या तुवा केलें जिणें । हांसती पिशुनें देशोदेशीं । २ ।
सांडीं देवपिसें नको करूं ऐसें । बळें घर कैसें बुडविसी । ३ ।
जन्मा येऊनियां पराक्रम करीं । कां होसी संसारीं भूमिभार । ४ ।
सुदैवाचीं लेंकरें वर्तताति कैसीं । तूं मज झालासि कुळक्षय । ५ ।
कैसी तुज नाहीं लौकिकाची लाज । हेंचि थोर मज नवल वाटे । ६ ।
अभिमान अहंता सांडुनियां जगीं । नाचतोसि रंगीं गीत गातां । ७ ।
तुजविण लोक अज्ञान नसती । क्षण न विसंबती मायबापा । ८ ।
पुत्र आणि कलत्र घराची विपत्ति । तुज अभाग्याचे चित्तीं पंढरीनाथ । ९ ।
यातें भजती त्याचें न उरेचि कांहीं । हाचि देव पाहीं घरघेणा । १० ।
जयाचें खुंटे तो लागे याच्या पंथें । तुजसि शिकवितें म्हणोनियां । ११ ।
गोणाई म्हणे नाम्या हें नव्हे पैं भलें । विठोबाने केलें आपणा ऐसें । १२ ।

१४०. अरे नामदेवा नव्हेसि लेंकरूं । जरी जाणसी विचारू संसारिक । १ ।
शिवण्याटिपण्यासी त्वां घातलें पाणी । न पाहसी परतोनि घराकडे । २ ।
कैसी तुझी भक्ति या देशावेगळी । संसाराची धुळी केली नाम्या । ३ ।
उदंड पैं आम्हीं देखियेले भक्त । परि तूं आपुलें हित न विचारिसी । ४ ।
अन्नेंसि उपवासी बैसलासि येथें । काय देईल तूतें विठ्ठल हा । ५ ।
थिता पुंडलिकें भाकेसी गोंविला । त्यासी प्रयत्न बळ न चले कांहीं । ६ ।
गोकुळीं करूनि चोरी आपुलें पोट भरी । तो तुज निर्धारीं देईल काय । ७ ।
तूं निलाजिरा पाहीं तुज लाज नाहीं । वेळोवेळां कायी सांगों तुज । ८ ।
सांडूनि घरदार आपुला संसार । नाचतां विचार न करिसी मनीं । ९ ।
काम कष्ट तुवां सांडियले आतां । संसाराची चिंता कोण करी । १० ।
गोणाई म्हणे नाम्या नव्हे रे हें भलें । विठ्ठलनामें केलें आपणा ऐसें । ११ ।

१४१. गोणाई म्हणे नाम्या वचन माझें ऐक । पोटीचें बाळक म्हणोनि सांगे। १ ।
महिमेचा संसार सांडोनि आपुला। संग त्वा धरिला नि:संगाचा। २ ।
या काय मागसी तो काय देईल। शीघ्रची नेईल वैकुंठासी। ३ ।
सविल्याचीं लेंकुरें वर्ततातो कैसीं। तूं मज झालासी कुळक्षय। ४ ।
धनधान्य पुत्र कलत्रें नांदती । तुज अभाग्याचे चित्तीं पांडुरंग। ५ ।
शिवण्या टिपण्या घातलेंसे पाणी । न पाहासी परतोनी घराकडे। ६ ।
कैसी तुझी भक्ती या लौकिका वेगळी। संसाराची होळी केली नाम्या। ७ ।
याची तुवां कैसी धरियेली कांस। हा तंव कवणास झाला नाहीं। ८ ।
त्यातें जे अनुसरती त्याचें नुरे कांहीं। देव नव्हे पाहीं हा घर घेणा। ९ ।
लक्षुमी सारिखी सुंदर टाकोनी। ताटिका गौळणी गौळीयांच्या। १० ।
अष्टसिद्धी दासी जयाच्या कामारी। कल्पवृक्ष द्वारीं कामधेनु। ११ ।
टाकोनि बळीचे द्वारीं भीक मागों गेला। धरोनी बांधला दारवंटा। १२ ।
कुबज्या कुरूप कंसाचिया दासी। जीवें भावें तिसीं रतलासे। १३ ।
यातें भजती त्याच्या संसाराची नासी। जडला जीवेसी नवजाय। १४ ।
ठकोनियां येणे बहु नाडियेलें। तैसें तुज झालें सत्य जाण। १५ ।
गोणाई म्हणे नाम्या नाइकसी शिकविलें। घर त्वां बुडविलें कुळासहित। १६ ।

१४२. कापड घेउनी जाय बाजारासी। गोणाई नाम्यासी शिकवितसे। १ ।
लोकांचे हे पुत्र संसार करिती। आमुची फजिती केली नाम्या। २ ।
नाम्या विठोबाचा संग नव्हे बरा। मैंद हा खरा गळाकाटू। ३ ।
याचे संगतीनें संसार जाळावा। भोपळा हा घ्यावा भीक मागूं। ४ ।
नको संग धरूं नाम्या ऐक गोष्टी। गोणाई हनुवटी धरूनी सांगे। ५ ।

१४३. नामा म्हणे माते ऐक वो वचना। मी गेलों दर्शना राऊळासी। १ ।
अंतरी देउळीं जाहला संचार। पारुषला धीर या देहाचा। २ ।

तैंहुनि तुज मज तुटला संबंधु । विठ्ठलाचा छंदु घेतला जीवीं । ३ ।
लौकिक व्यवहार नाठवेचि कांहीं । कल्पना ते देहीं आथीचना । ४ ।
टाळ दिंडी घेऊनि नाचतों रंगणीं । तेणें माझ्या मनीं सुख वाटे । ५ ।
या देहघरसंसाराचा आलासें कंटाळा । म्हणोनि गोपाळा शरण आलों । ६ ।
पुत्र कलत्र येथें कायसीं बापुडीं । जेणें रौरव कुंडी वास घडे । ७ ।
तूं जरी म्हणसी हें सत्य संसारसुख । तरी हें केवळ विख विस्तारलें । ८ ।
तेंचि हें जाण म्हणोनि टाकियलें दुरी । तें सेवितां उरी कैंची माते । ९ ।
म्हणोनि मी झालों या संतांचा दीन । तेणें हरिला सीण जन्मांतरींचा । १० ।
नामा म्हणे आतां मीतूपण कैचें । मी या विठोबाचें शरणागत । ११ ।

१४४. जनिता जीवविता सर्वज्ञ प्रतिपाळिता । आडणी सांभाळिता चराचरीं । १ ।
एक पांडुरंग दुजा नाहीं चांग । म्हणुनि याचा संग धरिला माते । २ ।
माझी तुज कांहीं करणें नलगें चिंता । मज आहे पोसिता पांडुरंग । ३ ।
हा शरणागतांचा जाणे कळवळा । हा पैं कळिकाळा पाहों नेदी । ४ ।
केले कोटिवरी न मानी अपराध । हें पैं साजे ब्रीद पांडुरंगा । ५ ।
आम्ही आपुल्या सुखें असों भलत्या ठायीं । प्रीति तया पायीं जडली असे । ६ ।
तेणें उपकारें न विसंबे क्षण । हातीं सुदर्शन घेऊनि उभा । ७ ।
जाणतां नेणतां रामा गावों गीतीं । जन्माची विश्रांति होय जेणें । ८ ।
ऐसी जीवलग होईल कैचें आन । संचला परिपूर्ण सर्वांठायी । ९ ।
इष्टमित्र बंधु सज्जन सोयरा । माझिया संसारा हाचि एक । १० ।
नामा म्हणे माते मज नचले मोहोपिसें । तुम्हांसि मज ऐसें होईल कई । ११ ।

१४५. साधावया अत्मसुख । तें हें विटेवरी देख । १ ।
नको जाऊं परदेशीं । वास करीं पंढरीसी । २ ।
भाव धरूनि बळकट । मुखीं नाम एकनिष्ठ । ३ ।
नामा म्हणे गोणाबाई । सर्व सुख याचे पायीं । ४ ।

१४६. गोणाई म्हणे नाम्या राहिलासी उदरीं। तैंहुनी मी करीं आस तुझी। १ ।
उपजलासी तैं मज झाला संतोष। आनंद उल्हास वाटे जीवा। २ ।
गण गोता माजी केलें बारे नांव। पंढरीचा देव प्रसन्न केला। ३ ।
रात्रंदिवस लेखी अंगोळी वरी । तूं मज संसारीं होसी म्हणोनि। ४ ।
तंव तुज अवचितीं उपजली बुद्धी। भोपळा हा खांदीं आवडला। ५ ।
हातीं टाळ घेऊनी करीसी आळवणी। घागरीया चरणीं बांधोनियां। ६ ।
सांडोनी घरदार आपुला संसार। नाचतां विचार न धरिसी। ७ ।
नव्हे तें करितां कोण असे वारिता। परी त्वां आपुल्या हिता प्रवर्तावें। ८ ।
मी एक आहें तंव करीन तळमळ। मग तुझा सांभाळ करील कोण। ९ ।
या विठ्ठलावांचूनी तुज नाहीं रे संसार। हा बोल निर्धार सत्य माझा। १० ।
कोण्या गुणें तुंवा घेतलें धरणें। गोणाई म्हणे करणें फळासी आलें। ११ ।

१४७. आपणा वेगळा कशाला निवडीसी। कां मज दवडिसी सांग नाम्या। १ ।
बरवें पुत्रपण झालासी उत्तीर्ण। आतां अभिमान पाहें माझा। २ ।
तुज नेल्यावांचून नव जाय येथून। पंढरी गिळीन विठोबासहित। ३ ।
जरी झालासी शाहाणा तरी माझें लेंकरूं। माझा आहे वेव्हारू या विठ्ठलासी। ४ ।
हा दानवांतें छळी आपणा म्हणवी बळी। तें मज जवळी नचले कांहीं। ५ ।
विटेसहित चरणीं बांधीन आपुला गळा। क्षण जीवा वेगळा जाऊं नेदी। ६ ।
आसनीं शयनीं न विसंबे भोजनीं। घालीन मुरडोनि हृदयामाजी। ७ ।
या देहाचा संकल्प आलेंसें करोन। घातलेंसे पाणी घरदारां। ८ ।
हा त्रिभुवनीं समर्थ मी असें जाणत। पाहेन पुरूषार्थ आजी याचा। ९ ।
अठ्ठावीस युगें भरलीं तया बोला। धरोनि उभा केला पुंडलीकें। १० ।
गोणाई म्हणे देवा होईं कां शहाणा। वांयां कां परधना धरिसी लोभु। ११ ।

१४८. नामा म्हणे माते परीयेसीं वचन। गुज मी सांगेन अंतरींचें। १ ।
धरोनि माझी वृत्ती पाहें माझें सुख। मी सांगतों तें ऐक जननिये। २ ।

कायावाचामनें ममत्व माझ्या ठायीं। तें तूं ठेवीं पाईं विठोबाचे। ३ ।
मग हा कृपासिंधु न विसंबेल तुज। अनाथाची लाज हाची राखे। ४ ।
पाहेंपां पशु जळचरें गांजिलें। सकळीं सांडिलें जिवलगीं। ५ ।
पीतांबरासहित घालोनियां उडी। सोडविला पानेडी अनाथ म्हणोनि। ६ ।
प्रऱ्हादाकारणें झाला पैं पिसाट। धरिले विकट रूप देवें। ७ ।
विदारूनी दैत्य आवेशें बहुत। यानें माझा भक्त गांजियेला। ८ ।
पांडवांचें काज करितां नाहीं लाज। म्हणे शरण मज अनन्यभावें। ९ ।
पाडसा कारणें जैसी कुरंगिणी। तैसा रानींवनीं सांभाळित। १० ।
जन्मोनियां माझे बहु लळे केले। आडचणीं सांभाळिलें अनाथनाथें। ११ ।
नामा म्हणे याचे दृढ धरिले चरण। कळीकाळापासोन सोडविलें। १२ ।

१४९. लाभाचिया लोभें मज म्हणसी आपुलें। परी नेणसी तापलें चित्त माझें। १ ।
जन्म मरण दुःखें शिणलों यातायातीं। ऐसी माझी खंती न विचारिसी। २ ।
म्हणोनि विठोबाचा झालों शरणागत। तेणें माझें हित ऐसें केलें। ३ ।
पुत्र कलत्र सकळ भजती हितालागीं। दुःखाचे विभागी नव्हती कोणी। ४ ।
जन्मोनि भजतां उचित एक चुके। तें होय पारिखें क्षणामाजी। ५ ।
नाना योनी हिंडतां आपुलें नीज कर्म। मज होय श्रम तें तूं देईं। ६ ।
परी माझ्या विठोबाची सेवा सुख गोडी। नाहीं एक घडी न देखों कोठें। ७ ।
जाती कुळ माझें नाहीं विचारिलें। नेणों अंगिकारिलें कवण्या गुणें। ८ ।
तुजवीण त्याचें हृदय कोंवळे। पाळी माझे लळे नानापरी। ९ ।
शिणलिया बोभाय मग मी वाट पाहें। ये वो माझे माये पांडुरंगे। १० ।
शब्द माझा कानीं पडतां तत्क्षणीं। येतसे टाकोनी झेंपावत। ११ ।
न सांगतां कांहीं सर्व जाणें जिवींचें। आणीक ऐसें कैचें लोभापर। १२ ।
देउनी अभयदान करें कुरवाळी। करितसे साउली पीतांबरें। १३ ।
मायबाप सखा जिवलग सोइरा। माझिया संसारा हाचि एक। १४ ।
नामा म्हणे माझ्या हृदयींचा विसावा। गीतीं गातां जीवा गोड वाटे। १५ ।

१५०. गोणाई म्हणे नाम्या जल्पसी भलतें। तुज कोण्या दैवतें वोढियेलें। १ ।
लाजिरवाणें तुवां केलें रे हें जिणें। हांसती पिसुनें देशोदेशीं। २ ।
सांडीं सांडीं नाम्या तूं हें देवपिसें। बळें घर कैसें बुडवितोसी। ३ ।
नवमास उदराभीतरीं वाहिला। माझ्या नेणत्या बाळा चाळविलें। ४ ।
तुझे द्वारीं बैसोनी उपवास करिन। नामा घेऊन जाईन गुणराशी। ५ ।
येथें तें होईल लटिकेंची भांडण। नामा द्यावा म्हणे गोणाई माझा। ६ ।
गोणाइ म्हणे नाम्या कळेल तें करीं। स्वहित विचारीं सांगों किती। ७ ।

१५१. वडील वडील आमुचे बोलतील गोष्टी। तुज ऐसा सृष्टी देवो नाहीं। १ ।
दर्शना आलिया पाडिसी आव्हांटा। मन मारुनी चोहाटा भुलविसी तूं। २ ।
ऐसा कैसा कोणें केलासी रे देव। आमुच्या जाणिया खेंच आणियेला। ३ ।
माझें बाळ तुझ्या दर्शनासी आलें। तें त्वां भुलविलें केशिराजा। ४ ।
रात्रं दिवस तुझ्या नामाचा रे छंद। गोविंद गोविंद म्हणतसे। ५ ।
तहानभूक विसरला पिसाट पैं झाला। नोळखे मजला काय करूं। ६ ।
परतोनि संसाराची सांडियेली आस। बोलतो उदास सर्वांपरी। ७ ।
लोकांची लेंकुरें कां गा चाळविसी। आपणया ऐसें करसी भलत्यासी। ८ ।
आणिक असतां नाश वेगळा थोर। मग माझा विचार कळतां तुज। ९ ।
तुज एक वर्म पुंडलीक आहे। जेणें जडविले पाय विटेवरी। १० ।
याहुनी आणिक अधिक पावसी। आम्हां दुबळ्यांसी कष्टवितां। ११ ।
मागें पुढें तुज ऐसेंची फावलें। तें तंव नचले मजसी कांहीं। १२ ।
जीव मी देईन कीं नामा नेईन। नांव मी करीन गोतां माजी। १३ ।
आतां बरवें विचारीं अगा ये श्रीहरी। माझा नामा करीं मज आधीन। १४ ।
नाहीं तरी जीवित्व वेंचीन तुझ्या पायीं। विनविते गोणाई केशिराजा। १५ ।

१५२. अगा ये विठोबा पाहें मजकडे। कां गा केलें वेडें बाळ माझें। १ ।
तुझें काय खादलें त्वां काय दिधलें। भलें दाखविलें देवपण। २ ।

आम्ही म्हणूं तूं रे कृपाळू असती। आतां तूं कळलासि पंढरीराया। ३ ।
कां रे देवपण आपुलें भोगूं पै जाणावें। भक्तां सुख द्यावें हेळामात्रें। ४ ।
देव देव होऊनियां अपेश कां घ्यावें। माझें कां बिघडावें एकुलतें बाळ। ५ ।
तूं कैसा रे देव या देशावेगळा। बांधितें तुझा गळा परि संतां भ्यालें। ६ ।
तुझी करणी अवघी आम्हां ठाउकीच आहे। बोलोनियां काय हलकट व्हावें। ७ ।
जाणोनि पुंडलिक तुझी न पाहेचि वास। तूं भला नव्हेस घरघेणा। ८ ।
तो बैस पैं न म्हणे तुज याचका कारणें। जडसी जीवें प्राणें सात्विक भावें। ९ ।
झणीं तूं आपुला करिसी बोभाट। मग येईल वीट लोकाचारीं। १०।
थोरपणें नामा करीं मज आधीन। गोणाई म्हणे चरण धरीन तुझे। ११।

१५३. माझा नामा जंव नाम रूपासी आला। जो म्हणों लागला घरदार। १ ।
तंव कैसें विघ्न उदेलें गे माये। नामा पंढरीरायें भुलविला। २ ।
सांग बा विठ्ठला म्यां काय केलें। नाम्या कां भुलविलें कवण्या गुणें। ३ ।
आम्ही गा शिंपीये अनाथें पैं दीनें। करूं शिवणें टिपणें पोट भरूं। ४ ।
त्यासी तुवां आणियेला क्षयो। कैंचा आम्हां देवो निर्मिलासी। ५ ।
असता चराचर न बुडतां हे सृष्टी। कां गा घेसी पाठी दुर्बळीची। ६ ।
एक बाळ माझें धरिली त्याची आस। त्या कैसी निराश मांडीयेली। ७ ।
दिसां मासां गर्भ जाणोनियां पोटीं। त्याची आस मोठी करिती लोक। ८ ।
एवढा माझा नामा कैसेंन विसरेन। देईं कृपादान दुर्बळीसी। ९ ।
तूं अनाथा गोसावी दीनाचा कैवारी। तें ब्रीद श्रीहरी काय झालें। १०।
विघडिलें पाडस करीं एकेठायीं। विनविते गोणाई केशीराजा। ११।

१५४. बुडविली क्रिया बुडविलें कर्म। बुडविला धर्म पाहा येणें। १ ।
तुझिया नामाचें लागलेंसे पिसें। असोनि न दिसे लोकाचारीं। २ ।
नेणों काय कळे तुवा वागविला। संबंधु तुटला मज नाम्याचा। ३ ।
बुडविला आचार बुडविला विचार। बुडविला संसार कुळासहित। ४ ।

आपुलें पारिखे सर्वथा सारिखें। नेणों कवणा सुखें वेडावला। ५ ।
बुडविला मोहो बुडविली ममता। बुडविली अहंता मीतूंपण। ६ ।
हा नेणे वेव्हार कां इंद्रियांचें सुख। अखंड याचें लक्ष तुझे पायीं। ७ ।
बुडविली कल्पना समुळीं वासना। बुडविली सेवा त्रिविध कैसी। ८ ।
हांसे नाचे प्रेमे फुंदतु डुल्लतु। अहर्निशीं गातु नाम तुझें। ९ ।
असोनि नसता केला ये संसारीं। म्यां वाहिला उदरीं तैसा नाहीं। १०।
गोणाई म्हणे देवा त्वां केली निरास। चाळविलें उदास बाळ माझें। ११।

१५५. विश्वजन मोहना कपटिया नारायणा। काय देवपणा मिरवितोसी। १ ।
दर्शना आलिया हृदयीं संचरसी। देहभाव घेसी हिरोनियां। २ ।
या विश्वावेगळें नवल तुझें करणें। सांगावें गाऱ्हाणें कोणापासीं। ३ ।
सर्वांग सुकुमार परी हृदयीं कठीण थोर। नेणसी जिव्हार मज दुर्बळीचें। ४ ।
मज अनाथाचें बाळ वेधोनि मोहिलें। बहुत दु:ख झालें सांगों कोणा। ५ ।
कासया पितृभक्ती पुंडलिकें केली। विवसी आणिली पंढरीसी। ६ ।
माय दुखऊनी मोहिसी बाळकें। देवपण निकें कैसें तुझें। ७ ।
यातें अनुसरल्या कैचीं बाप माय। नाठवेची सोय संसाराची। ८ ।
ऐसियानें संग धरिला तुझा देवा। प्रत्यक्ष अनुभवा आलें मज। ९ ।
माझिया मनींचें जाणोनियां गुज। कांहीं एक तुज सांगेन मी। १०।
माझा नामा लावी संसाराचे सोई। विनविते गोणाई केशवातें। ११।

१५६. काय थोरपण मिरविसी व्यर्थ। खोटेपण स्वार्थ कळों आलें। १ ।
हिता अनहिता केले आपस्वार्थ। वचन यथार्थ बोल आतां। २ ।
होसी कलिमाजी कलिसारिखाची। भोळ्या भाविकाच्या भक्तिकाजा। ३ ।
गोणाई म्हणे माळ घातिली स्वहस्तें। करितोसि दंडवत निमित्यासी। ४ ।

संत नामदेवांना देवानी माळ घातली.

१५७. बहूत दिवस भरले पैं गोपाळा। अगा ये विठ्ठला कणव नये। १ ।
नामा माझा वेगीं देईं माझ्या हातीं। जाऊं दे परती अनाथनाथा। २ ।

खाऊं जेऊं तुज असोस पैं देऊं । किर्ति तुझी गाऊं जगामाजी। ३ ।
तुज काय उणें ब्रह्मांडनायका। नव्हेसी मजसारिखा एकदेसी। ४ ।
अनंत ब्रह्मांडें क्षणें घडामोडीसी । कां मज दुर्बळीसी कष्टविलें। ५ ।
तुज दुजेपणाचा सहज आला वीट। तूं तंव एकट एकलाची। ६ ।
ऐसी कीर्ति वेद वर्णिती पुराणें। तें कां लाजिरवाणें करिसी देवा। ७ ।
तूं कृपेचा कोंवळा म्हणति विश्वजन । त्या तुझें निर्वाण कळलें नाहीं। ८ ।
मैंद मुद्रा धरणें गळां तुळसी माळा । निवटितोसि गळा न कळतां। ९ ।
आतां आपुला भ्रमु राखे तो शहाणा । झणीं माझ्या निर्वाणा पहासी देवा। १० ।
गोणाई म्हणे माझा नामा देउनी हातीं । अंगिकारीं कीर्ति पंढरिराया। ११ ।

१५८. निर्गुणपणाचा अभिमान सांडिला। निगम लाजविला नारायणा। १ ।
कपट करोनि भक्तांसी तारिसी। तुझा तूं ठकसी पंढरीराया। २ ।
ठकुनी पुंडलिकासी न्यावया वैकुंठासी। या बुद्धी आलासी पंढरीये। ३ ।
तंव त्या भक्तराजें धरियेलें चित्तें। परतोनि मागुतें जाऊं नेदी। ४ ।
अठ्ठावीस युगें गेलीं विचारितां। निर्गम सर्वथा नव्हे देवा। ५ ।
मग कटावरीं कर धरोनियां धीर। उभा निरंतर राहिलासी। ६ ।
सर्व प्रेमें तें हिरोनि बांधिलें। विचारें साधिलें कोणें कोणा। ७ ।
द्वारीं द्वारपाळ झालासी अंकित। सांग बुद्धिमंत कोण ऐसा। ८ ।
नाथिलेंची करिसी आपणा गोविसी। बोल कां ठेविसी नामयातें। ९ ।
गोणाई म्हणे तुझें नकळे विंदान। देईं कृपादान बाळ माझें। १० ।

१५९. माझें घर त्वां पूर्वींच बुडविलें। जे दर्शनासी आलें बाळ माझें। १ ।
नेणों काय वर्म तुझें सांपडलें हातीं। रिघालासी चित्तीं जेणें द्वारें। २ ।
लौकिक परिहार देसील कासया। मी तुज ऐसिया बरें जाणें। ३ ।
कटीं कर ठेउनी उभा गरूडपारीं। हें तंव अंतरीं हारपला। ४ ।
नाहीं चळणवळण न लावी पात्या पातें। लागलें निरूतें लक्ष तुझें। ५ ।

तुझी याची खूण अंतरींची येकी। दाविसी लौकिकीं भिन्नपण। ६ ।
सांडियेली येणें लौकिकाची लाज। नव्हे माझा मज कांहीं केल्या। ७ ।
तुझेनि सुखें धाला अनारिसा झाला। अभिमान मावळला समूळ याचा। ८ ।
देहीं पैं असोनी विदेही दिसत। प्रेमें वोसंडत हृदयकमळीं। ९ ।
तूं अनाथा कैवारी ऐसी वेदवाणी। परी कां नये अजोनि कणव तुज। १०।
गोणाई म्हणे माझा नामा देईं हातीं। लागेन पुढतां पुढतीं तुझे पायीं। ११।

१६०. लावोनि भवभय तुवां केलें साचें। देह नव्हे याचें ऐसें केलें। १ ।
सुखभोग सर्व दिला टाकोनियां। नेणें तुझ्या पायां परतें कांहीं। २ ।
ऐसें काय केलें नाम्या चाळविलें। समूळ बुडविलें आपणा माजी। ३ ।
आम्हां दुर्बळांचा करोनियां घात। केला वाताहात घराचार। ४ ।
आतां तुजवीण कोणाचे साउली। पाळीली पोसिली तुझी देवा। ५ ।
संकटीं उदरीं वाहिली म्यां आशा। होता भरंवसा थोर याचा। ६ ।
तंव त्वां आपुल्या लावियेला सोई। नव्हे मज कांहीं ऐसा केला। ७ ।
काया वाचा मनें सांडोनियां मज। अनुसरला तुज मनोभावें। ८ ।
नकळे तुझी माव काय या दाविलें। परतेनासें केलें चित्त याचें। ९ ।
आतां माझा शीण निवारील कोण। एका तुजवीण पांडुरंगा। १०।
गोणाई म्हणे देवा देईं जीवदान। सुखाचें निधान नामा माझा। ११।

१६१. अरे विठोबा आतां पाहें मजकडे। कां रे केलें वेडें बाळ माझें। १ ।
तुझें उच्छिष्ट खादलें त्वां काय दिधलें। भलें दाखविलें देवपण। २ ।
आधीं त्वां तयाचें भोगुं पैं जाणावें। भक्ता सुख द्यावें आनंदाचें। ३ ।
गोणाई म्हणे देवा तुज बांधलें दावें। तरी तुज भ्यावें लागे संतां। ४ ।

१६२. राही रखुमाई सत्यभामा माता। शिकवा वो कांता बहुतां परी। १ ।
संत सनकादिक साक्ष हे सकळ। येणें माझें बाळ चाळविलें। २ ।

हा काय आमुचा धनी कीं गोसावी। नाहीं तें शिकवी लेंकुरासी। ३ ।
झाला देव तरी पडों याच्या पायां। मैंदावें केलिया भलें नव्हें। ४ ।
भीड तुटलिया नेईन चौघां चारीं। होईल समसरी याची मज। ५ ।
देव कांहीं आम्हीं नसति ऐकिले। परी नाहीं देखिलें ऐसे कोठें। ६ ।
दर्शनेंचि जेथें जिवित्वाची हानी। नाठवे परतोनि घराचार। ७ ।
कैंची वो पंढरी मी वो काय जाणे। याच्या पुत्रपणें देखियेली। ८ ।
या देवासी भेटीं जन्म मरण तुटी। मावळली गोष्टी संसाराची। ९ ।
तुम्ही अवघ्याजनीं याच्या सांगातिनीं। पुसा याचे मनीं काय आहे। १०।
देऊनियां नामा मज लावा वाटे। गोणाई म्हणे वोखटे न करीं देवा। ११।

१६३. ऐकें गोणाई म्हणे केशिराज। सदा अरज तुझे नामदेवा। १ ।
संसारादि यासी नावडेचि कांहीं। मिठीच वो पायीं घातलीसे। २ ।
नेणों याच्या जीवें घेतलेंसे कांहीं। लोळणीच पायीं घातलीसे। ३ ।
पुसें वो जीवींचें काय काय आवडे। उमगोनि कोडें नेईं यासी। ४ ।
देतां कांहीं न मागे नसतां कांहीं नेघे। गुज पैं न सांगे अंतरींचें। ५ ।
जन्मोनि सांकडें घातलें वो कैसें। गिळील मज ऐसें वाटतसे। ६ ।
मी भावासि भुललों सांपडलों याचे हातीं। करिल काय अंतीं नकळे कांहीं। ७ ।
एक वेळ मज सोडवीं यापासोनि। दे कां मज लागोनि जीवदान। ८ ।
माझिये पैं बोलें मजचि गोविलें। यातें आपंगिलें अनाथ म्हणोनि। ९ ।
अंगोळिये धरितां खांदीं वोळंगलें। आतां माझें केलें न चले कांहीं। १०।
तूं आपुलिया मनीं विचारूनि पाहीं। नामा आपला नेईं आवडता। ११।
मायलेंक दोघे साम्राज्य करा। घ्यावें धणीवरी सुख याचें। १२।
कठिण बोल तुझे बहुसाल ऐकिले। नाहीं त्वां गे पाहिलें मागें पुढें। १३।
चित्त तुझें कैसें सांठविलें माया। मज करिसी वांयां इष्ट तुटी। १४।
आतां तुझी कैसी झांकोळिली माया। मज करिसी वांयां इष्ट तुटी। १५।

ऐसें देवाचें बोलणें ऐकोनि उदास । नामया झाले क्लेश तयेवेळीं । १६ ।
नामा म्हणे देवा ऐसें कैसें घडे । सृष्टिही पैं बुडे तरी न सोडीं तुज । १७ ।

१६४. थिते माझें प्रेम घेऊनि बैसला । अझुनि नुठी वहिला नामा तुझा । १ ।
जीवें भावें सर्वस्वें घेतलें धरणें । म्यां काय करणें ऐशियासी । २ ।
कासया अपराध ठेविशील मज । शिकवितें तुज नाहीं कोणी । ३ ।
संसारा गांजले जन्ममरणा उबगले । म्हणोनि शरण आले भयाभीत । ४ ।
कृपा उपजली जीवें अनुसरला । जीव याचा गुंतला माझे ठायीं । ५ ।
दवडितां वेगळें वोसंगा रिघालें बळें । बोलतां हें साळेंभोळें करूणावचनीं । ६ ।
तेणें माझें हृदय कळवळलें । म्हणोनि देखतां डोळे निवती माझे । ७ ।
शरण आलिया तें म्यां जरि अव्हेरावें । कोणें आपंगावें सांग सत्य । ८ ।
शत्रुमित्र आदिकरूनि सकळ । दुःख अळुमाळ पडों नेदी । ९ ।
संसाराची येणें सांडियली सोयी । प्राणें माझ्या ठायीं अनुसरला । १० ।
आतां याची लटिकी करीं दूर आस । नामा म्हणे उदास सर्वस्वासी । ११ ।

१६५. तुझा नामा तुज व्हावा जन्मोजन्मीं । काय यासी आम्ही करू शकों । १ ।
मर्यादा सांडोनि बोलसी कठिण । करिसी वायांवीण इष्ट तुटी । २ ।
ऐसें कांहीं सुख अनुपम्य दाखवीं । जया ओळखी जीवीं निजरूपा । ३ ।
जेणें लोभें त्याचें मन मागें मोहरे । वृत्तीसहित वीरे ठाईं ठाईं । ४ ।
तेणें या जन्माचे विसरोनि संताप । सोय आपेंआप धरील तुझी । ५ ।
जरी तूं देखतीस स्वहित पूर्वी याचें । तरी कां चित्त त्याचें त्रास घेतें । ६ ।
संसार करितां कांहीं न देखेची सुख । म्हणोनि विन्मुख झाला तुज । ७ ।
वरपंगाचें पेहें पाजिसिल काय । हा निजसुखीं धाय ऐसें करीं । ८ ।
तरीच तूं निजाची लोभापर माता । म्हणोनि श्लाघ्यता जगामाजी । ९ ।
आतां असो सहज येणें वीण काय काज । मी बोलिलों तुज कळेल तें करीं । १० ।
नामा म्हणे देवा ऐसें काय केलें । काय तुज वेगळें जीवन माझें । ११ ।

१६६. वाचेचेनी बळें बोलसी आगळें। मर्यादे वेगळें वायांवीण। १ ।
भ्रमलीसी आरजे न पाहसी आपणाकडे। धारिष्ट केवढें पाहें तुझें। २ ।
नेईं आपला नामा काय चाड आम्हां। जरी आहे तुज भ्रम ममत्वाचा। ३ ।
पाहेपां पूर्वीचा कवणीये जन्मींचा। नकळे तुझा याचा ऋणानुबंध। ४ ।
तो सरला कीं उरला विचारितां आपुला। हा तुज अंतरला कवण्या गुणें। ५ ।
येणें सांडिला संसार वेव्हार लौकिक। अविद्या अहंभाविक दोन्हीं नाहीं। ६ ।
हा प्रपंचावेगळा नकळे याची लीळा। लागलासे डोळां प्रेम मुद्रा। ७ ।
ऐसी याची स्थिति देखोनियां डोळां। मज कां वेळोवेळां छळितेसी। ८ ।
जाणसी त्या परी बुजावीं वो यातें। जेणें सुखें तूतें ओळखिला। ९ ।
याचेनि संसार चालवीन म्हणोनि। ऐसी भ्रांती मनीं धरिली वायां। १०।
नामा तरी निमाला आम्हा अनुसरला। तरंगु विराला जळीं जेवीं। ११।

१६७. तुझिया नामयानें बळी देउनी चित्त। जन्मोनियां आप्त केलें मज। १ ।
इष्ट मित्र बंधु जननी जनक। सर्व मीच एक करूनि ठेला। २ ।
ऐसी याची करणी अजोनि नेणसी। बाळ माझें म्हणसी चाळविलें। ३ ।
प्रेमाचें लाघव लाउनि माझ्या पायीं। बांधलें हृदयीं धरोनियां। ४ ।
वृत्तिसहित मन लाविलें राखण। केलें जीवें जतन मजलागीं। ५ ।
उचंबळले नयन अंतरींच्या अनुरागें। रात्रंदिवस जागे माझ्या ठायीं। ६ ।
बोले चाले परी लक्ष मजवरी। बाहेरी भीतरीं मज देखे। ७ ।
सर्व सुख गुणा रूपा देउनी मिठी। आणि निर्गुणीं हिंपुटी होऊं नेदी। ८ ।
न मागे न घे न धरी सोय संसाराची। कल्पना देहींची मावळली। ९ ।
ऐसें येणें मज विश्वासी गोविलें। सर्वत्र लाविलें मजची कडे। १०।
निर्गुणीं हा नामा न सोडी सर्वथा। सांपडला आतां एकरूपा। ११।

१६८. नामयासारिखें निधान तुझे कुसी। धन्य तूं वो होसी जगामाजी। १ ।
धन्य याचें सुख देखियेलें डोळां। प्रेमाचा जिव्हाळा अलौकिक। २ ।

धन्य तुझें कूळ धन्य तुझा वंश। दीपासवें प्रकाश दिसे जेंवी। ३ ।
धन्य तुझी काया धन्य वाचा मन। करविलें स्तनपान नामयासी। ४ ।
धन्य हा दिवस तुवां केलें सार्थक। खेळविलें कौंतुकें नामयासी। ५ ।
धन्य तुझें भोजन नाहीं नामयाविण। धन्य उदकपान केलें तुवां। ६ ।
धन्य विश्रांतीसी केलें त्वां शयन। वोसंगा घेऊन नामयासी। ७ ।
धन्य तुझे कर कुरवाळिला नामा। धन्य तो संभ्रमा स्नेह तुझा। ८ ।
धन्य कृपा दृष्टी नामयातें पाहिलें। केस कुर्वाळीले बाळपणीं। ९ ।
धन्य तूं वो ऐसी जन्मोनियां धन्य। तुझें नाम धन्य मिरवत।१०।
धन्य तुझा नामा ज्याची भेटी आम्हां। धन्य त्याचा प्रेमा नित्य नवा।११।

१६९. माझा नामा मज देईं। जीव देईन तुझे पायीं। १ ।
पुंडलिका भुलवीलें। तैसें माझें बाळ केलें। २ ।
तें गा नचले मजपासीं। देगा माझ्या नामयासी। ३ ।
तुज संगती जे लागले। ते त्वां जितेची मारिले। ४ ।
विठ्ठल म्हणे गोणाई। आपुला नामा घेऊनी जाईं। ५ ।
हातीं धरोनियां गेली। गोणाई तेव्हां आनंदली। ६।

१७०. हरी त्वां कोणाचें बरवें केलें। पूर्ण आम्हां कळों आलें। १ ।
नारद वैष्णव जगजेठी। त्यासी लाविली लंगोटी। २ ।
मयुरध्वज राजा भला। त्यासी कर्वतीं घातला। ३ ।
बळी दानशीळ भला। तुवां पाताळीं घातला। ४ ।
भीष्म वैष्णवांचा राव। त्याचा बाणें पुजिला ठाव। ५ ।
रूक्मांगद हरिचा दास। त्याचा गांवच केला वोस। ६ ।
बाळ एकुलतें एक। तो त्वां ज्ञानीच केला शुक। ७ ।
उपमन्यु बाळक पाहें। क्षीरसागरीं कोंडिलें आहे। ८ ।
धुरु बाळक गोजिरवाणें। त्याचें खुंटलें येणें जाणें। ९ ।

हरिश्चंद्र ताराराणी। डोंबाघरीं वाहे पाणी। १०।
प्रल्हाद भक्तीचा भुकेला। त्याचा बाप त्वां वधिला। ११।
हनुमंत भक्त निकट। त्यासी केलें तूं मर्कटा। १२।
पुण्यवंत राजा नळ। त्याचा केला तुवां छळ। १३।
श्रियाळ राजा भला। त्याचा बाळ त्वां खादला। १४।
तुज कोणी न म्हणे भलें। बाळ पोटींचें कोंवळें। १५।
जिकडे तिकडे तुम्ही दोघें। तिकडे तिसरा नामा मागें। १६।
तुज नाहीं जाती कुळ। जेउनी भ्रष्टविलें बाळ। १७।
जेणें तुझें नाम घेतलें। ते संसारा वेगळे केले। १८।
आतां जेविसी तरी तुज आण। ऐकोनि हांसे जगजीवन। १९।
नामा दिला माते हातीं। नयन भरले अश्रुपातीं। २०।
माय पाहे नामदेव। तंव तो झाला केशवराव। २१।
माय म्हणे नये कामा। तुझा ओपिला तुज नामा। २२।
गोणाई म्हणे हरी। तुझी करणी तुजची बरी। २३।

१७१. मग पंढरीनाथ म्हणे नामयासी। तूं जाई गोणाईसि घेऊनियां। १।
अतिशय कहार इनें मांडिलासे फार। मातेसि निष्ठुर होऊं नये। २।
स्तनपान देऊनि मोहें पाळिलासी। अंतर तियेसी देऊं नये। ३।
नामा म्हणे शरण आलों माये भेणें। तिचे हातीं देणें उचित नव्हे। ४।

१७२. देव झाला नामा नामा झाला देव। गोणाईचा भाव पहावया। १।
हा घे तुझा नामा काय चाड आम्हां। आनंदाचा प्रेमा गोणाईसी। २।
हातीं धरोनियां घेउनी चालिली। फिरून पाहती झाली तंव तो देव। ३।
अगा माझ्या बापा तूं कोणा हवासी। मज दुर्बळीसी काय होय। ४।
सोळा सहस्र मुख्य अष्ट तुझ्या कांता। त्या माझ्या घाता प्रवर्ततील। ५।
पुंडलीकासी तुवां दिधली आहे भाक। गोणाई म्हणे ठक बहु होसि। ६।

१७३. पोर निर्दय झालें देवपिसें लागलें। लोकाचें गोंविलें तेंहि पोर। १ ।
नित्य करी अंघोळी धोत्रेंही फाडिलीं। कळी मांडियेली याहीं पोरें। २ ।
गांवींचे महाजन करिती गुडघे स्नान। या पोरा व्यसन अंघोळीचें। ३ ।
जन्मोजन्मीं नेणों आम्ही ह्या तुळसी। या पोरें विवसी मांडियेली। ४ ।
गोणाई म्हणे नाम्या तुवां भलें केलें। तया वश्य केलें विठोबासीं। ५ ।

१७४. सोय सांडिली घराची। जोडी केली विठ्ठलाची। १ ।
माय बापासी टाकिलें। ध्यान देवाचें लागलें। २ ।
स्त्री पुत्र बंधु बहिणी। केली सर्वांची सांडणी। ३ ।
गणगोत इष्टमित्र। सर्व जोडिलें विठ्ठलपात्र। ४ ।
गोणाई म्हणे नामा। भली केली बारे सीमा। ५ ।

गोणाई व संत यांचा संवाद

१७५. नामयाची माता विनवितसे संतां। म्हणे पुत्रनाथा काय करूं। १ ।
नामा चालविला पंढरीये नेला। विठ्ठलीं मीनला नामदेव। २ ।
नेणे अन्नपाणी शिवणी टिपणी। अखंड चक्रपाणि हृदयीं वसे। ३ ।
संत म्हणती गोणाई विपरीत अवधारीं। नामा पंढरपुरीं वैष्णवांमाजी। ४ ।

१७६. बोले दामशेटी। नाम्या ऐकावी गोष्टी। १ ।
पाहें संसाराची सोय। हाटा बाजारासी जाय। २ ।
कुटुंब चालवणें तुज। वृद्धपण झालें मज। ३ ।
तुजसाठीं नवस केला। शेखीं हाची कामा आला। ४ ।
दामा म्हणे नामयासी। किती शिकवावें तुजसी। ५ ।

१७७. शिवणें टिपणें करोनि आपुलें। नित्य चालवणें संसारिक। १ ।
गणगोतामाजी बरें केलें नाव। माझें सत्व सर्व बुडविलें। २ ।

कवणें गुणें तुज पडिली बा भुली। सुख या विठ्ठलीं देखिलें काय। ३ ।
तूं भक्त निधडा हा देव धडफुड। मेळविला जोडा येरयेरां। ४ ।
यासीं नाहीं आप तुज नाहीं पर। आमुचा संसार विभांडिला। ५ ।
सरलें आयुष्य उरले थोडे दीस। थोर केली आस होती जीवीं। ६ ।
आमच्या माघारें राखिसी वो नांव। त्वां तंव बरवें दैव काढियेलें। ७ ।
खांदिये भोंपळा गळां तुळसीमाळा। जपसी वेळोवेळां रामकृष्ण। ८ ।
तेणें छंद नयनीं अश्रुंचिया धारा। केली ख्याती गव्हारा जनामाजी। ९ ।
अरे ऐसें तुवां बुडविलें कुळ। सांडिली सकळ लोकलाज।१०।
बरवी धरिली दृढ सत्वाची पाउटी। शिकवी दामशेटी नामयासी।११।

१७८. केशवासी नामा सांगतसे भावें। व्यवसाय स्वभावें झाला तैसा। १ ।
मालिक गणोबा धोंडोबा जामीन। घेतलीसे पूर्ण निशाणचिठी। २ ।
आठवड्याची बोली करूनियां आलों। नामा म्हणे धालों तुज पाहतां। ३ ।

१७९. दामाशेटी म्हणे वेव्हार कोणासी। केला तो आम्हांसी सांग नाम्या। १ ।
गणोबा नाईक नाम हें जयाचें। सावकार साचे पुरातन। २ ।
तयांचे दुकानीं वेंचिलें कापड। आठांवारीं तोड ऐवजासी। ३ ।
दामाशेटी म्हणे नामया सुजाणा। वेगीं द्रव्य आणा जाऊनियां। ४ ।

१८०. ऐका दामशेटी सांगतों तुम्हासी। द्रव्यही कुळासी मागुन घ्यावें। १ ।
मालधनी आलों घेऊनियां घरां। तुम्ही कां दातारा गांजितसां। २ ।
नामदेव म्हणे धोंडोबा नाईका। मिती आणि पैका द्यावा वेगीं। ३ ।

१८१. जावोनियां नामदेव। बोले गणोबासी भाव। १ ।
द्रव्य द्यावें हो सत्वरीं। आम्ही जातों आपुल्या घरीं। २ ।
मग म्हणे धोंडोबासी। तुम्ही जामीन ऐवजासी। ३ ।
द्रव्य द्यावें हो लवकरी। नाहींतरी चलावें घरीं। ४ ।

ऐसें बोलोनी धोंडोबासी । पुढें लोटिलें तयासी। ५ ।
नामा पंढरीसी आला। संगें धोंडोबा आणिला। ६ ।

१८२. कुलूप अर्गळा घालोनि कोठडिसी । घातलें धोंड्याशी बंदीखानीं। १ ।
गोणाई दामशेटी नव्हतीं तेव्हां घरीं। गेलीं भीमा तीरीं स्नानालागीं। २ ।
नामदेव गेले राऊळा त्वरीत । सांगतसे मात केशवासी। ३ ।
दामाशेटी आले स्नान सारूनियां । राजाई त्यां पायां लागूनि बोले। ४ ।
ऐका हो मामाजी पुत्राची हे मात । धोंड्याशी घरांत कोंडियलें। ५ ।
दामाशेटी बोले नामा कोठें गेला । बोलवा तयाला झडकरी। ६ ।
नारा महादा दोघे गेले राऊळासी। बोलाविती नामयासी चला घरीं। ७ ।
मुखाकडे पाहे केशवाच्या नामा । घरीं जातां दामा मारील तो। ८ ।
देव म्हणे नामया भिऊं नको मनीं। नाम हें निर्वाणीं तारील तुज। ९ ।
नामा घरा आला दामाशेटी पायीं। नमस्कारूनि त्यांही उभा पुढें।१०।
दामाशेटी म्हणे नाम्या काय केलें। धोंड्याशी कोंडिलें घरामध्यें।११।

१८३. अरे नाम्या काय केलें । कासया धोंड्याशी कोंडिलें। १ ।
उदीम बरा फळा आला। हारविलें भांडवलां। २ ।
संसारिक चतुर बहु। माती समान घेसी गहूं। ३ ।
नामा म्हणे दामाशेटी। माझी ऐकावी गोष्टी। ४ ।

१८४. धोंडोबा नामदेवें काढिला बाहेरी। अंतर्बाह्यात्कारीं सोनें झालें। १ ।
दामशेटी पाहुनी नामयासी बोले। व्यर्थ म्यां छळिलें तुज बाळा। २ ।
राजाई गोणाई धांवोनियां आली । विनित होऊनी बोली बोलताती। ३ ।
आम्ही कुटुंबी द्रव्य नाहीं घरीं । म्हणोनि श्रीहरी पावलासी। ४ ।
गोणाई दामशेटी सांगे नामदेवा। न बोलावें भावा जना बापा। ५ ।
जगा ऐसी मात कळलियावरी । घेतील हिरोनी धोंडोबासी। ६ ।
नामदेव म्हणे आपुलें द्रव्य घ्यावें। उरलें तें धाडावें गणोबासी। ७ ।

१८५. ऐसें ऐकोनियां राजाई ते आली । रोषें येऊनी बोली बोलतसे । १ ।
देवानें हे दिले तुम्ही कां पाठवा । काशाचा गणोबा बोलतसा । २ ।
ऐसें बोलोनियां हातें लोटी धोंडा । तुमचिया वितंडा कोण पुसे । ३ ।
देवें मज दिले तुम्ही कां मागतां । अलंकार आतां घडीन मी । ४ ।
नामा म्हणे धन ज्याचें त्यासी द्यावें । आपुलें तें घ्यावें आपणची । ५ ।

१८६. क्षेत्रीं हा वृतांत कळला सर्वांशी । आले पंचक्रोशी सभोवंते । १ ।
धोंडोबा गणोबा होते ज्याचे रानीं । ते आले धांवोनि मागावया । २ ।
आपुलें द्रव्य घ्यावें धोंडोबाशी द्यावें । नाहींतरी चलावें पंचाइतीं । ३ ।
नामदेव म्हणे द्रव्य तुम्ही द्यावें । आपुले घेवोनि जावे धोंडोबाशी । ४ ।

१८७. सकळ समुदाय मिळोनियां आला । द्रव्य देउनी नेला धोंडोबासी । १ ।
धोंडोबाशी सकळिकें ग्रामस्थीं आणिलें । पूर्ववत झाले दगडची । २ ।
नामा म्हणे विठो पावला निर्वाणीं । भक्तां चक्रपाणि रक्षितसे । ३ ।

१८८. घरधनी यांनी केला गुरू । बाई मी आतां काय करूं ।
असोनि नाहींसा संसारूं । चमत्कार कृपेचा । १ ।
धांवें पावेंगे मेसाई । येथें कोणाचें न चले कांहीं ।
सत्यपण तुझे ठायीं । तरी हें नाहींसें करीं गें । २ ।
मंत्र घेतला जैसा । धरीं संताचा वोळसा ।
वोस पडो हरिदासा । गेले नमत मागुतें । ३ ।
काय सांगों याची रीती । सोसे सोसे पाये चरणाप्रती ।
अवघे भाबडभूत होती । नाचताती आनंदें । ४ ।
लौकिकांत गेलीं वांयां । एकाच्या एक पडती पायां ।
म्हणती येगा पंढरीराया । ब्रह्मानंदें डुल्लती । ५ ।
भोळी सासू गोणाबाई । पांढरा स्फटिक व्याली पाहीं ।
त्यानें जोडिला शेषशाई । काय राजाई करूं म्हणे । ६ ।

१८९. आई जें शिकवी तीतें तुम्ही नाईका। नाहीं भय शंका लौकिकाची। १ ।
लावोनि लंगोटी झालेती गोसावी। आमुची ठेवाठेवी कोण करी। २ ।
ऐसी तुमची स्थिती विलग देखोनि । पडिलें चिंतवनीं काय करूं। ३ ।
धडची कांटींये घातलें हें कैसें । बळेंची आपणा पिसें लावियेलें। ४ ।
सुखाचा संसार करोनि बारा वाटे। नांव केलें मोठें जगामाजी। ५ ।
तोडियेला मोह सांडियेली माया । भुलविलें तुमचिया चित्तां कोणें। ६ ।
कवणे पुण्ये ऐसी जोडियेली जोडी। केली बिघडाबिघडी आम्हां तुम्हां। ७ ।
तुमचिये गति लेंकरें नेणती। कोण चालविती घराचार। ८ ।
म्हणोनि माझें चित्त आपुलेनि उद्वेगें। कवणा जीवींचें सांगे सुखदु:ख। ९ ।
सर्वस्वें सांडोनि धरिला तुम्ही देव। येणें पुसिला ठाव संसारीचा। १० ।
आमुची करुणा न वाटेची कांहीं। विनविते राजाई नामदेवा। ११ ।

१९०. दोन प्रहर रात्र पाहोनी एकांत । राजाई वृत्तांत सांगे माते। १ ।
अहो रखुमाबाई विठोबासी सांगा । भ्रतारासी कां गा वेडें केलें। २ ।
वस्त्र पात्र नाहीं खाया जेवायासी। नाचे अहर्निशीं निर्लज्जसा। ३ ।
चवदा मनुष्यें आहेत माझ्या घरीं। हिंडती दारोदारीं अन्नासाठीं। ४ ।
बरा मार्ग तुम्ही उमजोनि सांगा। नामयाची राजा भली नव्हे। ५ ।

१९१. परियेसी रुक्माई जैसा बैसला पाटीं। दैन्य पैं न सोडी काय करूं। १ ।
सदैवाच्या स्त्रिया अलंकारमंडित। मजवरी नाहीं प्रीत काय करूं। २ ।
दरिद्रें विश्रांति घातली वो कैसी। सांगों कोणापाशीं माउलीये। ३ ।
एकी दिव्य वस्त्रें नेसल्या परिकर। मज खंडे जर्जर मिळालेंसे। ४ ।
मोडकें खोंपट वारा येतो भरभराट। बहु होती कष्ट कोणा सांगों। ५ ।
कैची कुसुमसेज कैंचे पटकुळ। फाटकी वाकळ अंथरुणा। ६ ।
कन्या आणि पुत्र झालीं उपवरी । अजोनी न धरी घर प्राणनाथ। ७ ।
जन लोकांमाजी केलें येणें हांसे। म्हणती लागलें पिसें नामयासी। ८ ।

जन्मीं न देखे उपाय येणें केले अपाये। कोणा सांगों माये सुखदुःख। ९ ।
आमुच्या वडिला शस्त्र सुई आणि कातरी। हा टाळ वीणा करी वागवितो। १०।
देवा वाहिली सुई दोरा ते दैन्य आले घरा। आता माझिया संसारा ठाव नाही। ११।
लज्जेचा हा गांव सांडियेला येणें। शिकवावें कोणें माउलीये। १२।
संसाराचा येणें सांडिला पसारा। कणव स्त्री बाळा नये कैसी। १३।
नसतां विठोबा नसतां पंढरी। तरी हा सुखे घरीं नांदता कीं। १४।
होणार होऊन गेलें शिकवूं आतां काई। विनविते राजाई रखुमाईसी। १५।

१९२. शिकवा वो रुक्माई आपुलिया कांता। कां आम्हां अनाथां कष्टवितो। १ ।
जन्मोनियां आमुची पुरविली पाठी। मोडिली राहाटी संसाराची। २ ।
आतां आम्ही काय करणें माउलीये। बैसूं सावलीये कवणाचिये। ३ ।
माझ्या भ्रतारासी लावियेला चाळा। क्षण जीवा वेगळा न करी त्यासी। ४ ।
आमुचा वेव्हार विध्वंसिला पाहीं। करुणा माझी कांहीं नये त्यासी। ५ ।
सकळाचें मूळ आपणा आधीन। केलें येणें जाणें पांडुरंगें। ६ ।
आपुलें परावें मोहो हा सांडिला। आंगठा मोडिला उपाधीचा। ७ ।
उघडें घरदार लौकिक वेव्हार। धरिला निर्धार याचे नामीं। ८ ।
रात्रंदिवस जपे गोविंद हृदयीं। आमुची चिंता कांहीं नलगे त्यासी। ९ ।
तुमचे सन्निधानें झालों आम्हीं दीन। न वाटे निर्वाण कैसें तुम्हां। १०।
संसाराची व्यथा नेणवे सर्वथा। होय तें उचिता करणें आम्हां। ११।
धरी निरंतर एकची उत्तर। परि हा तुम्हीं विचार काय केला। १२।
अनुभव अनुभवीं जाणें तुम्हीं समर्थपणें। सदा मुखीं म्हणे नामीं तुझ्या। १३।
जन्मोनि अवघी तुमची पोसणी। नेणों तुम्हांवांचोनि कोणी दुजें। १४।
कायावाचामनें तुमचिये पाईं। विनविते राजाई जिवलगा। १५।

१९३. सावध सावध राजाई हो सुखें। नामयानें दुःख निरसिलें। १ ।
संसारसातें या येऊनि भाग्याचा। छंद विठ्ठलाचा लागला यासी। २ ।

याचें नाम ऐसें न दिसे त्रिभुवनीं । नायकों दुजें कर्णी नामया ऐसें। ३ ।
वैष्णवांचे गजर टाळघोष दिंडी । उभयतां ब्रह्मांडीं घोष गेला। ४ ।
तयाच्या दर्शनें कलिमार्जी तारिलीं। भाग्यें विनटलीं विठ्ठलेंसी। ५ ।
राजाई म्हणे माते रखुमाई बुद्धिवंते । आमुच्या अदृष्टातें लिहिलें कैसें। ६ ।

१९४. अंगोळिये विठा कडियेसी नारा । राजाई पंढरपुरा चालियेली। १ ।
भिवरा संपूर्ण जातसे भरली। राजाई बोलली कैसें झालें। २ ।
एकली मी बाळें काय करूं आतां । आहा पंढरीनाथा काय केलें । ३ ।
एक बांधिलें पाठीसी दुजें बांधिलें पोटासी। वेणुनादापाशीं वाहावत गेली। ४ ।
हंबरडा हाणोनि बोभाय नामया । आवर्ती पडोनियां तळास गेली। ५ ।
योगनिद्रा सारोनि देव जागा झाला। त्वरित पावला काढिलीं तिघें। ६ ।
नारा विठा दोघे कडियेसी घेतले। राजाईस धरिलें दक्षिण करीं। ७ ।
आणिलीं माहाद्वारां पुढें दे लेंकुरां। विठोबा सामोरा नामा आला। ८ ।
बाबा बाबा म्हणोनि नारा धाविन्नला । नामा त्या बोलिला परते होईं । ९ ।
देखोनि राजाईसी गहिंवरु पैं आला। अरे बा विठ्ठला काय केलें। १०।
बाळेसहित विख घेईन मी आतां। पाहें पंढरीनाथा बुडवीन घर। ११।
मेला सर्प होता तो ओंटीये घेतला । खांडोनि घातला डेऱ्यामाजी। १२।
खालीं ज्वाळ घाली उकळी फुटली। पोटासी धरिलीं दोघें बाळें। १३।
देह विठोबासी समर्पण करूं। ऐसा पैं निर्धारू धरियेला। १४।
रुक्मिणी म्हणे देवा अनर्थ मांडिला । नामा बाहेर गेला निश्चयेंसी। १५।
डेरा उघडोनी राजाई जंव पाहे । तोंडभरी भरलाहे अवघें सोनें। १६।
राजाईनें धरिलें नामयाचे चरण। कृपादृष्टि पाहणें आम्हांकडे । १७।
विठ्ठल विठ्ठल ऐसें बोलियला। निवांत राहिला घटका चारी। १८।
कांपत कांपत माहाद्वारां आला। तुझी माव विठ्ठला नकळे कांहीं। १९।
अष्टदिशा देवा वरुता आणि खालुता। तुजवीण सर्वथा ठाव नाहीं। २०।

तंव नामदेव निजला देखिला। अंतरीं उठिला विठ्ठल ध्वनी। २१।
राजाई म्हणे प्रयत्न न चले येथें आतां। प्रार्थूं पंढरीनाथा बहुतांपरी। २२।
राजाईनें धरिले विठोबाचे पाय। कृपादृष्टि पाहें आम्हांकडे। २३।

१९५. युक्तायुक्त ज्ञान वैराग्यसाधन। महातपोधन वरद योग्य। १।
आनंदाचा ओघ भक्तीचा सोहळा। हरि वेळोवेळां जपत वाचे। २।
नित्य हें पूजन करी नामदेव। विठ्ठलीं हा भाव ठेवूनियां। ३।
नामयाची कांता क्रोधयुक्त बोले। भजन सोहळे तुम्हां गोड। ४।
परी हा नावडे संसाराचा संग। अखंड पांडुरंग चिंतितसां। ५।
तुमची हे गति लेंकुरें नेणतीं। धान्य नाहीं नित्य भक्षावया। ६।
ऐसा हा वेव्हार तुमचा जी स्वामी। आतां पुसेन मी पांडुरंगा। ७।
माझिया संसारा घातलेंसे पाणी। नाचती रंगणीं विठ्ठलाच्या। ८।
ऐसें देवा तुझें अघटित मत। म्हणोनि रडत देवा पुढें। ९।
देव म्हणे नामया अंगिकार इचा। करून देवाचा होईं सुखी। १०।
नामा म्हणे देवा ऐका जी वचन। उबग कोण्या गुणें आला असे। ११।
राहो हे पंढरी सुखें नांद देवा। मज नाहीं हेवा उणें कांहीं। १२।
तुझिया कृपेचा अंकित मी होय। तुजवीण आहे मज कोण। १३।
माझिया संसारा पाडियलें पाणी। काय आहे वाणी गति कोण। १४।
ऐसें असुनीयां उबग केशवा। माझ्या आला दैवा कोण्या गुणें। १५।
जन्मा पासोनिया सेवेसी लाविलें। नि:संतान केलें पांडुरंगा। १६।
आतां मजलागीं लावियतां उद्वेगा। अगा पांडुरंगा माय बापा। १७।
आतां मज म्हणसी संसार करावा। काय मी केशवा करूं आतां। १८।
देवा ऐसी युक्ति उगा राहें आतां। समर्था केशिनाथा देवराया। १९।
मागुनि अंतरीं विचार पैं केला। चित्तीं पैं सांचला क्रोध फार। २०।
म्हणोनियां आतां विठो सुखें राहें। मुख तुज पाहें दाखविना। २१।

देवाचे चरण पहावयासाठीं। संसाराची तुटी करावया। २२।
ऐसें मी करीन जाण विठोराया। पंढरीचे ठायां मोडवीन। २३।
राहें नामी आतां जाईन दूर देशा। भक्तीची हे आशा सोडोनियां। २४।
जाईल भिंवरा जाईल पुंडलिक। जाईल सकळीक महिमा तुझी। २५।
ऐसें बा विठ्ठला त्वां दुखविलें मज। सोडीना सहज पंढरीतें। २६।
उदास हें चित्त माझें झालें हेवा। जाईन केशवा मायबापा। २७।
आतां असों द्यावा लोभ हाचि देवा। समर्था केशवा मायबापा। २८।
आपुल्या सांगातें नेईन पंढरी। नेईन संतनगरी भिंवराजना। २९।
नेईन सांगातें महिमा येथींची। मार्गे हेत हाचि धरूनि राहे। ३०।
चक्रतीर्थ आणि पद्माळे हे जाण। सर्वही करीन आपणासी। ३१।
आपणचि तीर्थ आपणचि व्रत। आपण दीनानाथ होईन मी। ३२।
येथें हे पंढरी होती ऐसें लोक। म्हणतील देख पुढें देवा। ३३।
बोलोनियां ऐसें पुढें चाले नामा। मग झाला प्रेमा पांडुरंगा। ३४।
पळतां पळतां नाटोपे तो जाणा। मार्गे देवराणा धांवतसे। ३५।
धांवतां धांवतां भागला केशव। उभा राहे तंव हात कटीं। ३६।
जे कां पंढरपुर वस्तीचें असणें। धरिला नामा तेणें पांडुरंगें। ३७।
तंव तो पळत लोळणी घातली। त्याक्षणीं न बोले देवाशीं जो। ३८।
देव म्हणे नामया पाहें परतोन। तुज मी शरण आलों असें। ३९।
न करीं उदास चाल तूं पंढरीं। ऐसे बोले हरि नामयासी। ४०।
तंव म्हणे नामा ऐसे मी करीन। पंढरीं नेईन भिंवरे सहित। ४१।
मोडीन महिमा तीर्थीचा केशवा। कळेल तुज तेव्हां भक्त ऐसा। ४२।
मग म्हणे विठ्ठल पुंडलिका साठीं। चाल उठाउठीं पंढरीसी। ४३।
पितृभक्त पाहीं तोचि पुंडलिक। ऐसा भाव देख जाणिवेचा। ४४।
मग धरूनि मनगटीं चालविला नामा। मोठा आला प्रेमा विठोबासी। ४५।
ऐसें हें आख्यान सारूनियां देवें। मग आले भावें पंढरीसी। ४६।

१९६. नामदेवा घरीं पाहुणे मेहुणे। आले दोघे जण पंढरीसी। १ ।
राजाईनें बंधु देखुनि दृष्टिसी। उल्हास मानसीं थोर झाला। २ ।
कडकडुनि भेटी लोभाची आवडी। टाकली घोंगडी बैसावया। ३ ।
भ्रतार लागले विठोबाचे ध्यानीं। संसाराची मनीं आस्था नाहीं। ४ ।
नाचतो निर्लज्ज होऊनि नि:शंक। सांडिला लौकिक देहभाव। ५ ।
ऐसें जंव सांगे राजाई बंधुसि। तंव आले घरासी नामदेव। ६ ।
तयासी सोइरे अभ्युत्थान देती। न भेटे तयांसी विष्णुदास। ७ ।
देखुनि कांतेसी क्रोध आला फार। असोनि संसार नाहीं आम्हां। ८ ।
अगडधूत येती घेऊनि टाळविणा। लागे त्यांचे चरणा वेळोवेळां। ९ ।
जन्मामध्यें आले माझे सहोदर। न बोले उत्तर त्यांसी कांही। १०।
भोंदु घरीं येती हरिनामें गर्जती। धुवुनि त्यांचे पिती पायवणी। ११।
माझे सखे बंधु घरा आले बाई। रामराम तोहि न घे त्यांचा। १२।
नामा म्हणे कांते राम हृदयांत। सांठवुनी तृप्त झालों आम्ही। १३।

भेटीचे प्रसंगी रामराम म्हणणे नामदेवांची नोंद

१९७. राजाई ते पुसे अहो नामयाला। करा जेवायला कांहीं यांसी। १ ।
प्रात:काळीं घरीं सारूनि भोजन। आले चालून माझे भेटी। २ ।
नामा म्हणे कांते दशमी एकभुक्ति। भोजन निश्चिती करूं नये। ३ ।
उदईक हरिदिनी उपवास जागरण। ऐकावें कीर्तन चार प्रहर। ४ ।
द्वादशी पारणें झालिया भोजन। ऐकोनि पाहुणे चिंतातुर। ५ ।
क्षुधातुर पोटीं निद्रा नलगे कांहीं। वर्षाएवढी पाहीं रात्र झाली। ६ ।

१९८. ऐसी चिंताक्रांत मनीं दु:ख धरिलें। म्हणे कां बापें दिधलें ऐशियासी। १ ।
खाया ना जेवाया लेया ना नेसाया। दैन्य भोगावया आलें जन्मां। २ ।
जयाचि करी भक्ति त्याचेंचि करणें। घरोघरीं हिंडणें न चुके माझें। ३ ।
लाज सांडुनियां निलाजरा झाला। सूड पडसूड मारिला जोग ज्याणें। ४ ।

देवा सुई वाहिली तेचि दैना आली। उचितें राहिली तैंहुनि। ५ ।
ऐसी भक्तकांता मनीं वाहे चिंता। काय झाला करिता पंढरीराव। ६ ।
वेष वाणियाचा सवें बैल द्रयाचा। म्हणे नामा आमुचा केउतां गेला। ७ ।
बिदीं उभा राहिला घर पुसों लागला । म्हणे नामा राहिला कोणे ठायीं। ८ ।
सांगितलें बिराड तुळसीवन अपार । तेंचि जाणा घर नामयाचें। ९ ।
बाहेर तरी कोणी बैसलासे द्वारीं । बोलाविली नारी नामयाची। १० ।
अहो घ्याहो बाई हे ठेवावी गोणी। नामा ये तों परतोनि येईन मी। ११ ।
येरी म्हणे तुम्ही त्याचें काय जाणा। आपुली नाम खुणा सांगा तुम्ही। १२ ।
नाम पुसेल तरी केशवशेटी सांगावें। लागेल तितुकें वेचावें हें द्रव्य। १३ ।
आणिक मज मागावें कांहीं न ठेवावें । माझें क्षेम सांगावें सखा म्हणोनी। १४ ।
इतुकें बोलुनि देव पाठमोरा झाला। सवेंचि घरा आला विष्णुदास। १५ ।
म्हणे कैंची गोणी टाकुन गेला वाणी। परि आम्ही कोणी ओळखूं ना। १६ ।
त्यानें नांव केशवशेटी म्हणितलें । तंव येरें जाणिलें माझा देव। १७ ।
कां गे धांवा केला देव माझा कष्टला। अपराध झाला तुजपाशीं । १८ ।
राजाई म्हणे आम्हां थोर लाभ झाला। बिडवई भेटला केशवभेटी। १९ ।

१९९. वराईची गोणी कळली राजाईसी। नामा ब्राह्मणासी बोलावितो। १ ।
इतक्यामध्यें होन मडकेंभर काढिले। गोणी ते शिंवली होती तैसी। २ ।
द्विज मिळवुनि आला नामदेव। वांटियलें सर्व द्रव्य त्यानें। ३ ।
नामा म्हणे द्रव्य ज्याचें त्या दिधलें। ऋण तें ठेविलें नाहीं कांहीं। ४ ।
राजाई ते होन राखावया गेली। हाता राख आली कोळशांची। ५ ।
कोळसे देखोनि खोचियली मनीं। धन्य तुझी करणी पांडुरंगा। ६ ।
नामदेवा पुढें सांगे वर्तमान। चोरून म्यां होन ठेविले होते। ७ ।
पाहतां होनांचे झाले हो कळसे। नामा पाहतां ते झालें सोनें। ८ ।
वांटिले ब्राह्मणां ते होन नामयाने। फेडियलें ऋण गोविंदाचें। ९ ।

२००. नामा म्हणे स्त्रिये तुंवा अनुचित केलें । कां माझ्या शिणविलें विठोबासी। १ ।
निंदेच्या उत्तरीं निषेधिलें मज । वाटली त्या लाज मायबापा। २ ।
मग तो माझा स्वामी झाला वेषधारी। तुजलागीं सुंदरी पुढारला। ३ ।
रत्नजडित मुकुट सत्वर फेडोनि । आलासे वेढोनि शुभ्र शेला। ४ ।
तेणें भारें त्याचा धगधगिला मस्तक। म्हणोनि मज शोक वाटतसे। ५ ।
कस्तुरी मळवट सुरेख पुसोनि। आलासे लावुनि विभुति भाळीं। ६ ।
रुद्राक्षाचे मणि लेऊनि कर्णपुटीं । कुंडलें गोमटीं लपविलीं। ७ ।
कौस्तुभ वैजयंती काढिली परती । बांधलेंसे प्रीति शिवलिंग। ८ ।
देखुनि रखुमाईस वाटलें उदास। हसती उपहास केले त्याचे। ९ ।
रमा शरणागतें आलिंगिली बाही। कैसी गोणी तिंहीं कवळिली।१०।
सर्वांगी साजिरीं चंदनाची उटी। भ्रंशली गोमटी श्रम झाला।११।
सोनसळा पटा फेडोनि गोमटा। नेसला धुवटा बोट धारी।१२।
इंद्रनीळ तनु रुळली असेल रजें। श्रीमुख रवितेजें कोमाईलें।१३।
धन्य तुझे नयन देखिलें श्रीचरण। परि जीवें निंबलोण नाहीं केले।१४।
द्रव्याचेनि लोभें भ्रांत झालें मन। हातींचे निधान हारपलें।१५।
आतां आदिअंतीं पाहतां केवळ। मूळ आणि फळ दुःखरूप।१६।
जाणोनि निवृत्ति धरिली सज्जनीं। सांडिलें निर्वाणीं वमन ऐसें।१७।
जाणसी ते करी तूं आपुलें हित। म्यां ठेविलें चित्त त्याचे पायीं।१८।
नामा म्हणे केशव न पाहे निर्वाण। माझा अभिमान आहे त्यांसी।१९।

२०१. दोन्ही जोडुनी कर माथा ठेवीं चरणीं। म्हणे परिसा विनवणी स्वामी माझी। १ ।
मी तंव अज्ञान न कळे तुमचा महिमा। अपराध क्षमा करा माझा। २ ।
अंतरींची खूण कांही सांगा मज। जें तुम्ही हृदयीं बीज धरूनि असां। ३ ।
जेणें सुखें तुमचें चित्त निरंतर। आनंदें निर्भर सदा असां। ४ ।
इच्छा तृष्णा देहीं मालवली कल्पना। सदा समाधान इंद्रियांसी। ५ ।

मायबापें मज दिधलें तुमच्या हाती। जन्मोनि सांगाति लावियलें। ६ ।
देव द्विज गुरु साक्ष हे करूनि। स्वामीचे चरणीं जोडियलें। ७ ।
तुमची चित्तवृत्ति उदास देखोनी। पडिलें चिंतावनीं काय करूं। ८ ।
मग तुमचा स्वामी कृपेचा कोंवळा। न धरत पातला अनाथबंधु। ९ ।
मग त्या विश्वंभरें कृपेच्या सागरें। पुसिली आदरें तुमची गोष्टी। १०।
तंव मी दुराचारें निर्भत्सिलें तुम्हां। ऐकोनि मेघश्यामा करुणा आली। ११।
तंव तो जगज्जीवन बोले अमृतवाणी। लोटोनियां गोणी दारवंटा। १२।
म्हणे हें द्रव्य तुम्हीं सर्वहि वेंचावें। आणिक मागावें लागेल तें। १३।
सद्गदित कंठें सांगितलें तुम्हां। परि न कळे मज महिमा दैवहीना। १४।
लोभाचा वोरसु कोणिये जन्मींचा। नकळे तुमचा ऋणानुबंधु। १५।
पाहतां श्रीमुख निवालें माझें चित्त। मग हे मनोरथ विसरले। १६।
क्षण एक आनंद झाला माझे जिवीं। उपमा कवणें द्यावी तया सुखा। १७।
आतां ये संसारीं मीच धन्य जगीं। जे तुम्हां अर्धांगीं विनटले। १८।
परी मला एक वेळ घाला विठोबाचे पायीं। विनविते राजाई नामदेवा। १९।

तीर्थावळी

२०२. नामयाचे भेटी ज्ञानदेव आले। लोटांगण घातलें नामदेवें। १ ।
देउनि आलिंगन प्रीतीच्या पडिभरें। पुजिलें आदरें यथाविधी। २ ।
धन्य तो अवसरु संत समागमु। करीतसे संभ्रमु आवडीचा। ३ ।
नामदेव म्हणे सुफळ माझें जिणें। स्वामीच्या दर्शनें धन्य जालों। ४ ।

२०३. पूर्व पुण्य माझें फळासी हें आलें। प्रत्यक्ष भेटले पांडुरंग। १ ।
संसारीं आसक्त मायामोहें रत। तापत्रय संतप्त झाले जीव। २ ।
ऐसिया पतितांचा करावा उद्धार। यालागीं अवतार तुमचा जगीं। ३ ।
तरी मी एक दीन मूढ मतिहीनु। चरणाचा रजरेणू संतांचिया। ४ ।
म्हणोनि पंढरीनाथ पाळितसे मातें। प्रेमजीवनभातें देवोनियां। ५ ।

आजि स्वामींनी पाहिलें कृपादृष्टि। केली सुखवृष्टि अनिवार। ६ ।
नामा म्हणे तुमच्या चरणाचा आधार। ठाकीन पैलपार भवनदीचा। ७ ।

२०४. ज्ञानदेव म्हणे तूं भक्त शिरोमणी। जोडिले जन्मोनि केशवचरण। १ ।
प्रेमसुख गोडी तुजची फावली। वासना मावळली समूळ तुझी। २ ।
धन्य तुझें जन्म धन्य तुझें कूळ। धन्य तुज राऊळ जवळी असे। ३ ।
भक्तिप्रेम धन्य साधिलें तुवां सार। केला पैं संसार देशधडी। ४ ।
क्षणएक एकांती बैसोनी सहज। अंतरींचें गुज बोलों कांहीं। ५ ।
जीवन्मुक्त ज्ञानी जरी जाले पावन। परि देवतीर्थभजन न सांडिती। ६ ।
भक्तशिरोमणी धन्य तूं संसारीं। परी एक अवधारीं वचन माझें। ७ ।
भूतळींचीं तीर्थे पहावया नयनीं। असे आर्त मनीं विष्णुदासा। ८ ।
तुझिये संगतीचे नित्य सुख घ्यावें। सार्थक करावें संसाराचें। ९ ।
ऐसी उत्कंठा बहुत माझी पोटीं। भाग्यें झाली भेटी तुजसीं आजी। १० ।
ज्ञानदेव म्हणे पुरवीं मनोरथ। करावा मुहूर्त प्रयाणासी। ११ ।

२०५. ज्ञानदेव म्हणे नामदेवाप्रती। ऐकावी विनंति एक माझी। १ ।
पृथ्वीचीं तीर्थे करावीं समस्त। पहावे महंत साधुजन। २ ।
जीवन्मुक्ता तुज नाही कांही काज। इच्छा असे मज त्वांही यावें। ३ ।
नामा म्हणे तुम्हीं पुसावें विठ्ठला। देतां आज्ञा मला मीही येतों। ४ ।

२०६. ऐसें ऐकोनि नामा विचारी मानसीं। म्हणे काय द्यावे यासी प्रतिवचन। १ ।
विठोबाचे पाय आठविले मनीं। बोले अमृतवचनीं तयाप्रती। २ ।
सर्व सुख मज आहे पांडुरंगीं। जावें कवणालागीं कवण्या ठायां। ३ ।
आहिक्य परत्र मज चाड नाहीं सर्वथा। न लगती पुरुषार्था मुक्ति चारी। ४ ।
रंक होऊनियां पंढरी चोहटा। राखेन दारवंटा महाद्वारीं। ५ ।
या सुखाकारणें शरीर कर्वतीं फाडिलें। दुर्जय तोडिलें मायाजाळ। ६ ।
त्रिभुवनींचें वैभव सांडोनियां दुरी। जालोंसे भिकारी पंढरीचा। ७ ।

कल्पतरूची छाया कामधेनूचें दुभतें। संपूर्ण आईतें सर्वकाम। ८।
विठोबाचे पांई मज काय उणें। वासनाची मनें गिळीली माझी। ९।
पाळिला पोशिला जन्मोनी जयाचा। विकिला कायावाचा मनें त्यासी। १०।
नामा म्हणे स्वामी विठोबातें पुसा। आज्ञा देईल शीरसा धरीन त्याची। ११।

२०७. मग ज्ञानदेव म्हणे भला भक्तराज। कळलें गौप्यगुज सर्व तुझें। १।
धीर आणि चतुर सर्वस्वें उदार। साजे तुज अधिकार प्रेमभक्ति। २।
धन्य तूं संसारीं भक्तिभावशीळ। साधिलें तुवां केवळ प्रेमसुख। ३।
देउनी आलिंगन नामा धरियेला करीं। वंदियेले शिरीं चरणरज। ४।
राउळा भीतरीं चला जाऊं वेगें। आज्ञा मागों दोघे तीर्थयात्रे। ५।
सत्वर उठोनि आले स्वामीजवळी। मस्तकें ठेविली चरणावरी। ६।
जीवींचा निजभावो सांगे ज्ञानदेवो। ऐकोनि पंढरीरावो हांसिन्नले। ७।
म्हणे तूं ज्ञानशीळ चिद्रूप केवळ। सबाह्यनिर्मळ स्फटिक जैसा। ८।
सहज तीर्थरूप तूंचि निरंतर। असतां हा विचार काय करिसी। ९।
येरु म्हणे स्वामी बोलिलेती बरवें। परि सार्थक करावें या देहाचें। १०।
प्रसंगें नामयाचे संगती सुख घ्यावें। म्हणोनि ज्ञानदेवें धरिले चरण। ११।

२०८. हांसोनि पंढरीनाथ पाहे नामयाकडे। म्हणे नवल केवढें भाग्य तुझें। १।
प्रत्यक्ष परब्रह्म मूर्ति ज्ञानेश्वर। करीतसे आदर संगतीचा। २।
ऐसें भाग्य जेणें सर्वस्वें साधावें। तरीच जन्मावें विष्णुदासा। ३।
जावें स्वस्ति क्षेम यावें शीघ्रवत। करावें स्वहित कळेल तैसें। ४।
सर्वभावें आमुचा विसर न पडावा। लोभ असों द्यावा मजवरी। ५।
परियेसीं ज्ञानराजा बोले जगज्जीवन। तूं तंव सर्वज्ञ सुखमूर्ति। ६।
परी एक मागणें आहे तुजप्रती। आठवण चित्तीं असों द्यावी। ७।
हें कृपेचे पोसणें माझें आवडतें। क्षण जीवापरतें न करी कदा। ८।
परी तुवां सांकडें घातलें सर्वथा। दाटलें सर्वथा हृदय माझें। ९।

आरूष साबडें नामें माझें वेडें। मार्गी मागें पुढें सांभाळावें। १०।
तान भूक तुवां जाणावी जिवींची। मज चिंता याची वाटे थोर। ११।
मग नामयाचा हात धरोनि श्रीपती। देत असे हातीं ज्ञानदेवा। १२।
रानीं वनीं जनीं विसंबसी झणीं। धाडितों देखोनि आर्त तुझें। १३।
चरणीं ठेवुनी माथा निघते झाले दोघे। आले चंद्रभागे केलीं स्नानें। १४।
पुंडलिकाचे चरण वंदूनियां नामा। उतरले भीमा पैल तीरीं। १५।

२०९. तीर्थयात्रेप्रति बोळविला नामा। आले निजधामा देवरावो। १।
चरण प्रक्षाळाया रुक्मादेवी आली। श्रीमुख न्याहाळी भरोनि दृष्टी। २।
तंव ते निडारले नयन स्वेदें भिजलें वदन। हृदय झालें पूर्ण करुणारसें। ३।
बाप कृपेचा सागरू सुखाचा सुखतरू। आर्त लोभापरू दीनालागीं। ४।
चरणीं ठेवुनी माथा पुसे जगन्माता। आजी कां अवस्था विपरीत देखों। ५।
म्हणे वाटतें जडभारी नामयाच्या वियोगें। दाटलें उद्वेगें चित्त माझें। ६।
कवण्या सुखें स्थीर न राहे हें मन। कै डोळां देखेन प्राण माझा। ७।
इष्टमित्र बंधु मायबाप सखा। हीं नामें मज देखा ठेविलीं तेणें। ८।
तो कैसा मजवीण राखिल आपुला प्राण। हे चिंता दारुण वाटे मज। ९।
तंव ती महामाया म्हणे जी यादवराया। झणीं तुमच्या नामया दिठी लागे। १०।
शोक मोहे दुःख क्षणामाजी जाळी। तें जीवन त्याजवळी नाम तुमचें। ११।

२१०. माझे भक्त मज अनुसरले चित्तें। त्याहुनी पढियंते मज आणिक नाहीं। १।
व्यक्तीस येणें मज तयांचीये आवडी। युगायुगीं प्रौढी हेचि मिरवीं। २।
त्याचेनि कृतार्थ असें मी पूर्णकाम। ते माझे परम प्राणसखे। ३।
ते माझे आश्रम मी त्यांचा विश्राम। जिहीं रूपनाम केलें मज। ४।
मीं त्यांचा सोयरा ते माझे सांगाती। करीं त्यासीं एकांती सुख गोष्टी। ५।
जिहीं तनुमन प्राण लाविला मजकडे। मी तयां आवडे जीवाहुनी। ६।
ते माझ्या भाग्याचे अधिकारी विभागी। वैकुंठ त्यालागीं वसतें केलें। ७।

त्यांचें गुज गौप्य मीचि एक जाणें। माझी प्रेमखूण कळली तयां। ८ ।
मनाची साउली करोनियां मातें। भोगितो आतां तें प्रेम सुख। ९ ।
आपुलियाची किरणें विराजे गभस्ती। परी किरणें नव्हती आन जेंवी। १०।
तैसे माझे दास मजमाजी उदास। असती समरस दुजेनवीण। ११।
मी तों भक्तरूप भक्त माझें स्वरूप। प्रभा आणि दीप जयापरी। १२।
हें खूण अनुभवी जाणती ते ज्ञानी। ज्या नाहीं आयणी कासयाची। १३।
त्यांचिये चरणींचें रज रेणू माझें नामें। सांडिलें रजतमें सत्वशीळ। १४।
त्याचे भेटीलागीं हृदय माझें कळवळे। कैं देखेन डोळे निवती माझे। १५।

२११. तंव ते आवडते भक्त अंतरंग आपुले। देवें बोलाविले एकांतासी। १ ।
म्हणे त्या नामयापरतें मज दुजें नावडे। सांगे तयापुढें केशीराजु। २ ।
त्या देखतांची दृष्टि मन माझें निवे। वाटे त्या घालावें हृदयामाजीं। ३ ।
त्याचेनी लोभें मन माझें मोहिलें। अखंड राहिलें त्याचेपाशीं। ४ ।
मजपरतें दुजें नेणे तो नामा। नित्य माझा प्रेमा पढिये त्यासी। ५ ।
मी भक्तकाजकैवारी म्हणवितां वाटे लाज। परी म्यां कांहीं नाहीं काज केलें त्याचें। ६ ।
धर्म अर्थ काम त्या नाहीं दिधले। जन्मोनि बांधलें मज सेवाऋणें। ७ ।
तेणें आपुलेनि पुरुषार्थें जिंकिला संसार। केला मदमत्सर देशधडी। ८ ।
लोभ दंभ दूरळ माया मोहो वैरी। घातले तोडरीं काम क्रोध। ९ ।
तो न मनी आणिकां देवां न करी त्यांची सेवा। मजपरता विसांवा नाहीं त्यासी। १०।
तें मार्गीं शिणलें असेल कोमाइलें। सुख दुःख आपुलें सांगेल कवणा। ११।
त्याचिया जीवींचें मीच जाणें सर्व। हा माझा अनुभव आहे त्यासी। १२।
ते माझे दास आवडते अंतरंग। त्यजिला सर्व संग मजसाठीं। १३।
देखोनि ते आवडी अभिन्नव वाटलें। सप्रेमें दाटले सकळ भक्त। १४।
परसा भागवत आनंदें नाचत। लोटांगणीं येत गरुडपारीं। १५।

२१२. ऐसे सुखरूप दोघे चालताती मार्गी । परी चित्त पांडुरंगी नामयाचे। १ ।
क्षणाक्षणा वास परतोनि पाहे। वियोग न साहे पंढरीचा। २ ।
म्हणे कां गा केशीराजा बोळविलें मातें । न येसीच सांगातें सांभाळीत। ३ ।
चिंतातुर थोर पडिलों ये परजनीं। न दिसे माझें कोणी जीवलग। ४ ।
फुटोनी हृदय होती दोनी भाग। बहू मज उद्वेग वाटताती। ५ ।
तूं माझी जननी तूं माझा जनिता। तूं बंधु चुलता पंढरीराया। ६ ।
तूंचि इष्टमित्र तूंचि गणगोत। तूंचि कुळदैवत आवडतें। ७ ।
तूंचि माझें व्रत तूंचि माझें तीर्थ। तूंचि धर्म अर्थ काम देवा। ८ ।
तूंचि ज्ञानचक्षु तूंचि माझा लक्षू। तूंचि माझा साक्षु स्वभावासी। ९ ।
साच कीं लटिकें हें माझें बोलणें। तुजवांचूनि जाणें कवण दुजा। १० ।
नामा म्हणे आपुले अनाथा सांभाळीं। येउनि हृदयकमळीं राहें माझ्या। ११ ।

२१३. ज्ञानदेव म्हणे परियेसी विष्णुदासा। तूं सुखसंतोषा पात्र होसी। १ ।
प्रेमाचा जिव्हाळा तुझ्या हृदयीं आला। तूं कां वेळोवेळां खंती करिसी। २ ।
विचारीं सावध होऊनि भक्तराजा। सुखानंदु तुझा तुजची जवळी। ३ ।
मी नेणें ज्ञानगति नेणें योगयुक्ति। न देखें विश्रांति एकेविण। ४ ।
सर्वभावें मज तेचि स्वरूप आवडे। जें पुंडलीकापुढें उभें असे। ५ ।
तो माझा विठ्ठलु दावी दृष्टीभरी। आस मी नकरी आणिकांची। ६ ।
व्यापकु विठ्ठलु आहे सर्व देशीं। जरी सांडोनियां पाहसी भेदभ्रमू। ७ ।
तो नाहीं ऐसा ठाव उरलासे कवण। सर्वत्र संपूर्ण गगन जैसें। ८ ।
काया वाचा मनें मज तोचि व्हावा। गीती गातां जीवा सुख वाटे। ९ ।
ऐकावा श्रवणीं पाहावा तोचि नयनीं। नवजावा जवळोनी दूर कोठें। १० ।
जें अक्षर अव्यक्त देश काळ रहित। ज्ञानी उपासीत सोहंभावें। ११ ।
सर्व इंद्रियांसहित आवरोनि चित्त। भोगिती अद्वैत नित्य सुख। १२ ।
सर्व सुख मज आहे त्याच्या पायीं। आणिकांच्या वाही न पडे कदां। १३ ।
तेथें माझें मन रंगलेंसे भावें। सुख येणें जीवें देखिलें डोळां। १४ ।

सर्वगत संपूर्ण सर्वकाळ असणें । होणें आणि जाणें नाहीं जया। १५।
ते तुज माझारी तूं तयांभीतरीं। अनुभवीं निर्धारीं ठेवुनी मन। १६।
मी न मनीं न मनीं लटिकी हे कहाणी । जळधारावांचोनि चातक जैसा। १७।
तैसें माझें मन स्मरे रात्रंदिवस। पंढरीनिवास जीवन माझें। १८।
ऐसें ऐकोनि बोलणें म्हणे ज्ञानदेव। धन्य तुझा भाव एकविध। १९।
नामा म्हणे माझा सुखाचा विसांवा। आवडे या जीवा पंढरीरावो। २०।

२१४. ऐसे नित्यानंदभरीत क्रमिताती मार्गु। हृदयीं तो अनुरागु आवडीचा। १।
प्रेमें वोसंडत करिती स्वहित गोष्टी। दाविती कसोटी अनुभवाची। २।
व्यापक तें सुख वृष्टि होतसे अनिवार। ब्रह्मरस पूर वोसंडत। ३।
ज्ञानदेव म्हणे परियेसी नामया। अद्वैत आत्मया प्रेम मूर्ति। ४।
भक्तिभावें तुवां जोडिलें अविनाश। सांग पा सेविला कैसा सुमार्ग त्याचा। ५।
कैसा तो साधावा सांग भजन विधि। कैसी मन बुद्धि सत्वशीळ। ६।
कैसा निर्विकार ध्यानाचा प्रकार। हा सर्व विचार सांग मज। ७।
कैसें तें श्रवण कैसें तें मनन। कैसें निजध्यासन दृढ होय। ८।
कवण ते भक्ति कवण ते धृति। कवण ते विश्रांति दावीं मज। ९।
बहु उत्कंठित या सुखाकारणें। तें मज पारणें करवीं आजी। १०।
सांगे हा अनुभवो साधन उपावो। विनवी ज्ञानदेवो नामयासी। ११।

२१५. परिसुनी ते गोष्टी घाली चरणीमिठी। दाटलासे कंठीं सद्गदीत। १।
कृपेचें पोसणें मी पंढरीरायाचें। येवढें भाग्य कैचें मज जाणिवेचें। २।
नव्हे बहुश्रुत नव्हे ज्ञानशीळ। दास मी दुर्बळ वैष्णवांचा। ३।
नेणतें नेणतें कांहींच मी नेणतें। म्हणोनि देवें हातें निरविलें तुम्हां। ४।
येतां माझा हात दिधला तुमच्या करीं। घातलें आभारी मायबापें। ५।
त्याचे कृपावसे येईल वाचेसरिसें। कळेल कांही तैसें निवेदीन। ६।
परि भानूसी देखणें करीजे अनुतेजें। तैसें ज्ञान माझें स्वामीप्रती। ७।

कल्पतरु याचक कृपणाचे द्वारीं। कां दैन्य भाकी थोरी कामधेनु। ८ ।
तैसी तुमची यांचा मज दीनाप्रती। नकळे काळगति समर्थाची। ९ ।
मातेचिया स्नेहें बाळक बोबडें। खेळवी लाडें कोडें नेणे लाजो। १०।
नामा म्हणे तैसें तुम्ही माझें कवतुक। करुनी सुखेंसुख वाढवितां। ११।

२१६. ज्ञानदेव म्हणे शंका न धरिजे मनीं। दृष्टि दुजेपणीं न ठेवावी। १ ।
सुखेंसुख घ्यावें अनुभवोनी अनुभवावें। आहे तें आघवें ब्रह्मरूप। २ ।
त्या सुखाचा अनुवाद करी सुखरूपा। सुख वस्तूच्या दीपा नामदेवा। ३ ।
सुखाचिये ताटीं सुखची वोगरी। तृप्ती होईल थोरी क्षुधातुरा। ४ ।
पंढरीरायाचा तूं प्रेम भांडारी। आस पूर्ण करीं मज याचकाची। ५ ।
विश्रांतीसी पात्र तूंचि विष्णुदासा। हा मज भरंवसा आहे तुझा। ६ ।
म्हणोनि तुझा संग धरिली थोर आस। झणीं होसी उदास भक्तराया। ७ ।
सिंधुहुनि सखोल सुरस तुझे बोल। आनंदाची वोल नित्य नवी। ८ ।
ते मज सादर ऐकवीं सत्वर। श्रवण क्षुधातुर झाले माझे। ९ ।
जाणीव नेणीव तरीच शोभे सर्व। जरी होय अयुर्भाव वैराग्याचा। १०।
ज्ञानदेव म्हणे तूं भक्त अंतरंग। नलगे तुज पांग बहुज्ञतेचा। ११।

२१७. ऐसीं ऐकोनि उत्तरें प्रेमा झाला पोटीं। म्हणे बोलावी ते गोष्टी अनुभवाची। १ ।
येर कर्मधर्म सर्वही पाल्हाळ। श्रमुची केवळ जाणिवेचा। २ ।
ऐसा संत भेटे विरळा भाग्ययोगें। जो आथिला वैराग्यें सप्रेमळू। ३ ।
सर्वभूतीं दया सर्वभावें करुणा। जेथें मी तूंपणा मावळला। ४ ।
भजन तया नांव वाटे मज गोड। येर ते काबाड वांयांवीण। ५ ।
नमन तें नम्रता न देखें गुणदोष। अंतरीं प्रकाश आनंदाचा। ६ ।
येर ते दांभिक जाणावे मायावीं। विश्वास मी जीवीं न धरी त्यांचा। ७ ।
ध्यान तया नांव निर्विकार निके। जें विश्वीं माझ्या देखे विठोबासी। ८ ।
अखंड हृदयीं तेचि आठवण। साजिरे समचरण विटेवरी। ९ ।

नादीं लुब्ध जैसे आसक्त हरिण । जाय विसरोन देहभाव । १० ।
यापरि तल्लीन दृढ राखें मन । या नांवे श्रवण आवडीचें । ११ ।
व्यवसायीं चित्त ठेवुनी कृपण । लाभाचें चिंतन सर्वकाळ । १२ ।
यापरि अखंड स्वहित विचारण । करिजे तें मनन सत्वशीळ । १३ ।
परपुरुषीं जैसी आसक्त व्यभिचारिणी । न लागे तिच्या मनीं कामधाम । १४ ।
कीटकी भृंकुटीये जैसें अनुसंधान । निके निजध्यासन एकविध । १५ ।
सर्वभावें एक विठ्ठलुची ध्याये । सर्वांभूतीं पाहें रूप त्याचें । १६ ।
सर्वांहुनि निराळा रजतमा वेगळा । भोगी प्रेमकळा तेचि भक्ती । १७ ।
सत्वाचा सुभटु असंग एकटु । वैराग्य उद्भटु एकनिष्ठ । १८ ।
प्रारब्धाचा भोगी नेणे देहस्मृति । अखंड ते धृति निर्विकार । १९ ।
निर्वासना मन निजलाभें संपूर्ण । नेणें स्वरूपज्ञान विकल्पाचें । २० ।
अनुरागें गोविंद ध्यायिजे एकांतीं । यापरती विश्रांति आणिक नाहीं । २१ ।
कायावाचामनें हा माझा अनुभव । सांगितला सर्व आवडीचा । २२ ।
नामा म्हणे हेंहि बोलविलें तेणें । उदार सर्वज्ञें पांडुरंगें । २३ ।

२१८. भक्त भागवत बहुसाल ऐकिले । बहु होउनि गेले होती पुढें । १ ।
परी नामयाचें बोलणें नव्हे हें कवित्व । हा रस अद्भुत निरोपमु । २ ।
हे सुखविश्रांति नाहीं हो कल्पांतीं । विचारावें संतीं दूर दृष्टि । ३ ।
हो तूं शास्त्रवक्ते व्युत्पत्तीचे माथे । हो तूं बहुश्रोते बुद्धिवंत । ४ ।
हो तूं कर्मनिष्ठ विधीचे उद्धट । हो तूं सर्वश्रेष्ठ पूज्य लोकां । ५ ।
हो तूं कळावंत कवित्व कुशळ । हो तूं कां वाचाळ चतुरतेचे । ६ ।
हो तूं कां पाठक हो तूं कां साधक । हो तूं कां वाचक ग्रंथकार । ७ ।
हो तूं आत्मज्ञानी हो तूं निजध्यानी । हो तूं वज्रासनीं बैसकेचे । ८ ।
हो तूं योगयुक्त हो तूं जीवन्मुक्त । हो तूं कां विरक्त सर्वसंगी । ९ ।
ऐसे हो तूं कां सभाग्य संपन्न सर्वज्ञ । परी मी न मनीं तुजवीण विष्णुदासा । १० ।
हे खूण जाणता एक पंढरीरावो । रक्मादेवी नाहो श्रीविठ्ठलु । ११ ।

२१९. पश्चिम प्रभास आदि करोनि द्वारका । पाहिल्या सकळिका मोक्षपुऱ्या । १ ।
पंथीं पावन तीर्थें करोनि सकळिकें । प्रक्षाळलीं पातकें वासनेचीं । २ ।
परी पंढरीचें प्रेम नामयाचे जीवीं । माउली आठवी पांडुरंग । ३ ।
जीवन्मुक्त दोन्ही भक्त आणि ज्ञानी । परतोनि तेथोनि येती मार्गी । ४ ।
तृषाकांत वनीं होतसे पीडणी । पडले चिंतवनी जीवनालागीं । ५ ।
तंव दृष्टि एक कूप देखिला अवचिता । उदक तेथें पाहातां नलगे अंतु । ६ ।
कवणेपरी येथें करूं रिघवणी । प्राण संतर्पणीं वांचवावे । ७ ।
मग नामयाप्रती बोले ज्ञानदेवो । मज एक उपावो साध्य असे । ८ ।
लघिमेचें लाघव करूनि ते अवसरी । उतरोनि भीतरीं घेतलें उदक । ९ ।
घेऊनि उदक निघाला बाहेरी । मग म्हणे अवधारी नामदेवा । १० ।
आणोनि उदक देईन तुझ्या हातीं । न दिसे अनुगति आणिक कांहीं । ११ ।
पडिल्या संकटीं विचारावें मनीं । सोडोनी आयनी अभिमानाची । १२ ।
आत्मा तो विठ्ठल सर्व निरंतरीं । निरोप दे झडकरी उशीर झाला । १३ ।
आत्मा तो विठ्ठल असतां सर्वदेहीं । माझी काय नाहीं चिंता त्यासी । १४ ।
नामा म्हणे धीर करावा नावेक । दावीन कवतुक स्वामीजवळी । १५ ।

२२०. मग लावूनियां नेत्र निर्धारु पैं केला । हृदयीं आठविला केशीराज । १ ।
तूं इष्टमित्रबंधु सोयरा जननी जनकू । नेणें मी आणिकू तुजवांचोनी । २ ।
येईं पंढरीराया मजलागीं धांवतु । झणीं पाहसी अंतु कृपाळुवा । ३ ।
तुझिये भेटीची बहु खंती वाटली । आसुवें दाटली नेत्रकमळीं । ४ ।
धीर न धरवे जिवा पोकारितो धांवा । ये माझ्या केशवा मायबापा । ५ ।
कायावाचामनें विनटलों चरणासी । तो मी शरण आणिकांसी जाऊं कोणा । ६ ।
जन्मोनि पोसणा तुझाची म्हणती । मोकलितां अंतीं लाज कोणा । ७ ।
अनाथा कैवारी नामाची आयणी । वर्णिजे पुराणीं कीर्ति तुझी । ८ ।
तें काय लटिकी वाणी करिशील आजी । अझुनी तुज माझी करुणा नये । ९ ।
गजेंद्राकारणें ज्या वेगीं धांवणे । केलें तंव स्मरण कळवळोनी । १० ।

द्रौपदीचे आकांती येसी सोडविणें। तें मजकारणें विसरलासी।११।
येतां निरविलें ज्ञानदेवाप्रती। दिधला त्याचे हातीं हात माझा।१२।
तो तूं कैसा मजलागीं करिशील उदास। धांव कासावीस थोर झालों।१३।
सर्वभावें तूं मजलागीं लोभापर। मी तुझा डिंगर आवडता।१४।
नामा म्हणे हांसें झालें पिसुणाचें। नकरीं मज दीनाचें अव्हेरण।१५।

२२१. तंव निजभुवनीं सुखें पंढरीनाथ। नित्य जीवीं आर्त निजभक्ताचे। १।
कृपेचा वोरसु होता देवा पोटीं। तेचि करी गोष्टी रुक्माईसी। २।
क्षेम माझा नामा यावा एक वेळा। मग मी जीवावेगळा जाऊं नेदी। ३।
आजि माझा डावा कां लवतो लोचन। करितसे स्फुरण वामबाहू। ४।
उद्वेग उपसर्ग वाटती जीवाशीं। कवणा जीवलगाशीं कष्ट होती। ५।
वाजतां पैं वारा न लागावा राजसा। माझ्या विष्णुदासा भाविकासी। ६।
वाटे तान भूक झाली त्या पीडणी। तरीच माझ्या मनीं ऐशी दया। ७।
तंव ती विश्वमाता विचारी नावेक। अवचिता शोक पडिला कांनीं। ८।
म्हणे तृषाक्रांत नामा करीतसे धांवा। वेगीं जाऊनि देवा सांभाळावें। ९।
तंव तो आर्तबंधु ऐकोनि वचन। मनाचेनी मनें वेगू केला।१०।
तंव गडगडीत कूप उदकें वोसंडला। कल्पांतीं खवळला सिंधु जैसा।११।
ज्ञानदेव म्हणे झालें अभिन्नव। कैसा ऋणिया देव केला येणें।१२।
सावध करोनियां दिलें आलिंगन। जीवें निंबलोण उतरीलें।१३।
तों येरें चरणावरी ठेवियेला माथा। म्हणे माझी आहे चिंता विठोबासी।१४।
नामा म्हणे माझे बहु लळे पुरविले। कैं देखेन पाउलें विटेवरी।१५।

२२२. योगी परम ध्यानीं बैसलिया जाणा। कांहीं यारे मना विश्रांति नुपजे। १।
तुजवीण दुसरें कांहींच नाठवे। लागली तुझी सवे विष्णुदासा। २।
कवण कुळीं तूं जन्मलासी नामा। केशव परमात्मा तुज जवळी। ३।
धेनु वसे वनीं वत्स असे घरीं। चित्त तयावरी ठेवुनी चरे। ४।

ते तया देखोनि संतोषली मनीं। तैसा तुझ्या गुणी वोल्हावलों। ५ ।
तीर्थयात्रे जाणें नलगे कांहीं करणें। ऐकोनि तुझें गाणें सुखरूप। ६ ।
वेडावल्या श्रुतिस्मृति आणि पुराणें। योगियांचीं ध्यानें विसर्जिली। ७ ।
तुझें प्रेम सांडावें आणि मनें कोठें जावें। जावोनियां पाहावें काय कोठे। ८ ।
समाधि सोहळा लय लक्ष वैराग्य। आम्हालागीं भाग्य आणियेलें। ९ ।
ऋषि गणगंधर्व ब्रह्मादिक सर्व। लक्षिताती ठाव अरूपाचा। १०।
तो तुवां आम्हा सन्मुख उभा केला। चरणासी लागला ज्ञानदेव। ११।

२२३. तीर्थे करोनी नामा पंढरीये आला। जिवलगा भेटला विठोबासी। १ ।
सद्गदीत कंठ वोसंडला नयनीं। घातली लोळणी चरणांवरी। २ ।
शिणलों पंढरीराया पाहें कृपादृष्टी। थोर झालों हिंपुटी तुजवीण। ३ ।
अज्ञानाचा भ्रम होता माझे मनीं। हिंडविलें म्हणोनि दारोदारीं। ४ ।
पंढरीचें सुख पाहतां कोटि वाटे। स्वप्नींही परी कोठें न देखेंची। ५ ।
उदंडा तीर्थांची ऐकों जाय प्रौढी। चित्त माझें वोढी चंद्रभागे। ६ ।
म्हणोनी चरणांची ठाकोनी साउली। आलों मज सांभाळीं मायबापा। ७ ।
तया देवाची वास न पाहती माझे नयन। न करिती पूजन कर त्यांचें। ८ ।
तेणें पंथें माझे न चलती चरण। नायकती श्रवण कीर्ति त्यांची। ९ ।
कटीतटीं जेणें कर नाहीं ठेविले। न देखें पाउलें विटेवरी। १०।
त्यांतें म्हणतां देव लाजे माझें मन। ते कष्ट दारुण कवणा सांगूं। ११।
कुंचे गरुड टके न देखें पताका। त्या देवाची शंका वाटे थोर। १२।
ज्याचे गांवीं नाहीं वैष्णवाचा मेळु। न देखें सुकाळु हरिकथेचा। १३।
हें जेथें न देखें तेथें खंती वाटे जीवीं। ते वेळीं आठवीं रूप तुझें। १४।
इष्टमित्रबंधु तूं कुळदेवता। नामा म्हणे आवडता प्राण माझा। १५।

२२४. मग केशव म्हणे नामया खंती वाटे मनीं। निद्रा नलगे नयनीं पाहतां वाट। १ ।
तुजवीण उदास वाटे ही पंढरी। न पडे क्षणभरीं विसर तुझा। २ ।

डोळिया वेगळा नवजें कोठें दुरी। चित्त मजवरी ठेवुनि राहें। ३ ।
तुज माझी सवे मज तुझी आवडी। गुळासी न सोडी गोडी जैसी। ४ ।
तैसे तुम्ही आम्ही एकमेकामाजी। विचारितां सहजीं दुजें नाहीं। ५ ।
येतया जातया पुसे तुझी गोष्टी। म्हणे माझें नामें दृष्टी पडिलें होतें। ६ ।
वाटे तहानभूक पीडिल्या जाणें कोण। एका मजवीण गुज त्याचें। ७ ।
रात्रंदिवस खेद करूनि आपुल्या जीवा। असेल माझा धांवा पोकारीत। ८ ।
मजवीण कोणाचिये साउली बैसेल। कोण त्या पुसेल शीणभागु। ९ ।
संतांपासीं सांगें शिणलें मजवीण। कंठीं धरिला प्राण मजलागीं। १०।
धरुनी बाहुवटी दिधलें आलिंगन। कुरवाळोनी वदन नेत्र पुशी। ११।
मग काढोनी कंठींची सुमनतुळशीमाळा। घातलीसे गळां नामयाच्या। १२।
सर्वांग सुंदर पाहे कृपादृष्टी। पुसे जिवींची गोष्टी कृपासिंधू। १३।
निवृत्ति ज्ञानेश्वर सोपान खेचर। नरहरि सोनार आदिकरोनी। १४।
समस्त भक्त मिळोनी लोटांगणी येती। आलिंगन देती नामयासी। १५।
अनिवार सुमनें वर्षती सुरवर। गगनीं जयजयकार शब्द होती। १६।
ऋषिगणगंधर्व मिळोनी सकळिक। येती दृष्टिसुख घ्यावयासी। १७।
रुक्माई आरती घेऊनी आली वेगें। ओंवाळिले दोघे देवभक्त। १८।
कवतुकें नामयाची धरिली हनुवटी। पाहे कृपादृष्टी घडीये घडीये। १९।

२२५. केशव म्हणे नामया धन्य तुज फावलें। बरवें तुवां केलें आत्महित। १ ।
पुण्यपावन तीर्थें पाहिलीं सकळिक। प्रक्षाळिलीं पातकें वासनेची। २ ।
धन्य तुवां केलें जन्मोनि सार्थक। शोक मोह दुःख निवारिलें। ३ ।
तीर्थयात्रा सफळ व्हावया संपूर्ण। करीं का उद्यापन विधियुक्त। ४ ।
केलिया कष्टाचें होईल सार्थक। सांगेन तें ऐक वचन माझें। ५ ।
महा मुक्तिक्षेत्र वैकुंठ भूमिवरी। विख्यात पंढरी भूवैकुंठ। ६ ।
एक शीत अन्न अर्पे द्विजमुखीं। राहे सदा सुखी कल्पवरी। ७ ।

क्षेत्रवासी भावें पुजावे ब्राह्मण। षड्रस भोजन द्यावें त्यांसी। ८।
सुगंध चंदन सुमन तुळसीमाळा। समर्पी तांबुला सदक्षणा। ९।
ऐसें बोलोनियां देवें नामा धरीयेला करीं। राउळा भीतरीं घेउनी गेले।१०।
रुक्माईसी सांगे वैकुंठींचा राणा। आजी आराधना नामयाची।११।

२२६. तंव ते जगन्माता म्हणे जी कृपावंता। कर्ता करविता कोण याचा। १।
हा तुमचा दास आहे अंतरंग। काय या उद्वेग करणें असे। २।
सर्व भार याचा लागे चालवणें। ऋणवई केले येणें जन्मोजन्मीं। ३।
तुम्हांपरते यासी जीवलग सोयरे। कोण आहेत दुसरे लोभापर। ४।
दृढ चरण धरोनि राहिला अंतरीं। जालासे अधिकारी सर्वस्वाचा। ५।
जन्मोनियां येणें जोडिलें जे काही। तितुकें तुमच्या पायीं निक्षेपिलें। ६।
म्हणोनि याचें कोड करावें परिपूर्ण। व्हावें पैं उत्तीर्ण ऋणियाचे। ७।
मायबापें याची सखी जीवलग। सांडोनी तुमचा संग धरिला सुखें। ८।
म्हणोनि याचें हित लागे विचारावें। उचित करावें देवराया। ९।
आपुल्या दासाचा संभ्रम सोहोळा। करणें हें गोपाळा ब्रीद तुमचें।१०।
रुक्माई म्हणे हा भाग्यवंत नामा। न कळे याचा प्रेमा नित्य नवा।११।

२२७. आतां जावें वेगीं नामया घेउनी। सांगावीं आंवंतणीं ब्राह्मणांसी। १।
सकळकामपूर्ण असती तुमच्यापायीं। विचारावें कांहीं नलगे देवा। २।
काय काय न लाभे तुमचे कृपादृष्टी। सदा सुखवृष्टी हरीच्या दासां। ३।
नामयाचा हात धरोनि पंढरीनाथ। निघाले अक्षत द्यावयासी। ४।
निवृत्ति ज्ञानेश्वर जगमित्र सोपान। सांवता जाल्हण घेउनी सरिसे। ५।
चोखामेळा बंका काठी कर पुढें। दोहीं बाहीं देव्हडे सनकादिक। ६।
नामयाचे पाठीं धाले केशीराज। लागावया रज चरणींचे। ७।
आपुल्या दासाचा सिद्धि न्यावा पणु। म्हणोनि यजमानु झाला देव। ८।
तेणें मिसें करिते क्षेत्रप्रदक्षणा। प्रार्थित ब्राह्मणा परम प्रीति। ९।

अनाथाचा नाथ दीनाचा गोसावी। आवडी नित्य नवी सेवकांची। १०।
तो या नामयाचा सुखाचा शृंगारू। रुक्मादेविवरु श्रीविठ्ठलु । ११।

२२८. तंव ते आध्यात्मिक पंडित अग्निहोत्री। एक म्हणविती श्रोत्री सदाचार। १ ।
आम्हासी तें नाहीं तुमचें स्वरूपज्ञान। अपूर्व दर्शन देखिलें आजी। २ ।
सुखाचें पारणें करविलें या रूपें। तेणें त्रिविधताप निवारले। ३ ।
कवण वृत्ति काय चालविजे व्यापार। योजिलें बिढार कवणे ठायीं। ४ ।
आजिचें निमित्त काय उपस्थित। ऐकोनि पंढरीनाथ बोलते झाले। ५ ।
माझी कुळवृत्ति हरिदासां ठाउकी। मजयासी वोळखी निकट असे। ६ ।
मज असंगा संगु सर्वकाळीं याचा। अनंत जन्माचा ऋणानुबंधु। ७ ।
साक्ष तुमचे चरणा करुनि बोले वाचा। मी मैत्र नामयाचा अंतरंगु। ८ ।
करोनियां स्नानविधि यावें शीघ्रवत्। करावें सनाथ कृपादृष्टी। ९ ।
बिढार तरी असे राउळा भीतरीं । नांव सांगों तरी अनंत जाणा । १०।
जीवींचे गुजगौप्य संतांसी पुसावें। नि:संदेह यावें भोजनासी। ११।
ऐसी ते अमृतवाणी ऐकोनि श्रवणीं। आनंदले मनीं भूदेव ते। १२।
आज्ञा देती देवा जावें निजमंदिरा। शीघ्रवत करा पाकसिद्धी। १३।
मग रुक्माईसी सांगे सकळ विवंचना । प्रार्थिलें ब्राह्मणां सकळिकांसी। १४।
कर्मठ अभिमानी नोळखती मज। देखोनियां चोज वाटे त्यांसी। १५।
कुळवृत्ति नाम पुशिलें मज तिहीं । सांगितलें म्यांही सर्व त्यांसी। १६।
सांगाती संतांचा मी मैत्र नामयाचा। अनंत जन्माचा निकट म्हणोनी। १७।
बिढार तरी असे राउळा भीतरीं। सांगे खूण परी न कळे त्यांसी। १८।
नाम तरी अनंत दाविला संकेत । परी नेघे त्यांचें चित्त आठवण। १९।
तंव ते विश्वमाता म्हणे जी कृपानिधी। सदा भेदबुद्धि त्यांचे ठायीं। २०।
विद्या वयसा जाति कुळाचा अभिमान। त्या कैंचे चरण प्राप्त तुमचे। २१।
उदार चक्रवर्ती भक्तांचा विसावा। त्याच्या निजभावा वेळाईतु। २२।
तो भाग्यें जोडला वैकुंठींचा ठेवा। उजरी झाली दैवा नामयाच्या। २३।

२२९. तंव अणिमादि सिद्धि उभ्या महाद्वारीं । तिहीं सर्व सामोग्री सिद्ध केली। १ ।
सडासंमार्जनें गुढिया तोरणें । शृंगारिलीं भवनें परिचारिकें। २ ।
म्हणती काय पुण्य केलें विष्णुदासें । देवा लोभ पिसें लावियेलें। ३ ।
द्वारीं दिपावळी चौक रंगमाळा। अभिनव सोहळा आरंभिला। ४ ।
हरुषें मंगळ तुरे वाजती विनोदें । भक्त जयजय शब्दें गर्जताती। ५ ।
मंगळमार्जन नामयातें करविलें । मग तें आरंभिलें पुण्याहवाचन। ६ ।
देवें अंगवस्त्रें आपुलेनी हातें। वाहिलीं अनंतें विष्णुदासा। ७ ।
सत्यभामा राही रुक्माई जननी। वेगीं अक्षवाणीं घेउनि येती। ८ ।
आनंदें नरनारी कवतुक पाहती। जीवें वोवाळिती नामयासी। ९ ।
आपुलिया दासाचा करी समारंभू । दिनानाथ प्रभु कृपासिंधु। १०।
धन्य हा नामा म्हणती सकळ लोक । नेणती याचें सुख ब्रह्मादिक। ११।

२३०. झाला स्वयंपाक स्नानविधि सारा । सकळां हांकारा जाणविला। १ ।
आले महाद्वारीं दिधलीं आसनें। पूजा नारायणें आरंभिली। २ ।
तंव ठकलों म्हणती देव पाहवो कैसें जालें । सर्व सुख नेलें इहीं भक्तीं। ३ ।
रत्नजडित पाट सत्वरी आणिले । वरी द्विज बैसविले पृथक्कारें। ४ ।
प्रक्षाळोनि चरण पुशिले पीतांबरें । मस्तकीं आदरें तीर्थ वंदी। ५ ।
कस्तुरीचे टिळे दिव्य चंदन उटी । घातलिया कंठीं तुळशीमाळा। ६ ।
दशांग धूप रत्नाचा दीपक। वोवाळी नायक वैकुंठींचा। ७ ।
दोही बाहीं पंक्ती मांडिल्या देव्हडीं । राही रुक्माई परवडी वाढितसे। ८ ।
चतुर्विध अन्नें आथिलीं बहुगुणें । षड्रसपक्कान्नें सर्वांठायीं। ९ ।
मग संकल्प सोडिला नामयाचे करें । भक्त जयजयकारें गर्जिन्नले। १०।
भोक्ता नारायण लक्ष्मीचा पती। म्हणोनि प्राणाहुती घेतल्या वेगीं। ११।
भर्ता भोक्ता कर्ता करविता आपण। सहज तेथें पूर्ण सकळकाम। १२।
विश्वंभर कृपादृष्टि न्याहाळीत । प्रार्थना करीत ब्राह्मणांची। १३।

देखोनि ते समृद्धि हरिखले द्विज । झालें नवल चोज पाहा कैसें । १४ ।
कोण हा ग्रहस्थु केव्हढा भाग्यवंतु । नेणवे अद्भुतु महिमा याचा । १५ ।
ऐसे जेविले आनंदें धाले परमानंदें । मुखशुद्धि गोविंदें दिधली करीं । १६ ।
कर्पूरसहित समर्पिले विडे । कर जोडोनी पुढें विनवीतसे । १७ ।
ऐसा भक्तजन कृपाळू दीनाचा दयाळु । भक्तांचा कणवाळु उभा असे । १८ ।
तया नामदेवें भुलविलें लोभें । वेडावले उभे चिदानंद । १९ ।

२३१. सकळिकां नमस्कार करूनी देवरावो । सांगे जीवींचा भावो तयांप्रती । १ ।
तुमचे कृपादृष्टि करावें भोजन । येणें होईल संपूर्ण व्रतसिद्धि । २ ।
हेचि आवडी आहे बहु माझ्या जीवीं । ते आजी गोसवी पूर्ण कीजे । ३ ।
क्षणएक बैसावें स्वस्थ अंत:करणें । संकल्पिलें नारायणें तुळसीदळ । ४ ।
संतुष्ट मानसें यातें अंगिकारा । मग निज मंदिरा जावें स्वामी । ५ ।
आजि तुमचा लाभु जाला भाग्ययोगें । नामयाच्या प्रसंगें घडली सेवा । ६ ।
तुम्ही ब्रह्मबीज ब्रह्मादिकां पूज्य । संभाळिलें मज कृपादृष्टी । ७ ।
मज निरालंबासी करोनि अवलंबन । निष्कामासी पूर्ण केलें काम । ८ ।
अकर्ता असंगु तुमचेनी कृतार्थ । जालों पैं यथार्थ वचन माझें । ९ ।
मग ते चतुर्वेदी महामंत्रेस्वरे । द्विज जयजयकार करिताती । १० ।
विजयी सर्वकाळ व्हावें पुढतो पुढती । आशिर्वाद देती मंत्राक्षता । ११ ।
पितांबराचे आंचळीं घेउनी मंत्राक्षता । घालितसे माथा नामयाच्या । १२ ।
हेंचि तुझें प्रेम राहो हे चिंतन । मुखीं नाम ध्यान हृदयीं सदा । १३ ।
तंव म्हणती धरामर तुम्ही श्रमलेती थोर । लागला उशीर भोजनासी । १४ ।
सर्वांठाई तुम्ही सर्वच होउनी एक । कारण सार्थक केलें निकें । १५ ।
स्वामीचा आदर सांगतां अभिनव । नम्रता गौरव निरुपम । १६ ।
आकल्प आयुष्य चिरंजीव व्हावें । आम्हां सांभाळावें पुढतापुढती । १७ ।
आतां संताचिया पंक्ती सारावें भोजन । करावें परिपूर्ण जीवीचें कोड । १८ ।
उच्छिष्ट प्रसाद द्यावा नामयातें । आस करूनि पाहत वाट तुमची । १९ ।

२३२. सुवर्णाचें ताट वोगरूनी परीकर। रुक्माईनें सत्वर आणियेलें। १ ।
कनक कळस घेउनी सत्यभामा आली । आपोशन घाली देवराया। २ ।
सुखाचा सुरतरू भक्त चिंतामणी । पुरवितो आयणी निजभक्तांची। ३ ।
तेथें उद्धव अक्रूर नारद तुंबर। आणिक अपार भक्त येती। ४ ।
महाद्वारीं होता उभा नामा ठेला । तो जवळीं बोलाविला केशिराजें । ५ ।
देवाचा वोरसु देखोनी गौरव। देहीं देहभाव विसरला। ६ ।
निजबोध निवृत्ति राहिली निवांत । हृदयीं वोसंडित प्रेमरसें। ७ ।
देखोनी पंढरीनाथ धाविन्नला वेगीं। जैसी वत्सालागीं तान्हे धेनू । ८ ।
उचलोनी चहू भुजीं दिलें आलिंगन। आणिलें उमजून देहावरी। ९ ।
धरोनि बाहुवटी बैसविला ताटीं । स्फुंदतां हिंपुटी होत असे। १०।
अंतरीचें गुज बोले कृपासिंधु । करूनि सावधु नामयासी । ११।
कुर्वाळोनी माथा घांस घाली मुखीं। तंव तो परलक्षी तन्मय होत। १२।
म्हणे जिवलगा बोलें सुख गोष्टी । आर्त आहे पोटीं बहु दिवसांचें। १३।
अंतरींचें सुख बाहेरी तूं पाहें। गगना काय आहे पाठीपोट । १४।
तैसा तूं आनंदु आहे पै निर्मळ। चिद्रूप केवळ सदोदित । १५।
तुझें तेंचि माझें माझें तेंचि तुझें । आहे सहजीं सहजें एकविध। १६।
परतोनियां दृष्टि घालीं मजवरी। मी तंव निरंतरी तूंचि होसी । १७।
हा तुझा सोहळा पाहें उघडा डोळां । मी आहें तुज जवळां ज्ञानदीपू । १८।
आर्तें तुझिये भेटी आले भक्तराणे । सुखाचें पारणें करवीं त्यांसी। १९।
परमानंद मूर्ति धन्य हा निवृत्ति। सुखाचा सांगाती ज्ञानदेव। २०।
पवित्र हा सोपान परलोकींचें तारूं। करीं याचा आदरू भाग्यवंता। २१।
म्हणोनि पंढरीनाथें आश्वासिलें करें। मिठी दिली येरें चरणकमळीं। २२।
नामा म्हणे तुझे कृपेचा ओलावा। विश्रांति या जिवा झाली असे। २३।

२३३. नामयाचे मुखीं घालुनी कवळु। पुसतसे गोपाळु शिणभागू । १ ।
जें करकमल सनकादिकां शिरीं । नामा तिहीं करीं कुरवाळिला। २ ।

सांडीं सर्व खंती जीवींची काजळी। विश्रांति मी जवळी आहे तुज। ३ ।
वियोगाचे शोकें शिणलासी मार्गीं। देह मजलागीं वाळविला। ४ ।
कोमाईलें वदन निडारला नयनीं। नेणे तुझी कोणी तानभूक। ५ ।
गेलासी जवळुनी ज्या दिवसापासोनी। न दिसे माझें कोणी आवडतें। ६ ।
धीर न धरवे जीवा पाहें दाही दिशा। माझा विष्णुदास येईल केव्हां। ७ ।
पाहें मी गरुडपारीं पाहें महाद्वारीं। पाहें भीमातीरीं चंद्रभागे। ८ ।
पाहें पद्मतीर्थीं पाहें वेणुनादीं। नलगे तुझी शुद्धी खंती वाटे। ९ ।
अनुदिनीं भोजन करितां उदकपान। तेव्हां आठवण होय तुझी। १०।
मी म्हणे धांवत येसी न धरत। प्रसादाचें आर्त बहु तुज। ११।
धांवोनियां येसी आलिंगन देसी। पुसेन सांगसी सुख गोष्टी। १२।
तेणें हर्षें निघती डोळियासी दोंदें। हृदय माझें कोंदें करुणारसें। १३।
आवडतें आळुकें जननीयेचें बाळ। जाणतें कृपाळ भूक त्याची। १४।
तैसा पंढरीनाथ मोहें वोरसला। नामयातें पाजिला प्रेमपान्हा। १५।

२३४. ऐसी ते जेवणी ब्रह्मरसाची धणी। पुरविली आयणी निजभक्तांची। १ ।
नामयाचें उच्छिष्ट स्वीकारिलें देवें। कवतुक अवघे पाहती द्विज। २ ।
म्हणती आम्हां येणें कैसी केली माव। बुडविलें सर्व क्रियाकर्म। ३ ।
नेणवे हा कोण दिसे सुलक्षण। नव्हे क्षत्रिय ब्राह्मण वैश्य शूद्र। ४ ।
चहूंवर्णां वेगळी दिसे याची लीळा। विस्मृति सकळां पडिली कैसी। ५ ।
निर्धारें नामयाचा होय मायबापु। सोडविला संकल्पु त्याच्या हातीं। ६ ।
कायावाचामनें लोभ याचेवरी। घातलिया शिरीं मंत्राक्षता। ७ ।
एक म्हणती झाले होते ते निर्माण। आतां आपुलें आपण गौप्य करा। ८ ।
लौकिकीं ही मात प्रगट करा झणीं। न बोलावी कोणी कोणापाशीं। ९ ।
एक म्हणती आतां यासीच वाळावें। आपुलें टाळावें लोकनिंद्य। १०।
अज्ञानासी दोष नाहीं प्रत्यवाय। शास्त्रीं हा उपाय सिद्ध असे। ११।

आत्मशुद्धिलागीं करा विचारणा। करा मंत्रस्नाना त्रिपदा जप। १२।
म्हणोनि सत्वर चालिले आघवे। प्रार्थुनियां देवें बोलाविले। १३।
संकोचित मनें दिसती कवण्या गुणें। कोमाईलीं वदनें सकळिकांचीं। १४।
काय शंका वाटे तुमच्या स्वामी मनीं। ते कृपा करुनि सांगा मज। १५।
मनाचे मवाळ तुम्ही ब्रह्मबीज। गौप्य नये गूज करूं कांही। १६।
मी तुम्हां सकळांचें असें कृपापात्र। सांगा जीवींचें आर्त करीन पूर्ण। १७।
मग समर्पोनि दक्षणासहित तुळसीदळ। वरी त्या पुण्यजळ प्रोक्षुनियां। १८।
चरणावरी नामा घालोनि निरवी। म्हणे कृपा असों द्यावी याजवरी। १९।

२३५. जातीचे हे शिंपी विश्व जाणे यातें। प्रत्यक्ष सांगातें जेवविलें। १।
उच्छिष्ट निजमुखीं स्वीकारिलें याचें। उरलें तें तुम्हा कैचें क्रियाकर्म। २।
न कळे हा निर्धार भ्रांति वाटे आम्हां। काय तुमचा नामा अंगभूत। ३।
नवल हें आवडी लौकिका वेगळी। बुडविले सकळीं समूळ धर्म। ४।
कोणा लोभें तुम्हां लावियेला चाळा। कृपेचा कळवळा निरोपमू। ५।
विचारितां तुम्ही पाहां वेषधारी। लीला वोडंबरी दिसे तुमची। ६।
वर्णाश्रमधर्म न दिसे तुमच्याठाईं। निर्धारुचि कांहीं न कळे आम्हां। ७।
वंद्य निंद्य तुम्हा न दिसेचि कोणी। दृष्टी दुजेपणीं न पडे तुमची। ८।
विश्व आपरूप दिसे तुम्हां सर्व। नेणवे हे माव ब्रह्मादिकां। ९।
आम्ही विश्वासलों वरवेषां तुमच्या। परी भाव अंतरींचा न कळे कांहीं। १०।
आपुलें स्वहित देखोनि आपण। पाप अथवा पुण्य विचारावें। ११।
सर्वभावें करूनि विधीतें पाळावें। सत्य सांभाळावें वेदवचन। १२।
वर्णाश्रमपरत्वें बोलिले जे धर्म। तें तें विहितकर्म आचरावें। १३।
स्वामीचें वचन स्वामीनीं पाळावें। यश मिरवावें उभयलोकीं। १४।
तरी हा तुमचा जीवलग नामा। निर्धारि हें आम्हां कळों आलें। १५।

२३६. नामयातें आम्हीं जेवविलें सांगातें । हा दोष आम्हांतें ठेवा झणीं। १ ।
सर्वत्र चाळक एकचि चैतन्य । वंद्यनिंद्य कोण म्हणे स्वामी। २ ।
पुण्यपाप बाधा आम्हा नाहीं कदा । असो शुद्धबुद्धा निरंतर। ३ ।
देह म्हणाल जरी वोडंबर पापाचें । अंबरीं आभासाचें अभ्र जेवीं। ४ ।
नामा ऐसें नाम कवणिया अवयवां। सांगा तुम्ही देवा साच करोनी। ५ ।
तरी तो दोष जीवनीं कीं गगनीं । पवनीं कीं धरणीमाजी होता। ६ ।
तो तुम्हांसी गोचरू झाला कवणें व्यक्ती। हे खुण निरुती सांगा मज। ७ ।
तुम्ही वेदवक्ते सर्वशास्त्र द्रष्टे। परि नाहीं आत्मनिष्ठे पावलेती। ८ ।
भेद भ्रम तुमचा नाहीं मावळला। भ्रमुची उरला संदेहेसी। ९ ।
जे वेळी संकल्प सोडिला पैं येणें। तुम्हीं आपोशनें घेतलीं कैसीं। १०।
ते वेळी नाहीं केली ही विचारणा। अधिकार अन्ना आहे कीं नाहीं। ११।
याचिलागीं तुम्ही प्रार्थुनी खुणा सांगा। नामयाच्या प्रसंगा घडली सेवा। १२।
आशिर्वाद तुम्हीं दिल्या मंत्राक्षता। त्या त्याचे माथा टाकियेल्या। १३।
मज निरालंबासी तुम्ही करोनि अवलंबन। निष्कामासी पूर्ण केलें काम। १४।
हें माझें बोलणें तुम्ही ऐकोनि सकळिकीं। परी अझुनी ओळखी न धरा माझी। १५।
नि:संदेह भोजन केलें आधि तुम्ही। उरलें शेष आम्ही स्वीकारिलें। १६।
यासी विधियुक्त कोण प्रायश्चित। सांगा कोण ग्रंथ साच करूनि। १७।
या हरिदासाचे रज आणि तुमचें चरणतीर्थ। तेणेचि पवित्र तनु माझी। १८।
येरु तुमचा भावो तोचि फळला तुम्हा। नामा तरी आम्हा निष्कलंकु। १९।

२३७. मग केशव म्हणे माझें परिसा वचन। गुज मी सांगेन अंतरींचें। १ ।
व्रत तप दान सकळ कर्मक्रिया। एक भूतदया असे जेथें। २ ।
तोचि सत्य मानीं भक्त आणि ज्ञानी। न विसंबें निर्वाणीं जीवें त्यासी। ३ ।
ज्ञानाचें सौभाग्य भक्ति आणि वैराग्य। तयाचें आरोग्य प्रेमरस। ४ ।
त्यासी संजीवनु सदा संत संगू। त्यावरी अनुरागू वज्र कवच। ५ ।

धर्म अर्थ काम मोक्षदृष्टी नाणी। वोळंगती अंगणी मुक्ति चारी। ६ ।
अनुहात गजरू होतसे नामाचा। दीप त्या लक्षाचा पाजळितु। ७ ।
इंद्रपदादिकें नाशिवंत होती। म्हणोनि आसक्ती न धरावी त्यांची। ८ ।
हें जाणोनी साच न धरावी त्यांची आस। अखंड माझा वास हृदयीं त्यांच्या। ९ ।
काम क्रोध वैरी दुराविले दुरी। मज हृदयमंदिरीं सांठविले। १० ।
म्हणोनि त्याच्या उच्छिष्टा झालोंसे अधिकारी। ब्रह्मरसा सरी न पवी जेथें। ११ ।
म्हणोनि ये संसारीं धन्य एक नामा। जेणें माझा प्रेमा अनुभविला। १२ ।

२३८. सकाम निष्काम वाचे म्हणे राम। तो माझा परम प्राणसखा। १ ।
जीवाहूनि आवडता न करीं जीवापरता। पूजीं परम देवता भावें त्यासी। २ ।
हे माझी प्रसिद्धि जगीं ब्रीदावळी। हरिदासाचे कुळीं वोळंगे सदा। ३ ।
जन्मोनि ज्याचे कुळीं एक हरिदास। धन्य त्याचा वंश पुण्यशीळ। ४ ।
काया वाचा मनें न विसंबे त्यासी। ते माझ्या दैवासी दैव झाले। ५ ।
नामधारकाचें उच्छिष्ट जेथें पडे। उभा राहोनि पुढें झेली मुखें। ६ ।
तें मज गोमटें सेवितां सुख वाटे। म्हणोनि धाटें मोठें शरीर माझें। ७ ।
बहु कांति पुष्टि यश कीर्ति प्रभा। नित्य नवी शोभा होय तेणें। ८ ।
ते संत सोयरे भेटती जे वेळीं। ते माझी दिवाळी दसरा सण। ९ ।
म्हणोनि नामयातें जेवविलें सांगातें। बहु दिवस होतें आर्त पोटीं। १० ।
झालें ते सर्वथा नव्हे पैं अन्यथा। पुढती सांगा आतां काय करणें। ११ ।

२३९. तंव म्हणती द्विज परियेसीं गुणनिधी। प्रतिपादिले वेदीं जे जे धर्म। १ ।
ते ते आचरावे विहित क्रियाकर्म। जें जें वर्णाश्रमें आले जया। २ ।
तेचि एक धन्य जगीं देहधारी। असतां संसारीं जीवन्मुक्त। ३ ।
आचार प्रथम ब्राह्मणांचा धर्म। शौच नित्यनेम सत्यवाणी। ४ ।
तप शम दम भूतदया पूर्ण। अखंड अनुसंधान स्वस्वरूपीं। ५ ।
स्नानसंध्या जप होम अध्ययन विधि। देवतार्चन सिद्धि करुनी भावें। ६ ।

वैश्वदेव आणि अतिथी पूजन । नववें ब्रह्मयज्ञ आवश्यक । ७ ।
संपादुनि हे विधि सारावें भोजन । त्यावरी श्रवण पुराणांचें । ८ ।
सर्वकाळ व्हावें संतुष्ट मानस । असावा विश्वास वेदवचनीं । ९ ।
तुम्हीं तंव सर्वज्ञ संपन्न चतुर । देखावा विचार विशुद्धीचा । १० ।
सांडुनि अभिमान व्हावें शुद्धमति । जोडावी ते कीर्ति उभय लोकीं । ११ ।
जावें चंद्रभागे करावें मंत्र स्नान । द्यावें हेमदान सत्वशुद्धी । १२ ।
पुण्यजना एकी क्षेत्रप्रदक्षणा । करूनियां जाणा पवित्र कूळ । १३ ।
ऐकोनि पंढरीरावो बोलते झाले वाचा । आज्ञा ते शिरसा स्वामियांची । १४ ।
परी काया वाचा मनें मागेन तें द्यावें । माझ्या सांभाळावें नामयासी । १५ ।

२४०. तुम्ही सदाचार महंत ब्रह्मवादी । तुमची वाङ्नदी ब्रह्मरूप । १ ।
सत्य वचन जळ पवित्र तें निर्मळ । कृतार्थ तेणें केवळ झालोंसे मी । २ ।
हा तुमचा विश्वास दृढ आहे मज । तुम्ही माझे पूज्य परम देव । ३ ।
स्नानाचा प्रकार आहे पंचविध । सांगेन विद्वद भाव त्याचा । ४ ।
अर्थी ठेवुनी दृष्टी विवेक घ्यावा पोटीं । प्रत्यया होईल गोष्टी अनुभवाची । ५ ।
उत्तमाहुनी उत्तम सत्य वाग्स्नान । या परतें पावन आणिक नाहीं । ६ ।
काया वाचा मनें हें दृढ धरिजे । हेळाची तरिजे भवसागरु । ७ ।
बाहेजु भीतरीं शुद्ध सर्वकाळ । हें दुजें निर्मळ शुद्धस्नान । ८ ।
हें जया सदैवा घडे भाग्ययोगें । मग तया नलगे साधन कांहीं । ९ ।
सकळ इंद्रियांचा करोनि निग्रहो । दंडावा विग्रहो वासनेचा । १० ।
हें तिजें निर्मळ घडे जया स्नान । नलगे अनुष्ठान करणें त्यासी । ११ ।
सर्वांभूतीं करुणा हेचि पैं चवथें स्नान । साधितो सज्जन विरळा कोणी । १२ ।
त्याचेनि दर्शनें जळती पापराशी । तो सर्वा तीर्थांसी तीर्थरूप । १३ ।
पांचवें स्नान काया प्रक्षाळावी जळीं । करणें ते आंघोळी लौकिकार्थ । १४ ।
काम क्रोध लोभ दंभ मद मत्सर । हे दोष दुर्धर देहामाजी । १५ ।

विवेक वैराग्य धरावें मानसीं । राहावें संगतीसी संतांचिया। १६।
अनंत जन्माचें हेंचि प्रायश्चित। ज्याचे वाचे नित्य रामकृष्ण। १७।
शांति क्षमा दया निजबोध निवृत्ती। अखंड खेळती जयापाशीं। १८।
तो एक संसारीं धन्य शिंपी नामा। आवडता आम्हा जीवाहोनी। १९।

२४१. प्राथुंनी सकळिकां बोले यादवरावो। फेडावा संदेहो वासनेचा। १ ।
स्नानविधीलागीं जावें चंद्रभागे। संताचेनि संगें आम्हीं तुम्ही। २ ।
बाप भक्तप्रिय कैवारिया मुरारी। लीला वोडंबरीं खेळ खेळू। ३ ।
नामयाचा हात धरोनी करकमळीं। चाले वनमाळी समारंभें । ४ ।
नरनारी कवतुक पाहती सकळिक। स्वर्गीं ब्रह्मादिक ठकले ठेले। ५ ।
सकळ संतमेळासहीत शारंगधरू । पाठीं दळभारू ब्राह्मणांचा। ६ ।
आले चंद्रभागे हरिनाम गर्जत। केला प्रणिपात पुंडलिकासी। ७ ।
प्रक्षाळोनी चरण केले प्राणायाम। बाप सकळ धर्म जनिता स्वयें। ८ ।
समस्त द्विजकुळां करोनी प्रदक्षिणा । आरंभिले स्नानविधी देवें। ९ ।
चाचर कुरळ केश शिरीं रुळती पाठीवरी । पीतांबरधारी शामतनू । १०।
सुंदर कमळनयन मुख प्रभाराशी। तें ध्यान मानसीं सनकादिकां । ११।
गोमयमृत्तिका आणोनियां देखा। प्रक्षाळुनी उदका वेदमंत्रें। १२।
करूनि प्रयोग सारियेलें स्नान। केला परिधान सोनसळा। १३।
ब्राह्मणाचें तीर्थ मस्तकीं वंदिलें। अभिवंदन केलें हरिच्या दासां। १४।
सारोनियां संध्या नित्य नेम सर्व। पुजिले भूदेव दिधलीं दानें। १५।
म्हणे कृपादृष्टी मज केलें सनाथ। पुरविले आर्त हृदयींचे। १६।
येथुनि संशयो न धरावा मानसीं । मानावें आम्हांसी आत्मरूप। १७।
चालिले सत्वर आले महाद्वारां । आज्ञा द्विजवरां दिधली देवें। १८।
तेथें हरिखें निर्भर नामा निजबोधें। नाचतो आनंदें गरूडपारी। १९।

२४२. समस्त भक्तमंडळीसहित वनमाळी। प्रवेशले राउळीं परमानंदें। १ ।
राही रखुमाई सत्यभामा वेगीं। देवातें अष्टांगीं नमस्कारिती। २ ।
बाप सुखसिंधु स्वामी आर्तबंधु। प्रीति परमानंदु निजभक्तां । ३ ।
सत्यभामेनें केले प्रक्षाळण चरणां। रूक्माई विजना जाणविती । ४ ।
विडा देती राही उभी उजव्या बाहीं । दृष्टी ठेवुनी पायीं कवळी मनें । ५ ।
शुक सनकादिक नारद तुंबर। करती जयजयकार नामघोषें। ६ ।
आले बंदीजन पढती ब्रीदावळी। ध्यान हृदयकमळीं चंद्रचूडा । ७ ।
निवृत्ति ज्ञानेश्वर सोपान सांवता । जवळी त्या जगमित्रा बोलाविलें। ८ ।
सकळिक संतां परमानंदें तृप्ती। सारोनि श्रीपति आरोगणां। ९ ।
बैसोनि एकांतीं पंढरीचा राणा । करितसे विचारणा निजभक्तांसी। १०।
सकळिक ब्राह्मण आणावे भोजना। निरसावी वासना संदेहाची। ११।
उठोनि प्रात:काळीं यावें शीघ्रवत। द्यावया अक्षत ब्राह्मणांसी । १२।
निजबोधें आनंदें हर्षें खेळेमेळें । भोगावे सोहळे स्वानंदाचे। १३।
फेडावी तयांची भेद भ्रमदृष्टी । द्यावी तया भेटी निजरूपाची। १४।
संतसंगतीचा प्रगट व्हावा महिमा। द्यावा भक्तिप्रेमा नामयासी। १५।

२४३. सुख सेजेवरी देव पर्यंकीं पहुडले । विश्रांतीशी गेले सकळभक्त। १ ।
ब्रह्मवीणा करीं घेउनी ब्रह्मसुत। जाणवी एकांत नारदमुनी। २ ।
बाप पंढरीनाथ सुखाचा सुखसिंधु । नित्य नवा आनंदु सोहळा करी। ३ ।
विश्रांति विसांवा जें विश्व मंगळ। तें नाम निर्मळ विठोबाचें। ४ ।
तो भक्तशिरोमणी वैराग्य पुतळा। गातो प्रेमकळा धरूनी कंठीं। ५ ।
तेणें श्रवणामृतें हृदय कोंदाटलें । प्रेमाचे सुटले पाझर नयनीं। ६ ।
हर्षे निर्भर दोनीं देव नारदमुनी । प्रीति आलिंगनीं एकमेकां। ७ ।
जाती चंपक सुमनें माजी तुळसी मिश्रित। दिधल्या त्या उचित कंठीमाळा। ८ ।
नमस्कार करुनि केलें विसर्जन। भरलें त्रिभुवन ब्रह्मरसें। ९ ।

मग चालिले तेथोनि ऋषी नारदमुनी। हृदयीं संजीवनी कृष्णनाम। १०।
तेणें त्या विश्रांति नित्य तृप्ति मनीं। नामा जीवें चरणीं विनटला। ११।

२४४. जीवींचें गुज राही रुक्माईसी पुसे। न धरवे मज हांसें नवल वाटे। १।
काय अभिश्राप आला देवराया। केली आपणया आत्मशुद्धी। २।
हें मज बाई सत्य सांगा वाणी। कवणें चक्रपाणि भुलविलें। ३।
सूर्य आणि अंधारू वर्ते एके ठायीं। हे भूतभविष्य नाहीं वर्तमान। ४।
ऐसें हें अघटित जरी घडेल प्रसंगीं। तरीच दोष संसर्गी देवराया। ५।
अग्निमाजी बीज पाल्हेजती सुरवाडे। कीं बुडालें सांपडे लवण जळीं। ६।
ऐसें हें अभिनव जरी घडेल प्रसंगीं। तरीच संसर्गी पडती देवो। ७।
ज्योतिसी अळुमाळु मिळाल्या कर्पुरीं। पुढती त्यासी उरी उरे जरी। ८।
ऐसें होय जरी या त्रिभुवनामाझरीं। तरीच श्रीहरी वसति दोष। ९।
तरी हें न कळे मातें सांगावें साचार। सर्वज्ञ चतुर वडील तुम्ही। १०।
रुक्माई म्हणे या नामयाचे चाडें। अनंत पवाडे केले देवें। ११।

२४५. रुक्माई म्हणे परियेसीं वो आरजे। सांगने सकळ जें वर्म तुज। १।
अनाथा माहेर एक चक्रपाणि। बहु दीनालागोनी लोभापर। २।
म्हणोनि भुलला देव नामयाचे लोभें। कर्में शुभाशुभें अंगिकारी। ३।
आवडीचा वोरसु नकरी कायकाय। हा प्रसिद्ध अनुभव आहे लोकां। ४।
विषयीं विषम सुख विषयाचें गळालें। तयाचे सोहळे करिती लोक। ५।
आंधळे पांगुळे मुके अनर्गळ। परी जीवापरिस बाळ पढिये मातें। ६।
अंतरींच्या कळवळें खेळवी लाडेंकोडें। परी विलासाचे नावडे चोख चांग। ७।
प्रीतिच्या पडीभरें नेघे पैं विकृती। देखोनि विश्रांति थोर मानी। ८।
म्हणे माझे आळीकर दिठावेल झणीं। इडापीडा घेउनी वदन चुंबी। ९।
स्नेहाच्या संभ्रमे नेणें लोकलाज। उचलोनि भुज घाली कंठीं। १०।
तनु मन प्राणाची करूनी ओंवाळणी। जावें हें माझेनि म्हणे जीवें। ११।

तैसीच परी आहे या विठ्ठलाच्या ठायीं । चित्त याच्या पायीं ठेविलें जेणें । १२ ।
न पाहे तयाचें जाती कुळ कर्म । वर्णाश्रमधर्म शुद्ध वाणी । १३ ।
अनंत जन्माचा काया मनें वाचा । आहे या दोघांचा ऋणानुबंधू । १४ ।
तो नकळे न सुटे कोणिये कल्पांतीं । जीवलग सांगाती झाला नामा । १५ ।

२४६. नारदातें पुसे सत्यभामा देवी । विस्मयो माझ्या जीवीं फार वाटे । १ ।
सांडोनियां थोरी देव मुगुटमणी । नाचतो कीर्तनीं संतांपुढें । २ ।
तरी कोणिये जन्माचें काय काय याचें । घेतलें नामयाचें ऋण देवें । ३ ।
एका पुंडलिकाचेनि पांगें येणें हो श्रीरंगें । अठ्ठावीस युगें उभ्यां गेलीं । ४ ।
न पाहे परतोनि अझुनी पाठीमोरा । न बोले निष्ठुरा वचन कांहीं । ५ ।
तरी कोण प्रीति देवा ऋणानुबंधें । राखितो आनंदें बळीचें द्वार । ६ ।
विकिला पायिक कायामनेंवाचा । झाला पांडवांचा वेळाइतु । ७ ।
जें जें जया आवडे तें तें धरोनि रूप । पाववी संकल्प सिद्धी त्यांचे । ८ ।
एकला एकटु एकलेनि जीवें । भक्तांचें करावें सकळ काज । ९ ।
ऐसे भक्त अपार आहेत भूमंडळीं । किती लागावळी असेल त्यांची । १० ।
म्हणोनि माझ्या जिवीं वाटे थोर खंती । स्वामीतें शिणवि युगायुगीं । ११ ।
भक्तांचे आवडी त्यजिलें वैकुंठभुवन । चित्तीं अमृतपान न वाटे गोड । १२ ।
अखंड आवडे संतांची संगतीं । बैसोनि एकांतीं घेती सुख । १३ ।
ऐसीं इहीं चाळविलें वैष्णवीं । आमुचें घर गोसावी भुलविले । १४ ।
त्या सकळांहूनि पंढीयतां देवा एकु नामा । भक्तीभावें प्रेमा दिधला त्यासी । १५ ।

२४७. तंव म्हणती नारदमुनि परियेसी वो मातें । सांगेन मी तुतें सत्य मानीं । १ ।
हा निर्विकल्प देव येतसे रुपा । करावया कृपा भक्तजनां । २ ।
हा शरणांगता वत्सलु अनाथा कृपाळु । मिरवी दीनदयाळु ब्रीद जगीं । ३ ।
जो शब्दब्रह्माजनिता सकळ विधिकर्ता । धर्माचा पाळिता पक्षपाती । ४ ।
म्हणोनि जन्मकर्मे असंख्यात जगीं । केलीं याचिलागीं नारायणें । ५ ।

अंबऋषीचे येणें सोसिले गर्भवास । राखितो उदास बळीचें द्वार। ६ ।
विकिला पाइकु कायमनेंवाचा। झाला पांडवांचा मोलेंवीण। ७ ।
गोकुळीं नंदाचीं राखिलीं गोधनें । प्रीति उच्छिष्ट खाणे गौळियाचे। ८ ।
विघ्न पडे तेथें आपणा वोडवी । संकटी सोडवी माझीं म्हणोनी। ९ ।
सांडोनी अभिमान नीच कामें करी । झालासे अधिकारी दास त्याचा । १० ।
आज्ञा वाहे शिरीं जीवीं जतन करी। मानिली सोयरीं जिवलगें। ११ ।
एके अपमानिती दावेवरी बांधिती । उपहास करिती हर्ष मानी। १२ ।
केले अपराध नेघे आपुले चित्तीं। दुणावितो प्रीति नित्य नवी। १३ ।
ऐसे ब्रह्मांडनायकु देवा मुगुटमणी। हे त्याची करणी ख्याती जगीं। १४ ।
आम्ही सकळ भक्त याचे पूर्ण अंशू। चरणींचा सौरसु नामयासी। १५ ।

२४८. निज गुज रूक्माई पुसे पंढरीनाथा। ठेवूनियां माथा चरणावरी। १ ।
सर्वांहूनि पढियंते काय स्वामियातें । ते मज निरुतें सांगा स्वामी। २ ।
हे माझ्या जीवींचि फेडावी आशंका। ब्रह्मांड नायका कृपाळुवा। ३ ।
न रंगे तुमचें चित्त योगियांचे ध्यानीं। वैकुंठभुवनीं प्रीति नाहीं। ४ ।
तेथींचे सुखभोग सकळ विलास। नावडती उदास कवण्या गुणें। ५ ।
सायोज्यता मुक्ति आपुली देऊनी। ज्ञानी ते निर्गुणीं बुडविले। ६ ।
त्याहूनि जिवलग कोण तुमचे सखे। जे त्याचेनि पैं सुखें वेडावलेती। ७ ।
चतुरानना ऐसा स्तवितां चतुरपणें। अठराही पुराणें वेदचारी। ८ ।
परी तेही उबगलीं म्हणती नेती नेती। शिणली वेवादती साहीजणें। ९ ।
ऐकुनी पंढरीनाथ बोले रूक्माईसी। तूं कां वो नेणसी गुज माझें। १० ।
कायावाचामनें सर्व निरंतरीं। आहे नामयावरी लोभु माझा। ११ ।

२४९. जिवींचें गुजगौप्य सांगेन वो तूतें। ऐक एकचित्तें मने धर्में। १ ।
आवडते हे माझे भक्त परमसखे। जे सबाह्य सारिखे सप्रेमळ। २ ।
त्यापरिस थोर नाहीं मज दुजें। मज त्याचेनि काजें नांवरूप। ३ ।

भक्त सर्वांहोनि पढियंते माझिया हो जीवा। भक्त हा विसांवा ज्ञानियांचा। ४ ।
भक्त माझा सुखाचा होउनि शृंगारू। भक्त अलंकारू वैराग्याचा। ५ ।
भक्तवो माझिया जीवींचें निजध्येय। भक्त परम प्रिय कुळदैवत। ६ ।
भक्तसंगें सुखें विश्रांति विसांवा। भक्त माझा ठेवा सर्व धन। ७ ।
भक्त हे माझिया भाग्याचें भूषण। भक्त ते निधान निक्षेपींचें। ८ ।
भक्त यश किर्ति भक्त सुख मूर्ति। भेटे तरी पुरती सकळ काम। ९ ।
भक्त माझ्या सर्व सुखाचा अधिकारी। भक्ताचिया घरीं वस्ती माझी। १०।
मज आणि भक्तां नाहीं वेगळिक। घ्यावें सर्व सुख भक्तें माझे। ११।
भक्तें नाम ध्यावें भक्तें रूप ध्यावें। भक्तें मुख पहावें घडिये घडिये। १२।
भक्तें हृदयीं माझे चिंतावे चरण। भक्तें अलिंगन द्यावे मज। १३।
धर्म अर्थ काम मोक्ष मुक्ति चारी। देतां न धरी करी भक्त माझा। १४।
भक्त न मागे कांहीं न घाली मज भार। मजहूनि उदार भक्त माझा। १५।
पत्रपुष्प फळ जळ तें सर्वभावें। भक्तांचें मज व्हावें भलतैसें। १६।
वाट पाहें भक्त कैं येती आवडते। ते मज पढियंते सर्वभावें। १७।
तरी मी भक्तांचा किं भक्त आमुचे। सोईरे निजाचे एकमेक। १८।
म्हणोनि नामयाचें आर्त थोर जीवा। जवळोनि नवजावा दूर कोठें। १९।

२५०. तंव ते सकळ भक्त आले शीघ्रवत। आनंदें गर्जत नामघोषें। १ ।
प्रेमें उचंबळत अंतरीं बोधले। सप्रेमें लोटले चरणावरी। २ ।
त्या सुखाचा आनंदु न वर्णवे वाचे। एवढें भाग्य कैचें बोलावया। ३ ।
आलिंगोनि देवें धरिलें हृदयकमळीं। सादर सांभाळी कृपादृष्टी। ४ ।
श्रीमुखाची वास पाहती वेळोवेळां। झाला एकवळा आनंदाचा। ५ ।
मग उदार चक्रवर्ती सर्वज्ञाचा रावो। सांगे जीवींचा भावो रूक्माईसी। ६ ।
केला चंद्रभागे संकल्प संपूर्ण। तो व्हावा उत्तीर्ण सर्वभावें। ७ ।
क्षेत्रवासी द्विज सुशील सदाचार। जे पुण्यसागर भूदैवत। ८ ।

ज्याचेनि दर्शनें पाप ताप जाय। यशकीर्ति होय चरणतीर्थे। ९ ।
तरी ते प्रार्थूनियां आजी आणावे निजभुवना। द्यावें त्या भोजना भक्तिभावें। १०।
तेणें सकळ काम होतील परिपूर्ण। घ्यावें आशीर्वचन ब्राह्मणांचें। ११।
तंव म्हणे रूक्माई ब्रह्मांडनायका। अक्षत सकळिका द्यावी देवा। १२।
सकळही सिद्धि असती सदोदित। कर जोडुनि तिष्ठत सकळ काम। १३।
हांसोनि पंढरीनाथ बोले कवतुकें। जीवलगा आईके विष्णुदासा। १४।
पुढती कवतुका करणें तुजलागीं। नामयासी वेगी कळली खूण। १५।

२५१. केशव म्हणे नामया सुखाच्या निधाना। देरे आलिंगना आवडत्या। १ ।
जिवलगा जवळोनि नवजें कोठें दुरी। वाटे तुज अंतरीं घालावासी। २ ।
न पुरे माझें आर्त घेतां तुझें सुख। मज नित्य तृप्ता भूक वाटे थोरी। ३ ।
उत्कंठित चित्त अखंड तुजकारणें। तुज देखिल्या पारणें होय नयना। ४ ।
अनंत जन्माचा हा ऋणानुबंधू। तरीच प्रीतिवादु न तुटे तुझा। ५ ।
तूं बा मजलागोनि देह कर्वतीं दिधलें। उग्र तप साधिलें जन्मोजन्मीं। ६ ।
त्यजोनि सर्व माया चित्त निरोधिलें। हृदयीं मज बांधिलें वश करोनी। ७ ।
तुज काय देइजे उतराई होइजे। ऐसें न देखिजे त्रिभुवनीं। ८ ।
शरीर प्राणाचें त्वां देउनी बलिदान। केलें पैं निर्वाण भक्तराया। ९ ।
करावें म्यां दास्य आपुलेंनि अंगें। तुज तरी कांहीं नलगे देणें घेणें। १०।
नामा म्हणे देवा तूं दीनाचा कैवारी। म्हणोनि मजवरी करिसी मोहो। ११।

२५२. भक्तजनवत्सल सुखसिंधुराशी। निर्भर मानसीं परमानंदें। १ ।
सरिसे सकळ भक्त घेउनि पंढरीनाथ। चालिले अक्षत द्यावयासी। २ ।
बाप तो कवतुकीं अनाथाचा नाथ। भोगिया श्रीमंत खेळु खेळे। ३ ।
तंव ते उदित भाग्य भाग्यवंत। दर्शनाचें आर्त होतें त्यासी। ४ ।
सकळही मिळोनि गेले कुंडलतीर्थी। आले कमळापति दर्शनासी। ५ ।
तेथें देखोनियां सकळांचा मेळा। केला द्विजां सकळां प्रणिपातु। ६ ।

सांडोनि देहबुद्धि नि:संदेह व्हावें । कृपा करोनि यावें भोजनासी । ७ ।
पाळावें आपुल्या दिधल्या सत्य वचना । करावी वासना तृप्त माझी । ८ ।
स्नान संध्या विधि सारोनि समस्त । यावें शीघ्रवत नैवद्यासी । ९ ।
ते निवाले दर्शनें तृप्त झाले मनें । परिसोनि वचनें अमृतोपम । १० ।
आम्ही तरी आश्रित हेंचि जाणा सत्य । आशिर्वाद नित्य देतों तुम्हां । ११ ।
सर्वभावें आमुचा करावा सांभाळ । स्वामी दीनदयाळ विश्व बोले । १२ ।
तुम्ही महाराज राजराजेश्वर । पाहावें निरंतर कृपादृष्टी । १३ ।
तुमचा हा आदर निरूपम सर्वथा । दिधलीसे मान्यता वेदवचना । १४ ।
तें भाष्य आपुले जतन सर्वभावें । करुनि प्रेम द्यावे नामयासी । १५ ।

२५३. बाप आर्तबंधु सकळ जीवन कंदु । भक्ताचा सुखसिंधु पंढरीरावो । १ ।
हर्षें निर्भर चित्ती आले निजभुवना । सांगे विवंचना रूक्माईसी । २ ।
धन्य दिवस झाला आजि सोनियाचा । सोहळा भक्तांचा आरंभिला । ३ ।
प्रार्थिलें ब्राह्मणां भोजनालागुनी । येताती सारोनि स्नानविधी । ४ ।
आजीचें कवतुक पाहावें अभिन्नव । हांसोनिया देव बोलते झाले । ५ ।
तंव म्हणे रूक्माई अहो जी पूर्णकामा । स्वामी मेघश्यामा कृपानिधी । ६ ।
त्यांचें पूर्व पुण्य झालें फलोन्मुख । पाहिलें श्रीमुख चरण तुमचे । ७ ।
तंव ते नित्यनेम सारोनि आपुले । वेगीं द्विज आले राउळांगणा । ८ ।
नमस्कारूनि देवें बैसविलें आसनीं । पूजा चक्रपाणीं आरंभिली । ९ ।
चरण प्रक्षाळुनि गंध तुळसी माळा । घातलिया गळां ब्राह्मणांच्या । १० ।
उजळोनि दीपक ओंवाळिले प्रीति । मग ते पात्रपंक्ति मांडियेल्या । ११ ।
रत्नजडित सकळां सुवर्णाची ताटें । षड्रस बरवंटे तयामाजी । १२ ।
विस्तारोनि वेगें ओगरोनि चांगे । संकल्प श्रीरंगें सोडियेला । १३ ।
देउनि आपोशन अमर चूडामणी । प्राथिंतो जोडोनि करकमळ । १४ ।
कवळोकवळीं घ्यावें नाम अच्युताचें । भोजन भक्ताचें सुखरूप । १५ ।

ऐसे जेविले आनंदें धाले परमानंदें। मुखशुद्धि गोविंदें समर्पिली। १६।
रत्नाचे दीपक उजाळोनि आरती। साष्टांग श्रीपति नमस्कारिलें। १७।
जोडोनि दोन्ही कर विनवीतो श्रीरंग। म्हणे आजीचा प्रसंग शुभकाळ। १८।
आम्हां तुम्हां भेटी झाल्या सुख गोष्टी। भरली सकळ सृष्टि परमानंदें। १९।
अवघे संतजन आमुचे सांगाती। जेवूं एका पांती सरिसे आम्ही। २०।
म्हणोनि सकळिकां पाचारिलें देवें। कवतुक अवघे पाहाती द्विज। २१।
ब्रह्मादिक देव तिष्ठत पाहाती व्योमीं। वंचलों रे आम्ही भक्तिसुखा। २२।
सप्रेम देउनि बुझविला नामा। ऐसें भाग्य आम्हां स्वप्नीं नाहीं। २३।

२५४. निवृत्ति ज्ञानेश्वर सोपान सांवता। जगमित्र पढियंता जिवलगू। १।
आसंद सुदामा विसोबा खेचर। नरहरि सोनार आदिकरूनी। २।
बाप आर्तबंधु कृपाळू दीनाचा। अभिमान भक्तांचा न संडी कदा। ३।
चोखामेळा वंका भक्तवत्सल लाडका। तो बोलविला देखा आरोगणें। ४।
वैराग्याचा मेरू तो गोरा कुंभारू। आवडता डिंगरू केशवाचा। ५।
ऐसे थोरसानें सकळ भक्तराणे। देवें आरोगणें बोलाविले। ६।
सधूप आणि दीप तुळशीच्या माळा। पूजिलें सकळां देवरायें। ७।
तंव राहिरखुमाबाई सत्यभामा सती। विस्तारोनि आणिती विविध बोणीं। ८।
भोंवती भक्तमंडळी मध्यें वनमाळी। शोभे नभमंडळीं चंद्र जैसा। ९।
सकळांमुखीं कवळ देतसे निजकरें। उच्छिष्ट पितांबरें सांवरितो। १०।
त्या सुखाचा पारू देखोनि वैकुंठीं। होती लुलुमिठी सुरवरांसी। ११।
ऐसें तें भोजन झालें खेळेंमेळें। ब्रह्मरसें धाले सकळभक्त। १२।
तंव विमानें आकाशीं दाटलीं सकळ। करिती कल्लोळ पुष्पवृष्टी। १३।
तें देखोनी द्विजवर पडिले चिंतवणी। म्हणती पैं झाली हानी जिवित्वाची। १४।
नव्हे हा ज्ञानमार्ग नव्हें हें वैराग्य। नवल भक्तिभाग्य आवडीचें। १५।
एक म्हणती हा पांडुरंग होय साचे। येवढें भाग्य कैचें मानवियां। १६।

हा नव्हे गुणिवंतु क्रियाकर्मातीतु । यासी प्राय:श्चित्तु काय घडे । १७ ।
नाहीं यासी आप नाहीं यासी पर । नाहीं या आचार जातीकुळ । १८ ।
षड्मार्ग संबंध नाहीं याच्या ठायीं । विकल्पाचें नाहीं वळण कदां । १९ ।
कृपेचा कोंवळा सोयरा दीनांचा । उदार मनाचा लोभापर । २० ।
अनुसरे त्याचें मायाजाळ तोडी । बैसणें तो मोडी संसाराचें । २१ ।
या नामयाची माता आम्हां तुम्हां देखतां । शिणली वेवादतां नानापरी । २२ ।
नेदी तिच्या हातीं घातिला पाठीसी । धरिला जीवेसी माझा म्हणुनि । २३ ।
देहाचा विसरु याच्या रूपांच्या दर्शनें । चरणाचेनि स्मरणें चित्त निवे । २४ ।
सुख गोष्टी यासी केलिया एकांत । तेणें पुरतसे अंत जन्ममरणा । २५ ।
ऐसें त्यांचें बोलणें ऐकोनि पंढरीनाथें । दिलें सकळिकातें भयदान । २६ ।
मग निजरूप दाविता झाला तयावेळी । नामा हृदयकमळीं अलिंगिला । २७ ।

२५५. तंव दिव्य रत्नमणी मस्तकीं किरीटी । मळवट लल्लाटीं कस्तुरीचा । १ ।
माथां मोरपीसावेठीं कुंडलें गोमटीं । पाहात कृपादृष्टी निजभक्तां । २ ।
तो पुंडलिकाचा ठेवा पूर्वपुण्यराशी । वैकुंठनिवासी देवरावो । ३ ।
वदन निर्मळ भाळ सुस्मित वेल्हाळ । दर्शनीं रत्नकीळ तेज फांके । ४ ।
त्या सुखाचे अधिकारी भक्त सप्रेमळ । हृदयीं सर्वकाळ हरीचें ध्यान । ५ ।
कौस्तुभ वैजयंती पदक हृदयावरी । शोभत साजिरी तुळसीमाळा । ६ ।
श्रीवत्सलांछन प्रीतीचें भूषण । चर्चिला चंदन श्यामतनु । ७ ।
शंखचक्र करीं ते कर कटावरी । पितांबरधारी जलदनील । ८ ।
समचरण स्वयंभ उभा विटेवरी । रूळती तोडरी दानव दैत्य । ९ ।
तेणें दिव्य तेजें ब्रह्मांड धवळलें । प्रकाशें लोपले दिग्मंडळ । १० ।
सकळ संत द्विज देखती चतुर्भूज । शंख चक्रांबुज गदापाणि । ११ ।
कीटकपक्षी पशुपाषाण तरुवर । देखती द्विजवर विठ्ठलरूप । १२ ।
परमानंद बोधें निवाले आनंदें । भेदाभेद द्वंद्वें विसरोनि गेलीं । १३ ।

एकाविण दुजें येथें न दिसे पैं आन। नाहीं आठवण देहभावा। १४।
सबाह्य कोंदली अवघी विठ्ठलमूर्ति। सुखाची विश्रांति योगियांच्या। १५।
प्रेमें वोसंडत सकळ भक्तजन। देती आलिंगन एकमेकां। १६।
हर्षें निर्भर चित्तीं आनंदें गर्जती। पावले विश्रांति सकळ द्विज। १७।
ऐसा ब्रह्मानंद सोहळा भोगवी सकळां। आपुल्या प्रेमळा निजदासां। १८।
करोनि सावध वैकुंठीचा राणा। नामा घाली चरणावरी त्यांच्या। १९।

२५६. बाप भक्तप्रिय पाहे कृपादृष्टी। करीतसे सुखगोष्टी ब्राह्मणांसीं। १।
सर्वभावें शरण सर्वकाळी मज। ते हे भक्तराज सखे माझे। २।
याचेनि उपकारें दाटलों संपूर्ण। भक्तपराधीन झालों तेणें। ३।
निवृति ज्ञानेश्वर आणि हा सोपान। हे मुकुटमणी जाण सुख मूर्ति। ४।
सर्वभूतीं भजती सर्वभावें सर्वथा। केला पैं अपैता त्याचे बुद्धी। ५।
हा जगमित्र जिवलग आमचा सोयरा। सांडिला संसारा ओंवाळुनी। ६।
माझे नामीं दृढ धरोनि विश्वास। अखंड उदास देहभावी। ७।
जिवाहोनी पढियंता हा भक्त सांवता। निर्धार सांगतां नवलाव याचा। ८।
हृदय विदारोनि आपुलेनि हातें। ठाव दिला मातें लपावया। ९।
बारा दिवसांचा हा भक्तवत्सल। माये सांडियेला वेणूनादीं। १०।
म्हणवी वो माझा त्या दिवसापासोनि। नेणें मजवांचून आणिक कांहीं। ११।
हा विसोबा खेचर आणि नरहरि सोनार। हा गोरा कुंभार अंतरनिष्ठ। १२।
समाधिस्थ सदा निवाले निश्चित। सबाह्य देखत मजलागीं। १३।
सुखाचा सुजाण आसंद सुदामा। हा माझा आत्मा आवडता। १४।
घरदार संसार त्यजिला मजकारणें। तोडिलें पै येणें मायाजाळ। १५।
चोखामेळा वंका भक्त परमसखा। विसोबा हा देखा प्राण माझा। १६।
त्यजुनि सर्व संग एकविध भावें। अनुसरले जिवें माझे ठायीं। १७।
ऐसें या भक्तांचे सांगता उपकार। आहेत बहुत फार कल्पकोडी। १८।
त्या सकळांच्या चरणींचा रजरेणु माझा नामा। भक्तिभाव प्रेमा दिधला त्यासी। १९।

२५७. तंव ते भाग्याचे सागर विनविती द्विजवर । म्हणती तूं माहेर जोडलासी । १ ।
चरणींचा वियोग न व्हावा सर्वथा । तोडावी ममता प्रपंचाची । २ ।
नलगे मोक्षमुक्ति नलगे धनसंपत्ती । देईं सत्संगती जन्मोजन्मीं । ३ ।
वेदशास्त्र पठणें बहिर्मुखमनें । केली अभिमानें छळणबुद्धी । ४ ।
धिक् तें जाणपण धिक् तो सन्मान । नाहीं प्रेमखुण कळली तुझी । ५ ।
कुळाचेनि अभिमानें अंतरलों गा तेणें । पूर्ण देहाभिमानें भुलोनियां । ६ ।
हे सकळ तुझी माया भुललों पंढरिराया । म्हणोनि जन्म वांयां गेलें होतें । ७ ।
अपराधांच्या कोडी घडल्या पैं आमुतें । निषेधलें तूंतें मायबापा । ८ ।
परी त्वां दीनानाथें ब्रीद सत्य केलें । आम्हां तारियेलें पतितांसी । ९ ।
परी नकळे काय होतें संचित आमुचें । अनंत जन्माचें पूर्वपुण्य । १० ।
तें आजि फळलें तुझिया कृपादृष्टी । भाग्यें झाली भेटी संतजनां । ११ ।
दुर्जय तोडिलें माया मोहपाश । केला पैं सोरस आपुल्यारुपीं । १२ ।
तापत्रय वणवा विझविला अवचिता । दिले प्रेमामृता जीवन आम्हां । १३ ।
आतां सर्वकाळ अविट हे दृष्टी । यासाठीं संतभेटी निरंतर । १४ ।
प्रेमाचा जिव्हाळा नामाची आवडी । मग होत कल्पकोडी गर्भवास । १५ ।
करता करविता तूंचि पैं एक । ब्रह्मांडनायक सर्वगत । १६ ।
आमुचे अवगुण न धरावे मानसीं । निरवावें संतांसी माझें म्हणुनि । १७ ।
तुझिया दासाचे द्यावे पैं दास्यत्व । तयाची वंदीत चरणधुळी । १८ ।
हेंचि व्रततीर्थ क्रियाकर्म आम्हां । द्यावा नित्य प्रेमा नामयासी । १९ ।

२५८. कृपेच्या सागरें भक्तजन करूणाकरें । देऊन आलिंगन करें निवविलें तयातें । १ ।
सर्वज्ञाचा रावो आत्मा ज्ञानदेवो । सांगेल अनुभवो तुम्हाप्रती । २ ।
ते खूण अंतरीं धरा सर्वभावें । दृढ धरोनि जीवें जतन करा । ३ ।
नलगे तीर्थाटन काया क्लेश जाण । नलगे अनुष्ठान करणें बहू । ४ ।
नलगती सायास करणें उपवास । धरावा विश्वास संतसंगें । ५ ।

नलगे वज्रासनीं बैसावें नेहटी। नलगे गिरीकपारीं करणें वास। ६ ।
नलगे उग्रतप नानामंत्र जप। भेणें जाय पाप संतसंगें। ७ ।
नलगे भस्म उधळणें वाहणें जटाभार। न घालावा पसार लोकाच्यारीं। ८ ।
सर्वभूतीं करूणा जिव्हे नामस्मृती। मग येईल निवृत्ति आपेंआप। ९ ।
क्रियाकर्म धर्म प्रेमेंविण खटपटा। करितां आला वांटा दीर्घ दोषांचा। १०।
साधनांहुनी मार्ग हा सोपा जाण। करावें कीर्तन रामकृष्ण। ११।
सर्वकाळ कथा संतांची संगती। वाचे नाम कीर्ति सर्वकाळ। १२।
तो हा राजमार्ग सर्वांहोनी चांग। सदा संतसंग वाचे नाम। १३।
संकल्प विकल्प न धरावे मानसीं। मनोभावें संतांसी शरण जावें। १४।
ज्ञानदेव म्हणे पुढती ऐका एक। सांगेन आणिक अनुभव। १५।

२५९. परमामृत सागरू मथुनियां पुरता। काढिला तत्वतां ज्ञानबोधु। १ ।
या सुखाचा पारु जाणते विरळे। घेताती गळाळे संतजन। २ ।
प्रेमाचिये ताटीं वोगरू सुखामृत। हे सुख त्वरित सेवा आधीं। ३ ।
हें सुख सेवितां परमानंद धणी। कृपा संतजनीं केली पूर्ण। ४ ।
ज्ञानाचें अंजन लेईले संतजन। जनीं जनार्दन देखती सदां। ५ ।
नाहीं भिन्न भेद सर्व ब्रह्म एक। ब्रह्मांडनायक अनंत कोटी। ६ ।
दीपांचा दीपक हृदय आत्मज्योती। विश्वीं विठ्ठलमूर्ती देखती सदा। ७ ।
हें सुख दिधलें भक्तांसी विश्रांति। नामाची हे ख्याति परमानंद। ८ ।
पढतां नाम मंत्र ब्रह्मचि अवघें। पाहातां अनुभवें वेदमत। ९ ।
तें हें विठ्ठलनाम वेदाचें गव्हार। जाणती साचार संतजन। १०।
युगें अठ्ठावीस विठ्ठलनामें जपतु। हा पुंडलिक भक्तु महामुनी। ११।
उघडली मांदूस भक्तिभाव तारूं। विठ्ठल उद्धारू कलियुगीं। १२।
न लगती सायास करणें उपवास। विठ्ठलनामें पाश तुटती जाणा। १३।
आदिब्रह्म जुनाट जपती सिद्ध मुनी। तें दिलें मंथोनि पुंडलिकें। १४।
केशवनाम मंत्र नामया सांगितले। विस्तारोनि केलें मंथन ऐसें। १५।

२६०. वेदाचें हें सार वैराग्याचें जीवन। चिदाकाशींची खूण परम गुज। १ ।
जें शुद्धज्ञान गुह्य मोक्ष मुक्ति बीज। सकळ मंत्रराज मंगलनिधी। २ ।
तें या नामयाचे होतें हृदयकमळीं। कथा भूमंडळीं प्रकट केली। ३ ।
तें हें विठ्ठलनाम साराचेंही सार। कलियुगीं उद्धार सकळजनां। ४ ।
जें श्रवणाचें श्रवण मननाचें मनन। जें निजध्यासन निजध्यासाचें। ५ ।
जें विचाराचें सार वृत्तीचा निर्धार। स्वरूप साक्षात्कार उघडा केला। ६ ।
जें भक्तिचें सौभाग्य ज्ञानाचें आरोग्य। शास्त्राचें ते चांग मथीतनाम। ७ ।
नामापरतें थोर नाहीं पैं आणिक। जनासी तारक हेंचि एक। ८ ।
जे सकळ धर्म जनक पवित्राचें पावन। जे कां अधिष्ठान आनंदाचें। ९ ।
जें योगसिद्धीचें जीवन पीयूष। जेणें पूर्ण आयुष्य कामनेचें ।१०।
पुण्यपावन देवा भक्तांचे सोहळे। प्रत्यक्ष गळाळे आनंदाचे।११।
भक्तिभावें याचें करितां श्रवण। मग नाहीं दर्शन गर्भवासा।१२।
म्हणोनि कीर्तन करावें आवडी। घ्यावी अर्थगोडी अनुभवें।१३।
नव्हें हें प्राकृत पाठांतर कवित्व। उपनिषद मथितार्थ ब्रह्मरस।१४।
जाणीव शाहणीव न करावी सर्वथा। न पहावी योग्यता व्युत्पत्तीची।१५।
हें सात्विकाचें धन भोक्ते संतजन। नामदेवे पूर्ण ग्रंथ केला।१६।

२६१. ज्ञानदेव आले काशी। विश्वेश्वर आडवे येती। १ ।
रामनगरा वेशीपाशीं। भेंटी झाल्या उभयतांसी। २ ।
परस्परें आलिंगन। नामा वंदी उभयचरण। ३ ।

२६२. पुढें उभे वेशीपाशीं। त्याला लोटांगण काशी। १ ।
स्वर्गी देवा जाल्या भेटी। भोंवत्या पताकांच्या थाटी। २ ।
नामा म्हणे विठ्ठल बोला। ज्ञानोबासी म्हणे चला। ३ ।

२६३. ज्ञानोबाचा हात। प्रेमें धरीं विश्वनाथ। १ ।
ऐसें बोलत चालत। दोघे आले गंगे आंत। २ ।

ज्ञानोबाचे पायीं । मिठी घाली गंगाबाई । ३ ।
नामा म्हणे सोडा बाई । ज्ञानदेव सर्वांठायीं । ४ ।

श्रीक्षेत्र आळंदी

संत नामदेव व संत ज्ञानदेव यांची भेट

२६४. उठले निवृत्ति संतांच्या दर्शना । पंढरीचा प्रेमा घरा आला । १ ।
केली प्रदक्षिणा वंदिले चरण । झाला अभिमान नामयासी । २ ।
देवाचे जवळी आम्ही निरंतर । यांसी अधिकार नमस्कारा । ३ ।
नित्य समागम हरीच्या चरणीं । हे आणि आम्ही देवभक्त । ४ ।
नामा म्हणे काय वंदूं यांचे चरण । अंगें परब्रह्म मजपाशीं । ५ ।

२६५. उठले ज्ञानेश्वर केलें ते वंदन । मस्तकीं चरण नमस्कारिले । १ ।
नामा म्हणे आम्हां वडिल अधिकारू । यासाठीं नमस्कारू योग्य आहे । २ ।
आम्ही देवापाशीं असतों सर्वकाळ । येउनि सकळ वंदिताती । ३ ।
वैष्णवांचे भार देव सुरगण । येताती शरण पंढरीशी । ४ ।
नामा म्हणे आतां पाहिली मंडळी । यासाठीं वनमाळी स्फुंदूं लागे । ५ ।

२६६. आला तो सोपान वंदिलें त्या पायीं । पांडुरंगा ठायीं मानियेला । १ ।
रंजल्यागांजल्याचा घेतला समाचार । संतमाय थोर अनाथाची । २ ।
आमुचें मायबाप भेटती आज । समाधान सहज आलिंगितां । ३ ।
नामा म्हणे मज कळलें याचें प्रेम । देवें केले श्रम काय गुणें । ४ ।

२६७. अखंड जयाला देवाचा शेजार । कां रे अहंकार नाहीं गेला । १ ।
मान अपमान वाढविसी हेवा । दिवस असतां दिवा हातीं घेसी । २ ।
परब्रह्मासंगें नित्य तुझा खेळ । आंधळे पां डोळे कां बा झाले । ३ ।
कल्पतरु तळवटीं इच्छिली ते गोष्टी । अद्यापि नरोटी राहिली कां । ४ ।
घरीं कामधेनु ताक मागूं जाय । ऐसा द्वाड आहे जगामाजी । ५ ।
म्हणे मुक्ताबाई जाईंना दर्शना । आधीं अभिमाना दूर करा । ६ ।

२६८. झालासि हरिभक्त तरी आम्हां काय । आंतली ती सोय न ठाऊकी । १ ।
घेऊनि टाळ दिंडी हरिकथा करिसी । हरिदास म्हणविसी श्रेष्ठपणें । २ ।
गुरूविण तुज नव्हेचि गा मोक्ष । होशील मुमुक्षु साधक तूं । ३ ।
आत्मतत्वीं दृष्टीं नाहींच पां केली । तंववरी ब्रह्मबोली बोलुनि काय। ४ ।
तुझें रूप तुवां नाहीं ओळखिलें । अहंतेतें धरिलें कासयासी। ५ ।
आमुचें तूं मूळ जरी पुसतोसी । तुझें तूं अपैसी पाहुनि घेईं । ६ ।
ऐक रे नामया होईं आत्मनिष्ठ। तरीच तूं श्रेष्ठ ज्ञानी म्हणे । ७ ।

२६९. बोलोनियां येणें वाढविला डांगोरा। अंतरींचा कोरा गुरूवीण। १ ।
संतांचा सन्मान कळेना जयासी। राहुनि देवापाशीं काय केलें। २ ।
परिसा झांकण घातलें खापर। नाहीं झालें अंतर बावनकस। ३ ।
खदिरांगारीं शृंगारी हिलाल। अंतरींचें काळें गेलें नाहीं । ४ ।
म्हणे मुक्ताबाई अभिमानें नेलें। सर्पा पाजियेलें विष तेंचि। ५ ।

२७०. अमृत टाकून कांजीची आवडी। साजेना झोंपडी काय त्याला । १ ।
खरासी अखंड गंगेचें स्नान । गेलें वांयांवीण जिणें त्याचें। २ ।
पोंवळ्याहुन अधिक दिसती रानगुंजा। श्रृंगाराच्या काजा विटंबिल्या। ३ ।
आनारा परिस चोखट इंद्रावन । चवी कडुपण हीन त्याचें । ४ ।
रंगाचीं बाहुलीं दिसती साजिरीं । बेगडेचे वरी नग ल्यालीं। ५ ।
म्हणे मुक्ताबाई पुरे तें दर्शन। गुरूवीण संतपण आहे कोठें। ६ ।

२७१. उंसाचे शेजारीं येरंडाचें झाड। नाहीं त्याचे पाडें गोडी आली। १ ।
कर्पुरासी झाला दीपाचा शेजार। काय गुणें हीर राहिल त्याचा। २ ।
सागरीं लवण टाकिलें नेऊन। काय गुण खडेपण उरलें त्याचें। ३ ।
तैसा नामदेव विठोबाच्या जागां। काय गुणें या गा कोरेपण । ४ ।
म्हणे मुक्ताबाई चंदनाचें झाड। अहंता सर्प वेढे गुंडाळिले। ५ ।

२७२. संत पाहुणेरा सज्जनाचे घरीं। पूजा करितां वरी डोई काढी। १ ।
करितां सन्मान अंगीं भरे ताठा। देवा पैं करंटा असुनी काय। २ ।
अहंता हा खुंट वाढविला चित्तीं। न साहे संगती सज्जनाची। ३ ।
पंढरीचें भूषण सांगतो जनासी। नाहीं या मनासी तीळ बोध। ४ ।
म्हणे मुक्ताबाई चांगदेवा वाणी। भजावा सज्जनीं नामदेव। ५ ।

२७३. चौदाशें वरूषें शरीर केलें जतन। बोधाविण शिण वाढविला। १ ।
नाहीं गुरूमंत्र नाहीं उपदेश। परमार्थासी दोष लावियेला। २ ।
स्वहिताचें कारण पडियेलें जेव्हां। शरण आला तेव्हां आलंकापुरीं। ३ ।
गैगीनाथें गुज दिलें निवृत्तीला। निवृत्तीचा झाला ज्ञानदेव। ४ ।
ज्ञानदेवीं बीज वाढलेंसे जनीं। तेंचि आम्हीं तुम्हीं संपादिलें। ५ ।
म्हणे मुक्ताबाई तिहीं लोकीं ठसा। नामदेव ऐसा राहिला कां। ६ ।

२७४. निवृत्तिदेव म्हणे ऐसें म्हणों नये। धन्य भाग्यें पाहें संत आले। १ ।
आपुलें स्वहित करावें आपण। संतांच्या सन्माना चुकों नये। २ ।
धन्य हो ते नर राहती पंढरी। श्वान त्यांचे घरीं सुखें व्हावें। ३ ।
नामदेवासंगें देवाचाहो ओढा। प्रेमें केला वेडा पांडुरंग। ४ ।
निवृत्तिदेव म्हणे त्यासी न् म्हणे अरे तुरे। पायीं ठेवितां बरें डोई माते। ५ ।
म्हणे मुक्ताबाई घाला लोटांगण। आपणा दर्शन नलगे त्याचें। ६ ।

२७५. कुलालाचे कुंभ भाजल्याविण माती। काय साहे संगती पाणियाची। १ ।
मेणाची पुतळी घेतां करीं बरी। अग्नीचे शेजारीं राहे कैशी। २ ।
तैसा अधिरासी काय संतसंग। मृगजळा तरंग येतिल कैसे। ३ ।
तें आजि नवल देखिलें डोळां। दगड जैसा जळा वेगळेपण। ४ ।
म्हणे मुक्ताबाई जाऊं देऊं नये। ऐसें सरिसें काय भांडें करा। ५ ।

२७६. कुलाल आपुल्या घरीं भाजवी भाचरीं। म्हणे जैं होईल हरि कृपावंत। १ ।
हरीसी वरदळ लावितो निशिदिनीं। धाडिला म्हणोनि तुम्हांपाशीं। २ ।

तुम्ही संतजन उद्धराल तत्काळ। नामा लडिवाळ विठोबाचा। ३ ।
राखावें तें ब्रीद करावें पावन। धाडा बोलावणें गोरोबाला। ४ ।
म्हणे मुक्ताबाई भाजलें कीं कोरें। काकाचें उत्तर सत्य मानूं। ५ ।

२७७. गोरा बोलाविला जुनाट पैं जुना। हातीं थापटणें अनुभवाचें। १ ।
परब्रह्म म्हातारा निवाला अंतरीं। वैराग्याचे वरी पाल्हाळला। २ ।
सोंह शब्दें विरक्ती उरली अंतरीं। पहाती अणुभरी अनुभव। ३ ।
म्हणे मुक्ताबाई घालूं द्या लोटांगण। जाऊं द्या शरण अव्यक्तासी। ४ ।

२७८. मोतियांचा चूर फेकिला अंबरीं। विजुचिया परी कीळ झालें। १ ।
जरी पितांबरें नेसविलीं नभा। चैतन्याचा गाभा नीळबिंदू। २ ।
तळीपरी पसरले शुन्याकार झालें। सर्पाचिये पिलें नाचूं लागे। ३ ।
कडकडोनि वीज निमाली ठायींचे ठायीं। भेटली मुक्ताबाई गोरोबाला। ४ ।
ज्ञानदेव म्हणे कैसी झाली भेट। ओळखिलें अविट आपुलेंपण। ५ ।

२७९. निवृत्तिदेव म्हणे चला गुंफेमधीं। अचळ हे आदि समाधी असे। १ ।
सद्गुरूप्रसादें बोधिली नेटकी। गुहे गौप्य ताटी आड केली। २ ।
दंड चक्राकार बांधिली चौकून। आंत संतजन करिती वास। ३ ।
ऐसे गुंफेमध्यें नाहीं नामदेव। म्हणुनि माझा जीव थोडा होतो। ४ ।
गैनीची मिरास घेतली प्रमाण। पूर्वभूमी जतन करित आस। ५ ।
निवृत्तिदेव म्हणे मुक्ताईच्या उत्तरें। भाजलें कीं कोरें कळों येईल। ६ ।

२८०. परस्परें गुह्य करिती भाषण। म्हणती महाधन गांवा आला। १ ।
रक्तश्वेत पीत नीळ वर्णाकार। नक्षत्राची वर पूजा केली। २ ।
प्रकाशमय तत्त्व ज्योतिर्मय पहाणें। दीप त्रिभुवनीं एक झाला। ३ ।
निवृत्तिदेव म्हणे कुलालाचें चक्र। अंतर बाहेर एक ऐसें झालें। ४ ।

२८१. हांसोनि सोपानें खुणविल्या खुणा। नामदेव पाहुणां आला असे। १ ।
तयासी हो पाक पाहिजे पवित्र। भाजलें कीं कोरें कळों नेदी। २ ।
मुक्तिकेचे पारखी तुम्ही आहां देवा। भाजुनि जीवा शिवा ब्रह्म करा। ३ ।
आनंदानें डुल्लती मारिती करावरी कर। नेणों राहिलें कोरें कोण्या गुणें। ४ ।
निर्गुणापासोनि सगुणाची संगती। नाहीं स्वरूपस्थिति अंगा आली। ५ ।
म्हणे मुक्ताबाई हेरोनियां हेरा। हिरा किंवा गारा नेणों बापा। ६ ।

२८२. जव्हारियाचे पुढें मांडियेलें रत्न। आतां मोला उणें येईल कैसें। १ ।
तैसें थापटणें पारखियाचा हात। वाफ झाल्या घात वायां जाती। २ ।
प्रथम थापटणें निवृत्तीच्या माथा। डेरा झाला निका परब्रह्म। ३ ।
तेंचि थापटणें ज्ञानेश्वरावर। आतां कैचें कोरें उरे येथें। ४ ।
तेंचि थापटणें सोपानाचें डोई। यांत लेश नाहीं कोरें कोठें। ५ ।
तेंचि थापटणें मुक्ताबाईला हाणी। अमृत संजिवनी उतो आली। ६ ।
तेंचि थापटणें नामदेवावर। डोई चोळूं मोहरें रडों लागे। ७ ।
गोरा म्हणे कोरा राहिला गे बाई। शून्यभर नाहीं भाजिलें कोठें। ८ ।

२८३. संत समागम फळला रे मला। सन्मानाचा झाला लाभ मोठा। १ ।
अतीथि आदर केला मुक्ताबाई। लाकडानें डोई फोडिली माझी। २ ।
देवानें गोंधळ घातला गरूडपारीं। भिजली पितांबरी अश्रुपातीं। ३ ।
माझें माझें म्हणोनि गाईलें गाऱ्हाणें। कळलें संतपण हेंचि तुमचें। ४ ।
भरी भरोनियां आलों तुमचे जवळी। कैकाड मंडळी ठावी नोव्हे। ५ ।
नामा म्हणे सन्मान पावलों भरून। करितां गमन भलें दिसे। ६ ।

२८४. उद्विग्न मनीं करी दीर्घ ध्वनी। नाहीं माझे कोणी सखे ऐसे। १ ।
वैराग्य कसोटी सोसवेना घाव। पळावया पाव मार्गे काढी। २ ।
झाले चाळाचूळ मनांत चंचळ। युगा ऐसें पळ वाटतसे। ३ ।
नामा म्हणे जावें पळोनियां आतां। संतसंग होतां भाजतील। ४ ।
म्हणे मुक्ताबाई चैतन्याचा केर। ब्रह्म अग्नीवर चेतवावा। ५ ।

२८५. अंतर बाहेर भाजूं आम्ही कुंभ । भरूं निरालंब सगळेची। १ ।
अहं सोहं दोन्ही ऊर्ध्व लावूं फुंकणी। नवद्वारें फुंकोनि जाळ करूं। २ ।
जीवित्व काढुनि शिव घडूं अंगा। प्रिय पांडुरंगा आवडेल। ३ ।
म्हणे मुक्ताबाई पळायाचे पाही। आसन स्थिर नाहीं नामयाचें। ४ ।

२८६. न पुसतां संतां निघाला तेथुनी। पैलपार इंद्रायणी प्राप्त झाला। १ ।
मागें पुढें पाहे पळतो तांतडी। आला उठाउठीं पंढरीसी। २ ।
कळवळोनि कंठीं धरिली विठ्ठल मूर्ती। नको देऊं हातीं निवृत्तीच्या। ३ ।
ज्ञानदेव सोपान पाठविले कोरे। जुनाट म्हातारा जाळूं आला। ४ ।
मुक्ताईनें तेथें माजविली कळी। हे संत मंडळी कपटी तुझी। ५ ।
नामा म्हणे देवा आणिलें पूर्व दैवें। गेलों असतों जीवें सगळाची। ६ ।

२८७. पूर्वी तुझी काही केली होती सेवा। उपयोगा देवा आली आजी। १ ।
अनंत जन्मींचें फळलें अनुष्ठान। पाहिले चरण विठो तुझे। २ ।
न जाणों माझ्यां येतील पाठोपाठी। घालतील मिठी भिडें तुला। ३ ।
त्यासी द्याल तुम्ही अगत्य उदारा। मज कां न मारा आपुले हातें। ४ ।
नामा म्हणे तुझे न सोडीं चरण। युगायुगीं धरणें घेतलें असे। ५ ।

२८८. हातांत नरोटी जीर्णवस्त्र भार। म्हणसी सवदागर संत माझे। १ ।
परळ भोपळा गृहामाजी संपत्ति। तुम्ही कां श्रीपति भूषण सांगा। २ ।
भणंगाचे घरां नित्यची राजपट। सांगसी अचाट ब्रीद त्यांचें। ३ ।
कैकाड्याचेवाणी करिती गुडगुड। मजला हें गूढ उमजेना। ४ ।
नामा म्हणे गाती प्रकाशाचें गाणें। आम्हां अघोरवाणें दिसतसे। ५ ।

२८९. म्हणती घेतल्या आम्हीं धनाचिया कोडी। खर्चायाला कवडी थार नसे। १ ।
हांसती रडती पडती एकमेकांवर। आनंदाला पार नाहीं म्हणती। २ ।
काय गुणें देव रिझाला त्यांवरी। नेसाया फटकुरी जन्म गेला। ३ ।
पाहोन दरिद्र झालों कासाविस। केवळ परीस पांढरेच। ४ ।

लहानसी मुक्ताई जैसी सणकांडी। केले देशोधडी महान संत। ५ ।
सगळेंची काखेसी येई ब्रह्मांड । नामा म्हणे पाखांड दिसतें मज। ६ ।

२९०. पांचा सातांचा एकाजागीं मेळा। देताती कवळा एकएका। १ ।
जातांनाच माझी केली विटंबणा। म्हणोनि नारायणा मागें आलों। २ ।
पाहिला तयाचा मानस आदर। जमा केला केर जाळावया। ३ ।
त्याच्या धाकें मागें आलों रे अनंता। येत तुझ्या चित्ता बरें त्यांचें। ४ ।
नामा म्हणे जीवें आलों वांचवोनी। अझुनि तरी चक्रपाणि वांचवीं मज। ५ ।

२९१. आहे त्यांचे मनीं करावें आगमन। घेतील मागून तुजपाशीं। १ ।
तयेवेळीं व्हाल तुम्ही बेभान। द्याल काढून संतांपाशीं। २ ।
खादल्या जेविल्याचे राखावे स्मरण। तुला माझी आण पांडुरंगा। ३ ।
चालविला लळा पुरविली आवड। आतां कां दगड जड झालों। ४ ।
कां माझी चिंता सांडिली अनंता। संतांहाती देतां हरूष वाटे। ५ ।
नामा म्हणे काय करिसी अमंगळ। अडचणी राउळामाजी झाली। ६ ।

२९२. वटरोनि डोळे पाहती अभास। मज त्याचा भास कळों नेदी। १ ।
भाजा भाजा म्हणोनि उठली एकसरां। मग म्यां बाहेरां गमन केलें। २ ।
आतां याजवरी द्याल त्यांचें हातीं। होऊं पाहाती माती जीवित्वाची। ३ ।
अभयाचें दान द्यावें बा श्रीहरी। दुर्बळ बाहेरी घालूं नये। ४ ।
समर्था लांच्छन लागतें नांवाचें। न जाणों देवाचें असेल कांहीं। ५ ।
नामा म्हणे नांव पतितपावन । यया बोला उणें आणूं नये। ६ ।

२९३. संतांसी विन्मुख झाला तो गव्हार। नाहीं आतां थार इहपरलोकीं। १ ।
नाहीं घेतला वेड्या संतांचा अंगवळा। झोंप बैसली डोळां अज्ञानाची। २ ।
भ्रांतीनें तुझी पुरविली पाठी। सज्जनाच्या गोष्टी कडू झाल्या। ३ ।
हाता आला लाभ गमाविला सारा। भुललासी गव्हारा भ्रमभुली। ४ ।
मोह सर्पें तुझें व्यापियेलें अंग । म्हणे पांडुरंग नामयासी। ५ ।

२९४. देव आणि नामा उभे भीमातीरा । प्रेमें येरयेरां आळविती । १ ।
देव म्हणे नामया ऐकें गुह्य गोष्टी । संसाराची तुटी जेणें होय । २ ।
श्रीगुरूवांचुनि मुक्ति तुज नाहीं । भवनदी डोहीं नुतरसी । ३ ।
शरण गुरूसी झालिया सप्रेमें । संसाराचा श्रम उतरूनी । ४ ।
गुरू वांचुनियां कैंचा मुक्तिठाव । संसार श्रम उतरूनी । ५ ।
म्हणुनि नामया तुवां गुरूसि जावें शरण । तेणें भवबंधनें मुक्त होती । ६ ।
ऐसें ऐकुनियां नामा थरारिला । मूर्छागत पडला भूमीवरी । ७ ।
भूमी लोळे नामा कंठ सद्गदीत । डोळियां स्रवत अश्रुजळ । ८ ।
इतुकें देखोनियां द्रवला पुरूषोत्तम । नामयासी सप्रेमें उचलिलें । ९ ।
नामया तुज काय वाटतसे दुःख । संसाराचा शोक तुज झाला । १० ।
नामा म्हणे देवा तुज ऐसा दाता । मज भवव्यथा कवणेंपरी । ११ ।

२९५. श्रीविठ्ठलें आपल्या मुखवचनें । नामदेवासी करी आज्ञापन ।
होवोनि दीनाचे अति दीन । सद्रूसी शरण रिघावें । १ ।
जोडल्या सद्गुरु कृपालेश । मग सर्वत्र माझाची प्रकाश ।
तुज मज भेदाचा भास । तो निरसोन जाईल । २ ।
नामा म्हणे तुजशीं । पावावया सेविजे सद्गुरुसी ।
तो तूं रोकडा जोडिलासी । आतां सद्गुरूसी काय काम । ३ ।
फळ तरूवर शिखरीं । म्हणोनि आरोहण कीजे त्यावरी ।
तें फळ अवचिता जोडिलें करीं । मग तयावरी कासया चढावें । ४ ।
मग श्रीहरि म्हणे अज्ञान । सांडून सेविजे सद्गुरूचरण ।
तुझ्या प्रेमें माया सांग धरून । लटिका तुजपाशीं मी खेळें । ५ ।
जंव सद्गुरूचें नाहीं सेवन । तंव मी जैसें स्वप्नींचें धन ।
माझें न तुटे भवबंधन । सद्गुरू आज्ञेवांचूनी । ६ ।

तेणें नामा सद्गदीत झाला। विठोबाच्या चरणीं लागला।
कोण गुरु पाहिजे केला। तें सांगिजे स्वामिया। ७।
मग श्रीविठ्ठल म्हणे ऐक आतां। सांगेन सद्गुरूची गुणवार्ता।
त्वां पाहोनि तत्वता। शरण तात्काळ रिघावें। ८।
भक्तीचें नेणे लक्षण। कृपामंद दयाहीन।
इतराचे अवगुण। अखंड मुखीं जल्पती। ९।
मी एक जाणता सर्वांठायीं। सर्व शिकविलें म्यांचि पाही।
ऐसें बोलती जन प्रवाही। महंती लागीं। १०।
देखिलिया सज्जन। त्यासी करी सन्मान।
सभा देखोनियां छळण। करी करवी तयाचें। ११।
लांडें लटिकें गद्य पद्य। पुसोनि होती श्लाघ्य।
नेणे तरी हांसोनि निंद्य। बोलती ह्या गुरुसी। १२।
तो जरी सांगे खरें। त्यासी बोलती बरें बरें।
सभाजनांसी नेत्रद्वारें। अशुद्धता दाविती। १३।
आपण न सांगती आपुलें गुज। पुढल्यासी म्हणती नकळे तुज।
ऐसें संदेह करणीचें भोज। वाटे तया। १४।
शिष्य करितां उल्हासती। शिष्य होई म्हणोनि उपदेशिती।
नानापरी बोधिती। सेवेलागीं। १५।
शिष्य करिती बहुवस। त्यांच्या सेवेची करिती आस।
जो न भजे त्यास। शिव्या शाप देताती। १६।
तंत्र मंत्र उपदेशिती। ध्यान आसनीं गोविती।
देवा ब्राह्मणा न भजती। आचारभ्रष्ट जे। १७।
धातु विद्येची धरिती गोडी। जारणमारणाची अति आवडी।
विषयवासनेची हुंडी। अखंड जीवीं। १८।

ज्ञान गर्वाचा महिमा बरवा। श्रीगुरू ऐसा अखंड भावा।
शिष्य समुदाय देखोनि गर्वा। थोरीवेचा मानिती। १९।
असो बहु ऐसें कथन। परी सद्गुरू कृपाघन।
त्याचें ऐक महिमान। सावध चित्तें। २०।
ज्यासी गुरूत्वाचें नाहीं काज। शिष्य भजतां वाटे लाज।
उदास वृत्ति सहज। निर्मळ भोळा। २१।
निंदा स्तुति समान। बोलती भेदिती कठिण वचन।
कथीं न होती क्रोधायमान। कवणाही वरी। २२।
जे नेणती खरें खोटें। समान वाटे सान मोठें।
सुखदुःखाचे चपेटे। न शिवती कदाकाळीं। २३।
शिष्य करितां आळस चित्तीं। केलिया सर्वस्व निरोपिती।
कांहीं थोरीव नाहींच चित्तीं। महत्वाची। २४।
सज्जन देखोनि आनंदती। त्याचे गुणागुण न विचारिती।
जीवें भावें इच्छिती। साधुसंग। २५।
आपुला कष्टवुनी देहो। ज्ञान तर्काचा कलहो।
साधु सेवेचा मनीं लाहो। करी सदा। २६।
जें आंत बाहेरी भरोनी उरलें। अंतरीं निवोनी विरालें।
परब्रह्मीं सहजावलें। नेणों काय। २७।
ऐसें साधूचें महिमान। सांगतां कैचें उरेल मन।
कल्पा अवधीं करितां कथन। नव्हे पूर्णपूर्णता। २८।
ऐसा साधु भेटेल तुज। तरी मीच होवोनि पावसी मज।
जाईल सर्व संदेह आज। आपेंआप नामया। २९।
मग नामदेव म्हणे देवा। ऐसा साधु भेटेल जेव्हां।
तरी कैशापरी सेवावा। कृपानिधी तो। ३०।

मग बोलिले श्रीरंग। दैवत बुद्धिचा होईल त्याग।
तन मन धन अर्पोन चांग। शुद्ध सेवा करावी। ३१।
तर्क वितर्क बाह्य मुद्रा। तेथें न चले गा भक्त नरेंद्रा।
तारीं तारीं या भवसमुद्रा। म्हणोनि शरण रिघावें। ३२।
ते अंतर्बाह्य व्यापक। जाणती सर्व लीला कवतुक।
जैसे ज्यासी देखती देख। तैसे तयासी आज्ञापिती। ३३।
भाग्यें जरी जोडती त्याचे चरण। तरी वर्तणूक आहे कठिण।
ते तुज सांगतों गुप्त खूण। सावधान ऐक पां। ३४।
शरीर वेंचिलें तरी वेंचिजे। परी सद्‌गुरूवचन नुल्लंघिजे।
रात्रंदिवस राहिजे। आज्ञा संकेतीं। ३५।
ज्यावरी गुरूची प्रीती। त्याची अनन्य भावें किजे भक्ती।
आज्ञे वांचोनि कल्पांतीं। विरोध कोणासी न करावा। ३६।
कां जरी तो सर्वांतरीं आहे। विरोध कोणाचा न साहे।
विशेष सद्‌गुरु जरी होये। तरी खेद न कीजे। ३७।
अरे विरोधभाव असतां। तें चढे सद्‌गुरूच्या माथा।
जैसा घट भंग होतां। अमृत सांडे। ३८।
ज्यासी सद्‌गुरुची कृपा असे। त्यासी मानावें आम्हां ऐसें।
सर्वस्व जातां मानस। न करीजे अंतर। ३९।
देखे त्याचे हृदयांतरीं। सद्‌गुरू वसे निरंतरीं।
त्यासी खेद होतां भारी। अंतरे सद्‌गुरू। ४०।
क्रोध हृदयीं भरला। तो आत्मस्थितीसी अंतरला।
तोचि गुरूचा घात केला। शिष्याहातीं। ४१।
गुरूशिष्य तोचि निजबंधु। त्यासी स्वप्नीं न किजे विरोधु।
करितां घडे गुरूवधु। शास्त्रवाक्य। ४२।

तरी गा कार्यकारणें । बोलिजे तेंची घडावें वर्तणें।
एक होतां कोपायमान। एक समाधान त्यास द्यावें ।४३।
जो आपल्या गुरूची स्तुति करी । त्याचे चरण वंदावे शिरीं।
निंदा बोलती ये अवसरीं। निघीजे तेथोनी ।४४।
गुरूसमीप न बैसीजे । गुरूसी वचन न बोलिजे।
आज्ञा मागोनि वंदिजे । कार्याकारणें ।४५।
जे देशीं आहे सद्गूरू । तिकडे कीजे नमस्कारू।
चंद्राकारणें चकोरू। तैसा भेटी इच्छिजे।४६।
गुरूसी अर्पिजे तन मन। गुरुसी अर्पिजे वित्त धन।
गुरूसी अर्पिजे चैतन्य । आनंदरूप ।४७।
गुरूचे दोष गुण । मनें न किजे उच्चारण।
जें जें गुरूचें आज्ञापन। मेरू ऐसें मानिजे ।४८।
सज्जनाची संगति धरिजे। गुरूरूप विश्व मानिजे ।
चित्तानुसार अर्पिजे। साधुजनांसी ।४९।
ज्यासी सद्गुरू कोपला। तो साधु असतां खर वागला।
ईश्वर जरी साह्य झाला। तरी काढों न शके।५०।
सद्गुरू आधीन सकळ देव । गुरू आधीन पितर मानव।
सद्गुरू पूजितां सर्व। आनंदातें पावती ।५१।
ऐसें सद्गुरूचें महिमान । म्हणोनि ब्रह्म त्या आधीन ।
तो जरी पतितासी देईल मान। तरी ब्रह्म पूर्ण तो होय।५२।
ऐसें जेणें आचरावें। तरी सद्गुरूसी शरण जावें।
नाहीं तरी करावें। नामस्मरण माझें पैं ।५३।
तेणेंकरून कांहीं एक। निवांरू शकेल जन्मदुःख।
कोणें एक जन्मीं सद्गुरू देख। भक्ति करोनि पाविजे।५४।

चढा वोढी गुरू करिती। मग सुबुद्धिही टाकिती।
त्यासी यमाघरीं प्राप्ति। रवरवाची ।५५।
सद्‌गुरूसेवा तें मोक्षपद। सद्‌गुरूसेवा तें आनंदपद।
सद्‌गुरू सेवा तो ब्रह्मावबोध। कैवल्यप्राप्ती ।५६।
असो ऐसिया परी। जो सद्‌गुरू वाक्य वाहे शिरीं।
तोचि ब्रह्मविद्येसी अधिकारी। हरिहरां वंद्य तो ।५७।
ऐसे नामदेवाप्रती श्रीहरी। स्नेह साक्षेपें निरूपण करी।
ऐकोनियां चरणावरी। सद्‌गदीत होउनि लोटला।५८।
देवा तूं होवोनि माझी दिवटी। गुरू निधान दाखवीं दृष्टी।
जेणें करुनी भवबंध गांठी। सुटेल सर्वथा ।५९।
मग कळवळोनि श्रीहरी। नामदेवातें पोटासीं धरी।
जाय पावशील झडकरी। हस्त विसा खेचराचा ।६०।
तेणें नामयासी समाधान। देवही झाला सुखसंपन्न।
नामा पावोनि ब्रह्मज्ञान। मिळशील माझ्या स्वरूपीं ।६१।
ऐसे हें देवभक्त निरूपण। प्रथम शिष्यासी करी श्रवण।
मग दीजे पूर्णपणे। म्हणे नामा ।६२।

२९६. अनाथांचा नाथ तुझी ब्रिदावळी। मज कारे जाळी भवव्यथा। १।
देव म्हणे नामया गुरू वांचुनियां। मुक्ति पावावया आन नाहीं। २।
आन नेणें कांही करिसी वित्पत्ति। नव्हे माझी प्राप्ति गुरूवीण। ३।
जाईं नामया जाईं गुरूसी शरण। तुटे भवबंधन तुझें वेगीं। ४।
नामा म्हणे देवा कवणा शरण जाऊं। कोणा मी होऊं शरणागत। ५।

२९६ अ. देव म्हणे नामया विसोबा खेचरासी। शरण तयासी जावें वेगीं। १।
इतुकें ऐकोनि नमियेलें देवा। चालियेला तेव्हां विसोबापाशीं। २।

चिंताग्रस्त नामा आला आंवढ्यासि । पुढें देउळासी देखियेलें । ३ ।
नामा तयेकाळीं गेला देउळासी । देउळीं कौतुकासी देखियेलें । ४ ।

२९६ ब. देवावरी पाय ठेवुनि खेचर । निजेला परिकर निवांतचि । १ ।
देखोनियां नामा पावला विस्मया । कैसा हा प्राणिया देवो नेणों । २ ।
उठींउठीं प्राण्या आंधळा तूं काय । देवावरी पाय ठेवियेले । ३ ।
विसोबा खेचर बोले नामदेवा । उठविलें जिवा कारे माझ्या । ४ ।
देवावीण ठाव रिता कोठें आहे । विचारोनि पाहें नामदेवा । ५ ।
जेथें देव नसे तेथें माझे पाय । ठेवीं पां अन्वय विचारूनी । ६ ।
नामा पाहे अवघा जिकडे तिकडे देव । कोठें रिता ठाव न देखेची । ७ ।

२९७. इतुकें देखोनि चरणीं घाली मिठी । सांठवला सृष्टीं अवघा देव । १ ।
तिहीं त्रिभुवनीं आपण व्यापुनी । आनंदें कोंदोनि राहियेला । २ ।
श्रीगुरुचे पाय जीवें न विसंबत । मनोवृत्तिसहित ओंवाळिलें । ३ ।
डोळियांचे डोळे उघडिले जेणें । आनंदाचें लेणें लेवविलें । ४ ।
जन्ममरणाचें तोडिलें सांकडें । कैवल्यची पुढें दावियेलें । ५ ।
कैवल्याचा गाभा विटेवरी उभा । दिसे दिव्य शोभा पांडुरंग । ६ ।
नामा म्हणे माझी भक्ति हे माउली । कृपेची साउली केली मज । ७ ।

श्रीगुरु विसोबा खेचर यांचा संत नामदेवास बोध

२९८. खेचरीं धरिली माव लिंगावरी ठेविला पाव । पहावया भाव नामयाचा । १ ।
नामा तेथें आला देव नमस्कारिला । देखोन बोलला वचन त्यासी । २ ।
लिंगावरोनि चरण काढाजी वहिले । दिसतां वरी भले करणी न कळे । ३ ।
तंव येरू बोलिला नामया तूं भला । मज नाहीं कळला देव तुझा । ४ ।
जेथें नाहीं देव तेथें ठेवीं पाव । सर्वज्ञ सदैव तूंची अससी । ५ ।

मीपणें भूललों मज नकळेची कांहीं । देव नसे ते ठायीं पाय ठेवीं । ६ ।
तंव नामा होय विचारिता शब्दाची कुसरी । पाहतां निर्धारीं सान नोहे । ७ ।
देवावीण ठाव हें बोलणेंची वाव । परतोनि संदेह पडला मज । ८ ।
आपुले उमाणे आपण उमगावें । मजसी तारावें भवसागरीं । ९ ।
नामा धरी चरण अगाध तुमचें ज्ञान । आपुलें नाम कोण सांगा स्वामी । १० ।
येरू म्हणे खेचर विसा पैं जाण । लौकिकी मिरवणें अरे नामया । ११ ।
नाम आणि रूप दोन्हीं जया नाहीं । तोचि देव पाहीं येर मिथ्या । १२ ।
जळ स्थळ आणि काष्ठ हे पाषाण । पिंड ब्रह्मांड व्यापून अणुरेणु । १३ ।
सर्वत्र साक्षभूत हे जाणोनि पाहो । खेचर म्हणे नामयातें अवघा देवो । १४ ।

२९९. नामदेवा काय करसी तीळ तुळसी । उभा गा ठेलासी दर्भ जैसा । १ ।
भुका कां गा मरसी जेथींचा तेथें । केशवराज तूंतें आंतुडेना । २ ।
नाहीं दया ध्यान ईश्वरीं भजन । वांयांवीण प्राण कां करितोसी । ३ ।
हरिभक्तिवीण जन्मला जो नरु । म्हणे विसोबा खेचरू अरे नामया । ४ ।

३००. तुझें निजसुख तुजपाशीं आहे । विचारूनी पाहें मनामाजी । १ ।
विवेकवैराग्य शोधुनियां पाहे । तेणें तुज होय ब्रह्मप्राप्ती । २ ।
ज्ञानाचा प्रकार सहजची झाला । अहं भाव गेला गळोनियां । ३ ।
खेचर विसा म्हणे जेथें ओंकार निमाला । सहजची झाला ब्रह्ममूर्ती । ४ ।

३०१. जरी म्हणसी देव देखिला । तरी हा बोल भला नव्हे नामया । १ ।
जोंवरी मी माझें न तुटे । तंव आत्माराम कैसेनि भेटे । २ ।
खेंचर साह्यानें मी कांहीं नेणें । जीवा या जीव इतुलें मी जाणें । ३ ।

३०२. मेघेंवीण जळ कीं जळेंविण पूर । परि नाहीं उतार तेथें नख न भिजे । १ ।
आहे तें तें बुडे नाहीं तें तें तरे । लटकीयाचें खरें वाढविसी । २ ।
म्हणे खेचर विसा तूं झालासी पिसा । दृश्याची हे आशा सांडीं नामया । ३ ।

३०३. सुखाचें सुखरूप घेउनी जा तरी । विठ्ठलनामें भरी तिन्ही लोक। १ ।
आशापाश याहीं वासना पोखी। विठ्ठलनामा शेखीं घेउनी राहें। २ ।
नलगती सायास करणें काया क्लेश। आपण वैकुंठ येईल सवें। ३ ।
नाठवी संसार नाठवी देहभाव । रोहिणीची माव नकळे काय। ४ ।
कुल्लाळकुसरीं भ्रमत चक्र । आयुष्या आवर्त मापा करी। ५ ।
खेचर विसा म्हणे येथुनी काढिलें । तें तुज दिधलें जारे नामया। ६ ।

३०४. श्रवणीं सांगितली मात मस्तकीं ठेवियला हात । पदपिंडाविवर्जित केला नामा। १ ।
खेचरू विसा प्रेमाचा पिसा। तेणें नामा कैसा उपदेशिला। २ ।
तया सांगितलें गुज। आतां पाल्हाळीं तुज काय चाड। ३ ।
मग खेचरू म्हणे मज ज्ञान हेंचि गुरू । तेणें अगोचरू म्हणे केला नामा। ४ ।

३०५. सुखालागीं मन तुझें गिवसीत तळमळी । परी सुख आहे जवळी नकळे तुज। १ ।
दर्पणीं दीप्ति कीं दुग्धीं घृतशक्ति। परी करणीविण हातीं न लभेची जाण। २ ।
सुखालागीं सुख सोय दाखवीन पाहें। अनुभवोनि होय सुखरूप। ३ ।
सुख तें शांति सुख तें दया क्षमीं। सुख ते उपदेश मी निर्विकारीं। ४ ।
सुख तें नैराश्य सुख हरिदास्य । सुख तें विश्वास सदा वसे। ५ ।
सुख तें सत्संगती सुख तें नामी प्रीती । सुख तें विकृति विषय भोगी। ६ ।
सुख तें एकांतवास सुख तें लौकीक त्रास । सुख तें सौरस स्वस्वरूपीं। ७ ।
म्हणे खेचरविसा परीयेसीं विष्णुदासा । न घडे भरंवसा तरी अनुभवणे। ८ ।

३०६. भक्ति त्रिविधा षड्विध नवविधा। यजन याजने जीवातें दंडिताती सदा। १ ।
केशव परमात्मा नेणोनियां जीं पतितें । पतनीं पडतां होतीं भूतें रया। २ ।
नाहीं रूप स्थिती नाही शब्द स्थिती। नित्य तया वस्ती निरंजनीं। ३ ।
एकलें परब्रह्म गुरुमुखें जाणावें। तरी चुकवावें पुनरावृत्ति रया। ४ ।
ऐसें रे नामया वचन ऐक पुढें। हे तो देवाविषयी श्रुतिचे निवाडे। ५ ।
श्रुती नेती नेती परतोनि आलिया। खेचर पुढें सांगे नामया। ६ ।

३०७. आधीं चैतन्य अर्पैतें करोनी। मग संचरे तारूण्य वनीं।
कामक्रोध तुज देखोनी। जाती पळोनी बारा वाटा। १।
तुज पाठी कवण धांवे। कवण टाकी कवण पावे।
कामक्रोधें जग मोहावें। कासियासी खोवावे पोटीं पाय। २।
माया मोहजाळ तुटेल। पळेल पां काळ व्याळ।
कारे स्मरसी ना गोपाळ। मिथ्या व्याकुळ कांजेवीण। ३।
वैराग्ये दृढ होईं निरूता। कासया भितोसी चपेट घाता।
परस्त्री तितुकी मानीं माता। विषयीं निमित्या आल्यासाठीं। ४।
धर्माचेनी मार्गें निघाला कर्ण। शिबी चक्रवती झाला जीवित्वहीन।
तयामाजी सांग नाडला कोण। लटकी झकवण कां बोलती। ५।
इंद्रिया गोड तें आरोगिजे। मग धनीवरी धांवा पोखारिजे।
काय सांगूं शहाणपण तुझें। खेचर विसा म्हणे अरे नामया। ६।

३०८. येथोनि तेथवरी धांवोनियां गेलों। कांहीं नाहीं तें पाहुनियां आलों। १।
कोठें गेलों कोठें धांवुनी आलों। कांहीं नाहीं तें पाहुनियां धालों। २।
खेचर विसा म्हणे नामदेवा। कांहीं तें तुम्हीं मज दाखवा। ३।

३०९. पर्वतप्राय पापराशी होती दग्ध। वाचेसी मुकुंद उच्चारितां। १।
अच्यूत श्रीहरी केशव नरहरी। माधव हरहरी रामकृष्ण। २।
नामाचे साधन करशील पूर्ण। ते प्रपंचाचें भान उरों नेदी। ३।
उदासीन वृत्ति आचरावें कर्म। नाहीं देहधर्म गुण माया। ४।
ऐसा हा अनकळीत मार्ग साधेल तुज। खेचर विसा गुज सांगे नामया। ५।

३१०. आप तेज वायु पृथिवी गगन। मेलें तें कवण पांचामध्यें। १।
आम्हां मरण नाहीं मरशील काई। आत्मवस्तु पाहीं श्रीगुरूमुखें। २।
जिताची मरण आलेंसे हातां। मरण बोलतां लाज नये। ३।
खेचर विसा म्हणे आम्हां मरण नाहीं। कैसें मरण पाहीं आलें नामया। ४।

३११. मरण सांगा स्वामी कवणिया गुणें । संसारीं मरण उरलें नाहीं । १ ।
आम्हां मरण नाहीं मेलें होतें काई । श्रीगुरूच्या पायीं राहें मना । २ ।
मरणें हें काया मरणें हें माया । मरे हे छाया कवण्या गुणें । ३ ।
भक्ति अमरकंदु रामनाम वंदूं । नामयासी छंदू विठोबाचा । ४ ।

३१२. सद्गुरूनायकें पूर्ण कृपा केली । निजवस्तु दाविली माझी मज । १ ।
माझें सुख मज दावियेलें डोळां । दिधली प्रेमकळा ज्ञानमुद्रा । २ ।
तया उतराई व्हावें कवण्या गुणें । जन्मा नाहीं येणें ऐसें केलें । ३ ।
नामा म्हणे निकी दावियेली सोय । न विसरावे पाय विठोबाचे । ४ ।

३१३. पाषाणाचा देव बोलेचि ना कधीं । हरि भवव्याधि कैंवि घडे । १ ।
दगडाची मूर्ति मानिला ईश्वर । परि तो साचार देव भिन्न । २ ।
दगडाचा देव इच्छा पुरवीत । तरि कां भंगत आघातानें । ३ ।
पाषाण देवाची करिती जे भक्ति । सर्वस्वा मुकती मूढपणें । ४ ।
प्रस्तराचा देव बोलत भक्तांतें । सांगते ऐकते मूर्ख दोघे । ५ ।
ऐशांचें महात्म्य जे कां वर्णिताती । आणि म्हणविती तेणें भक्त । ६ ।
परंतु ते नर पामर जाणावे । त्यांचे नायकावे बोल कानीं । ७ ।
धोंडा घडोनियां देव त्याचा केला । आदरें पूजिला वर्षें बहु । ८ ।
तरी तो उतराई होय केव्हां काई । बरवें हृदयीं विचारा हें । ९ ।
धोंडापाण्याविण नाहीं देव कोठें । होत सान मोठें तीर्थ क्षेत्र । १० ।
द्वादशीचे गांवीं जाहला उपदेश । देवावीण ओस स्थळ नाहीं । ११ ।
तो देव नामया हृदयीं दाविला । खेचरानें केला उपकारु हा । १२ ।

३१४. सुखाचा सुखतरु सद्गुरू खेचर । स्वरूप साक्षात्कार दाखविला । १ ।
विठ्ठल पाहतां मावळलें मन । ध्यानीं भरले नयन तन्मय झाले । २ ।
मी माझें होतें तें मजमाजि निमालें । जळें जळ गिळिलें जयापरी । ३ ।
तेथें आनंदी आनंदु ओळला परमानंदु । नामया झाला बोधु विठ्ठलनामें । ४ ।

३१५. सद्गुरूचे पाय जीवें न विसंबावे। मन वळवावें वृत्ति सहित। १ ।
डोळियाचे डोळे उघडिले जेणें। आनंदाचें लेणें लेवविलें। २ ।
जन्ममरणाचें फेडिलें सांकडें। कैवल्यचि पुढें दाखविलें। ३ ।
मोहरले तरू पुष्प फळ भारें। तेचि निराकार सनकादिक। ४ ।
नामा म्हणे स्वामी खेचर माउली। कृपेची साउली केली मज। ५ ।

३१६. नाशवंत देतां ब्रह्म येईल हातां। ऐसी ज्याची कथा पुराणांत। १ ।
सद्गुरूचे पायीं देहासि अर्पितां। तात्काळ मुक्तता हातां येते। २ ।
माया देवोनियां ब्रह्म घ्यावें हातीं। ऐशा गुरूप्रति कां भजाना। ३ ।
नामा म्हणे गुरूपायीं लाभ आहे। मोक्ष तोही पाहें दास होतो। ४ ।

३१७. कृपेची साउली अखंड लाधली। खेचर माउली भेटलिया। १ ।
आतां मज भय नाहीं पैं कोणाचें। जन्म मरणाचें दुःख गेलें। २ ।
बोधमोक्षाची फिटली काजळी। समाधि लागली समाधीसी। ३ ।
नामा म्हणे माझें सर्वही साधन। खेचरचरण न विसंबे। ४ ।

३१८. स्वानंदांत पडोनियां जाती। न संडी वासना चघळीत हस्तीं। १ ।
तैसें माझें मन मुरारी। वासना धांवे विषयांवरी। २ ।
डोळियांचीं बुबुळें फुटोनियां जाती। न संडी वासना हालवितों पातीं। ३ ।
ढोराचें पुच्छ मोडोनियां चांगा। पुढती पुढती हालविती पैं गा। ४ ।
वोढाळ ढोरा बांधियेलें काष्ठ। पुढती पुढती धरी तीच वाट। ५ ।
नामा म्हणे माझी मुळीं वासनाच खोटी। खेचर विसा चरणीं घातलीसे मिठी। ६ ।

३१९. सूर्याचा प्रकाश सर्व सृष्टीवरी। धन्य तो अंतरीं सर्व काळ। १ ।
स्वर्गादि पाताळ सर्व पूर्ण जळें। चातका न मिळे मेघाविण। २ ।
नारायण पूर्ण सर्व भूतांठायीं। अभाग्यासि नाहीं तिहीं लोकीं। ३ ।
नामा म्हणे गुरूकृपेचें अंजन। पायाळासी धन दिसे जैसें। ४ ।

३२०. नामा स्वयंपाक करोनि बैसला। केशव श्वानरूपें आला।
रोटी घेऊनि पळाला। सर्वां भूतीं केशव। १ ।
हातीं घेऊनि तुपाची वाटी। नामा लागला श्वानापाठीं।
तूप घे गा जगजेठी। कोरडी रोटी कां खाशी। २ ।
तंव श्वान हांसोनि बोलिले। नामया तुज कैसें कळलें।
येरू म्हणे खेचरें उपदेशिलें। सर्वां भूतीं विठ्ठल। ३ ।

३२१. सुखाचे सोयरे भेटती अंतरीं। बाहेरी भितरी दिधलें क्षेम। १ ।
सुखाची गवसणी घालोनियां मना। विठ्ठली वासना वोल्हावली। २ ।
वाचे उपरम मन झालें तन्मय। लागलासे लय पर लक्षीं। ३ ।
शांति क्षमा दया देती आलिंगन। चित्त समाधान पावविलें। ४ ।
परतलिया दृष्टी इंद्रियांच्या वृत्ती। पावली विश्रांति ठायीं ठायीं। ५ ।
विष्णुदास नामा निजबोधें निवाला। खेचरें दिधला अभयकर। ६ ।

३२२. भक्ति हेचि भावे परब्रह्म पक्वान्न। गुरूमुखें जेवण जेवियलें। १ ।
अनुभव भात लयलक्ष कढी। जेवणार गोडी घेत असे। २ ।
सुख शांति शाखा भावार्थ हा वडा। जेवणार गाढा आत्माराम। ३ ।
दया क्षीरधारीं शांति पूर्णपोळी। घृत हें कल्लोळी प्रेम माझें। ४ ।
विषयाचा गुरळा थुंकोनि सांडिला। नामा आंचवला संसारासी। ५ ।

३२३. वेदांसी न कळे शास्त्रें पैं भांडती। श्रुति विवादती ब्रह्मालागीं। १ ।
ते अवघेचि पैं मुक्त उपदेशधर्मे। हरती कर्माकर्मे गुरूसेवे। २ ।
सेवेपरतें साधन नाही पैं उपदेश। हरीसि सौरस आपेआप। ३ ।
नामा म्हणे हरी गुरू आज्ञा काम। भजन निष्काम गुरूसेवा। ४ ।

३२४. उपजोनि सभाग्य तेचि एक झाले। जिहीं विचारिले आत्महित। १ ।
सांडोनि मीपण सद्गुरूच्या चरणा। लागलों संपूर्ण भावार्थेसि। २ ।
तयाचें जें कांहीं सर्व मज ओझें। नाहीं मज दुजें त्यासि कांहीं। ३ ।

तयाचे हृदयीं संतपण प्रगटे। द्वैतपण तुटे क्षणामाजी। ४ ।
नामा म्हणे आम्हां विठोबाचे बोल। सांपडली ओल तरावया। ५ ।

३२५. अभंगाची कळा नाहीं मी नेणत। त्वरा केली प्रीत केशिराजें। १ ।
अक्षरांची संख्या बोलिले उदंड । मेरू सुप्रचंड शर आदि। २ ।
सहा साडेतीन चरण जाणावे । अक्षरें मोजावीं चौक चारी। ३ ।
पहिल्यापासोनि तिसऱ्यापर्यंत। अठरा गणित मोज आलें। ४ ।
चौकचारी आर्धी बोलिलों मातृका। बाविसाची संख्या शेवटील । ५ ।
दीड चरणाचें दीर्घ ते अक्षर। मुमुक्षु विचार बोध केला। ६ ।
नामा म्हणे मज स्वप्न दिलें हरी। प्रीतीनें खेचरी आज्ञा केली । ७ ।

संत ज्ञानदेवादिकांची आदि व समाधी

३२६. जगत्रय जीवन अतंर्निष्ठ ज्ञान। तरी संतांसी शरण रिघीजे भावें। १ ।
हेंचि भक्तिज्ञान वैराग्याचे निधि। विवेकेसी बुद्धि नांदे माजी। २ ॥
हे श्रवणाचें श्रवण मननाचें मनन। हेंचि निजध्यासन वैराग्याचें । ३ ।
म्हणोनि बैसलों संतांचे संगती। गोविंदा विश्रांति गहिनीनाथीं। ४ ।

३२७. बैसोनि एकांती गुरुगम्य गोष्टी। वेदांत परिपाठी शास्त्र बोध। १ ।
नित्य शुद्धबुद्ध निर्विकार पूर्ण। उमेसी जें ज्ञान शिव सांगें। २ ।
तेंचि सच्चिदानंद साकार जीव प्राण। शरीर जाय क्षीण जयापरी। ३ ।
तेंचि हें सर्व विठोबाचें नाम। निराईस प्रेम गहिनीनाथीं। ४ ।

३२८. बैसली दोघें भ्रतार वल्लभें। उदरीच्या गर्भे तेचि ध्यान। १ ।
भक्ति नवमास भरले पूर्ण दिवस। आलें वैराग्य डोळस मूर्तिमंत। २ ।
विठ्ठल आवडी ठेवियलें नाम। निराईस प्रेम गहिनीनाथीं। ३ ।

३२९. व्रतबंध दीक्षा उपदेश गायत्री। ॐकार मूळ मंत्री स्वर सोळा। १ ।
केलें वेदपठण काव्य आणि व्याकरण। झालासे निपुण शास्त्रवक्ता। २ ।

मग पुष्करादि तीर्थे पाहावी समस्ते। अनुताप चित्ते धरियेला। ३ ।
वैराग्य पुतळा ज्ञानगम्य मूर्ति। निघालासे भक्ति तीर्थाटणा। ४ ।
विठ्ठले वंदुनी मातापिता दोन्ही। मग तीर्थाटणी मुहुर्त केला। ५ ।

३३०. आला द्वारावती पाहिली कृष्णमूर्ति। जे मोक्ष विश्रांति मुमुक्षूंची। १ ।
धरी मच्छावतार केला शंखोद्धार। देव मुक्ति माहेर पांथिकांचें। २ ।
तेथून सत्वर आला पिंडारका। मंगळहडीहुनी द्वारका देखियेली। ३ ।
सुवर्णाची नगरी ब्राह्मणा दिधली। ते पुरी पाहिली सुदामयाची। ४ ।
मंडपाकार शोभे तो माधव। रुक्मिणी विवाह झाला जेथें। ५ ।
संपादुनी गेला अवतारकृत्य। तें भालुका तीर्थ देखियेले। ६ ।
पश्चिमे प्रभास लिंग देखियेलें। सोरटी वंदिले सोमनाथ। ७ ।
मुचकुंदादि गुंफा काळयवन उभा। विश्रांती पद्मनाभा धवलपुरी। ८ ।
मार्गींचीं तीर्थे करुनी समस्तें। आला शक्ति जेथें सप्तश्रृंगा। ९ ।
अरुणा वरुणा प्राची गोदावरी। ते कपाळेश्वरी पूजा केली। १०।
पुढें ज्योतिर्लिंग देखिलें त्र्यंबक। कुशावर्ती उदक स्वीकारिलें। ११।
वंदुनियां गंगाद्वार सव्य ब्रह्मगिरी। मग भीमाशंकरी आनंदला। १२।
देखोनिया भीमा आठवे पंढरी। विठ्ठला अंतरी पांडुरंग। १३।

३३१. ऐसा नित्यानित्य चालतां सुपंथी। पदोपदी कीर्ति नाम घोष। १ ।
आला अलंकापूरी इंद्रायणी तीरीं। स्नानसंध्या करी देवपूजा। २ ।
देखोनि सुब्राह्मण केलेंसे नमन। वंदिले चरण शिदोपंती। ३ ।
कोण तुमचा गांव आलेति कोठुनी। काय अभिधान गमन कोठें। ४ ।
विठ्ठलाचें नाम रामेश्वरी भाव। वृत्ति आपेगांव गोदातिरी। ५ ।
मातापिता वृद्धे वसताती तेथें। द्वारकादि तीर्थे करुनी आलों। ६ ।
आजि धन्य भाग्य स्वामीचें आगमन। आश्रम पावन कींजें माझा। ७ ।
आणुनी मंदिरी सारुनी भोजन। निद्रा करविली पूर्ण तया हाती। ८ ।

तंव स्वप्नावस्थेमाजी येउनि पंढरीनाथ । म्हणे कन्या सालंकृत द्यावी यासी । ९ ।
प्रात:काळ झाला नित्य नेम सारिला । मग नमस्कार केला शिदोपंती । १० ।
वंदोनियां चरणा सांगितलें स्वप्न । कन्या पाणिग्रहण कीजे तुम्ही । ११ ।
हांसोनि उत्तर बोलें पैं सारांशे । आज्ञा श्रीनिवासें केली नाहीं । १२ ।
आजिचा सुदीन स्वस्थ करुनी मन । वंदिले चरण शिदोपंती । १३ ।
ऐसे सुसंकल्प हेलावती मनीं । तुळसी वृंदावनी निद्रा केली । १४ ।
मग विश्वी विश्वंभर व्यापुनियां स्थानी । येऊनियां स्वप्नी काय बोलें । १५ ।
भक्ति आणि ज्ञान वैराग्य आवडी । वसती उघडी तुझ्या अंगी । १६ ।
मूर्तिमंत चारी जन्म इच्या उदरी । म्हणोनि स्वीकारी आज्ञा माझी । १७ ।
उठोनी विठ्ठले स्वप्न सांगितलें । हरुषे वंदिलें शिदोपंती । १८ ।
पाचारोनि जोशी घटितार्थ पाहिला । गुण उतरले छत्तीस ही । १९ ।
निर्धारिलें लग्न मिळाले ब्राह्मण । निर्विघ्न पूजन केलें आधीं । २० ।
देवकप्रतिष्ठा ब्राह्मण भोजन । घटिका झाली पूर्ण म्हणती द्विज । २१ ।
कुळदेवस्मरण म्हणती सावधान । उभयतांचे मन पांडुरंगी । २२ ।
झालें पाणिग्रहण विधीसी अर्पण । वंदिले चरण शिदोपंती । २३ ।
पांडुरंगक्षेत्रा मिळालीसे यात्रा । आले पंढरपुरा भक्तराज । २४ ।
गरुडटके पताका मृदंग वाजती । वैष्णव गर्जती जयजयकारें । २५ ।
गरुडपारीं उभें दाटी वैष्णवांची । उपमा वैकुंठीची पंढरीये । २६ ।
राउळाभीतरी प्रवेशली दोघें । देखियेले उभे पांडुरंग । २७ ।
कायावाचामनी पारुशले नयनी । मस्तक चरणीं ठेवियेला । २८ ।
विठ्ठलासी ध्यान रामकृष्ण माळा । हृदयी जिव्हाळा श्रीमूर्ति राया । २९ ।

३३२. आश्रमविधि करावें पालन । परी विठ्ठलाचें मन तीर्थाटणी । १ ।
जाणोनि अंतर म्हणे शिदोपंत । आपुले मनीचा हेत पुरता कीजें । २ ।
जावें हो सत्वर यावें स्वस्ति क्षेम । पावलें आश्रम शिदोपंत । ३ ।
विठ्ठले गमन केलें तीर्थाटणा । मुख्य मुख्य स्थाना अनुक्रमें । ४ ।

३३३. पाहिलें श्रीशैल्य निवृत्ती संगम । पापराशी भस्म देखतांचि। १ ।
चालतां सुपंथी हृदयी विठ्ठलमूर्ति। मुखीं नाम कीर्ति गात चाले। २ ।
अभोळ नरसिंह श्रीवासुदेव। सकळ देवराव व्यंकटाद्री। ३ ।
गेला अरुणाचळा करुनी नमन। चिदंबरा दक्षिण मथुरा कावेरी। ४ ।
वंदुनी जनार्दन गेला रामेश्वरा। हेत झाला पुरा विठ्ठलाचा । ५ ।

३३४. जानकी शुद्धी करावया गेला । हनुमंत उडाला जेथूनियां। १ ।
आनंद भरीत चालतसें मार्ग । हृदयी अनुराग आवडीचा। २ ।
तें स्थान वंदुनी पावला गोकर्ण। हाटकेश्वरीं स्नान करुनियां। ३ ।
आला कोल्हापुरी लक्ष्मी दरुषना। पंचगंगे स्नान करुनियां। ४ ।
प्रीतीचा संगम देखिलां कऱ्हाटकी। थोर झाला सुखी अंतरींच। ५ ।
कृष्णेचिया स्नाने कृतकृत्य झाला । माहुलीं देखिला संगम डोळा। ६ ।
आला अळंकावती हर्षयुक्त चित्ती। दिधलें शिदोपंती आलिंगन। ७ ।
विठ्ठल अंतरी मातापिता पाहावी। आज्ञा म्हणे द्यावी शिदोपंता। ८ ।

३३५. कुटुंबासहित जावें जी दर्शना। केलीसे प्रार्थना शिदोपंतीं। १ ।
सहज बोळवण संतांचे दर्शन। म्हणे केलें मान्य शीघ्र चला। २ ।
मग विठ्ठलानें मातापिता वंदिली। स्थिति सांगितली शिदोपंती। ३ ।
चिरंजीव नांदा म्हणती मातापिता। सुख आमुच्या चित्ता थोर झालें। ४ ।
वस्त्रे अलंकार शिदोपंता दिधले। मग गमन केलें शिदोपंती। ५ ।

३३६. असतां सुखरुप मातापिता वृद्ध। वैकुंठा स्वानंदें निघोनि गेलीं। १ ।
संसाराची चिंता नाही विठ्ठलासी। अखंड वृत्तीसी समाधान। २ ।
झालें वर्तमान ऐकिलें शिदोपंती। परम तेणें चित्ती खेद केला। ३ ।
येउनि परामर्ष घेतला दोघांचा। म्हणे सांभाळ तुमचा करितो देव। ४ ।
उदासीन वृत्ति तुमची सर्वकाळ। पदार्थ सकळ पाहिजे तो। ५ ।
दया करोनि मज आतां सांभाळावें। अळंकापुरी राहावें सुखरुप। ६ ।

पुत्रसंतती काहीं होईल तुम्हासी। मग येईल चित्तासी तें करा सुखें। ७ ।
मग मानुनी वचन विठ्ठले तयाचें। म्हणे हें देवाचें करणे हो। ८ ।

३३७. येउनि अळंकावती केला क्षेत्रवास। देउनी चित्तास समाधान। १ ।
नित्य हरिकथा नामसंकीर्तन। संतांचे दरूशन सर्वकाळ। २ ।
पंढरीची वारी आषाढी कार्तिकी। विठ्ठल एकाएकीं सुखरूप। ३ ।
ऐसा बहुत काळ क्रमिलियावरी। पुत्र अपत्य उदरीं होतां न दिसे। ४ ।
मग विठ्ठल म्हणे ऐकतेसी कांते। मज ऐसें वाटतें संन्यास घ्यावा। ५ ।
देसी आज्ञा तरी जाईन वाराणसी। ऐसें रखुमाईसी म्हणितलें। ६ ।

३३८. रखुमाई म्हणे ऐकतां जी ताता। संन्यास घ्यावा आतां म्हणताती। १ ।
संतती वांचुनी न घ्यावा संन्यास। ऐसें सांगा त्यांस म्हणितलें। २ ।
निरोपाची वाट पाहे भलत्या मिषें। रखुमाई असे सावधान। ३ ।
असतां दुश्चितपणें निरोप पुसिला। जा जा म्हणे दिधला अवसरू। ४ ।
जाउनि विठ्ठलें घेतला संन्यास। चिंता रखुमाईस पडली भारी। ५ ।

३३९. करावें सार्थक रखुमाईनें तेव्हां। आरंभिली सेवा अश्वत्थाची। १ ।
जाणोनि पैं देवें उग्र अनुष्ठान। तेथें झालें येणें श्रीपादाचें। २ ।
देखोनि सत्पात्र केला नमस्कार। सारांश उत्तर बोलियेलें। ३ ।
पुत्रवती होई दिधला आशिर्वाद। रखुमाईसी विनोद वाटियेला। ४ ।
माते तूं हांससी श्रीपाद पुसती। स्वामी पुत्र कैसे होती पतीवीण। ५ ।
भ्रतारें जाउनी घेतला संन्यास। स्वामीच्या वचनास नलगे बोल। ६ ।
पुसतां खाणखूण निश्चय बाणला। श्रीपाद बोलिला सत्य सत्य। ७ ।
रखुमाईसी पुसे असे तुझें कोणी। येरी कर जोडुनी बोलियेली। ८ ।

३४०. माता पिता घरीं आहेती समस्तें। वर्तमान तयातें श्रुत केलें। १ ।
कृपा करूनी यावें आश्रमासी। सनाथ करावयासी कृपादृष्टी। २ ।
नेउनि आश्रमा दिधलें आसन। केलें श्रुत वर्तमान शिदोपंतीं। ३ ।

अर्घ्यपाद्यपूजा भोजन सारिलें। माग वर्तमान पुसिलें शिदोपंतीं। ४।
श्रीपाद म्हणती रामेश्वरी भाव। तंव येथें हा अभिप्राव झाला ऐसा। ५।
आतां फिरोनियां जाणें वाराणसी। घेउनी रखुमाईसी तुम्हीं यावें। ६।

३४१. श्रीपाद म्हणती इच्या दोषास्तव। माझें पुण्य सर्व लया जातें। १।
शिदोपंत म्हणे तुम्ही दयावंत। शीघ्र गमनार्थ कीजे स्वामी। २।
जाउनी वाराणसी मठीं प्रवेशले। मग पाचारिलें चैतन्यासी। ३।
तुझे कोणी होते सत्य सांग आतां। अन्यथा बोलतां उरी नाहीं। ४।
चैतन्यें चरणीं ठेवियेला माथा। म्हणे त्यागुनी कांता आलों स्वामी। ५।
उठवुनी श्रीपादें दिधलें आश्वासन। म्हणती करीं पाणिग्रहण इचें आतां। ६।
अविधी कर्माचें न धरावें भय। यासी आहे साह्य जगदीश। ७।
स्वदेशी जाउनी करावा आश्रम। सुखरूप स्वधर्म चालवावा। ८।
श्रीपादें मस्तकीं हात ठेवियेला। निरोप दिधला चैतन्यासी। ९।

३४२. चैतन्याश्रम संन्यासी झाले गृहवासी। मुळीच्या प्रकृतीसी ऐक्य केलें। १।
हांसिन्नले लोक बरवा हा संन्यास। करिती उपहास दर्शनाचा। २।
द्विजीं वाळियेलें जगीं सांडियेलें। शेखीं उपेक्षिलें आप्तवर्गीं। ३।
ऐसीं बारा वर्षें क्रमिलीं निगुती। तंव झालीसे संतती चौघे जण। ४।
अधिक सत्याणव शके अकराशति। श्रावण मास तिथी कृष्णाष्टमी। ५।
वर्षा ऋतु युवानाम संवत्सर। उगवे निशाकर रात्रीमाजी। ६।
पंचमहापातकी तारावय जन। आले नारायण मृत्युलोकी। ७।
नामा म्हणे पूर्णब्रह्म ज्ञानेश्वर। घेतसे अवतार अलंकापुरी। ८।

३४३. निवृत्ती ज्ञानेश्वर सोपान मुक्ताई। हांसती सकळही ऐकुनि नांवें। १।
झालीं उपवर व्रतबंधा योग्य। उभयतां उद्वेग चिंतातुरें। २।
जाती कुळावेगळीं पडियेलीं निराळीं। माझी वंशावळी प्रायश्चित। ३।
मेळविले द्विज केली ब्रह्मसभा। क्षमा अपराधा करा दीना। ४।

संत ज्ञानदेवादिकांचे जन्म पुण्यक्षेत्र आळंदीत झाले.

निबंधीं निर्णय पाहती धर्मशास्त्रीं । तुम्ही अति श्रौती परायण । ५ ।
सांगाल तें मान्य म्हणती साहीजणें । शुची हे करणें पतितांसी । ६ ।
निवृत्ति म्हणे तुम्ही भूदेव प्रत्यक्ष। दर्शनेंची मोक्ष जडमूढा। ७ ।

३४४. पाहतील ग्रंथ सभाश्रेष्ठ महाजन । वैदिक शास्त्रज्ञ पुण्यश्लोक। १ ।
देहांत प्रायश्चित्त असे या बोलिलें। विचारूनि भलें हित करा। २ ।
म्हणती द्विजवर आणिक नाहीं उपाव। संस्कारें देह करा शुद्ध। ३ ।
श्रीपाद म्हणती अवश्य करीन । देह हे दंडीन अनुतापें । ४ ।
त्रिवेणी संगमीं घालीन कर्वती। गेला पूर्वस्थिती वीतरागें। ५ ।
दारा पुत्र गृह त्यजुनी निघाला । नमस्कार केला द्विजवृंदा। ६ ।
झड झडा जाती परतोनी न पाहती । नाहीं पुनरावृत्ति म्हणती द्विज । ७ ।
त्याग आणि वैराग्य हेंचि प्रायश्चित्त। मग झाला शुचिर्भूत गुरूकृपें । ८ ।
निवृत्ति म्हणती आम्हां कवण गती। सांगावें श्रीमंतीं विचारूनि। ९ ।

३४५. म्हणती सकळ द्विज जावें प्रतिष्ठाना । तेथुनी पत्र आणा तें वंद्य करूं। १ ।
नाहीं जाति कुळ वर्ण अधिकार । क्षेत्रीं वैश्य शूद्र द्विज नव्हों। २ ।
नव्हों देवगण यक्ष ना किन्नर । ऋषि निशाचर तेही नव्हों। ३ ।
ते आम्ही अविनाश अव्यक्त जुनाट। निजबोधें इष्ट स्वरूप माझें। ४ ।
नव्हे आप तेज वायु व्योम मही। महत्त्वत्व तेंही विराट नव्हे। ५ ।
नव्हें मी सगुण नव्हें मी निर्गुण । अनुभूतीं भजन होउनी नव्हें। ६ ।
निवृत्ति म्हणतसे ऐक ज्ञानेश्वरा । माझी परंपरा ऐसी आहे। ७ ।

३४६. विधि वेद विरूद्ध संपर्क संबंध। नाहीं भेदाभेद स्वस्वरूपीं। १ ।
अविधि आचरण परम दूषण । वेदोनारायण बोलियेला। २ ।
स्वधर्म अधिकार जाती परत्व भेद। उचित तें शुद्ध ज्याचें तया। ३ ।
म्हणोनियां संतीं अवश्य आचरावें । जना दाखवावें वर्तोनियां। ४ ।
कुळींचा कुळधर्म अवश्य पाळावा । सर्वथा न करावा अनाचार। ५ ।

प्रत्यवाय आहे अशास्त्रीं चालतां । पावन अवस्था जरी झाली। ६ ।
ज्ञानदेव म्हणे ऐकाजी निवृत्ति। बोलिली पद्धती धर्मशास्त्रीं। ७ ।

३४७. हेंचि आम्हां श्रेष्ठ बोलिले परमनिष्ठ। असतां दुर्घट परी सेव्य। १ ।
पांडवांचें कुळ शोधितां निर्मूळ । कुंड जार गोळ बुद्धिकासी। २ ।
भक्ति हे सरती जाती न सरती। ऐसी आत्मस्थिति स्वसंवेद्य। ३ ।
दुर्वास वसिष्ठ अगस्ति गौतम । हे ऋषि उत्तम कुळींचे कैसे । ४ ।
व्यास आणि वाल्मिकि कोण कुळ तयांचें । तैसेंचि आमुचें सोपान म्हणे। ५ ।

३४८. घेऊनियां पत्र निघाले सत्वर। करूनि नमस्कार सकळांसी। १ ।
जाउनी राहिले भोगावती तीरीं। तीर्थयात्रा विधिसंपादिली। २ ।
अनाथें पतीतें शरणागत दीनें। सनाथ करणें कृपादृष्टीं। ३ ।
केली ब्रह्मसभा बैसले वरिष्ठ। होतें तैसें स्पष्ट निवेदिलें। ४ ।
पत्र वांचूनियां सकळां झाले श्रुत। संन्याशाचे पुत्र कळों आलें। ५ ।
नाहीं प्रायश्चित्त उभयतां कुळभ्रष्ट। बोलियले श्रेष्ठ पूर्वापार। ६ ।
या एक उपाय असे शास्त्रमतें। अनन्य भक्तीतें अनुसरावें। ७ ।
तीव्र अनुतापें करावें भजन। गो खर आणि श्वान वंदुनियां। ८ ।
वंदावे अंत्यज ब्रह्मभावनेसी। ऐसें पद्धतीसी बोलियले। ९ ।
ऐकोनि निवृत्ति संतोषला चित्तीं। धन्य तुमची वदती तीर्थरूप। १०।
ज्ञानदेव म्हणे सांगाल तें मान्य। मुक्ताई सोपान आनंदलीं। ११।

३४९. ऐकोनि ऐसीं नांवें हासिन्नले ब्राह्मण। नामाचें अभिधान सांगा आम्हा। १ ।
एक म्हणती नामापाशीं काय आहे। ज्ञाना वाहत आहे पखालीसी। २ ।
ज्ञानदेव म्हणे तोही माझा आत्मा। वेगळीक आम्हां तया नाहीं। ३ ।
मारिती आसूड म्हैशियाचे पाठीं। तोंचि वळ उठी ज्ञानदेवा। ४ ।
म्हणती द्विजवर अहो ज्ञानदेवा। यापासोनी उच्चारावा वेदध्वनी। ५ ।
तरीच तुमची समता आम्हां येईल कळों। नाहीं तरी बोलों नका कांहीं। ६ ।

ज्ञानदेव म्हणे बोल रे ऋग्वेद । ओंकार मूळ शब्द प्रणवाचा । ७ ।
वेदाचा आरंभ करिता झाला पशू । विधि उपन्यासु सांग पढें । ८ ।
करिती आश्चर्य सकळ द्विजवर । हे तिन्ही अवतार तीन देवाचे । ९ ।
आदिमाया मुक्ताई मुक्तपणें अवतरली । आम्हांपासूनि झाली थोर चुकी । १० ।
कर्मठ अभिमानें ठकलों देहबुद्धि । गोंवियेलों विधि निषेधाच्या । ११ ।
नेणों भक्तिज्ञान वैराग्याचा लेश । कुटुंबाचे दास होउनि ठेलों । १२ ।
आणिकांसी सांगों आपण नाचरों । लटिकेंच हुंबरों प्रतिष्ठेसी । १३ ।
धन्य याचा वंश धन्य याचें कुळ । धन्य पुण्यशीळ अवतार हे । १४ ।
सकळ द्विजवर करिती नमस्कार । आनंदें जयजयकार करिताती । १५ ।
ज्ञानदेव म्हणे तुमच्या चरणांचा महिमा । सामर्थ्य हें आम्हां अंगीं नाहीं । १६ ।
तुम्ही वेदरूप भूदेव प्रत्यक्ष । तुमच्या दर्शनेंचि मोक्ष जडमूढां । १७ ।
सकळही तीर्थे तुमच्या वसतील पायीं । तेथें आमुचे कायी उरती दोष । १८ ।
धन्य दिवस आजी झालों कृतकृत्य । भेटलेती संत ब्रह्म वृंद आम्हां । १९ ।
ज्ञानदेवा ध्यान ब्राह्मणाचे चरण । कलीमल छेदन निवृत्ति म्हणे । २० ।

३५०. जयाचें दर्शन होतांची दुरुनी । सर्व जाय पळोनी पापताप । १ ।
तीर्थांसी पावन कलिमल छेदन । देवाचें कल्याण जयाचेनी । २ ।
ते पाय सादृश्य देखिले आजि दृष्टी । याग सहस्र कोटी न तुकती । ३ ।
जयाच्या हृदयीं वेदाचा निवास । शास्त्रें रहिवास केला होय । ४ ।
जयांच्या वचनें देवपितर तृप्त । स्वाहा स्वधा होत ज्यांच्या मुखे । ५ ।
जोडूनियां कर विनवितो सोपान । निश्चयेंसी वचन द्यावें आम्हां । ६ ।
शेष उच्छिष्टा करावें विभागी । बटुपणालागीं अधिकारी । ७ ।
अध्यात्म ग्रंथ पाहती पैठणीं । गीता संबोधनी जवळी असे । ८ ।
भोगावती स्नान कालिका दरुशन । वेदांत व्याख्यान परिमिती । ९ ।
धन्य हा सोपान धन्य ज्ञानदेव । धन्य निवृत्तिराव ब्रह्मरूप । १० ।

सांगती पुराण रात्रीं हरिकीर्तन । पैठणींचे जन वेधियेले। ११ ।
तंव कव्ययज्ञ झाला गृहस्थाचे घरीं। पितर मंत्रोच्चारीं आव्हानिलें। १२ ।
अवघे द्विजवर म्हणती धन्य धन्य। यासारिखे ब्राह्मण नाहीं कोणी। १३ ।
उपनिषद्धाग पढिलों वेदांत । परि हें सामर्थ्य नाहीं आम्हां। १४ ।
नाहीं आइकिलें ना कोठें वर्तलें सृष्टी । तेचि आजी दृष्टी दाखविले। १५ ।
पशुमुखें वेद दृश्य पितरलोक। थोर हें कवतुक दाखविलें । १६ ।
मिळोनि समस्त सोडियेलीं शास्त्रें। विचारोनि पत्र लिहियेलें। १७ ।
हे परलोकींचे तारू देवत्रययासी । प्रायश्चित काय यासी द्यावें कोणी । १८ ।
लिहोनियां पत्र दिधलें तया हातीं । समस्तांसी निवृत्ति नमस्कारिलें । १९ ।

३५१. घेऊनियां पत्र केली प्रदक्षणा । साष्टांगीं ब्राह्मणां नमन केलें । १ ।
मागोनियां म्हैशा नेवाशासी आले । प्राकृत पैं केली गीता देवी। २ ।
निवृत्ति म्हणती ऐक ज्ञानदेवा। अनुभव करावा अमृताऐसा। ३ ।
क्रमिताती मार्ग अनुभव कुशल । हरि नाम सकळ कवित्वकळा । ४ ।
आदि शक्ति माता वंदुनियां म्हाळसा । मग तेथुनी सरिसा चालियेले। ५ ।
येउनी उतरली आळाचिये वनीं। पशु तये स्थानीं शांत झाला । ६ ।
करुनी तया पूजन सेंदूर तेलें लेपून। आळंकावती निजस्थान प्रवेशलीं । ७ ।
सान थोर सकळ तेथील निवासी। निवृत्तिं तयांसी नमस्कारिलें । ८ ।

३५२. तिन्ही देव जैसे परब्रह्मींचे ठसे। जगीं सूर्य जैसे प्रकाशले। १ ।
धन्य तो निवृत्ति धन्य तो सोपान। धन्य हा निधान ज्ञानदेव। २ ।
उपजतांचि ज्ञानी हें वर्म जाणोनी। आले लोटांगणीं चांगदेव। ३ ।
प्रत्यक्ष पैठणीं भटीं केला वाद । बोलविला वेद म्हैसीपुत्रा। ४ ।
संस्कृताच्या सोडोनियां गांठी। केलीसे मराठी गीता देवी। ५ ।
नामा म्हणे सर्व सुकृते लाहिजे। एक वेळां जाइजे अळंकावती। ६ ।

संत ज्ञानदेव समाधिमहिमा

३५३. ज्ञानदेव म्हणे विठ्ठलासी। समाधान तूंचि होसी।
परि समाधि हे तुजपाशीं। घेईन देवा। १।
नलगे मज भुक्ति। नलगे मज मुक्ति।
तुझ्या चरणीं आर्ती। थोर आथी। २।
विठोजी म्हणे ज्ञानदेवा। ज्ञानसागरा स्वानुभवा।
वचनेचि विसांवा। झाला मज। ३।
ऐकें ज्ञान चक्रवर्ती। तूं तंव ज्ञानाचीच मूर्ती।
परि पुससी जे आर्ती। ते कळली मज। ४।
एक एक अनुभव कृपा। पद पदांतरें केला सोपा।
तरी यांत माझिया कृपा। सकळही वोळली। ५।
ज्ञानदेवे चरणीं मिठी। मनेंसी पडली एके गांठी।
दृश्यादृश्य झाली एक दृष्टी। प्रत्यक्ष भेटविलेंसी। ६।
कर ठेवुनी कुरवाळी। सर्वांग न्याहारुनी न्याहाळी।
म्हणे तुवां घेतली जे आळी। ते सिद्धीतें पावेल। ७।
नामा उभा असे सन्मुख। ऐकतां थोर खेद दुःख।
म्हणे ज्ञानांजन महासुख। समाधि घेतसे। ८।

३५४. ज्ञानदेव उभा जोडोनि हस्त। भक्त पाहती समस्त।
विठोजी म्हणे कळला स्वार्थ। या ज्ञानांजनाचा। १।
कैसें ओळलें त्या ज्ञाना। समाधान तया ध्याना।
मन नाठवे मी तूंपणा। समाधिखुणा ज्ञानासी। २।
मग म्हणे विठोजी दातार। समाधि तुज निरंतर।
आतां प्रस्थान करीं साचार। मज निरंतर आठवीं। ३।
कैसे परिपूर्ण वोळले। आपण समाधिरूप झाले।
मनातें मन समरसलें। विठ्ठल स्वरूपीं। ४।

दशमी प्रस्थानाचा समयो। एकादशी जागर उत्सावो।
द्वादशी क्षीरापती महोत्सावो। ज्ञानदेवें केला। ५ ।
त्रयोदशी म्हणे पांडुरंग। कांहीं न करि गा उद्वेग।
अलंकापुरीं समाधि प्रसंग। करीं करीं लवलाही। ६ ।
माता रुक्मिणी वाढी ताटीं। विठोजी म्हणे उघडी दृष्टी।
तुज मज आहे नित्य भेटी। येईं पंढरीये। ७ ।
नामा म्हणे ज्ञान उदयो। अलंकापुरीं सिद्ध समयो।
परी विठ्ठलीं मुराला भावो। या ज्ञानदेवाचा। ८ ।

३५५. विठोजी म्हणे ज्ञानदेवा। तुझी विश्रांति मज ठेवा।
ते मुराली आमुचिया भावा। नि:संदेहें । १ ।
कैसें समाधान ज्ञानदेवा। अलंकापुरीं समाधि ठेवा।
विठ्ठल ओळला वोल्हावा। नित्यरूप समाधि। २ ।
संत करिती महा खेद। म्हणती ज्ञानांजन उद्‌बोध।
मग चालिले विद्‌गद। अलंकापुरीं । ३ ।
महावल्ली वृक्ष अजान। तो निक्षेपिला पूर्णघन।
मग विठोजी म्हणे आपण। ज्ञानदेवासी । ४ ।
धन्य धन्य ज्ञानेश्वरा। पुण्यभूमि समाधि स्थिरा।
कृष्णपक्षी तुज निर्धारा। भेट देत जाईन। ५ ।
कार्तिक मासीं शुद्ध एकादशी। पंढरीयात्रा होईल सरिशी।
दुजी कृष्णपक्षीं निर्धारिंसी। तुज दिधली असे। ६ ।
हें ऐकोनि संतजनीं। जयजयकार केला ध्वनी।
दिंडी पताका मेळ गगनीं। देव सुमनें वर्षताती। ७ ।
नामा म्हणे आले वैष्णव। अलंकापुरीं मिळाले सर्व।
समाधिसुखी ज्ञानदेव। बैसते जाहले। ८ ।

३५६. महा उत्साव त्रयोदशीं । केला त्या ज्ञानदेवासी।
मग नामा म्हणे विठोबासी। चरण धरूनियां। १ ।
समाधिसुख दिधलें देवा। ज्ञानांजन अलंकापुरी ठेवा।
अजानवृक्षीं बीज वोल्हावा। या ज्ञानांजनासी। २ ।
कृपा आली विठ्ठलासी। म्हणे ज्ञानदेवा परियेसी।
तीर्थ भागीरथी अहर्निशीं। तुज नित्य स्नानासी दिधली। ३ ।
इंद्रायणी दक्षिण वाहिनी। भागीरथी मणिकर्णिका दोन्ही।
इया मिळालिया त्रिसंगमीं। पुण्यभूमि तुझिये। ४ ।
येथें जरी नित्य स्नान घडे। तरी नित्य वैकुंठवास जोडे।
तुज नाहीं नाहीं कुवाडे। मी वाडे कोडे उभा असें। ५ ।
येथे हरिकथा नाम वाचे। जो उच्चारील विठ्ठलाचें।
तयासी पेणें वैकुंठीचें। दिधले साचें अक्षयीं। ६ ।
आणिक ऐकें रे ज्ञानराजा। जो या सिद्धेश्वरीं करी पूजा।
तो अंतरंग सखा माझा। मुक्ती सहजा जाहली त्यासी। ७ ।
नामा म्हणे ऐसें अंतरंग। कैसा ओळला पांडुरंग।
ज्ञानदेवीं समाधि सांग। हरिपाठ कीर्तनें। ८ ।

३५७. सनकादिकीं मंत्रघोष। केले विधिपूर्वक पांच दिवस।
मग पांडुरंग यथावकाश। भक्ता वास महिवरी। १ ।
धन्यभूमि अलंकापुरी। ज्ञान समाधि खेचरी।
पूर्ण परिपूर्ण श्रीहरी। स्वये आपण उभा असे। २ ।
संत भागवत देव्हडे। अमर उभे चहूकडे।
नारद तुंबर पुढें। वीणा वाजविती। ३ ।
एकीं केला जयजयकार। ज्ञानदेवीं धरूनियां कर।
विठ्ठलचरणासमोर। निकट बैसते जाहले। ४ ।

करें कुरवाळिलें ज्ञाना। कांसवी अवलोकिला पान्हा।
आंसुवें येताती नयना। तया ज्ञानदेवाचिया। ५।
विठोजी म्हणे ज्ञानांजना। तुझेनि कवित्वें हरे दारूणा।
उच्चारितां महा विघ्ना। सकळै पळती। ६।
तुज आठवील जो भक्त। तो होईल विरक्त।
ऐसें विठोजी बोलत। येरू चरणीं रुळे। ७।
नामा म्हणे सकळ तीर्थराजा। तया कृपा कैसी केली सहजा।
एकादशी दिधली पूजा। तया ज्ञानदेवासी। ८।

३५८. स्नानविधि केलिया भक्तीं। नाममंत्राचिया आवृत्ती।
मग प्रत्यक्ष पूजिली मूर्ती। विठोबाची। १।
धन्य धन्य तो देव ज्ञान। राजा निवृत्ति निधान।
विठोजी आपण। भक्तां साह्य। २।
मग सकळहि भक्तमेळीं। सहीत वनमाळी।
बैसले तयापाळीं। इंद्रायणीचे। ३।
एकीं केलें स्तुतिस्त्रोत्र। एक जपताती नाममंत्र।
एक गाताती वेदस्तोत्रे। विठोबासी। ४।
तंव पुढारा झाला नारा। तो नामयाचा पुत्र सैरा।
तो पुसतसे विचारा। नामयासी। ५।
ये संतसभेमाजी। राऊळ बैसले असे सहजीं।
यातें पुसे जो कां जी। कवण क्षेत्र म्हणोनि। ६।
उठिला नामा प्रेमें डुले। वंदिलीं विठ्ठलपाउलें।
मग करद्वय जोडुनी बोले। साशंकित। ७।
नामा म्हणे पूर्ण ब्रह्म। तें कैसें सभासदी मन।
तें बोलतसे परम। ज्ञानदेवा भाग्यें। ८।

३५९. मग सकळ प्रेमपुतळे । बैसले माजी ब्रह्ममेळे ।
तेथें नामा वचन बोले । स्वामीप्रति । १ ।
वोळलें चैतन्य सतरावें । पूर्ण नाम ओघ विठ्ठलदेवें ।
पव्हे घालुनी ज्ञानदेवें । जग तारिलें कीर्तनें । २ ।
नामा म्हणे स्वामी सर्वज्ञ । परि आमुचें मन निमग्न ।
चरणरजें पापभग्न । पवित्र जालें । ३ ।
तरी स्वामिराजा विनंती । परियेसी गा माझी पुढती ।
अलंकापुरीं होती । कवणिये युगीं । ४ ।
हें सांगिजे जी समर्था । कवण क्षेत्र कवण तीर्था ।
येथें क्षेत्रज्ञ हा सर्वथा । कवण धर्म असे । ५ ।
तूं आत्माराम संपन्न । जुगा जुनाट नारायण ।
तुजप्रति हें वचन । न साहे माझें । ६ ।
कांसवीचा तूं सार गाढा । तैसा तुझा पवाडा ।
हें पुसणें कवणिया चाडा । तें तूंचि जाणसी । ७ ।
नामा उभा तिष्ठत प्रेमें । संत दाटले सप्रेमें ।
आपण तें तें अनुक्रमें । सांगतसे देव । ८ ।

३६०. देवासी कळलें गौप्यगुज । म्हणे रे नामया हेंचि चोज ।
तो निजभाव सहज । प्रगट सांगू आतां । १ ।
कृतायुगीं क्षेत्र आदि । ज्ञानदेवा तेथें समाधी ।
देव सांगतसे शुद्धी । योगबुद्धी जुनाट । २ ।
ऐके भक्तजन श्रेष्ठ । भूमिनामें वैकुंठपीठ ।
तें हें अलंकापुरीं श्रेष्ठ । आदि वरिष्ठ पीठा आठरा । ३ ।
आणिक ऐक रे वचन । हें पंचक्रोशी पुरातन ।
यासी युगें सांगतां संपन्न । चतुरानन जाणतसे । ४ ।

कांहीं एक किंचित सांगो। युगसंख्या मार्गांत रिघो।
तरी वैवस्वत हाचि मागो। पूर्ण वोळंगो या पासोनी। ५ ।
मनु सहस्र युगें संख्या। तैं अलंकापुरीं आदि लक्ष्या।
कोटी याग असंख्या। सहस्र दक्ष येथें झाले। ६ ।
आदि क्षेत्रसंख्यारहित। ऋषिमुनी तपती सत्य।
आणि नारदमुनि असें सांगत। हेचि पुरी पुरातन। ७ ।।
नामा म्हणे कैसें दिधलें। हें ज्ञानासी सिद्ध लाधलें।
तेंचि आम्हासी जोडलें। पूर्ण लाधलें पियूष। ८ ।

३६१. देव म्हणे नामया। ऐकें येथें चित्त देऊनिया।
एक एक तीर्थ सांगावया। हें तों पुराणीं असे। १ ।
नकळे देवाची थोरी। कैसे पुढारिले मुरारी।
गौप्यगुज श्रीहरी। सांगतसे नामया। २ ।
पुराणीं म्हणसी कोण कथा। तरी ऐकें गा तूं सकळार्था।
शैवशास्त्र हा ग्रंथ सर्वथा। सिद्ध मार्ग असे। ३ ।
जें जें जुनाट क्षेत्रतीर्थ। जें जें ब्रह्मनामें परमार्थ।
तो तो सांगितला हेत। चतुराननें । ४ ।
ऐसें देवमुखींचें वचन। ऐकतां संतोषले पूर्ण।
मग देताती आलिंगन। एकमेकांसी । ५ ।
जयजयकाराची ध्वनी। विठ्ठलनामें गर्जे वाणी।
प्रेम वोसंडत नयनीं। स्फुंदन रोमांचित दाटले। ६ ।
स्फुंदत नामा नाचे गाये। परिसा म्हणे वोळली माये।
तो ज्ञानासी पान्हा होये। पूर्ण बोधाचा। ७ ।
नामा म्हणे सकळ संतमेळीं। कथा सांगितली रसाळी।
तंव ज्ञानदेवा करतलामळीं। समाधि शेज घातली। ८ ।

३६२. मग म्हणे सर्वज्ञ विठ्ठल। न लावावा वाढवेळ।
मग पातले निर्मळ। सिद्धेश्वरलिंगी ।१।
धन्य धन्य हरि दिवस। धन्य धन्य हा निवास।
आपण हृषिकेश। भक्ता साहे।२।
वैष्णव मिळाले संपन्न। गाती हरिनाम कीर्तन।
तंव पातले सोपान। प्रेमें वोसंडत।३।
चरणीं घातली मिठी। विठोजी म्हणे उठी उठी।
लवलाहे उघडी दृष्टी। भेट ज्ञानदेवासी।४।
येरु म्हणे मी कृतकृत्य। नामस्मरण तुझें नित्य।
तेणें सकळ हित। आमुचें झालें।५।
तूं चि गा जनक जननी। तूंचि एक त्रिभुवनीं।
पाहातां नित्य उन्मनी। लागे आम्हां।६।
समाधि शेज ज्ञानेसी। घातली अहर्निशीं।
ते कर्णी परिसत जिवेंसी। तुवा चरण धरित आलों।७।
नामा म्हणे ज्ञान सोपान। एक झाले जनीं जनार्दन।
समाधि सांगे संजीवन। अलंकापुरीं आले।८।

संत नामदेवांना शैवशास्त्र ग्रंथ ज्ञात होता.

३६३. तंव निवृत्तिसी उन्मनी। बैसका होती सप्तदिनीं।
ते पालटोनी तत्क्षणीं। मूर्ति ते न्याहाळी।१।
निवृत्ति निधान। सोपान निजधन।
ज्ञानदेव आपण। तिन्ही मूर्ति।२।
कोण भाग्याचे संतुष्ट। जेथें प्रगटलें वैकुंठ।
विठ्ठलनामें पूर्ण पाठ। अलंकापुरीसी ।३।
आदिक्षेत्र जुनाट। युगें सांगतां उद्भट।
जें कां पुण्यरूप प्रगट। सांगतसे महिमा।४।

ऐसा उत्साह गमला। निवृत्ति ध्यानीं निवाला।
तंव सोपान आलिंगला। ज्ञानराजें ।५।
निवृत्ति पाहे ज्ञानाकडे। येरु धांवे लवडसवडे।
तंव चरणरजामाजी बुडे। मन निमग्न केलें।६।
तिन्ही देव एकत्र। सत्व रजतमादि मंत्र।
हें गाताती नर जे स्तोत्र। ते उद्धरती सर्वदा।७।
नामा म्हणे तिन्ही देव। मिळाले सांग वैभव।
समाधि सेज माधव। देतु असे ज्ञानदेवा।८।

३६४. हस्त ठेविला माथया। ज्ञानदेव लागे पायां।
विठोजी म्हणे लवलाह्या। समाधीस बैसावें।१।
इंद्र चंद्र देव येती। ब्रह्मादिक गीती गाती।
यम वरुण बृहस्पती। विमानें दाटती अंतरिक्षीं।२।
तंव पातले गरुडदेव। रुक्मिणी सत्यभामा भाव।
राही माता गोपी सर्व। समाधि ज्ञानदेव पाहावया।३।
ब्रह्मा इंद्र प्रजापती। सर्व अंतरिक्षीं पाहाती।
अलंकापुरीं ये श्रीपती। हरुष चित्तीं ज्ञानदेवा।४।
ऋषिमुनि गणगंधर्व। पिशाच गुह्यक सर्व।
ध्रुव अंबऋषि माधव। चित्तीं भाव पाहावया।५।
ऐसीं दाटलीं विमानें। संत जाणितले ज्ञानें।
ज्ञानदेव ब्रह्म होणें। हें विंदान विठ्ठलाचें।६।
जयजय शब्दें ध्वनि गर्जे। तेणें स्वर्ग मृत्यु पाताळ गाजे।
पाताळीं शेष म्हणे भुंजे। प्रेमें फुंजे न समाये।७।
नामा म्हणे शिवादिक। सिद्धेश्वरीं मिळाली सकळीक।
पाहाती विठ्ठल कौतुक। ज्ञानदेवसमाधीचें ।८।

३६५. वेदध्वनि केलिया मुनी। गंधर्व गायनें होती गगनीं।
ब्रह्मादिक इंद्र विमानीं। इंद्रायणी ज्ञानदेवीं। १।
लागलिया मंगळतुरे ध्वनी। तीर्थें असती उभीं कर जोडुनी।
विठ्ठलदेव ज्ञानसंजीवनी। नयनीं न्याहाळिती। २।
राही रखुमाई माता। सत्यभामा गोपी समस्ता।
आरतिया ओवाळती निभ्रांता। ब्रह्मत्वरिता ज्ञानदेवा। ३।
देवऋषिगण सकळ। जयजयकार ध्वनि मंजुळ।
स्तुतिस्तोत्रें सकळ। नक्षत्रादि गाती। ४।
वरुषती दिव्य सुमनें। निवृत्ति सोपान नारायणें।
संबोखिले संजीवनें। नित्य पारणें हरिपाठें। ५।
परिसा भागवत डुल्लत। विठ्ठली झाला कृतकृत्य।
नामा असे शोकाकुलित। चरणीं रत विठ्ठलाच्या। ६।
शेज घालुनी सुमनीं। विठ्ठल पाहे रुक्मिणी।
ज्ञानदेवाचे गुण मनीं। आठवती म्हणे हरी। ७।
नामा झाला भयभीत चित्तें। ज्ञानासारखें रत्न मागुतें।
न देखों ऐसें विठ्ठलातें। पुसे त्वरित रुक्मिणी। ८।

३६६. देव म्हणती रुक्मिणी। हा एकचि योगी देखिला नयनीं।
हेंचि ज्ञान संजीवनी। जाण त्रैलोक्यासी। १।
धन्यधन्य धरातळीं। जो यातें दृष्टीं न्याहाळी।
तो वाहात येईल टाळी। वैकुंठ भुवनासी। २।
जो करील याची यात्रा। तो तारील सकळ गोत्रां।
सकळही कुळें पवित्रा। याचेनि दर्शनें होतीं। ३।
अलंकापुरीं हें शिवपीठ। पूर्वीं येथें होते नीळकंठ।
ब्रह्मादिकीं तप वरिष्ठ। येथेंचि पैं केलें। ४।

इंद्र येऊनियां भूमीसी । याग संपादिले अहर्निशीं।
इंद्रायणी इंदोरिसीं । पंचक्रोशी यापासूनि । ५ ।
येथें त्रिवेणी गुप्त असे । भैरवापासोनि भागीरथी वसे।
पूर्ववटि जे माया दिसे । ते प्रत्यक्ष जाणा पार्वती। ६ ।
भोंवतीं वनवल्ली वृक्ष । येथें देव येऊनि होती पक्ष।
हे असे नित्य साक्ष । अस्थी नासती उदकीं । ७ ।
पंढरीहुनि हें सोपें । जनाचीं हरावया पापें ।
कळिकाळ कोपलिया कोपें । त्याचे न चले अलंकापुरीसी। ८ ।
ऐसें सांगतां हरिसी। प्रेम ओसंडलें रुक्मिणीसी ।
म्हणे धन्य धन्य जयाचे कुसीं । ज्ञानदेव जन्मले । ९ ।
नामा म्हणे माझा स्वामी । सवें संतसमागमीं।
ऐसें सांगितलें ग्रामी। अलंकापुरीसी ।१०।

३६७. तंव पुसती होय माता । तुम्ही झणें खेद करा चित्ता।
तरी ज्ञानासारिखा कां आतां । समाधीसी बैसवितां । १ ।
हें सांगावें सविस्तर । याचे कोण कोण अवतार ।
बंधु त्रिवर्ग हे साचार । आणि ते भगिनी। २ ।
देव म्हणती ब्रह्मा होय । सोपानदेव नेणसी काय ।
निवृत्ति शिव ज्योतिर्मय । ज्ञानदेव ब्रह्मनिघोट। ३ ।
ऐसे ब्रह्मा विष्णु हर । मुक्ताई ते मूळमाया साचार।
तारावया चराचर । कलिमाजी अवतरले। ४ ।
रुक्मिणी पुसे देवासी । कां कलिमाजी जन दोषी।
हे घातली देवा पुसी। ते सांगती महाविष्णु। ५ ।
तरी ऐकें हो साचार चित्तें। तूं काय नेणसी त्या व्यासातें।
ग्रंथीं सांगितलें भारतें। कलिमाजी जन दोषी । ६ ।

कृष्ण अवतार झाला। पांडवीं निजठाव ठाकिला।
तेथून एक शक झाला। जन्मेजयापासुनी ।७।
तया मागें विक्रमशक। पुण्य पवित्र सकळ लोक।
कलियुगीं पुण्यश्लोक। उज्जनिये नांदती ।८।
तेणें एकशत पंचतीस। हरिले कळिकाळ दोष।
पुढें शालिवाहन व्हावयास। अवतार जाण पैठणीं।९।
तो हा शालीवाहन। अठराहजार जाण।
तें क्षेत्र प्रतिष्ठान। गंगातीरीं प्रत्यक्ष।१०।
या शकामाजी प्रथम। राजा भोज उत्तम।
मग पुण्यपुरुष जन्म। थोडे घेती कलियुगीं।११।
राजे भ्रष्ट यवन झाले। ठायीं ठायीं दोष जडले।
मग इहीं अवतार घेतले। कलि दोष हरावया।१२।
रुक्मिणी म्हणे स्वामी। सत्य सांगितलें तुम्हीं।
पुराण प्रसिद्ध आम्ही। अवतार चरित्रें जाणतसों।१३।
नामा म्हणे पुढें हे जन। यवन संसर्गें कठीण।
होतां गाती हरिचे गुण। ते उद्धरती सर्वथा।१४।

३६८. पुष्पक विमानतळीं। हरि उतरले भूतळीं।
तंव उदयो पूर्वमेळीं। सूर्याचा जाहला।१।
धन्यधन्य प्रश्नोत्तर। धन्यधन्य ते तरुवर।
धन्य ज्ञानदेव अवतार। तिन्ही देव प्रगटले।२।
संत सनकादिक देव। आणि भक्त आले सर्व।
स्नानें करूनियां भाव। हरिचरणीं ठेविला।३।
विलाप मांडिला भक्तीं। खंति करिती त्रिजगतीं।
ज्ञानदेवासारिखी मूर्ती। न देखों म्हणती देवराया।४।

देव म्हणती निवृत्ति। तूं प्रत्यक्ष शिवमूर्ति।
तारावया क्षिती। अवतार धरिला। ५।
सोपानें घातलें लोटांगण। मुक्ताईने धरिले चरण।
संत करिताती स्तवन। पांडुरंग रायाचें। ६।
मग संबोखोनियां हरी। सोपान देवो धरिला करीं।
निवृत्ति मस्तकावरी। करकमळ ठेवितसे। ७।
नारा विठा पुढें चाले। ऐसे इंद्रायणीस आले।
सौंदडी वृक्षातळीं बैंसले। सहपरिवारें सकळही भक्त। ८।
न्याहाळिती कांसव दृष्टी। ऐसा हरि चालत सृष्टीं।
नामा होतसे हिंपुटी। ज्ञानदेवाकारणें। ९।

३६९. तंव अंतरिक्ष गगनीं। अवचित झाली वाणी।
भक्त तरतील ये मेदिनीं। ज्ञानदेव दर्शनें। १।
धन्य धन्य वृक्ष अजान। धन्य धन्य सिद्धेश्वरस्थान।
ज्ञानदेवा समाधान। धन्य अलंकापुरीं। २।
ऐंसी खवाणी वदली। जयजयकारें टाळी पिटिली।
तंव स्नानसंध्या सारिली। देवभक्तीं सकळिकीं। ३।
मग पाहोनियां शुभदिन। देवें आदरिलें प्रयाण।
नामा होतसे खेद क्षीण। ज्ञानदेवाकारणें। ४।

३७०. मग प्रश्न आदरिला। नामा स्फुंदों जो लागला।
कां गा ज्ञानदेवो गेला। मज सांडूनियां। १।
कैसा होय तुझा दास। कैसी पाहो तुझी वास।
ज्ञानाकारणें कासावीस। जीव माझा होतसे। २।
देव म्हणे नामयासी। झणी कासावीस होसी।
तू रे तयातें नेणसी। तें कैसें आईक पां। ३।

ज्ञानदेव ज्ञानसागरू । ज्ञानदेव ज्ञानागरू।
ज्ञानदेव भवसिंधु तारू । प्रत्यक्ष रूपें पैं असे। ४ ।
ज्ञानदेव ज्ञानगम्य । ज्ञानदेव ज्ञानधर्म्य ।
ज्ञानदेव ज्ञाननेम। सर्वथैव पैं असे । ५ ।
ज्ञानदेव हाचि देव । ज्ञानदेवीं धरलिया भाव ।
ज्ञान होईल जीवां सर्व । यासी संदेह नाहीं। ६ ।
ज्ञानदेवी धरितां ध्यान। ध्यातां होय समाधान ।
जीव शिवीं परिपूर्ण। एके रात्रीं कीर्तन केलिया। ७ ।
म्हणे तूं व्याकुळ होसी चित्तें। मनी आठवीं गा मातें।
नामस्मरणें एकाग्र चित्तें । रामकृष्ण गोविंद । ८ ।
नामा म्हणे तूं समर्थ होसी । अर्जुना प्रीति करिसी।
हें सांगितलें व्यासी । एकादशाध्यायीं । ९ ।
तैसा पावे तूं विश्वेशा। विश्वरूपा जगन्निवासा ।
मी होतसें कासावीसा। ज्ञानदेवाकारणें ।१०।
तरी तूं गा युगानयुगीं। असशी भक्तांचिया संगीं।
आम्ही विनटलों पांडुरंगीं । रंगारंगी विठ्ठलीं ।११।
एक वेळा माझा शोक । दुरी जाय हरे विख ।
ते करी निर्विशेष । नामा येतसे काकुळती ।१२।

३७१. तंव नावेक श्रीहरी । तटस्थ घटिका चारी ।
ध्यान धरूनी अंतरीं। निश्चळ राहिला। १ ।
जय शब्दें नामा बोभाये । केशवा त्राहें त्राहें।
मी व्याकुळ होत आहें । ज्ञानदेवाकारणें । २ ।
नारायणा त्राहें त्राहें । कृपादृष्टि तूं रे पाहे।
मी व्याकुळ होत आहें । ज्ञानदेवा कारणें। ३ ।

तुझेनि दर्शनें। ज्ञानाचेनि अवलोकनें।
मज पंढरी असणें। तुझे चरणीं गा विठ्ठला। ४।
आतां मज तूं सांभाळी। ज्ञानदेवावीण सदाकाळीं।
मज न कंठे भू मंडळीं। भानुसहित वर्ततां। ५।
तूं माझी जनक जननी। परी ज्ञानदेवावीण मेदिनी।
शून्य वाटे मजलागुनी। जैसे मत्स जीवनेवीण। ६।
तूं रक्षिता सर्व जीवांसी। तरी कां दुःख दिधलें आम्हांसी।
तूं जवळी असतां हृषिकेशी। ऐसी दशा हे प्राप्त। ७।
नामा खेद क्षीण झाला जीवें। तंव नेत्र उघडिले देवें।
आलिंगिला केशवें। चारी भुजा पसरूनी। ८।

३७२. नामा न राहे खेद करूं। केशव ठेवी अभयकरू।
म्हणे तूं दुःखिया होसी थोरू। ज्ञानदेवा कारणें। १।
धन्यधन्य तुम्ही भक्त। नित्य विष्णुचरणीं रत।
पुण्यशीळ भाग्यवंत। ज्ञानदेव नामया। २।
तुमचेनि जन हे कृतार्थ। कवित्वें तरेल हें सत्य।
माया मोहें निरसे सत्य। नामस्मरणें तुमचेनी। ३।
धन्य ज्ञानदेव ज्ञानशिळ। ज्ञानदेवा ऐसा सुढाळ।
मी न देखें भूमंडळ। सकळही पाहतां। ४।
तूं करिसी खेद त्याचा। तरी तो आत्मा माझा साचा।
भाव सांडीं सांडीं द्वैताचा। निखळरूपें पाहें पां। ५।
तुम्ही भक्त अवघे आवडते। तुमचेनि साजिरे पुर्णचित्तें।
मज पंढरीस येणें आवडतें। नाम गाताति ये प्रीती। ६।
पुंडलिक माझा भक्तसखा। परी प्रेमळ तुम्ही विशेषा।
तुमचेनि सर्व दुःखा। हरणें मी हें जाणावें। ७।

नामा म्हणे ज्ञानदेवाचें। मज दर्शन होईल साचें।
तरीच रंगणीं मी नाचें। श्रीहरिकीर्तनीं पंढरीये। ८।

३७३. ऐसें परिसले विठ्ठलें। तंव रूक्मिणीनें विनविलें।
याचे करी जो जें म्हणितलें। हाकारिजे पुंडलिक। १।
धन्य धन्य धरातळीं। वोळले वोळले वनमाळी।
वैष्णवीं पिटिली टाळी। जयजय शब्दें करुनियां। २।
गरूडासी सांगे केशव। कैसा भेटे ज्ञानदेव।
पुंडलिकासी जाउनी सर्व। वृत्तांत सांगे येथींचा। ३।
तेणें नमस्कारूनि हरी। निघाला पक्षाच्या फडत्कारीं।
भेटला पुंडलिका झडकरी। यथाविधीनें सांगितलें। ४।
पुंडलिक विस्मित चित्तीं। म्हणे धन्यधन्य ज्ञानमूर्ती।
ज्या कारणें वैकुंठपती। अलंकापुरीस गेले। ५।
धन्यधन्य विठोबाचे चरण। धन्यधन्य माझे नयन।
धन्य नामा रूपी संपन्न। विष्णुभक्त सखा माझा। ६।
मग गरूडासी पुसिलें। ज्ञानदेवा हाकारिलें।
दिव्य विमानीं बैसविलें। चला म्हणितलें अलंकापुरीसी। ७।
नामा असे खेद करीत। केशव तयासी संबोखित।
तुम्हां दोघांचा एकांत। माझेनि संगें पुरेल। ८।

३७४. पुढें चालिला गरूड। आक्रमित अवघें ब्रह्मांड।
मागें विमान शुभ्र प्रचंड। पुंडलिक आणितसे। १।
धन्य हरिभक्तांचा मेळ। धन्य धन्य तो गोपाळ।
धन्य धन्य अलंकापुरी सुढाळ। ज्ञानदेव येतसे। २।
दुरोनि लक्षित रूक्मिणी। हरूषें सांगे चक्रपाणि।
पैल विमान येतसे गगनीं। दाखविजे नामया। ३।

मग नामयासी सावध । करूनियां तो गोविंद।
म्हणे तुझा पुरविला रे छंद । पैल ज्ञानदेव येताहे । ४ ।
नेत्र विकसित पाहे । तंव गगनीं विमान दिसताहे ।
पुंडलिक गरूड आहे । दिव्य देही विमानीं । ५ ।
ऐसा जंव तटस्थ घटिका। तंव उतरलें निमिष्य एका ।
नामा पावला संतोषा। ज्ञानदेवा देखोनी । ६ ।
विमान घंटि गर्जत । नामा पुढारा चालत।
जीजी रुक्मिणी म्हणत । वेगु कीजे ज्ञानदेवा । ७ ।
नामा ज्ञानदेव भेटले । पुंडलीकें विष्णु नमस्कारिले ।
भक्तीं जयजय शब्द केले । देवीं पुष्पवृष्टि केलिया । ८ ।

३७५. आलिंगन पडिलें दृढ । मिठी न सुटे पडिलें गूढ ।
पुंडलिक म्हणे मज चाड । या विठ्ठल चरणाची । १ ।
तुझे दरूषनें माझा लाभ । जैसा ज्ञानदेवावरी लोभ ।
नामयावरी स्वयंभ । तैसाचि करीं विठ्ठला। २ ।
नामदेवा अलिंगिलें प्रीतीं । शिर चरणावरी अवचितीं ।
ज्ञानदेवाच्या ठेवी पुढती । म्हणे धन्य क्षितीं मी एक। ३ ।
पुंडलिक म्हणे नामया । धन्यधन्य तुझा थाया ।
क्षिती आणिले वैकुंठराया । ज्ञानदेवाचेनि स्मरणें । ४ ।
धन्य युगानयुगीं तुम्ही । धन्य देखिलें तीं आम्ही ।
धन्य अलंकापुर जन्मीं । उपजोनी जो देखेल। ५ ।
पंढरीहुनी हें मूळपीठ । जुनाट पैं वैकुंठ ।
पूर्वीं येथें होते नीळकंठ । ब्रह्मा विष्णू रूद्र इंद्र । ६ ।
तें हें शिवक्षेत्र प्रत्यक्ष । पूर्वे मातुलिंग साक्ष ।
तेथेंही केशव प्रत्यक्ष । चतुर्भुज रूपें असे । ७ ।

दक्षिणे पुण्येश्वर देवो । पुण्यस्थळ महादेवो ।
मूळपीठीं नागेंद्री पहावो । त्रिवेणीरूपें वाहातसे । ८ ।
पश्चिमे इंदुरिये देवो । ब्रह्मेश्वर उत्तम ठावो ।
उत्तरे सिद्धेश्वर देवो । खेटक ग्रामीं भागीरथी । ९ ।
मध्यस्थळीं हे इंद्रायणी । सरसी भागीरथी वाहिनी ।
सिद्धेश्वर शोभे स्थानीं । ज्ञानदेवो सहित । १० ।
ऐसिये दक्षिण वाहिनीसी । स्नान घडतां अहर्निशीं ।
कोटि तीर्थें प्रयाग काशी । प्रसन्न होती हरिहर । ११ ।
ऐशी ये तीर्थीं देवा । समाधि दिधली ज्ञानदेवा ।
पुंडलिक विनवितसे केशवा । धन्य भाग्य नामयाचें । १२ ।

३७६. स्वर्ग मृत्यु पाताळ तिन्ही ताळें । उदर विराटलें थोर विश्वरूप । १ ।
समाधि संजीवन निवृत्ति फावलें । तें निधान देखिलें आम्हीं तुम्हीं । २ ।
निवृत्ति सोपान ज्ञानदेव निधी । मुक्ताई सिद्धि अलंकापुरीं । ३ ।
पंढरी प्रत्यक्ष केली ज्ञानदेवें । उभारूनि बाहे सांगे आम्हां । ४ ।
कळिकाळासी त्रास विठ्ठल उच्चारीं । हरि चराचरीं भरला दिसे । ५ ।
सर्वत्र सबाह्य अंतरंग रूपडें । तें रूप फाडोवाडे पारखिलें । ६ ।
चिंतामणीचें सार कल्पतरू उघडें । दावूनियां मूढां तारियलें । ७ ।
सुवर्णाचा पिंपळ तिही केला ठाउका । त्या समीप देखा कल्पतरू । ८ ।
सिद्धेश्वरलिंगीं सिद्धिबुद्धि दाता । जड जीवा मुक्तता देतु हरी । ९ ।
ऐशीये स्थानी ज्ञानदेव राहिले । राहुनी तारिलें मूढजनां । १० ।
नामा म्हणे ज्ञानदेव हा दातार । जड जीवा उद्धार विठ्ठलहरी । ११ ।

३७७. तंव तेथें नवल वर्तले । आकाश असे विमानीं दाटलें ।
म्हणती मूळपीठ वैकुंठ देखिलें । पुंडलिका सकट । १ ।
पंढरीहुनि आलें कैसें । पुंडलिक देव सरसे ।
ज्ञानदेवासवें नामा असे । आणि विष्णुभक्त अपार । २ ।

राहि रखुमाई सत्यभामा । गाई गोपाळ मेघश्यामा।
म्हणती पाहाहो महिमा । या विष्णुभक्तांचा। ३ ।
सर्वे ध्रुव प्रल्हाद अंबऋषी । रुक्मांगद सूर्यवंशी।
आणि ऋषिमुनी तापसी । ऐशिया समवेत वनमाळी। ४ ।
बळी भीष्म नारद । उद्धव अक्रुर विदूगद।
आणि बिभीषण सुबुद्ध। हनुमंतादि करूनि। ५ ।
हाहा हूहू गंधर्व गाती । रूणु झुणु रुणु झुणु वीणे वाजती।
देवांगना आरती ओंवाळिती। देवभक्तांसहित । ६ ।
ऐसा शुभ काळ समयो। झाला भाग्याचा उदयो।
ज्ञानदेव नामदेव पहाहो। धन्यधन्य धरातळीं। ७ ।
नामा नुघडी दृष्टीसी। हृदयी ध्यातुसे हृषीकेशी।
ज्ञानदेवो निज मानसी। विष्णुमूर्तीसी लीन झाला। ८ ।

३७८. तंव बोलत उद्धव। धन्यधन्य हा देवाधिदेव ।
धन्य धन्य ज्ञानदेव। निजभक्त आवडता । १ ।
धन्य तीर्थ इंद्रायणी। धन्य प्रत्यक्ष शूळपाणि।
तारक ब्रह्म त्रिवेणी । मिश्रित रूपें वाहातसे। २ ।
चिंतामणी हे पाषाण। दिव्य वनवल्ली जाण।
जेथें लागले हरीचे चरण। ते धन्य अलंकापुरी। ३ ।
जेथें समाधीसी बैसतां । इंद्रादि सामोरे येती तत्वतां।
वैकुंठा जाईल निभ्रांता । रामकृष्ण उच्चारीत । ४ ।
यम न पाहे इकडे । काळ नमस्कारी वाडें कोडें ।
म्हणती पाहा हो केव्हडें। भाग्य या ज्ञानदेवाचें। ५ ।
ऐसें उद्धव सांगे रुक्मिणी। होय म्हणती चक्रपाणि।
पंढरिहूनि हे जुनाट पुराणी । शैवागमि बोलिलेंसे। ६ ।

ज्ञानदेवें नमस्कार केला। नामा हृदयीं धरिला।
प्रीतीनें पुढती आलिंगिला। म्हणे धन्यधन्य रे सखया। ७।
नामा लोळत गडबडां। चरणरजा लागीं झाला वेडा।
केशव म्हणे तूं धडफुडा। विष्णुभक्त साचार। ८।

३७९. ऐसी प्रदक्षिणा करूनी विष्णुभक्तां। नामा जाहलासे सरता।
रूक्मिणी म्हणे तत्वतां। वैकुंठासी न्यावेंजी। १।
नामा म्हणे नेघें मुक्ती। मज पंढरीची आर्ती।
विठ्ठलनामें करीन कीर्ति। नित्यकाळ जीवन्मुक्त। २।
मज नित्यमुक्ता जन्म नाहीं। केशवासी माते पुसोनि पाहीं।
युगायुगीं अवतार दाही। याचेनि संगें मज घडती। ३।
तिहीं त्रिभुवनीं उदार। मुक्ति तुम्हापाशी साचार।
परि भक्तिवीण मुक्ति असार। कोण पामर इच्छिल। ४।
मुक्तिफलकट नैश्वर। फळ एक विठ्ठलसार।
विष्णुभक्तिसी ज्यांचा निर्धार। त्यांचे चरण वंदीन माथां। ५।
विष्णुवीण कीर्तन न करीं। भक्तिवीण नसे क्षणभरी।
कीर्तन करीन गजरीं। रामकृष्ण गोविंद। ६।
मज नामाचें अमृत हरी। माझें मुक्ति दास्य करी।
तूं मूळ माता जाणसी जरी। तरी तुजशीं हें गुह्य बोलिलों। ७।
नामदेव परतोनी पाहे। तंव ज्ञानदेवें उभारिले बाहे।
म्हणे विष्णुभक्ति ऐशी आहे। ऐक माते साचार। ८।

३८०. भक्त अमर स्वस्ति क्षेम। चरणरजें डौरले व्योम।
मग कैलासीं मंदाकिनी सोम। नीळकंठें शिरीं धरिली। १।
धन्य विष्णुचरणींची गंगा। स्नपन होत महालिंगा।
भीमरथी मृत्युलोकीं सवेगा। इंद्रायणी समरसे। २।

भोगावती पाताळा गेली। मग विष्णुचरणीं गुप्त ठेली।
मग पुरोनियां उरली। त्रिंबक शिखरीं। ३ ।
मग कितेका काळे भागीरथी। भगीरथें आणिली सारथी।
सगर उद्धरिले त्वरितीं। विष्णुतीर्थें करूनियां। ४ ।
ऐशी त्रिभुवनीं ज्याची थोरी। तो मुगुटमणी हा हो श्रीहरी।
त्यातें सोडलिया मुक्ति चारी। काय आम्हां तारिती। ५ ।
सर्व तीर्थें ज्याचे रंक। आम्ही तयाचे सेवक।
ज्याचेनि नामें हें त्रैलोक्य। नाम घेतां तरती। ६ ।
तो पूर्ण बीजमंत्र आम्ही जाणों। विष्णुवीण कांहीं नेणों।
पूर्ण ब्रह्म काय म्हणों। हा महिमा तूं जाणसी। ७ ।
ज्ञानदेवें नमस्कारिलें हरी। निवृत्ति सोपान झडकरी।
मुक्ताई भेटली लवकरी। ज्ञानदेवा करीं धरियेलें। ८ ।

३८१. मग संतोष झाला हरिभक्तां। ज्ञानदेव झाला बोलता।
निवृत्तीसी म्हणे तुम्ही जावें आतां। त्रिंबकशिखराशी। १ ।
करूनि नमस्कार हरीसी। वेगीं जावें वैकुंठासी।
नित्य हरिचरणापाशीं। तुम्ही आम्ही सोपान। २ ।
मुक्ताई म्हणे ज्ञानदेवा। मज विठोबासी निरवा।
मजवरी लोभ असों द्यावा। रुक्मिणी माता आदिकरून। ३ ।
पुंडलिकासी निरवावें। समस्तांसी क्षेम सांगावें।
कृपादृष्टी अवलोकावे। मजलागीं ज्ञानदेवा। ४ ।
ज्ञानें करूनि विज्ञान। भक्तीसी करावें निरूपण।
द्यावें समाधि संजीवन। तुम्ही यावें शीघ्रवत। ५ ।
निवृत्तीनें दिधलें उत्तर। आम्ही जावू वेगवत्तर।
सोपानासी मार्गीं निरंतर। समाधीसी बैसवूनि। ६ ।

तंव बोलिला यादवराणा। तुम्ही सांगितल्या समाधीच्या खुणा।
परी नामयावरी जाणा। माझी कांसवदृष्टी। ७।
नामा म्हणे विठोबासी। तूं स्वामी दीनाचा होसी।
गेलें निधान ज्ञानदेव दाखविसी। मज नयनीं प्रत्यक्ष। ८।

३८२. ऐसें बोलोनियां हरी। रुक्मिणीसीं विचार करी।
यासी भोजनें परोपरी। अन्नें निपजवावीं। १।
संतोष झाला हरिभक्तां। जेथें स्वयें हरिभोक्ता।
कर्ता आणि करविता। सर्व चाळक विठ्ठल। २।
तंव दिव्यग्राम उभवुनी। भक्तीं देखिले नयनीं।
विश्वकर्मा येउनी। उत्तरापंथें निर्मिलें। ३।
तंव अष्टमहासिद्धी। सर्व सामोग्रीची समृद्धी।
कर जोडूनि कृपानिधी। विनविती आनंदें। ४।
दिव्य वनें दिव्य वल्ली। दिव्यसुमनें समग्र झालीं।
वैकंठीहूनि आलीं। महाविष्णु कारणें। ५।
तेथें सुगंध परिमळ। जवादीकस्तुरी निर्मळ।
चिंतामणी देती ढाळ। नानाकीळ दीप्तीचे। ६।
चंदनाचे खांब उभारिले। पवळ वेलीचे शोभले।
मुक्तांफळांचे घोंस मिरवले। रत्नखचित चामरें। ७।
चंपक सुमनाची हारी। सेवंती बटमोगरे नानापरी।
नानापुष्पीं परिमळ आगरीं। दिव्यवनें कीं शोभती। ८।
ऊंस खर्जुरिया पोफळी। फणसें नारिंगें नारळी केळी।
कर्दळी वाढिन्नलीया सरळी। उदकपाट वाहातातीं। ९।
तेथें भ्रमर रुणझुण करिती। गोपाळ वेणू वाजविती।
नानापरी बागडे धरिती। देव पाहती विमानीं। १०।

तेथें योगियांचीं ध्यानें। निश्चळ राहिलीं आसनें।
निवृत्ति सोपानें। तेथें देवडे उभे असती।११।
नामा जातो लोटांगणीं। वैकुंठ उतरलें मेदिनी।
अलंकापुर पाटणीं। उत्तरपंथे देखिलें।१२।

३८३. ऐसें देखिलें वैष्णवीं। वैकुंठ नगरीं चिरंजीवी।
आणि ज्ञानदेव गोसावी। विष्णुमूर्ति चतुर्भुज।१।
तालालोरी वाजविती पावा। समाधान होतसे जीवां।
नामा विनवितो केशवा। तुझ्या दरुषनें निवालों।२।
तंव रूक्मिणीनें विनविलें। यासी भोजन सारा का वहिले।
तंव अक्रूरें पाचारिलें। समस्तांसी देखा।३।
उद्धव घालीत आसनें। ताटें विस्तारिलीं बोणें।
राही रुक्मिणी विचक्षणें। पंचामृतें वाढिती।४।
समस्त भक्त दाटले। पांथीकर एकवटले।
नानापरी भात विस्तारिले। परिमळीत घमघमा।५।
वरी मिरवे मुगांचें वरण। कथिका वाढिली संपूर्ण।
नाना कोरिके विस्तीर्ण। रुक्मिणी वाढितसे।६।
कामधेनूचें घृत। पयोदधिक्षीर वाढित।
नानापत्र शाखा शोभत। वैष्णवांच्या ताटीं।७।
ऐसें समस्तांसी संपूर्ण। भोजनासी बैसविले प्रीति करुन।
तंव देव बोलती आपण। ज्ञानदेवासी।८।
निवृत्ति सोपान बोलवा। मुक्ताईस वेगी आणवा।
पंथिकरासी रिघावा। ताटीं बैसवा समस्तासी।९।
विष्णुमूर्ति चतुर्भुज। पूजी ब्राह्मणद्विभुज।
तुळसी मंजिरी केशीराज। त्यांचे मस्तकीं वाहतसे।१०।

चरणतीर्थ घेतलें। तेणें समस्त मंदिर शिंपलें।
आपण मुखीं घातलें। म्हणे कृतकृत्य झालों मी। ११।
नामा तिष्ठत उभा द्वारीं। त्यासीही रुक्मिणी ताट करी।
ऐशीं भोजनें परोपरी। झालीं वैष्णवांचीं। १२।

३८४. ऐसे भक्त जेवुनि धाले। समस्त पांथिक उठिले।
गोपाळें विडे दिधले। आपुलेनि करकमळे। १।
धन्य धन्य तें भोजन। धन्य धन्य तें निधान।
धन्य धन्य तो वृक्ष अजान। धन्य नारायण अलंकापुरीं। २।
विठ्ठलें दिधलें वचन। यांसी घालारे आसन।
तंव उद्धवें आपण। समस्तां बैसकार दिधले। ३।
पूजिले गंधाक्षतां लावुनी। टिळे उटी कर्पूर चंदनीं।
ऐसे तिये वैकुंठ भुवनीं। वैष्णवांसी पूजी हरी। ४।
तंव म्हणे रुक्मिणी। नामा आणा बुझावुनी।
आपुलेनि हातें चक्रपाणी। त्यासी घांस घालावे। ५।
ऐसें सांगतां हरीसी। बुझाविती नामयासी।
तो स्फुंदत उकसाबुकसी। मग चहूंकरीं उचलिला। ६।
सवें संतांचा मेळा। तयामाजी परब्रह्म पुतळा।
नामा बुझावोनी तात्काळा। देहावरी आणिला। ७।
तंव विस्तारूनि आणिलीं ताटें। माजी षड्रस अन्ने बरवंटें।
रुक्मिणी आणि जेथें वैकुंठ। भक्ता सहित उभे असती। ८।
नामयातें संबोखोनि हरी। बैसविला मांडियेवरी।
कवळ घ्यावया मुख पसरी। निजकरे हरी घालितसे। ९।
नामा आनंदें डुल्लत। तृप्त झाला प्रेमें ओसंडत।
सकळ संतां कवळ देत। आपुले निजकरें। १०।

३८५. ऐसा कळवळा भक्तांचा। भोक्ता हरी वैकुंठींचा।
उतरोनि अलंकापुरीं साचा। करी भक्तांचा उत्सव। १ ।
ऐसे जेवुनी धाले। हरी करेचि निवाले।
मग सुखें रहिवासले। सकळ भक्त वैकुंठीं। २ ।
देव म्हणती निवृत्तीसी। तुम्हीं जावें त्रिंबक शिखरासी।
मग समाधी सरसीं। गंगोदकें करुनि घ्यावी। ३ ।
तंव सोपान म्हणे स्वामी। पूर्वी बोलिले होतेति तुम्ही।
कऱ्हे पठार संवत्सरग्रामीं। समाधी देऊ म्हणोनि। ४ ।
देव म्हणती संतांसी पुसा। हा ज्ञानदेव असे सरिसा।
हाही दिव्यदेही आम्हासारिखा। येईल तेथवरी। ५ ।
मुक्ताई म्हणे देवाधिदेवा। आम्हीं करावी चरणसेवा।
तुझेनि विचारें जी केशवा। समाधी धन भक्तांसी। ६ ।
ऐसा करिती विचार। तंव पातला राजा इंद्र।
भक्तीं केले जयजयकार। देवें दुंदुभी वाजिवल्या। ७ ।
संत सनकादिकीं स्तोत्रें। मुखीं आरंभिलीं पवित्रें।
गाती हरिनाम चरित्रें। ऋषिगण सकळ। ८ ।
धन्य अलंकापुरी ग्राम। जेथें प्रत्यक्ष पुरुषोत्तम।
उतरोनि वैकुंठधाम। सोहळा करी भक्तांचा। ९ ।
नामा नाचे हरिचे द्वारी। ब्रह्मांड गरजे जयजयकारीं।
निवृत्ति सोपान म्हणती हरी। आम्हां निरंतरीं सांभाळीं। १०।

३८६. नानागंधें तुळसी माळा। वैष्णवीं घातलिया गळां।
नमस्कार करिती गोपाळा। चरणरजा वंदिती। १ ।
दोही बाही देव्हडे। संतसनकादिक गाढे।
जयजयकार पुढें। महाशब्दे गर्जिन्नले। २ ।

ऐसें इंद्रायणीच्या तटीं । हरी रुक्मिणी जगजेठी ।
संतसनकादिकांची गोमटी । मांदी मिळाली असे । ३ ।
तंव पुंडलिकें नमस्कार केला । म्हणे तूं कां गा येथें विठो उगला ।
बहुत दिवस राहिला । या ज्ञानदेवाकारणें । ४ ।
तरी पंढरीहुनि हें श्रेष्ठ । तूं येथें उभा अससी प्रगट ।
भूमी उतरलें वैकुंठ । ज्ञानदेवाकारणें । ५ ।
बहुत दिवस येथेंचि झाले । मी न देखें विटेवरी जंव पाउलें ।
तंव नयन माझे भुकेले । न राहाती देवराया । ६ ।
देव म्हणती पुंडलिका । तूं भक्त माझा निजसखा ।
आणि हा ज्ञानदेव देखा । दुजा न देखों आणिक । ७ ।
हे संतसनकादिक माझे । यांचेनि समागमे माझें बिजें ।
नामा डौरिन्नला यांचे चरणरजें । मग जावोरे पंढरीसी । ८ ।

३८७. सर्व तीर्थें मिळालीं अनंतें । तीं सुखी करुनी कृतार्थें ।
संवत्सरां जावोनि सोपानातें । समाधीसी बैसवूं । १ ।
अनंतसुखाचिया रासी । उदैल्या भक्तांचिया मानसीं ।
आनंद झाला पुंडलिकासी । मग न बोले कांहीं । २ ।
सोपान म्हणे वैकुंठा । बीजें किजो महा श्रेष्ठा ।
संवत्सर ग्राम कऱ्हे तटां । वैकुंठासहित चालावें । ३ ।
इंद्र चंद्र ब्रह्मादि देव । आणि गण मिळाले सर्व ।
तेहतीस कोटी देव । विमानीं आरूढले देखा । ४ ।
निवृत्ति सोपान ज्ञानदेव । त्रिमूर्ति तिन्ही देव ।
धर्म रक्षणार्थ पहाहो । मनुष्यरूपें अवतरले । ५ ।
तिघेही उभे सन्मुख । तिघांहीं थोर संतोष ।
विनविती केशवास । स्वामी विनंति अवधारिजो । ६ ।

ये अलंकापुरीसी । स्थापावें कोटी तीर्थासी ।
जो जो भक्त येईल स्नानासी । तो वैकुंठासी आणावा । ७ ।
ऐसें ऐकोनि श्रीहरी । म्हणे धन्य धन्य तुमची वैखरी ।
जगदोद्धार केला संसारीं । बावीस वरूषें असतां पैं । ८ ।
जो जो दिवस उगवला । तो तो ज्ञानदेवें सफळ केला ।
पदपदांतर कथिला । जेणें आत्माराम संतोषे । ९ ।
पूर्वी अनंत भक्त झाले । पुढेंही भविष्य बोलिलें ।
परी निवृत्ति ज्ञानदेवे सोडविलें । अपार जीव जंतु । १० ।
जो अभक्त मनुष्यजनी प्राणी । ज्याचा भार न साहे मेदिनी ।
मग इहीं अवतार घेउनी । जग तारिलें कीर्तनें । ११ ।
नामा पंढरीस नाचत । ज्ञानेश्वर अलंकापुरीं शोभत ।
सोपान संवत्सरी मिरवित । निवृत्ति त्रिंबक शिखरीं । १२ ।

३८८. ऐसें पांडुरंग बोलिले । मग सकळ तीर्थांसी सांगितलें ।
अलंकापुरीं वसिजे वहिले । भक्त तारावया । १ ।
जो जो करील कीर्तन । तो तो तरेल जाण ।
अलंकापुरीं नारायण । स्वयें उभे असती । २ ।
ऐसा निरोप तिर्थांसी । ते तिष्ठति अहर्निशीं ।
कीर्तन करितां गजरेंसी । वैकुंठासी नेवों म्हणती । ३ ।
देव म्हणे यमुना नर्मदा । त्रिवेणी भागीरथी त्रिविधा ।
गंगा कृष्णा तुंगभद्रा । इंद्रायणीस मिळावें । ४ ।
जो जो भक्त स्नाना । तो पवित्र करावा ये क्षणा ।
वैकुंठ कैलासापर्यंत जाणा । त्यासी घेउनी जावें । ५ ।
हो म्हणती तीर्थें सकळें । मग मिनलीं आपुलेनी मेळें ।
गुप्त राहोनी यथाकाळें । आज्ञा शिरसा वंदिती । ६ ।

गया काशी त्रिवेणी। त्या शोभती विठ्ठलचरणीं।
ज्ञानदेवा समाधि रंगणीं। अखंड वाहों लागल्या। ७ ।
सुवर्णाचा अश्वत्थ। द्वारीं स्थापूनि निवास।
भोंवते देव्हडे तापस। समाधीस बैसले। ८ ।
देव म्हणे जो करील तप। तो होईल निष्पाप।
केवळ होईल शिवरूप। आत्माराम साक्षात। ९ ।
जप तप नेम मंत्र ध्यान। कोटि याग घडले पूर्ण।
अथवा द्विजीं दिधलिया अन्न। चतुर्भुज नर होती। १०।
ऐसें वचन सांगे हरी। ज्ञानदेवासी धरिलें करीं।
निवृत्ति सोपान अंतरीं। ध्यान धरोनी राहिले। ११।
नामा म्हणे कोटि तीर्थांचें। तीर्थें ओळलें पैं साचें।
पाप जाईल अनंत जन्माचें। एक स्नान केलिया। १२।

३८९. मग अष्टदिशा व्यापुनी। तीर्थें राहिलीं स्थानीं स्थानीं।
अलंकापुरीं पाटणीं। इंद्रायणीच्या तटीं। १ ।
धन्य धन्य सृष्टी तळीं। अलंकापुरीं महितळीं।
कीर्तन करितां वैष्णव मेळीं। ते चतुर्भुज नर होती। २ ।
मग पुंडलीकासी सांगितलें। कृष्णपक्षीं येथें पाहिजे आलें।
येरु म्हणे स्वामीनें सांगितलें। तें शिरसा वंदीन। ३ ।
देव म्हणे आम्ही तुम्ही। पंढरीहुनि समागमीं।
येऊ अलंकापूर ग्रामीं। सकळ तीर्थांसहित। ४ ।
मग व्यास वाल्मिक बोलाविले। त्यांसही हें तीर्थ सांगितलें।
ते तिहीं शिवपीठ ऐसें म्हणितलें। जुनाट असे केशवा। ५ ।
या शिवतीर्थाचा महिमा। कवणा वर्णवेल पुरूषोत्तमा।
पंढरी पांडुरंग महात्मा। भीमातीरही उत्तम। ६ ।

आणिक आईकें वो सर्वोत्तमा । येथें अधिक अष्टतीर्थ ग्रामा ।
पंचक्रोशीची उपमा । सिद्धि होती तात्काळ । ७ ।
ब्रह्मा विष्णु इंद्र तप । आणि योगेश्वर उमप ।
पाताळीं शेष समीप । याज खालता आहे । ८ ।
स्कंदासी उपदेश स्थान । लोहोगिरीसी येऊन ।
पुरूरवा पुण्य क्षेत्रमहिमान । पूर्वीं येथुनीचि जालें । ९ ।
येथून भीमरथी नदी । भीमाशंकरां घेऊनि गेला नंदी ।
तेथुनी उगमी पडली सर्वां आधीं । मग शंकरें तेथें स्नान केलें । १० ।
तें भीमा महात्म्य प्रसिद्ध । तो हा सिद्धेश्वर अगाध ।
महा योगेश्वर निजबोध । अलंकापूर पाटणीं । ११ ।
ऐसें व्यास बोले तये क्षणीं । नामा गेला लोटांगणीं ।
समाधी मूळपीठ स्थानीं । अलंकापुरीं ज्ञानदेव । १२ ।

३९०. मग व्यासपूजा सारिली । तैसीच वाल्मिकाची केली ।
वसिष्टादिकीं अंगिकारिली । समस्त ऋषि पूजियले । १ ।
धन्य धन्य धरातळीं । येऊनियां देवीं सकळीं ।
माजी सहित वनमाळी । अलंकापुरीं नगरीये । २ ।
मग साठीं तीनशें गंगा । माजी शिव द्वादशा लिंगा ।
अष्टोत्तर तीर्थें समर्थ पैं गा । तिहीं स्तवन आरंभिलें । ३ ।
कोटी तीर्थांचा रहिवास । अष्टभैरव सावकाश ।
वसूकोटी गणेश । साठींसहस्त्र गणासहित । ४ ।
ऐसे रहिवासले षणमास । दिव्य द्रुम फळें प्रतिदिवस ।
दिव्य अन्नें सावकाश । अमृत भक्षिती देव । ५ ।
ऐसा सकळ तीर्थांचा मेळा । तयामाजी परब्रह्म पुतळा ।
करी ज्ञानदेवाचा सोहळा । अलंकापूर नगरीये । ६ ।

गरूड हनुमंता ऐसें । पुढें कामारी हृषिकेशें ।
साक्षात वसिजे महेशें । गौरीसहित अलंकापुरीं । ७ ।
नंदिश्रृंगी त्राहाटण । प्रतिदिनीं विभूतीचें उधळण ।
जयजय शंकर शिवपूर्ण । ऐशीं स्तोत्रें गाताती । ८ ।
महा सभास्थल वैकुंठ । सभे श्रेष्ठ वैकुंठपीठ ।
आणि शिवमूर्ति घनदाट । नीळकंठ सभेसी । ९ ।
रंभा उर्वशी नाचती । नारद तुंबर विणे वाजविती ।
गणेश सारजा आळविती । साहा राग एकवीस मूर्च्छना । १० ।
ऐसा रंग स्थिरावला । जयजयकारें घोष केला ।
तेणें चवकोनि उठिला । पाताळींचा शेष । ११ ।
ऐकोनि विष्णुकीर्तन । तयासी आलें पैं स्फुंदन ।
मग उच्चारित रामकृष्ण । मृत्युलोकाशीं आला । १२ ।
सहस्र वदनें स्तुति करी । हर नमस्कारिलें हरी ।
वाहुनि तुळशीमंजिरी । ज्ञानदेवा पूजियेलें । १३ ।
नामा म्हणे ज्ञानउदयो । ज्ञानदेवा भाग्याचा पहा हो ।
आपण येऊनि वैकुंठरावो । समाधि दिधली निज हस्तें । १४ ।

३९१. ऐसे स्वर्गवासी अमर । ते आपुलाले ठायीं स्थीर ।
राहोनि करिती जयजयकार । पुष्पवृष्टि ज्ञानदेवावरी । १ ।
धन्यधन्य विष्णुभक्ता । ज्ञानदेवा तूं समर्था ।
म्हणोनि पडती पुष्पचळथा । ज्ञानदेवा । २ ।
अनंत तीर्थांचा मेळ । उदकें शिंपिती ब्रह्मगोळ ।
लोहगिरि सुवर्णाचळ । त्यावरी अलंकापुरी । ३ ।
म्हणती धन्य धन्य हे जन । येथें जो करील कीर्तन ।
तया जोडे वैकुंठस्थान । चतुर्भुज होऊन जाईल । ४ ।

देव म्हणती इंद्रासी । तूं पूर्वीं येथेंचि होतासी ।
आणि ब्रह्मारूद्र तापसी। पूर्वापर हे पुरीं असे। ५ ।
कृत त्रेत हे द्वापारादि। येथें सकळांची समाधी।
धन्य ज्ञानदेव गोविंदीं । रतोनि येथें बैसले । ६ ।
इंद्र म्हणे विष्णुभक्त थोर। प्रत्यक्ष हेही हरिहर।
निवृत्ति सोपान ज्ञानेश्वर । हेही अवतार हरीचे । ७ ।
ऐसें सांगितलें समस्तां। मग विदीत जाहले उभयतां ।
शक्र जाहला निघता । ब्रह्मा आदि करूनी। ८ ।
शेषही पाताळाशी गेला । पुंडलिक गोपाळ राहिला ।
अलंकापुरीं स्थिरावला । सकळा भक्तांसहित । ९ ।
सर्वे संतांचा मेळ। ऐसा राहिला गोपाळ।
नामा म्हणे चक्रचाळ। पुढें कैसें वर्तलें ।१०।

३९२. गगनपंथें शुभ्र विमानें । देव लक्षिती अधोवदनें।
तंव अलंकापुरी कीर्तनें । टाळ मृदंग झणत्कारले। १ ।
जयजयकार क्षिती होत। महादोषा संहारघात।
नामा असे नाचत। पांडुरंगापुढें । २ ।
रामकृष्ण अवतार। चरित्र गाती सविस्तर।
वैष्णवी केला जयजयकार । पांडुरंग म्हणितलें। ३ ।
ज्ञानदेव बैसले समाधी । पुढें अजानवृक्षनिधी।
वामभागी पिंपळ आधीं । सुवर्णाचा शोभत। ४ ।
निवृत्ति सोपान खेचर । ज्ञानदेव मुक्ताई साचार ।
हे उत्तर द्वारा समोर । बैसते जाहले । ५ ।
देव म्हणे ज्ञानेश्वरा । चंद्र सूर्य जंव तारा ।
तंव तुझी समाधि स्थिरा। राहो हे निरंतर । ६ ।

जंववरी हें क्षितिमंडळ। जंववरी हें समुद्र जळ।
मग कल्पक्षयीं यथाकाळ। माझ्या हृदयीं ठसावें। ७ ।
आणिक एक सोपारें। ज्ञानदेव चार अक्षरें।
जो जप करील निर्धारें। त्यासी ज्ञान होईल। ८ ।
ऐसा दिधला आशीर्वाद । मग संतांसी बोले गोविंद।
ज्ञानदेवा ऐसा उद्बोध । दुजा न देखों सृष्टीसी। ९ ।
नामा म्हणे स्वामी माझा । अंगिकार केला वोजा।
पावला भक्तांचिया काजा। गरुडारूढ होऊनि। १० ।

३९३. ऐसे संतोषले देव । प्रसन्नरूपें माधव ।
मग बोलती ज्ञानदेव । विठ्ठलाप्रती । १ ।
धन्य धन्य तूं विठ्ठला। धन्य धन्य प्रत्यक्ष देखिला।
धन्य समारंभ येथिला । सोहळा करी भक्तांचा । २ ।
तुझेनि आम्ही धन्य । हें जगत्रयीं देवा मान्य।
म्हणती भक्ता समान । न देखों त्रिभुवनीं । ३ ।
तूं विश्वात्मा विश्वरूप। तूं जगाचें स्वरूप।
तुज न लिंपे पुण्यपाप। सदा शुद्ध बुद्ध असस्री। ४ ।
तूं आम्हां भक्तां सरिसा। सर्वे हिंडसी जगदीशा।
तुजवीण अष्टदिशा । मज शून्य वाटती। ५ ।
तरी तूं पाळिसी भक्तलळा। समाधीचा सोहळा।
तो दाखविला मज डोळां। दिव्य दृष्टि देवोनी । ६ ।
तूं सत्वरजतमात्मक । तूं सकळजीवांचा चालक ।
तूंचि त्रिमूर्ति अवघा एक । विराटस्वरूप सकळ । ७ ।
भक्तभाग्य भूमीतळीं। याकारणें तूं वनमाळी।
दहा अवतार भूमंडळीं। नाना चरित्रें खेळसी । ८ ।

ऐसें महिमान अगाध । तें तुझें विश्व स्वरूप प्रसिद्ध ।
कोण भाग्याचा मी प्रबुद्ध । तो तूं मजकारणें आलासी । ९ ।
नामा म्हणे ज्ञानदेवें । ऐसी स्तुती केली स्वभावें ।
तंव कृपा करुनियां देवें । अभय कर दिधला । १० ।

३९४. चतुर्भुज शाममूर्ति । शंखचक्राची आकृती ।
पीतांबराची दिव्य दीप्ती । पडिली सृष्टीवरी । १ ।
धन्य धन्य ज्ञानदेव । धन्य धन्य तो माधव ।
मग आरंभिला अनुभव । ज्ञानदेवाचेनि मुखें । २ ।
देव म्हणे ज्ञानेश्वरा । तूं अवतारोनि माजि चराचरा ।
हरिला महादोष थारा । तुझेनि कवित्वें । ३ ।
तुझें कवित्व माझ्या गोष्टी । जो परिसेल हें सृष्टीं ।
तो येईल माझे भेटी । वैकुंठपीठीं विष्णूच्या । ४ ।
तुवां जो ग्रंथानुभव । गीते सांगितला भाव ।
तें मुख्य ठेवणें राणीव । अनुभवीच जाणती । ५ ।
तैसाची अमृतानुभव । सिद्ध पीठ केलें भाव ।
दाऊनि मनोहर राणीव । निज गुह्य आमुचें । ६ ।
वसिष्ठगीतेची टीका । भावार्थ काढिला श्लोका ।
ग्रंथ संचिला नेटका । करुनि रचना दाविली । ७ ।
तूं महाब्रह्मींचा अंश । पदपदांतरीं केला प्रवेश ।
दाऊनियां उदास विशेष । या जीवांसी तारिलें । ८ ।
तरी तूं आतां एक वेळ । माझी स्तुति करीं निर्मळ ।
जेणें करूनि तरती सकळ । वक्ते श्रोते ग्रंथकार । ९ ।
नामा म्हणे परमानंद । पावोनिया उद्बोध ।
केला ज्ञानदेव सावध । स्तुति उपरती मांडिली । १० ।

३९५. ऐसें अलंकापुर पीठीचे। भक्त नांदती दैवांचे।
जें कां सागर भाग्याचें। ज्ञानउदयो प्रकासिते। १।
मग षोडशोपचारीं। पूजा ज्ञानदेव आदरीं।
दिव्यवाद्ये मंगळतुरीं। ओवाळिती पंचारतीया। २।
ज्ञान सोपान निवृत्ति। मुक्ताई प्रत्यक्ष ज्योती।
ओंवाळिती विष्णुमूर्ति। चतुर्भुज पैं। ३।
पीतांबरधारी शाममूर्ति। शंख चक्राची आकृती।
उद्धव अक्रूर ढाळिती। चवरें वरी। ४।
प्रत्यक्ष लक्ष्मी आपण। दिव्य स्वरूप प्रसन्न वदन।
माजी मिरवे दिव्य सिंहासन। त्यावरी आरूढली। ५।
पुढें गरुड जोडल्या करीं। उभा पक्षांचा फडत्कारीं।
सूर्य लोपे तेजाकरी। अमृत करु नाम एक। ६।
गोपाळ देव्हडे उभे। मंजुळ पावे वेणुप्रभे।
शुभकाळ सुप्रभे। माजी स्तुति मांडिली ज्ञानदेवें। ७।
नामा म्हणे ऐका। पुढें ग्रंथाची पीठिका।
तो तारील सकळ लोकां। एकएक अक्षर आईकतां। ८।

नमन

३९६. नमो कालकौतुहल। नमो चक्रचालक गोपाळ।
नमो विश्वप्रतिपाळ। प्रभंजन। १।
नमो शिवशिवेशा। नमो शिवादि विश्वेशा।
नमो रूपा अष्टदिशा। व्यापका नारायणा। २।
नमो सकळगर्भोद्भवा। नमो चित्तचाळक भावा।
नमो विष्णुमूर्ति देवाधिदेवा। श्रीविठ्ठला। ३।
नमो भजनशीळ व्यापका। नमो ज्योतिर्लिंग दीपका।
नमो नमो तुज एका। आत्म व्यापका जगद्गुरू। ४।

नमो श्रीये श्रीनिवासा । नमो आगमपरेशा ।
नमो ज्ञानगम्याधीशा । प्रतिकुळा । ५ ।
नमो स्वलीलाविनटा । नमोस्तु ते वैकुंठपीठा ।
नमो रुपादि श्रेष्ठा । वैकुंठींचिया । ६ ।
नमो दर्शनस्पर्शना । नमो उपरती निधाना ।
नमो तितिक्षा दारूणा । कमळालया । ७ ।
नमो त्रिगठी आदटा । नमो त्रिगुणा तूं उद्भटा ।
नमो सत्वरुप सदटा । ब्रह्मनामा । ८ ।
नमो रजेश्वरा हरी । नमो विगळित संहारि ।
नमो वाचा वक्ता करी । वाचाळ वाक्पुष्पीं । ९ ।
नमो तम हर्ताकर्ता । नमो सकळ संहर्ता ।
नमो काळकौळू दाता । रक्षिता हरिभक्ता तुज नमो । १० ।
नमो हरहरेश्वरा । नमो न देखों दुसरा ।
नमो वेदांत सागरा । सर्वेश्वरा तुज नमो । ११ ।
श्रुति निरामय नमो । नमो ज्ञानरूप गमो ।
नमो द्वैतनिरसन समो । करीसी तूं निजकरें । १२ ।
नमो व्यक्ताव्यक्त हरी । नमो माया संहारकेसरी ।
नमो सर्वांच्या माज घरीं । नांदसी तूं आत्मारामा । १३ ।
जीवशिव नमो तुज । नमो सर्व जीवबीज ।
नमो तूंचि सहज । गरुडध्वज श्रीविठ्ठला । १४ ।
लीलेस्तव नटारंभ । नमो जगदादिअखिलस्तंभ ।
उभा राहोनी प्रतीभ । भीमातीरीं पंढरीये । १५ ।
नमो ऐशिया रूपेशा । नमो त्रैलोक्य विस्तार ठसा ।
नमो आदि परेशा । जगदाधीशा युगादी । १६ ।

नमो पुरूषोत्तम परेशा । नमो सकळही उदासा ।
करुनि जीवरूप ठसा । नांदसी तूं चराचरीं । १७ ।
मधुसूदना तुज नमो । मधु माधवा हृदयी रमो ।
नमो मधुर गीत समो । माज घरीं आत्मयाचिये । १८ ।
त्रिविध त्रिमिर नाशा । परम परमानंद उल्हासा ।
नमो पुरविसी आशा । हरिभक्ताची श्रीहरी । १९ ।
नमो वासना चक्रचाळी । नमो तुंडवितंड गेली ।
नमो सर्वही हरिली । प्रपंचरचना । २० ।
नमो श्रीधर श्रीकर । नमो सर्व संगीनिर्विकार ।
नमो विकृति विकार । हरिसी नामें एके । २१ ।
नमो शांति दया क्षमा । नमो कृपाकर पुरूषोत्तमा ।
नमो कांसवदृष्टि समा । निष्कलंक नाथा । २२ ।
नमो द्विविध छेदका । नमो एकार्णवपावका ।
नमो द्वादश अर्का । सुभाषका वेदवक्त्या । २३ ।
नमो चित्तचकोर हर्त्या । सर्व कारण कार्य कर्त्या ।
नमो तुजवांचोनी सत्या । विवेक प्रत्यया पैं नये । २४ ।
नमो अद्वैत अनंता । नमो निर्द्वंद्व भोक्ता ।
नमो नित्यानित्य सरता । तुज नमो । २५ ।
नमो दुर्गतीहरणा । नमो सर्वहरण भरणा ।
नमो सर्वदृष्टनिवारणा । भय हरणा जगदीशा । २६ ।
नमो शिवशक्ति समलिंगा । नमो भक्षक काळवेगा ।
रुद्रादित्या वसुपैंगा । सम सर्वांगा परमपरेशा । २७ ।
नमो कृत्रिम दहना । नमो कृश करण हरणा ।
नमो प्रतिपाळकरणा । नारायणा तुज नमो । २८ ।

नमो इंद्रिय नियंत्या । नमो प्रपंच अकृत्या।
नमो दीनादित्या । सकळ वृद्धी तूंचि । २९।
नमो अवधूत दत्ता । नमो अपरमितमिता।
नमो सर्वावरिष्ठ सत्ता । तूं चाळिता हृषिकेशी । ३०।
नमो दृष्ट दर्पादर्पा । नमो चमत्कार गंगा सर्पा ।
नमो नमो हरण पापा। नमो स्वल्पा रामकृष्णा । ३१।
नमो चतुर वेददीप्ता। नमो हरणकरण तूं सुप्ता।
जागृती स्वप्न गुप्ता। सत्य सुप्ता महाविष्णु। ३२।
नमो देवेश्वरा सूक्ता । महा मोहा हर्ता ।
मंदमंद नियंता। नमो नारायणा । ३३।
क्षीर नीरनिर्झरा । नमो विदग्ध अनुकारा।
नमो विवेकसागरा । महानादा । ३४।
नमो मुखदंत सदना । नमो भक्षकभुवना ।
शुक्लांबरा शुक्लवर्णा । दयाघना गुणनिधी । ३५।
मृतामृता नमो नमो । नमो श्रुतिशास्त्रसमो ।
नमो हा गर्व गमो । पद्मगर्भानंतानंता । ३६।
नमो चिदाकाशव्याप्ता । चित्सत्ता चळण सत्ता ।
चित्स्वरूपादि रूपा । भुवनदीपा महामूर्ति । ३७।
नमो एक एकार्णव। नमो कल्पादि गुणवैभव।
नमो सकळ हे देव। हे भाव पैं तुझे। ३८।
गो गोपाळ नमो नमो । गोविंद गुण विष्णुधर्मो ।
नमो चित्त चिंतनीं रमो । सर्वकाळ तुझ्या चरणीं । ३९।
ध्वज वज्रांकुशा। ध्वज नीळ विकासा ।
ध्वजांबरा अष्टदिशा । निळिमा भासती शामांकिता । ४०।

सुषुप्तीचें जें सत्य । तें नमो तुज कृत्य ।
असोस जे अमित्य । तें तें क्षमा करीं स्वामीं । ४१ ।
नमो निर्धार नियंता । नमो सुखरूप दाता ।
नमो आलिया पदार्था । क्षमा करीं स्वामी । ४२ ।
नमो चित्त विभ्रमा । नमो धार्य धैर्य नेमा ।
नमो पुराणपुरूषोत्तमा । पाहे कांसव दृष्टी । ४३ ।
पसायदाना नमो । परमपरेशा समो ।
ध्यानांतर गमो । तुझ्या चरणीं केशवा । ४४ ।
आग्रह निहंत्या नमो । सुग्रह परी नमो ।
अनंता नित्य धर्मो । वैकुंठ गुणग्रामो नमो नमस्ते । ४५ ।
अनादृश्य दृश्यमाना । दृश्यादृश्य नित्य घना ।
सुखरूप जगज्जीवना । तुज नमो स्वामी । ४६ ।
दीप्तादीप्त अदृश्य । जीवन दिसती सादृश्य ।
जीवमय हे भाष्य । तुज नमो स्वामी । ४७ ।
परम परब्रह्मा । आदिब्रह्मा तूं रामा ।
भक्तालागीं साउमा । तुज नमो । ४८ ।
नमो नमो एकतत्वा । ब्राह्ममुद्रा शुद्धसत्वा ।
योगारूढ परतत्वा । सबाह्य पावसी तुज नमो । ४९ ।
वेदादि परम वक्ता । वेदादि तूंचि कर्ता ।
तुजवांचोनी सर्व सत्ता । नमो भोक्ता न देखों । ५० ।
ज्योतिर्मय रूप तुझें । सर्व तत्वा तूंचि बीज ।
नमो तुज सहज । पुढती पुढती नमो नमो । ५१ ।
परब्रह्म परात्पर । परम तत्व परम सार ।
परम गुह्य परम विचार । तुज नमो नारायणा । ५२ ।

दिघड विघड सुघड। जडाजड अवघड।
द्वैताद्वैत जोडाजोड। कर्ता कार्यता तुज नमो।५३।
संख्यारहित जीवना। असंख्य जीव पाळणा।
नमो तुज संजीवना। पुंडलिकधना पांडुरंगा।५४।
निर्गुण सगुण रूपा। देवादेव तूं सोपा।
तुझी झालिया कृपा। नमन बापा तुझ्या चरणीं।५५।
नमो नमो तारका। तूं ब्रह्मनामा निशेखा।
नमो तुजवांचोनि सखा। योगियांसी पैं नाहीं।५६।
जुगादि जुगत्रय। जुग जोग योगमय।
हे तुज पासाव होय। ऐसिया नमो।५७।
नमो नमो नम। नाहीं नाहीं तुजसी सम।
ऐसा परापश्यंति नेम। वदलिया चारी।५८।
चहूंमुक्ति परतत्वा। पंचभुजा शुद्धसत्वा।
षड्मार्ग गुणसत्वा। ग्रास न करिसी तुज नमो।५९।
विद्गद चिद्विलासा। भानुबिंबाप्रति प्रकाशा।
नमो तेज तेजसा। आदि सूर्या।६०।
ऐसा चहूं ग्रंथाचा क्लेशु। वाउगाची वाहे सोसु।
तिमिर त्रिगुण असोसु। तो सत्वांशु तोडीं माझा।६१।
साही नाडी चक्रभ्रमें। वाहतां इंद्रियांचीं ग्रामें।
ते अडखळोनि साउमे। नये ऐसें करी नमो।६२।
वाड्मय बाधा कर्माची। सर्व सत्ता या भ्रमाची।
नमनें करूनि तुमचीं। तुम्हांसी अर्पिलीं स्वामी।६३।
यमधर्माचिया सत्ता। कर्मधर्माचिया पंथा।
कर्मधर्म विधाता। ऐशिया नेमिता तुज अर्पिला।६४।

शमदम समान । इडा पिंगळा सुषुम्न ।
साही चक्रें दरूषण । तुझीं तुज अर्पिलीं । ६५ ।
मन पवन योग धारण । तूं यासीं पैं कारण ।
समतुकें अवघे गुण । तुझ्या चरणीं निक्षेपिले । ६६ ।
हे भूतभौतिक प्रचंड । जन्मउत्पत्तीचें अंड ।
जन्मजुगादि ब्रह्मांड । खंड विखंड तूं जाणता । ६७ ।
प्रचुरचर्या चित्ताची । धावन वळण अकोंचनाची ।
सूचना जे चमत्काराची । तेही अर्पण तुज सदा । ६८ ।
निर्वासना वासनायुक्त । गुंफलें राहिलें जेथें चित्त ।
तेथें तूं धांवोनी अनंत । सोडविसी वासनामय । ६९ ।
सूक्ष्म अविचारा बोला । बोली नातुडे व्यर्थ गेला ।
तो म्यां बुझावोनि संबोखिला । मग लाविला तुझ्या पंथीं । ७० ।
नित्य धर्माचिया वोळी । चळल्या चुकल्या कोण चाळी ।
त्यासी वेद तुझा पाळी । त्या तूं सांभाळी परब्रह्मा । ७१ ।
श्रुतिस्मृतीची वचनें । त्याचीं अंगराग मार्ग स्थानें ।
कीर्तनीं गुण वर्णनें । हेंही नारायणें अंगिकारावीं । ७२ ।
उदंड विदंड वितंड । देहद्वयाचें अभंड ।
जे जे दिसे भ्रंश अंडांड । ते शुभ्रचंड सांभाळीं । ७३ ।
देहभरणाची ममता । देह पोखिती जे सत्ता ।
त्याही वरील सूक्ष्मता । ते कृपावंता सांभाळीं । ७४ ।
तिमिर त्रिगुण अवघें । जें जें आलें असेल वोघें ।
ते ते मी नेघे । तें तूं सकळ वेगें सांभाळीं । ७५ ।
योनीचिया कष्टा । वरी वासना होती भ्रष्टा ।
त्या त्या करूनि प्रविष्टा । रत झालो तुझ्या चरणीं । ७६ ।

विद्या वयसा कुळ। ब्रह्मकर्म आचारशीळ।
गेले आले विव्हळ। ते तूं दयाळ सांभाळीं।७७।
नाना जन्म अवतार। नाना शाखांचे निर्धार।
नाना गोत्र उच्चार। तुझा विचार तूं जाणसी।७८।
पाठ वेदादि वचनें। शास्त्रदृष्टि अवलोकनें।
कीर्तनीं गुण वर्णनें। हे ही नारायणें अंगिकारावी।७९।
सर्वमय सर्व सपाट। त्यावरी करुनि चालिलों वाट।
चंद्र सूर्य नक्षत्रें घनदाट। करूनी एकवट पायरी।८०।
सर्व अंडाचें ब्रह्मांड। मी न म्हणे अंडांड।
खंडें करुनियां विखंड। प्रचंड मी तुजसी बोलें।८१।
रोमरंध्रीं ब्रह्मांडें। सकळ विराटमय खंडें।
ऐशीं महत्‌ब्रह्में प्रचंडें। तुझ्या अंगीं दातारा।८२।
तूं विश्वरूपपटाची घडी। तारक ब्रह्मचि उघडी।
मिया निजदृष्टीने चोखडी। तुझी मूर्ति न्याहाळीली।८३।
तें न सुटे निजकळें। येऱ्हवीं हें नाकळे।
तुझ्या कृपागुणें आकळे। तुझिया दासा निजभक्ता।८४।
अनंत नामाचा संकेत। मन मुरालें जेथें निर्धूत।
तूं पर्णो परमाद्‌भुत। परमानंदा ।८५।
गुणाग्र गोसावी रामु। गुणसमुद्र गुणग्रामु।
सकळ भूतांचा विश्रामु। तुज नमो।८६।
नमन केलिया विभूती। चित्त रमलें झाली विश्रांती।
तुज देखिलिया श्रीपती। न राहे चित्तीं तळमळ।८७।
नमन हेंचि थोर दिसे। एऱ्हवीं तरंगाकार भासे।
देखिलें तितुकें नासे। नैश्वर्य ऐसें श्रुति बोले।८८।

नमन हेंचि परम । नमन हेंचि सुवर्म ।
नमन हेंचि आत्माराम । करूनि घाली ।८९।
नमन हाचि अनुभव । नमन हाचि मुख्यभाव ।
नमन हाचि पैं देव । देवाधिदेव तूं पावसी ।९०।
नमन हेंचि श्रेष्ठपीठा । नेतसे तुझिया वाटा ।
तुज ऐसा श्रेष्ठा । मग या वाटा काय कराविया ।९१।
नमन हेंचि तारक । नमन हाचि विवेक ।
नमनेंवीण त्रैलोक्य । आडमार्गी रिघताती ।९२।
नमन लटिकें नव्हे नव्हे । नमन भलतियासी न साहे ।
जै साह्य सखा होय । श्रीनिवृत्ति ।९३।
नमनाएवढा मंत्र । नाहीं नाहीं धुंडितां शास्त्र ।
विचारलक्षणपात्र । तोचि जाणें येथींचे ।९४।
नमन करी ब्रह्मा श्रेष्ठ । नाभिकमळीं धरी वैकुंठ ।
नमन करी नीळकंठ । तीर्थें मस्तकीं वंदिती ।९५।
इंद्र चंद्र महेंद्र थोर । नमनेंवीण नैश्वर ।
अंडामध्यें चराचर । नमनेंवीण न तरती ।९६।
श्रीगुरुकृपा जैं होय । तैं नमनाची ऐसी सोय ।
पाऊनि सुगम उपाय । नमो नमस्तें तुज ।९७।
नमस्ते नमस्ते नमस्ते । पुढती पुढती नमस्ते ।
समाधिसुख आस्ते । नमो नमन करितां ।९८।
नमो नमो आदि पीठा । शिवादि गुणवरिष्ठा ।
येथें येऊनि वैकुंठा । समाधिशेज घातली ।९९।
महाविष्णु तूं योगरूपा । महारूपाचिया स्वरूपा ।
महादित्या अमूपा । कोटिसूर्य तेजसा ।१००।

शंखचक्रानें मंडित । करकमळ तुझें मिरवत।
पदक हृदयावरी शोभत। आणि श्रीवत्सलांछन।१०१।
अनंत बाहूंचा मेळ। तो तूं चतुर्भज गोपाळ।
मुगुट विराजित तेजाळ। कोटि सूर्याहुनि प्रभा।१०२।
पितांबर माळ कंठीं। सर्वांगीं चंदनाची उटी।
हिरे माणिक कटीतटीं। अनेक किळा फांकती।१०३।
क्षुद्र घंटिकांच्या वोळी। घणघणाट तया तळीं।
देहुडा पाउलीं निश्चळी। वेणु वाजविसी सुस्वरें।१०४।
रुणु झुणु रुणु झुणु। ऐसा वाजविसी वेणू।
सुंदर तूं शामतनू। अलंकापुरीं उभा असती।१०५।
सभोंवते गोपाळ तुझे। ते अंतरंग पै सखे माझे।
पुंडलिक तरी सहजे। प्राणसखा पैं माझा।१०६।
ऐसा ज्ञान उद्बोध बोलें। ज्ञानाज्ञान निरसलें।
विज्ञानही हारविलें। दृश्यदृष्टेपणेसी।१०७।
बापरखुमादेवीवरू। समाधि देऊनियां स्थिरू।
वरी ठेऊनियां अभयकरू। वर देऊनि राहिला।१०८।

३९७. ऐसी स्तुती नमनाची। केलिया भगवंताची।
ऐकतां झाली रूची। म्हणे धन्य धन्य रे सखया। १।
कैसी स्तुति परिकर। जपतां नामावळी साचार।
वेगीं तुष्टले हरिहर। निज ब्रह्म स्वरूप। २।
वैष्णव संभोंवते उभे। तिहीं जयजयकार प्रतिभे।
करुनि रुक्मिणीवल्लभे। तया प्रसाद दिधला। ३।
मागुता ज्ञानदेव वदे। धन्य धन्य तुझीं चरणारविंदें।
तेथें रातलिया योगिवृंदें। ते चरण धन्य धन्य। ४।

पुंडलिकें स्तवन । मांडावें तंव नारायण ।
म्हणे सन्मुख उभा सोपान । यासी समाधि देणें लागेल । ५ ।
निवृत्ती मुक्ताई दोघें । तीं बुझाविलीं पांडुरंगें ।
उद्धव अक्रुर वेगें । तया संगें निरविलीं । ६ ।
ज्ञानदेवासी उद्धव । बोले एकांतीचा भाव ।
तुम्हां तुष्टला देवाधिदेव । धन्य धन्य वैष्णव तुम्ही । ७ ।
ज्ञानदेव म्हणे स्वामी । दीनें रंकें विठोबाचे आम्ही ।
धन्य धन्य भाग्याचे तुम्ही । जे निरंतर विष्णुसंगें । ८ ।
उद्धव म्हणे ज्ञानेश्वरा । आम्ही जाणो कृष्णावतारा ।
परि पांडुरंग मूर्ति निर्धारा । तूं आणि पुंडलिक जाणसी । ९ ।
नामा म्हणे ज्ञानदेवें । मागुतें स्तवन आरंभिलें भावें ।
तें ऐकावया देवें । एकचित्त केलें । १० ।

३९८. कर जोडोनियां पुढें । लोटांगण टाकिलें गाढें ।
म्हणे स्तवन करावया मी वेडे । काय जाणे तुझा महिमा । १ ।
तरी पांडुरंगा तूं दयाळु । भक्त भाविका कृपाळु ।
भीमातटीं उभा गोपाळु । पुंडलिका कारणें । २ ।
चंद्रभागा सरोवरी । निरे भिवरेच्या तिरीं ।
वाट पाहासी हरी । भक्त साह्याकारणें । ३ ।
तरी उदार शूर महीमेचा । खुंटलिया चारी वाचा ।
यथें पवाड मज कैंचा । वर्णावया सामर्थ्य । ४ ।
शेषा ऐसा स्तुती करी । तया नाकळसीच श्रीहरी ।
जिव्हा चिरलिया भग्न धारी । मग मौन्येची राहिला । ५ ।
तो तूं अलंकापुरीं येसी । मज दीना समाधी देसी ।
देव म्हणे तूं होसी । साक्षात ज्ञानरूप । ६ ।

ज्ञानदेवो साक्षात नाम तुझें। ते ज्ञान हृदयींचें माझें।
हे जन तारावया काजें। तुवां अवतार घेतला। ७।
नामा म्हणे देव हरी। पुढतोपुढती साहाकरी।
वर देऊनि अंगिकारी। आपणची झाला। ८।

३९९. तंव अंतरिक्षीं गगनीं। देव बैसोनि विमानीं।
वर्षताती दिव्य सुमनीं। पांडुरंगावरी। १।
विठोबा गुणनिधी। सवें पुंडलिक सुबुद्धि।
लघिमा अणिमादी सिद्धी। सवें असती। २।
मग नेमिलिया तिथी। कृष्णपक्ष अष्टमी समर्थी।
नाम संकीर्तन संतसंगतीं। तो ब्रह्मप्राप्ति पावला। ३।
नवमीं गजर कथेचा। तरि वैष्णव तोचि साचा।
चतुर्भुज होईल हे वाचा। वदोनियां गेले। ४।
सहज जे दशमी। दिंडी जागरण आश्रमीं।
तो येईल वैकुंठ ग्रामीं। कीर्तन करीतची। ५।
एकादशी श्रेष्ठ गाढी। नामस्मरणें कोटीयाग जोडी।
येकी घडी युगाएवढी। एवढें सामर्थ्य इयेचें। ६।
एकादशी दिननिशीं। जागरणीं हृषिकेशी।
कीर्तन करी अहर्निशीं। तरि तो तारील सर्व जनां। ७।
द्वादशीस क्षीराब्दी। कीर्तन करील आल्हादीं।
तो पावन होईल गोविंदीं। निजपदीं विष्णुचा। ८।
त्रयोदशीं उत्तम थोर। करिल दिंडी पताका गजर।
टाळ मृदुंगे झणत्कार। तरि तो सकळ कुळ तारील। ९।
नामा म्हणे चतुर्दशीं। अमावास्येचा दिवशीं।
ज्ञानदेवीं राहेल नेमेंसी। तरी तो तरैल भूतकाळीं। १०।

४००. ऐसें वदोनि पांडुरंगें। समस्तांसी वस्त्रें दिली अंगे।
देऊनि भूषणें अनेगे। रत्नमुक्ताफळें अलंकार। १।
धन्य जन्मले भूमंडळीं। कीर्तनीं नाचती गदारोळी।
ते विष्णुसन्निध सर्वकाळीं। ऐसें वनमाळी बोलिले। २।
राही रूक्मिणी सत्यभामा। विचारिती पुरूषोत्तमा।
बहुत अगाध येथींचा महिमा। भूमिवरी वैकुंठ। ३।
म्हणे विठोजी जंववरी धरा। तंववरी समाधि स्थिरा।
हरिकीर्तन करिती सैरा। चतुर्भुज होईल। ४।
हें शिवपीठ शिवाचें। हेंचि पूर्व स्थान अगस्तीचें।
जाणोनि जन्म झाले चौघांचे। सर्व क्षेत्राची आदिभूमि। ५।
पूर्वापार युगायुगीं। अनेक पुण्य घडले यागीं।
तपें तपिन्नले महायोगी। तो हा अलंकापुरीं ठावो। ६।
येथें रामकृष्ण कथा। जो करील सर्वथा।
तो पुढें न पवेल व्यथा। भवबंधापासुनी सुटेल। ७।
सप्तद्वीप नवखंड। आणि अवघें गणितां ब्रह्मांड।
त्याहूनि हे हो उदंड। पुण्य जोडेल नामें। ८।
ऐसें उत्तमोत्तम थोर। सकळ जीवांचें माहेर।
नाम घेतां तरती चराचर। दिला वर रुक्मिणीवरें। ९।
नामा म्हणे देवराव। महिमा सांगतसे भाव।
धन्य अलंकापुरी गांव। आदि ठाव वरिष्ठ। १०।

४०१. नित्य अनुष्ठान ये तीर्थीं। त्याचे पूर्वज उद्धरती।
जे कां अन्नदान करिती। ते पावती वैकुंठी। १।
ऐसें तीर्थक्षेत्र सर्वोत्तम। आणिक नाहीं यासी सम।
शिवपीठ हें मनोरम। अलंकापुरी हे देख। २।

न वर्णवे येथींची थोरी । जेथे साक्षात् श्रीहरी ।
येऊनिया झडकरी । ज्ञानदेवा समाधि दिधली । ३ ।
अनंत पुण्य ज्याचे गांठीं । तरीच ज्ञानदेव पडे दिठीं ।
जोडे तप कोट्यानकोटी । ऐसे धूर्जटी बोलिले । ४ ।
सिद्ध साधकाचे स्थळ । सर्व तीर्थांचें हेंचि मूळ ।
वास केलिया सर्व काळ । तरी महादोष हरतील । ५ ।
अजान वृक्षातळीं हरिकथा । नित्य जो नर करी तत्वता ।
तो न जाय यमपंथा । ऐसें जगन्नाथ बोलिले । ६ ।
द्वारीं सुवर्णाचा अश्वत्थ । नित्य पूजलिया स्वस्थ ।
लक्ष्मी न सांडी तया सत्य । सकळ आर्ती पूर्ण होती । ७ ।
नित्य प्रदक्षिणा सप्त । तरी अगाध पुण्य त्वरित ।
पूर्वज वैकुंठासी जात । बेचाळीसा सहित । ८ ।
नित्य विष्णूचें पूजन । नित्य नामसंकीर्तन ।
नित्य वैष्णव संतभोजन । धन्य पावन इहलोकीं । ९ ।
नामा म्हणे अलंकापूर । सर्व क्षेत्रामाजी मनोहर ।
पवित्रासी परम परिकर । त्रिभुवनीं दुर्लभ । १० ।

४०२. ऐसें तीर्थ सर्वोत्तम । सांगतसे पुरुषोत्तम ।
शंकरादि परमधाम । ब्रह्मनाम वर्णित । १ ।
क्षेत्रमहिमा अति अद्भुत । आदि सिद्धेश्वर कुळदैवत ।
समर्थ महाभागवत । नामें गर्जत सर्वकाळ । २ ।
म्हणे पुंडलिक पूर्वींचें स्थळ । आणि शिवाचें मुळपीठ निर्मळ ।
येथें निर्विकल्प सोज्वळ । तप विशाळ जोडिलें । ३ ।
क्षेत्र पंढरीहुनि अधिक । ऐसें बोलती ब्रह्मादिक ।
म्हणती धन्य येथिचे लोक । शुद्ध भाविक प्रेमळ । ४ ।

घडे महाविष्णूचें पूजन । तीर्थ व्रत संध्यास्नान।
वाचे हरिनाम कीर्तन । श्रवणीं गुण विष्णूचे । ५ ।
विठोजी म्हणे ऐक भक्ता। तपोनिधि महंत तूं सर्वथा।
ज्ञानदेवासारिखा वक्ता। मज आवडता न दिसे। ६ ।
तुम्ही दोघे असा या सृष्टीं। जग उद्धारी पाटोवाटीं।
कीर्तन करितां उठाउठी । तो वैकुंठीं पावावें। ७ ।
पुंडलीके नमस्कारिले हरी । चरणरज वंदिले शिरीं ।
म्हणे मी भाग्याचा उजरी । तूं कैवारी आमुचा। ८ ।
नामा म्हणे देवभक्त । एक होऊनि समस्त ।
निवृत्तिराज स्तुति बोलत। प्रेम अद्भुत दाटलें । ९ ।

४०३. परब्रह्म परममूर्ती । परमधाम परात्परकीर्ती ।
परमप्रियो परंज्योती । श्रुतिस्मृति स्वानुभव । १ ।
अकळ विकळ निरंजन । ज्ञाताज्ञेय विवेकधन ।
संशय दृश्य निरसन । विश्वप्रियो । २ ।
नलिनी कमल विकाशा । नयन धन विश्वेशा ।
नमन चरणलेशा । चित्सुखा । ३ ।
चराचर सच्चिदानंदांग । शुद्धस्नान शंकर दिव्यांग ।
विष्णुमूर्ति पांडुरंग । सगुणरूप भीमातटीं । ४ ।
सुजळ जळदघना । दशन कोटी सूर्य किरणा।
मुक्ताहार जडित रत्ना । किरिटी मुगुट विराजित । ५ ।
नीलोत्पल नीळवर्णा । शामसुंदरा मूर्तिघना।
स्तवितां सहस्र वदना । नकळे पार तुझा । ६ ।
रजतमाचे मेहुडे । पाहतां तूं न सांपडे ।
नाहीं तुझिया पडिपाडे । भूमंडळीं दैवत। ७ ।

अनंत ब्रह्मांडधिशा। गुण न वर्णवे परेशा।
तुंवा ज्ञानदेव सर्वेशा। आपणामाजी सामावला। ८।
निवृत्ति म्हणे आम्ही दीनें। तारावीं तुम्हीं नारायणें।
मग काय आदरिले सोपानें। तेथवरी येणें घडेल। ९।
ऐशी निवृत्ति देवाची स्तुती। ऐकुनियां श्रीपती।
नामा म्हणे देव तयाप्रती। बोलते जाले। १०।
नारायणें स्तुति परिसिली। ऐकुनियां अव्यक्त बोली।
म्हणे तुंवा गीतेची टीका केली। तें प्रमाण आम्हासी। ११।
नामा म्हणे हरी देवें। जाणोनियां अंतर्भावें।
तुष्टले गुणगौरवें। निवृत्तीशीं दिधलें। १२।

४०४. म्हणे विठोजी शंकराचा। प्रत्यक्ष अवतार तुझा साचा।
स्तुति केली असे वाचा। विस्मयाचा पूर मज। १।
वसती सप्तद्वीप नवखंड। त्यामाजी अनंत ब्रह्मांड।
रोमरंध्रीं ज्या अखंड। तो मनुष्य रूपें मेदिनी। २।
निवृत्तिनाथ नाना अवतारीं। तुमच्या सेवेशी श्रीहरी।
जें जें प्रेरसी कामारी। सांगितलें करी उगाची। ३।
म्हणे देवाधिदेवा आतां। सांगाल तें करूं तत्वता।
हरूं भवार्णवाची चिंता। या त्रैलोक्याची। ४।
तंव निवृत्तीने लोटांगण। म्हणे नाहीं तुज समान।
आम्हांकारणें नारायण। साहाकारी होसी। ५।
आमुचीं तपें समर्थें। तुंवा सिद्धी पावविलीं जगन्नाथें।
सरते करूनियां आम्हांतें। विष्णु मार्गें लाविलें। ६।
देव म्हणे तूं आदि। विष्णु मार्गींची सकळ सिद्धी।
जाणता तूं एकत्र शुद्धी। निवृत्ति होसी। ७।

नामा म्हणे ऐसे लळे । पाळिलें तयाचें गोपाळें ।
देऊनियां समाधिसोहळे । विष्णु धर्म प्रतिष्ठिला । ८ ।

४०५. ऐसा निवृत्ति स्थिरावला । महाविष्णु संतोषला ।
मग सोपानदेवें आरंभिला । स्तुतिवाद परियेसा । १ ।
जयजयां तूं रामकृष्णा । भक्त भाविका हरी तृष्णा ।
देहीं दीपक सहिष्णा । रामकृष्ण म्हणताचि । २ ।
नरहरि नरकेसरी । टाळी वाहूनियां गजरीं ।
टाळ मृदंग झणत्कारीं । जयजय कृष्ण म्हणों आम्ही । ३ ।
एक हरी वीण नाही सखा । त्रिभुवनीं आत्मा देखा ।
समाधिसुखा विशेखा । चरणरजें डौरवावें । ४ ।
धन्य हे भूमिका देश । आपण हरि जगन्निवास ।
ज्ञानदेवें केला वास । समाधि सुख घेउनी । ५ ।
निवृत्ति ऐसा श्रेष्ठ गुरू । तोहि समाधिसी होय स्थिरू ।
तरी पुढे काय करणे विचारू । तो सांगावा स्वामिया । ६ ।
देव म्हणे ब्रह्म अवतारा । या अवघिया चराचरा ।
श्रेष्ठ तूंचि निर्धारा । मनुष्य रूपे अवतरलासी । ७ ।
सकळ हे तुझे व्यापक । चराचर हे त्र्यैलोक्य ।
अधर्म झालिया चाळक । अवतार घेती तिघे । ८ ।
ऐसें बोले पांडुरंग । सोपान निवाला सर्वांग ।
म्हणे सांकडें फेडिता श्रीरंग । तूंचि श्री विठ्ठला । ९ ।
नामा म्हणे सोपानदेवें । मागुती स्तुति आदरिली भावे ।
जेणे करूनियां बरवे । समाधिसेजेची । १० ।

४०६. मुक्ताई म्हणे देवा । तूं विसावा सर्वा जीवा ।
गुण गौरवा अनुभवा । आम्ही जाणो तुज । १ ।

सत्य सत्य जनार्दना । सत्य सत्य नारायणा।
सत्य सत्य आमुचें तूं धना । जगज्जीवन जगदाकारा। २ ।
तुजवांचोनी त्रिभुवनीं । दुजा न देखों नायकों कानीं।
वेद शास्त्र पुराणीं । अगाध महिमा तुझा । ३ ।
तूं देवा देवोत्तम । योगियांचा विश्राम ।
शिवाचाही आत्माराम। ऐसा नेम वेदाचा । ४ ।
तरी भक्तां लागी ऐसा । पावसी तूं हृषिकेशा ।
तुजवीण नाहीं भरवंसा । आणिका देवांचा। ५ ।
तूं परत्रीचें तारू । तुझा आगम निगम विचारू।
तुज चिंतलिया संसारू । निरसे हेचि सत्य । ६ ।
देव म्हणे मुक्ताई। चित्त समरसे जै माझ्या ठायीं।
तै तया जन्मचि नाहीं । हे सत्य जाणावे। ७ ।
नामा म्हणे ऐसी स्तुती । मुक्ताई जंव करिती।
तंव संत विनविती । महा विष्णूसी। ८ ।

४०७. तंव पुंडलिक पुढारला । कर जोडोनि वदला ।
म्हणे वेदादिका अबोला। तुझिया रूपाचा। १ ।
तो तूं प्रकट श्रीरंगा। भीमातटीं पांडुरंगा।
येऊनि आमुचिया लोभा। भक्त जना तारिसी । २ ।
नेणो कोण भक्त पण । नेणो तुमचे महिमान।
कोण तप कोण साधन। कोणे जन्मी केले होते । ३ ।
निरेभिवरेचे संगमीं । चंद्रभागेचे उगमीं ।
वेणुनाद परब्रह्मी । गोपाळ गजरे गर्जती। ४ ।
तरी स्वामी दयाळा । महाविष्णू गोपाळा ।
भक्तालागीं कृपाळा । तारावया दासासी । ५ ।

माझें करुनियां मिस । राहिलास युगीं अठ्ठावीस ।
धरुनि सगुण गुणास । माझे भक्ति लोधलासी। ६ ।
तूं नियंता ईश्वरमूर्ति । सकळ गोसावी श्रीपती।
तुजवांचोनी नेणें मती । दयामूर्ति परब्रह्मा । ७ ।
नामा म्हणे पुंडलिका। देव म्हणती पुण्य श्लोका।
स्तुति आदर केला निका । धैर्य विवेक तूंचि होसी। ८ ।

४०८. मग सारोनी संध्यास्नान। देवभक्ति विष्णुपूजन ।
पंक्ति आदरिलें आपोशन। मागुती भोजन करिताती। १ ।
धन्य धन्य तूं ज्ञानराजा । तूं आवडलासी केशीराजा ।
पंक्ति करूनि द्विजां । वाढीतसे रुक्मिणी। २ ।
राही रुक्मिणी सत्यभामा । वाढिती पंचामृत उत्तमा ।
पुंडलिक बोलावूनि साउमा। ज्ञानदेवापंक्ति बैसविलें । ३ ।
निवृत्ति सोपान मुक्ताबाई। गोपाळ देवढे दोन्हीं बाहीं ।
रुक्मिणी सत्यभामा राही । वाढिती अन्ने नाना विधी। ४ ।
वैष्णव प्रेमळाचे पंक्तीं। प्रार्थना करितसे श्रीपति ।
सोपान ज्ञानदेव निवृत्ति। एकवट बैसविले । ५ ।
गरूड तिष्ठत होता द्वारीं। त्यासी रूक्मिणी ताट करी ।
मग गर्जिन्नले जयजयकारीं। गोविंद श्रीराम उच्चारें । ६ ।
देव आकाशी पाहाती। ब्रह्मादिक वंचलों म्हणती।
भाग्य केवढे यांचे क्षिती। या भक्त जनांचे । ७ ।
नामा म्हणे अलंकापुर। धन्य धन्य मनोहर।
आपण येऊनि सारंगधर । समाधि देती ज्ञानदेवा। ८ ।

४०९. तंव विनवी ज्ञानदेव। सकळांचा जाणोनी ठाव।
शुद्धभक्ति प्रेमळ वैष्णव। सर्वभाव सख्य घेता । १ ।

बैसोनियां एक आसनी । देवभक्त चक्रपाणि ।
तांबूल घेऊनिया वदनीं । सुख संतोषें बोलती। २ ।
मग पाचारिला गरूड । भक्त पुंडलिक प्रौढ ।
भक्त सोपान गम्य गुढ । जाणते भक्त । ३ ।
केलें प्रयाणासी मुहुर्त । पंढरीस जावयाचे आर्त।
संवत्सरा जाऊनि त्वरित । समाधि देऊ सोपाना। ४ ।
ऐसा निर्धार करूनी । समस्तां भोजने सारूनी।
सिद्ध झाली माता रूक्मिणी । दिन अस्तमाना गेला। ५ ।
जावोनि तया पुष्पकावरी । शयन आरंभिलें हरी ।
नारद तुंबर वैकुंठाभीतरीं । मंजुळ सुस्वरीं गातसे । ६ ।
भक्त भागवत भाग्याचे । तिही जयजयकार केला वाचे ।
ऐसे चतुर्थ प्रहर निशीचें । जागरण हरीचें क्रमिलें। ७ ।
नामा म्हणे निघता हरी । ज्ञानदेवो प्रार्थना करी।
देवा तूंचि वैकुंठ हरी। आमुचा हृदयस्थु । ८ ।

४१०. उगवला दिन प्रभात। स्नान संध्या सारोनी समस्त।
उद्धव कर जोडोनी बोलत । पूर्ण आर्त सर्वांचें । १ ।
अनुपम इचा महिमा । न बोलवे जाहली सीमा।
आतां चला वेगीं पुरूषोत्तमा । आपुले आश्रमा पंढरीसी । २ ।
गरूड सामोरा तिष्ठत । भक्त भागवत समस्त।
मुनी पुंडलिक विनवीत । केलें दंडवत साष्टांगें । ३ ।
म्हणे ज्ञानदेव यजुर्वेदी। वागस्नेहो वाक्बुद्धि ।
परापश्यंति वैखरी समाधी । त्या मंत्रोदकें दिधली। ४ ।
ऐसाचि सोपान मार्ग । तूंचि करितां पांडुरंग ।
ग्राम लेखनाचा प्रसंग । निरोपिला सांग कुळयाती। ५ ।

सकळवंश परंपरा। न सोडावें तुम्ही आचारा।
आम्ही जातों पंढरपुरा। या विठोबा सांगाते। ६।
सकळां आलिंगन दिधलें। मग गरूडावरी आरूढले।
ज्ञानदेवांनीं हरिचीं पाउलें। दृढ धरिलीं निरंतर। ७।
नामा नाचे हरिद्वारीं। आनंद झाला अलंकापुरीं।
विठ्ठल देव निघाले पंढरी। ज्ञानदेवा समाधी देवोनि। ८।

४११. नामयाचा धरूनि हात। क्षणक्षणा पंढरिनाथ।
ज्ञानदेवातें आठवित। कंठ सद्गदित करूनियां। १।
उद्धवासी म्हणे पांडुरंग। या सज्जनाचा न व्हावा वियोग।
हें हृदय होतसे दोन भाग। जाणा अंतरंग तुम्ही माझें। २।
त्याविण गोड मज न वाटे। ऐसे जिवलग कैचे भेटे।
जे मनींचा वियोग दुःख तुटे। समाधान वाटे हृदयामाजीं। ३।
ज्ञानदेवा ऐसा निधान। नाहीं धुंडितां त्रिभुवन।
न संपडे न देखो जाण। तुझी आण उद्धवा। ४।
धन्य धन्य हे तिघेजण। मुक्ताई मुक्तरूपें पूर्ण।
इहीं उद्धरिलें त्रिभुवन। भवदुःख दारूण नासिलें। ५।
याचेनि पडीपाडे। उपमेसी दिसे थोडे।
परी ज्ञानदेवा ऐसें रत्न जोडे। हें न घडे कल्पांतीं। ६।
माझे जीवीचें गुह्यगुज। हे उद्धवा सांगितलें तुज।
कां नामदेव जाणे सहज। आणि सकळ संत सज्जन। ७।
गुज सांगे रूक्मिणीसी। घडी घडी हृषिकेशी।
तंव रूक्मिणीही मानसीं। या जीवलगासी आठवी। ८।
ज्ञानदेव तरी तुमचा अंश। केवळ स्वयंप्रकाश।
स्वात्मसुख निजरहिवास। स्वानंद असे उद्बोध। ९।

निवृत्ति तुम्हां नाहीं भिन्नता। त्याचा आत्मा तुम्ही हो अनंता।
शिव विष्णु आइक्यता। असे स्वभावता मुळींच। १०।
सोपान तरि पोटींचा। तो प्राण असे तुमचा।
तेथें शब्द भिन्नपणाचा। कोठें मिरवेल। ११।
संतभक्त सकळ मिळोनि। मस्तक ठेवला श्रीचरणीं।
तंव बोले रूक्मिणी। तुम्हापासुनि दुरी नाहींत। १२।
नामयानें धरूनि चरण। साष्टांगीं करूनि नमन।
म्हणे तूं सर्वांचें स्वानंद जीवन। मी दीन काय बोलों। १३।

४१२. भगवंत म्हणे नामयासी। हें यथार्थ तूं बोलसी।
परी क्षणाक्षणा गुण आठवती मानसीं। या ज्ञानदेवाचे। १।
भक्त ज्ञानि आणि वैरागी। ज्ञानदेवा ऐसा चहुंयुगीं।
ना शको न देखो याची लागीं। खंती वाटे बहुत। २।
उद्धवें चरणावरी ठेऊनि माथा। कांहीं एक विनंति जगन्नाथा।
ते सांगाजी कृपावंता। गुज अंतरीचें स्वामी। ३।
निवृत्ति ज्ञान सोपानासि। हे बैसविले जी समाधीसी।
मुक्ताईची स्थिती कैसी। तें हृषिकेशी सांगावें। ४।
मग देव म्हणे तूं काय नेणसी। जरी प्रीतीनें आम्हां पुससी।
तरी आइकें गा स्थिती ऐसी। उघडचि बोलों। ५।
तरी नाथाचा हात ईचा शिरीं। यालागीं ते सत्यसनातन अवधारी।
महाकल्पाचा अवश्वरीं। हे सोडील देह। ६।
तंववरी तिचें शरीर। अभंग चिरकाळ निरंतर।
महद्माया योगिणी साचार। मुक्ताबाई उद्धवा। ७।
देवगण बैसोनि विमाना। गेले आपुलिया भवना।
सकळ महामुनि स्थाना। हरिचरणा वंदोनि। ८।

म्हणती ज्ञानदेवाच्या प्रसादें । देखिली विठ्ठल चरणारविंदें ।
रूप पाहातां डोळयां दोंदें । निघति स्वानंद सुखाचीं । ९ ।
तरी ज्ञानदेव हा पायाळ जाण । निवृत्तिदेव तोचि अंजन ।
सोपान तो नयन । तेथिचे सुखप्राप्ती । १० ।
ऐसें करूनि साधन । साधिलें श्रीविठ्ठल निधान ।
तेथिचे विभागीं ज्याचें भाग्य पूर्ण । तिही प्रत्यक्ष देखिलें । ११ ।
या निधानासी कुरवंडी । मुक्ताबाई देह भावाची सांडी ।
मग उभविली गुढी । आनंदाची सर्वकाळ । १२ ।
नामा म्हणे पंढरीसी । चालिले हृषिकेशी ।
भक्ताचि मांदी देवासरीसी । नाम घोष गर्जत चालिले । १३ ।

४१३. ऐसियांचें चरित्र जो आवडी आईके । तो या भक्ताबरोबरी तुके ।
भोगी वैकुंठींचीं निजसुखें । बोलिले मुखें श्रीविठ्ठल । १ ।
धन्य धन्य ते भक्त । ज्या कारणें श्री भगवंत ।
ऐसे पवाडे करित । विश्व उद्धरी तेणें करूनि । २ ।
जे भाग्याचे होति । त्यासिच हे होय प्राप्ती ।
ते मागुते न येति पुनरावृत्ती । गर्भवासा । ३ ।
नामा म्हणे हरी स्मरणे । तुटती अनंत जन्माची बंधने ।
पाविजे सुख निधाने । पद साक्षात श्री विठ्ठल चरणाचे । ४ ।

संत ज्ञानदेवांची समाधी, श्रीक्षेत्र आळंदी, जि. पुणे

कार्तिक वद्य त्रयोदशी शके १२१८

४१४. मंगळमूर्ति सुखधामा । भक्तांचिया कल्पद्रुमा ।
निवृत्तीचिया पुरूषोत्तमा । नमो तुज । १ ।
विद्यासागरा वैरागरा । संकटीं माउली ज्ञानेश्वरा ।
भरित दाटलें अंबरा । तो तूं योगेश्वरा मोक्षदायी । २ ।

मति चालविली रसाळ । संत श्रोतियां केला सुकाळ ।
दीधलें पुरुषार्थांचें बळ । तें तूं केवळ संजीवन। ३ ।
अमृतानुभव आनंदलहरी । ग्रंथ सिद्ध केला ज्ञानेश्वरी ।
संस्कृत प्राकृत वैखरी । वदविली माझी । ४ ।
आतां मोक्षाचिया वाटा । पहिला षड्चक्र चोहटा।
आज्ञा द्यावी वैकुंठा । ज्ञानदेव म्हणे । ५ ।

४१५. आतां पदपदांतराची सेवा । संपादिली स्वामी केशवा।
धन्य आमुचिया दैवा। जोडिला तुम्ही । १ ।
आत्मविद्या बोलावया कारणे। सुख पावले श्रोते सज्जन।
आतां जें आरंभिलें मने। तें आपण सिद्धि न्यावें। २ ।
भुवैकुंठ एक पंढरी । त्याहुनि आगळी अलंकापुरी।
सिद्धेश्वरा शेजारी । इंद्रायणी । ३ ।
त्रिपुटी पश्चिम मोक्षाची वाट । प्रत्यक्ष कैलास सिद्धपेठ ।
गोपाळपुरीं केली गोष्ट। चौघीजणी । ४ ।
नलगे कलियुगींचा वारा । जें जें बोलिलो जगदोद्धारा।
मागितला थारा । पदी तुझ्या । ५ ।
आतां वैराग्याचें बळ। सिद्धि प्राप्तीचें फळ ।
ज्ञानदेवें घेतली आळ । जाणा स्थळ आवडीचें। ६ ।

४१६. अष्टोत्तरशें तीर्थे सारी। ओंघें आली अलंकापुरीं।
वाद्ये वाजताती गजरी। कीर्तन लहरी अमृताची। १ ।
जैसा कस्तुरीचा सुगंधु । अनुभवी न म्हणतीच बद्धु ।
तैसा औटपिठाचा नादु । आठवी गोविंदु आवडीनें। २ ।
बौद्ध अवतार चक्रपाणि । सत्रावी कळा माय रुक्मिणी।
जाणत असे अंत:करणी । भक्त इच्छा । ३ ।